DR. RUDOLF STEINER

ȘTIINȚA SPIRITUALĂ

EVOLUȚIA OMULUI ȘI A LUMII

1/2 toile bleue

BIBLIOTECA

FILOSOFICĂ — ANTROPOSOFICĂ

DR. RUDOLF STEINER

ŞTIINŢA SPIRITUALĂ

EVOLUŢIA OMULUI ŞI A LUMII

Traducere autorizată din limba germană

RUSTANIA

editură proprie

TIMIŞOARA I. STR. M. EMINESCU Nr. 3.

Titlul acestei cărţi în limba germană este: **Die Geheimwissenschaft im Umriss** (ed. 1925).

Copyright 1946 by
Philosophisch-Anthroposophischer Verlag am Goetheanum (Dornach, Schweiz)
and
Rustania, editură proprie, **Timişoara I**, str. M. Eminescu Nr. 3.

VI - A
25

BIBLIOTECA ROMÂNĂ
FREIBURG I. BR.

Tipografia Diecezană, Arad, str. M. Eminescu Nr. 18.

CUPRINSUL

Prefaţă la ediţia românească 7
Prefaţă la ediţia şasesprezecea până la a douăzecea . 10
Prefaţă la ediţia a şaptea până la a cincisprezecea . . 16
Prefaţă la ediţia a patra 17
Prefaţă la ediţia întâia 23
Caracterul ştiinţei oculte 31
Fiinţa omenească 46
Somnul şi moartea 66
Evoluţia lumii şi omul 108
Cunoaşterea lumilor superioare (Despre iniţiere) . . . 226
Prezentul şi viitorul evoluţiei lumii şi a omenirii . . 299

Amănunte din domeniul ştiinţei spirituale:

Corpul eteric al omului 315
Lumea astrală 317
Despre vieaţa după moarte a omului 318
Cursul vieţii omeneşti 320
Domeniile superioare ale lumii spirituale . . . 321
Părţile constitutive ale omului 322
Visul 323
Despre dobândirea cunoştinţelor suprasensibile . . 324
Adnotări 325

Mineralul a inspirat omului „legea conservării maselor". El pare a fi voinţă încremenită, dar nu poate voi.

Planta, cu frumuseţea şi parfumul ei, pare a fi vieaţa celor mai pure sentimente, dar nu poate simţi.

Animalul din fire pare a fi însufleţit, în instinctul său, de cea mai înaltă înţelepciune, dar nu poate gândi.

Pe pământ, numai omul gândeşte, simte şi voieşte cu adevărat.

Firește, omul nu a apărut din neant. — El nu a fost întotdeauna înzestrat cu cele trei funcţiuni fundamentale ale conştienţei sale. Azi el este însă o fiinţă gânditoare, simţitoare şi voitoare.

Conştienţa omului a trecut şi va mai trece prin metamorfoze nebănuite. Şi la fiecare popas al evoluţiei, omul va sta în faţa lui însuşi, ca marele necunoscut, ca marea enigmă ce trebue deslegată întâiu de toate.

Enigme mari sunt: existenţa, vieaţa şi conştienţa. Dar enigma cea mai mare este: OMUL. De unde vine, ce este şi care este adevăratul sens al existenţei sale? Aceste întrebări îl asaltează tot mai chinuitor pe omul epocii noastre, martor al unor evenimente şi invenţiuni uluitoare. Răspunsul la aceste întrebări nu potoleşte numai setea legitimă după cunoaştere. El este izvorul nesecat de inspiraţie pentru gândire, de echilibru şi justă încadrare a emotivităţii noastre în vieaţa socială, şi de putere,

pentru activitatea creatoare a voinţei noastre. Dar întâiu de toate, el înseamnă cunoaştere de sine, înseamnă drumul ce duce dela „omul fiinţa necunoscută“ spre „omul fiinţa cunoscută“. Cartea de faţă ne duce pe acest drum. Publicând-o în traducere, oferim cititorului nu numai o carte unică în domeniul cunoaşterii omului şi a lumii, ci înfăptuim o adevărată operă socială, căci nimic nu legitimează mai mult aspiraţiile fiecărui om spre o vieaţă demnă, spre iubire şi respect reciproc, decât cunoaşterea originii şi a ţintei sale.

Pentru ca această carte să fie, pentru cititor, ceea ce ea poate într'adevăr să fie, este necesar ca cititorul să nu o parcurgă, ci să o studieze temeinic, zăbovind asupra fiecărei fraze. Fiind o carte pentru toată vieaţa, ea cere, pentru a-şi desvălui toate comorile, lecturi repetate şi din ce în ce mai adâncite. Stilul ei riguros ştiinţific să nu sperie sentimentul. Deşi se adresează gândirii, ea nu este o lectură rece pentru cel ce ştie că „cele mai înalte sentimente nu sunt acelea care apar dela sine, ci acelea cucerite printr'o energică muncă de gândire“, căci „nu există sentiment, nu există entuziasm, care să poată fi asemănat sensaţiilor de căldură, sentimentelor de frumuseţe şi de înălţare, care sunt stârnite în noi de gândurile pure, cristaline, privitoare la lumile superioare“. Astfel de gânduri întâlnim la fiecare pas în această carte.

Intotdeauna prejudecăţile şi înţelegerile greşite au stat în calea marilor opere deschizătoare de drumuri noi. E firesc ca opera lui Rudolf Steiner să aibă aceeaşi soartă. Pentru a combate prejudecăţile şi interpretările greşite, Rudolf Steiner a scris prefeţe numeroase la cărţile sale fundamentale. Ele au, deci, o însemnătate deosebită. Dar ele mai cuprind preţioase mărturisiri cu privire la desvoltarea treptată a autorului şi arată indirect confirmarea obiceiului său de a nu da publicităţii decât rezultate riguros verificate în cursul deceniilor de cercetări în lumile superioare. De aceea, aceste rezultate şi-au arătat fecunditatea nu numai în sufletele cititorilor, ci şi în diverse domenii ale vieţii exterioare: învăţământ, medicină, agricultură, arte etc. La Universitatea liberă de ştiinţă spirituală, Goetheanum, din Dornach lângă Basel (Elveţia), se elaborează şi se

traduc în fapte gândurile fecunde cuprinse în vasta operă lăsată omenirii de Rudolf Steiner (1861—1925). Realizările ştiinţifice şi artistice ale Goetheanumului au şi dobândit un renume mondial. Aceste realizări îşi au punctul de plecare în cartea de faţă. Pe ea „vor putea clădi viitoarele generaţii de cercetători ai naturii, de istorici, precum şi toţi cei ce caută cunoştinţe, căci ea conţine o bogăţie inepuizabilă de fapte şi de impulsuri. Ea este şi o operă care dă fiecărui om putinţa să lucreze asupra lui însuşi şi să se lămurească asupra raportului său cu ambianţa cosmică".[1])

1) Dr. G. Wachsmuth: „Die Geburt der Geisteswissenschaft", pag. 147, Philosophisch-antroposophischer Verlag am Goetheanum, Dornach (Schweiz).

PREFAŢĂ LA EDIŢIA A ŞASESPREZECEA PÂNĂ LA A DOUĂZECEA

Acum, după ce au trecut cincisprezece ani dela prima apariţie a acestei cărţi, pot spune câteva cuvinte despre starea sufletească din care a luat naştere.

Planul iniţial era ca esenţialul cuprinsului ei, să-l adaug ca pe un ultim capitol la cartea mea „Ştiinţa spirituală vol. I," apărută cu mult înainte. Aceasta nu s'a putut face. Pe vremea când am scris volumul I, conţinutul prezentei cărţi nu se conturase încă în conştienţa mea, aşa cum se conturase acela al „Ştiinţei spirituale I". In imaginaţiunile mele aveam în faţa sufletului fiinţa spirituală a omului singular, şi o puteam descrie; dar înlănţuirile cosmice, ce trebuiau expuse în „Ştiinţa spirituală vol. II," nu mi se concretizaseră încă. Aveam în faţa mea părţi din aceste înlănţuiri, nu însă şi ansamblul lor.

Pentru acest motiv am hotărît să public „Ştiinţa spirituală vol. I", având drept conţinut elementele contemplate de mine în vieaţa omului singular, pentru ca apoi, în toată liniştea, să duc la bun sfârşit „Ştiinţa spirituală vol. II".

După dispoziţia mea sufletească de atunci, conţinutul acestei cărţi trebuia redat în gânduri care să fie o desvoltare, adecvată descrierii realităţilor spirituale, a gândirii folosite în ştiinţele naturale. Din „Prefaţa primei ediţii" pe care o publicăm din nou, se poate vedea răspunderea ce o simţeam faţă de ştiinţele naturale, prin toate câte le-am scris atunci despre cunoaşterea spirituală.

Gândurile singure nu ajung pentru a exprima toate câte se revelează privirii spirituale, drept lume a spiritului. Căci această revelaţie nu poate intra într'un simplu conţinut de gândire.

Cine a învăţat să cunoască prin proprie experienţă natura acestei revelaţii, ştie că gândurile conştienţei obişnuite pot exprima doar realităţile percepute prin simţuri, nu însă şi cele contemplate în spirit.

Cuprinsul realităţilor contemplate în spirit, nu poate fi redat decât în imagini (în imaginaţiuni) prin care vorbesc inspiraţiuni, ce vin dela fiinţe spirituale vieţuite intuitiv. (Explicaţiile necesare înţelegerii imaginaţiei, inspiraţiei şi intuiţiei, se găsesc în această „Ştiinţă spirituală vol. II", precum şi în cartea mea „Iniţierea".)

Cel ce expune, în vremea noastră, imaginaţiuni din lumea spirituală, nu le poate reda în forma lor originară, deoarece în acest caz ar expune ceva cu un conţinut de conştienţă cu totul diferit de conţinutul cunoştinţelor din epoca noastră şi fără de nicio legătură cu acestea. El trebue să introducă în conştienţa omului de astăzi elemente noi, dobândite printr'un alt gen de conştienţă, în stare să privească în lumea spirituală. Atunci expunerea sa va avea drept conţinut această lume spirituală; însă acest conţinut va apare sub forma gândurilor în care el este turnat. In această formă conştienţa obişnuită de asemenea îl poate înţelege pe deplin, conştienţa capabilă să gândească în sensul vremii noastre, dar care nu poate încă privi în lumea spirituală.

Această înţelegere va lipsi numai atunci când omul însuşi aşează piedeci în calea ei; când îşi însuşeşte prejudecăţile, formate de epoca noastră pe temeiul unei false concepţii naturaliste despre „limitele cunoaşterii".

In domeniul cunoaşterii spirituale, totul este cufundat într'o trăire sufletească intimă. Şi aceasta se petrece nu numai cu contemplarea spirituală însăşi, ci şi cu înţelegerea cu care se apropie conştienţa obişnuită necontemplativă, de rezultatele contemplării.

Diletantul, care afirmă că toţi cei ce-şi închipue că înţeleg îşi sugerează ei înşişi înţelegerea, nu are nicio idee despre a c e a s t ă intimitate.

Adevărul şi eroarea, care în legătură cu înţelegerea lumii fizice se exprimă numai în noţiuni, în legătură cu lumea spirituală, devin însă trăiri reale.

Omul care lasă să i se furişeze în judecată afirmaţiunea, după care conştienţa obişnuită — datorită limitelor sale — n'ar fi în stare să înţeleagă cele contemplate pe cale spirituală, aceluia, a c e a s t ă judecată emotivă i se aşează, asemenea unui nor, în faţa priceperii şi într'adevăr nu poate înţelege.

Când contemplatorul coboară obiectele contemplării sale până la exprimarea lor sub forma gândurilor, atunci aceste contemplări pot fi înţelese pe deplin şi de conştienţa necontemplativă lipsită de prejudecăţi. Ele pot fi înţelese tot aşa după cum cineva care nu ştie picta poate totuşi înţelege opera executată de un pictor. Dar această înţelegere a lumii spirituale, nu este o înţelegere de natură artistică — emotivă, ca în cazul unei opere de artă, ci o înţelegere bazată pe gândire, ca aceea pe care o aplicăm ştiinţelor naturale.

Pentru a face ca o asemenea înţelegere să devie într'adevăr posibilă, este necesar ca cel ce-şi descrie contemplările spirituale, să le elaboreze până la o justă prezentare sub formă de gânduri, fără ca, sub această formă, ele să-şi piardă caracterul lor imaginativ.

Toate aceste lucruri le aveam în faţa sufletului meu, când am elaborat această „Ştiinţă spirituală vol. II."

In 1909 m'am simţit în stare să scriu o carte în aceste condiţiuni. O carte care, în primul rând, să redea — până la un anumit grad, deocamdată suficient — contemplările mele spirituale turnate în gânduri; iar în al doilea rând, o carte, pe care să o poată înţelege fiecare om gânditor, care nu îşi pune p i e d e c i în calea acestei înţelegeri.

Spunând astăzi aceste lucruri, vreau să arăt totodată că atunci în 1909, mi s'a părut o îndrăsneală publicarea acestei cărţi. Fiindcă ştiam că nu p o t trezi în ei nepărtinire faţă de ea, tocmai acei oameni cari exercită ştiinţele naturale ca profesiune şi tot atât de puţin, toate celelalte personalităţi care în judecata lor depind de aceştia.

In faţa sufletului meu aveam însă faptul că în epoca în care conştienţa omenirii se îndepărtase atât de mult de lumea spirituală, comunicările din această lume corespundeau uneia din cele mai grabnice necesităţi.

Am ţinut apoi seamă de faptul că există şi oameni, cari, mai mult sau mai puţin, simt depărtarea de orice spiritualitate ca o piedecă atât de grea în vieaţă, încât caută cu ardoare comunicări din lumea spirituală.

Anii cari urmară, au adeverit aceasta pe deplin. „Ştiinţa spirituală vol. I“ şi „Ştiinţa spirituală vol. II“ au aflat o largă răspândire, cu toate că ele pretind cititorului voinţa de a se familiariza cu un stil greu.

Cu totul conştient m'am străduit să nu fac o expunere „populară“, ci să fac o expunere, care, pentru a-i pătrunde conţinutul, pretinde o adevărată sforţare de gândire. Prin aceasta am imprimat cărţilor mele un astfel de caracter, încât însăşi citirea lor să constitue începutul disciplinei spirituale. Fiindcă, sforţarea de gândire, calmă şi chibzuită, pe care o pretinde această citire, întăreşte forţele de vieaţă, dându-le astfel putinţa să se apropie de lumea spirituală.

Faptul că am dat acestei lucrări titlul de „Ştiinţă ocultă“, a stârnit numaidecât înţelegeri greşite.[1]) Mulţi au spus: ştiinţa nu poate fi „ocultă“. Ce puţin gândită era o asemenea obiecţiune. Ca şi cum cineva ar vrea să facă un secret, din conţinutul unei cărţi pe care o dă p u b l i c i t ă ţ i i. Nimic din toate câte se cuprind în întreaga carte, nu se poate numi „secret“. Toate câte se cuprind în ea, sunt redate într'o astfel de formă, încât să poată fi înţelese ca oricare altă „ştiinţă“. Sau când întrebuinţăm cuvântul „ştiinţă naturală“ nu vrem să arătăm oare, că este vorba despre o ştiinţă care are ca obiect: „natura“? Ştiinţa ocultă este o ştiinţă despre realităţile şi fenomenele care într'atât se desfăşoară „secret“ adecă „ocult“, întru cât nu pot fi percepute afară, în natură, ci în domeniul către care se îndreaptă sufletul când contemplă realităţile spirituale.

„Ştiinţa ocultă“ este aşa dar „reversul ştiinţelor naturale“.

Cele contemplate de mine în lumile spirituale, adeseori au fost considerate de unii drept o expunere modificată a concepţiilor pe care oamenii le-au avut în timpurile mai vechi, despre lumile spirituale. S'a spus că aş fi citit diferite scrieri,

1) Pentru evitarea lor, traducerea românească poartă un alt titlu. Nota trad

că le-am asimilat în subconştient, şi că apoi le-am descris, în credinţa că ar izvorî din propria mea contemplare. Aşa dar că mi-am dobândit cunoştinţele din învăţături gnostice, din poemele înţelepciunii orientale, etc.

Cei ce au afirmat acestea, s'au oprit cu gândul la suprafaţa lucrurilor.

Cunoştinţele mele despre realităţile spirituale sunt rezultatul propriilor mele contemplări, şi despre aceasta sunt deplin conştient. De fiecare dată, la fiecare amănunt, la fiecare privire de ansamblu, am avut grijă ca tot pasul, în contemplarea spirituală, să fie însoţit de conştienţa cea mai trează. Intocmai după cum matematicianul trece dela un gând la altul, fără ca subconştientul sau autosugestia, etc., să joace vreun rol, tot astfel — mi-am zis eu — trebue să păşească şi contemplatorul spiritual, dela o imaginaţie obiectivă la altă imaginaţie obiectivă, fără să trăiască altceva în suflet, decât cuprinsul spiritual al unei conştienţe clare şi chibzuite.

Prin trăiri lăuntrice sănătoase ajungem să ştim despre o imaginaţie că nu este doar o imagine subiectivă, ci redarea în imagini, a unui conţinut spiritual obiectiv. Ajungem astfel pe o cale spirituală-sufletească, la aceeaşi distincţie, pe care o facem în domeniul percepţiunilor sensibile, când, cu un organism sănătos, distingem exact percepţiunile obiective de simplele închipuiri.

Astfel aveam în faţa mea rezultatele contemplărilor mele spirituale. La început, ele erau „contemplări“ ce trăiau fără nume.

Pentru a le putea împărtăşi altora, a trebuit să recurg la o anumită nomenclatură. Abia a t u n c i am căutat o asemenea nomenclatură în descrierile mai vechi făcute asupra realităţilor spirituale, pentru a putea exprima în cuvinte, ceea ce trăia în mine fără nume. Denumirile adoptate, le-am întrebuinţat însă liber, aşa încât la mine, în întrebuiţarea pe care le-am dat-o, nicio denumire nu coincide cu ceea ce era acolo unde am aflat-o.

Asemenea posibilităţi de exprimare le-am căutat î n t o t d e a u n a a b i a după ce mi s'a revelat conţinutul corespunzător în contemplarea proprie.

In starea de conştienţă descrisă mai sus, am ştiut să exclud întotdeauna, în timpul investigaţiilor mele contemplative, tot ceea ce citisem mai înainte.

Unii au găsit în expresiunile folosite de mine, ecoul unor vechi reprezentări. Fără să adâncească conţinutul, ei s'au oprit la expresiuni. Dacă am vorbit de „florile de lotus“ în corpul astral al omului, era o dovadă că aş reda învăţături hinduse în care se întâlneşte această expresie. De vorbeam despre „corpul astral“, aceasta era rezultatul citirii scrierilor medievale. Iar de întrebuinţam expresiuni ca: îngeri, arhangheli, ş. a. m. d. atunci, pur şi simplu, reînnoiam reprezentările gnozei creştine.

In criticile ce mi s'au adus, am întâlnit mereu această gândire superficială.

Acum, la reapariţia „Ştiinţei spirituale vol. II“ într'o nouă ediţie, am vrut să atrag luarea aminte şi asupra acestor lucruri. Cartea cuprinde elementele de bază ale antroposofiei, redate în întreg complexul lor. Şi din această cauză, ea este îndeosebi lovită de înţelegerile greşite cărora le este expusă.

De când imaginaţiunile, redate în această carte, s'au contopit într'o imagine de ansamblu în sufletul meu, am desvoltat fără întrerupere contemplarea spirituală, studiind omul, devenirea istorică a omenirii, cosmosul ş. a. m. d. In ceea ce priveşte amănuntele, am ajuns mereu la rezultate nouă. Insă generalităţile redate în ediţia apărută acum cincisprezece ani, cu toate rezultatele noi, n'au fost întru nimic sdruncinate. Toate câte le-am spus de atunci încoace, intercalate la locul lor în această carte, apar ca o desvoltare progresivă a schiţei de atunci.

Goetheanum, 10 Ianuarie 1925.

RUDOLF STEINER

PREFAŢĂ LA EDIŢIA A ŞAPTEA PÂNĂ LA A CINCISPREZECEA

Pentru această ediţie nouă a „Ştiinţei spirituale“ vol. II, am prelucrat aproape în intregime capitolul „Caracterul ştiinţei oculte“. Astfel acest capitol cred că va da prilej la mai puţine înţelegeri greşite, decât în vechea sa formă. Din multe părţi am auzit spunându-se: celelalte ştiinţe aduc dovezi, însă ceea ce ne este prezentat aci ca ştiinţă afirmă pur şi simplu: ştiinţa spirituală constată acest sau acel lucru. O asemenea prejudecată este naturală, deoarece elementele doveditoare ale cunoştinţei spirituale nu se pot impune prin expunerea lor, aşa cum se impun dovezile expunerii realităţii fizice. Prin prelucrarea primului capitol al acestei cărţi, am voit să arăt mai lămurit de cât pare să-mi fi reuşit în celelalte ediţii, că în cazul de mai sus nu este vorba decât de o prejudecată. — In alte părţi ale cărţii, prin întregirea cuprinsului, am încercat să înveder̨ez şi mai mult anumite lucruri. In general m'am străduit, ca în întreg cuprinsul cărţii să fac modificări în multe locuri în ceea ce priveşte învestmântarea cuprinsului, modificări ce mi-au părut necesare ca urmare a repetatelor trăiri a lucrurilor expuse.

Berlin, Mai 1920.

RUDOLF STEINER

PREFAŢĂ
LA EDIŢIA A PATRA

Cine se hotărăşte să publice rezultate ale ştiinţei spirituale, de felul celor descrise în această carte, trebue să aibă în vedere, înainte de toate, că astăzi, în cele mai largi cercuri, acest mod de a vedea lucrurile este considerat ca imposibil. Aceasta cu atât mai mult, cu cât în expunerile ce urmează, se vor spune lucruri, despre care o gândire considerată în vremea noastră sever educată, afirmă „probabil că înţelegerea omenească nu se poate pronunţa asupra lor". — Cine cunoaşte şi poate cumpăni motivele pentru care unele personalităţi serioase iau această atitudine, este îndemnat să arate mereu înţelegerile greşite, ce stau la temelia credinţei că pătrunderea în lumile suprasensibile ar fi interzisă cunoaşterii omeneşti.

Căci avem în faţa noastră două lucruri. In primul rând, nu este suflet omenesc, care, după o reflexiune mai adâncă, să nu recunoască faptul că dacă nu ar exista un drum spre lumile suprasensibile, atunci cele mai importante probleme în legătură cu sensul şi însemnătatea vieţii, ar rămâne fără deslegare. Teoretic, asupra acestui fapt ne putem înşela; adâncurile vieţii sufleteşti însă, rămân în afara înşelării de sine, în afara iluziilor. — Cel ce nu vrea să asculte aceste adâncuri ale sufletului său, natural, va respinge descrierile privitoare la lumile suprasensibile. Cu toate acestea, există oameni, şi numărul lor este destul de mare, cărora le este cu neputinţă să rămână surzi la cerinţele acestor adâncuri. Ei trebue să bată mereu la porţile, care, după părerea celorlalţi, închid în dosul lor „cele de necuprins".

In al doilea rând, în niciun caz nu trebue să dispreţuim expunerile „gândirii severe". Cine se ocupă de asemenea expuneri, îşi va da pe deplin seama de seriozitatea lor, acolo

unde ea există într'adevăr. Autorul acestei cărţi nu ar vrea să fie privit ca un om ce trece cu uşurinţă peste uriaşa muncă de gândire întrebuinţată pentru determinarea limitelor intelectului omenesc. Această muncă de gândire nu poate fi bagatelizată prin aluzii la „savantlâc didactic“ şi la alte lucruri de felul acesta. In multe cazuri, această muncă îşi are izvorul într'o adevărată străduinţă după cunoştinţă, într'o adevărată agerime a minţii. — Mai mult, trebue chiar să recunoaştem că s'au adus argumente, după care cunoştinţa, azi considerată ştiinţifică, nu poate pătrunde în lumile suprasensibile şi, aceste argumente, *într'un anumit sens sunt de necombătut*.

Fiindcă autorul acestei cărţi recunoaşte el însuşi aceste lucruri, unora le *poate* părea curios că face, cu toate acestea, expuneri ce se referă la lumile suprasensibile. Pare cu neputinţă, ca un om, care admite, *într'un anumit sens*, argumentele după care cunoaşterea lumilor suprasensibile ar fi imposibilă, să vorbească totuşi despre aceste lumi.

Dar cu toate acestea, putem lua această atitudine. Şi, în acelaşi timp, putem înţelege că această atitudine va fi resimţită ca absolut contradictorie. Fiindcă nu orice om analizează experienţele pe care le poate face raţiunea omenească, atunci când se apropie de domeniile suprasensibile. Argumentele raţiunii pot fi, de sigur, de *necombătut*, dar, pe de altă parte, cu *toată această calitate de a nu putea fi combătute*, ele nu trebue să fie neapărat hotărîtoare în ceea ce priveşte realitatea. In locul tuturor controverselor teoretice, vom încerca să ajungem la o înţelegere a lucrurilor printr'o comparaţie. Admitem, fără îndoială, că o comparaţie nu are în sine puterea unei dovezi. Totuşi, aceasta nu împiedică, ca adeseori, o comparaţie să lămurească ceea ce avem de spus.

Cunoaşterea omenească, aşa cum se manifestă în vieaţa de toate zilele şi în ştiinţa obişnuită, este într'adevăr astfel constituită, încât nu poate pătrunde în lumile suprasensibile. Acest lucru poate fi susţinut cu dovezi de necombătut. Dar, pentru un anumit fel al vieţii sufleteşti, această dovadă nu poate

avea o altă valoare decât aceea a omului, care vrea să arate, de pildă, că facultatea vizuală a ochiului omenesc nu poate pătrunde până la celulele minuscule ale vietăţilor, sau până la constituţia îndepărtatelor corpuri cereşti. Ori cât de exactă, ori câtă putere de argumentare ar avea în sine afirmaţiunea că vederea obişnuită nu poate ajunge până la celule, tot atât de exactă şi tot atâta putere de argumentare are şi cealaltă afirmaţiune, după care, cunoaşterea obişnuită nu poate pătrunde în lumile suprasensibile. Şi cu toate acestea, argumentul că vederea obişnuită este nevoită să se oprească în faţa celulelor, nu este de loc hotărîtor când este vorba de studierea celulelor. Deci, cine ar mai putea susţine că s'a spus cuvântul hotărîtor, relativ la studierea lumilor suprasensibile, atunci când s'a dovedit că cunoaşterea obişnuită trebue să se oprească în faţa lumilor superioare?

Ne putem închipui sentimentul pe care îl vor avea unii când aud această comparaţie. Ei se îndoiesc că noi am fi în stare să presimţim măcar seriozitatea muncii de gândire de care am vorbit mai sus. Cu toate acestea, cel ce scrie aceste rânduri, nu numai că este pătruns de această seriozitate, dar este chiar de părerea că această muncă de gândire face parte din cele mai nobile înfăptuiri ale omenirii. Evident că este absolut inutil să mai dovedim că vederea obişnuită, fără a fi înarmată cu anumite instrumente optice, nu poate pătrunde până la celule. A ne da seama de natura acestei gândiri printr'o gândire severă, înseamnă a depune o muncă spirituală necesară. Se înţelege că acela care se dedă unei asemenea munci, nu observă că realitatea îl poate combate. Nu este locul să ne ocupăm în prefeţele acestei cărţi, de unele critici ce s'au adus primelor ediţii, de persoane cărora le lipseşte orice înţelegere pentru strădania noastră, sau care îşi îndreaptă atacurile lor neadevărate, împotriva persoanei autorului. Ţinem să accentuăm însă, că numai cine nu vrea să observe s p i r i t u în care sunt făcute descrierile, poate presupune că în această carte a fost nesocotită munca de gândire ştiinţifică.

Cunoaşterea omului poate fi întărită, aşa după cum se poate întări vederea ochiului. Numai că mijloacele de întărire

a puterii de cunoaştere, sunt exclusiv de natură spirituală, sunt procedee lăuntrice pur sufleteşti. Ele constau din cele descrise în această carte ca: meditaţie, concentraţie (contemplaţie). Vieaţa sufletească obişnuită este legată de organele trupului; vieaţa sufletească întărită se liberează de aceste organe. Astăzi există ideologii, pentru care o asemenea afirmaţiune înseamnă curată absurditate, ideologii pentru care asemenea afirmaţiuni nu s'ar întemeia decât pe iluzii. Din punctul lor de vedere, aceste ideologii vor găsi cu multă uşurinţă argumentul cu care se poate dovedi că „întreaga vieaţă sufletească“ este legată de sistemul nervos. Cine acceptă punctul de vedere din care s'a scris această carte, înţelege bine acest fel de argumente. Înţelege pe cei ce spun că numai un om superficial poate pretinde că e cu putinţă să se ajungă la o vieaţă sufletească independentă de trup. Adecă, pe acei oameni, cari sunt absolut convinşi că şi pentru astfel de trăiri sufleteşti, există o legătură cu sistemul nervos, dar pe care „diletantismul ştiinţei spirituale“ nu o poate încă descoperi.

Impotriva celor scrise în această carte, există anumite obişnuinţe de gândire — absolut explicabile — atât de diametral opuse, încât, deocamdată, orice înţelegere cu multe din acestea, este lipsită de orice perspectivă. Aci ne aflăm tocmai la punctul unde ar fi de dorit ca în prezent, să înlăturăm din domeniul vieţii spirituale tendinţa de a stigmatiza numai — decât drept erezie, fantasmagorie, visătorie, ş. a. m. d., orice direcţie de cercetare, care se abate radical de propriile tale vederi. — Pe de altă parte însă nu se poate tăgădui faptul că încă de pe acum există oameni cari au înţelegere pentru metoda de investigaţie suprasensibilă, aşa cum este redată în această carte. Sunt oamenii cari recunosc că sensul vieţii nu se desvălue prin discuţii teoretice asupra sufletului, Eului, etc., ci numai printr'o reală pătrundere şi pricepere a rezultatelor investigaţiei suprasensibile. Nu din lipsă de modestie, ci dintr'o mulţumire plină de bucurie, autorul acestei cărţi resimte adânc necesitatea, ca după un timp relativ scurt, să apară această a patra ediţie.

Accentuând cele de mai sus, nu poate fi vorba de lipsă de modestie, căci autorul acestei cărţi îşi dă prea bine seama,

cât de puţin corespunde şi această ediţie cu ceea ce ar trebui să fie propriu zis o „Schiţă a concepţiei suprasensibile despre lume“. Pentru această nouă ediţie, am prelucrat încă odată întregul cuprins. In locuri importante am introdus multe întregiri şi, în general, am tins spre o şi mai mare claritate. Cu toate acestea, autorul şi-a dat seama de ariditatea mijloacelor ce îi stau la dispoziţie pentru a expune realităţile care i se revelează în timpul investigaţiei spirituale. Din această cauză, am putut arăta doar o cale pentru a ajunge la reprezentări în legătură cu evoluţia saturneană, solară şi lunară. Un important punct de vedere privitor la acest domeniu, s'a tratat din nou, pe scurt, în această ediţie. Totuşi, trăirile în legătură cu aceste domenii se deosebesc atât de mult de toate trăirile din lumea sensibilă, încât expunerea lor necesită o continuă căutare de expresiuni, care să redea, cel puţin până la un anumit grad, cele vieţuite în lumea suprasensibilă. Cine este dispus să adâncească cele descrise aci, va observa poate, că multe lucruri, care nu pot fi exprimate prin cuvinte seci, am încercat să le exprim prin f e l u l descrierilor. Acest fel este altul, de pildă când se descrie evoluţia saturneană, altul când se descrie evoluţia solară, ş. a. m. d.

In noua ediţie, capitolului care tratează despre „Cunoaşterea lumilor superioare“, am adus multe întregiri şi desvoltări, care mi s'au părut importante. M'am străduit să descriu cât mai desluşit procesele sufleteşti lăuntrice, prin care cunoştinţa se liberează de limitele care-i sunt aşezate de lumea sensibilă, şi prin care ajunge la trăiri în lumea suprasensibilă. M'am străduit să arăt că, deşi aceste trăiri se dobândesc prin mijloace şi căi lăuntrice, totuşi pentru cei ce le ating, ele nu au o valoare pur subiectivă. Din felul expunerilor trebuia să reiasă că în i n t e r i o r u l sufletului se înlătură particularităţile şi deosebirile personale, şi se ajunge la vieţuiri, pe care le vor avea în acelaşi fel t o ţ i a c e i a c a r i, părăsind subiectivismul, urmează calea adevăratei desvoltări spirituale. Abia după ce am înţeles aceste caracteristici ale „cunoaşterii lumilor suprasensibile“, suntem în măsură să deosebim aceste trăiri de acelea ale unui misticism subiectiv, ş. a. m. d. Despre un

asemenea misticism putem spune, de sigur, că el este totuşi, mai mult sau mai puţin, o preocupare subiectivă a misticului. Metodele de investigaţie preconizate aci de ştiinţa spirituală, tind însă spre trăiri obiective, al căror adevăr nu poate fi, ce e drept, recunoscut decât lăuntric, dar care tocmai pentru acest motiv, pot fi înţelese ca având valabilitate universală. — Şi aci, am atins un punct, unde o înţelegere cu unele obişnuinţe de gândire ale timpului nostru, este foarte dificilă.

Ca încheiere, autorul cărţii ar vrea să dea îndemnul ca şi aceia cari iau o atitudine binevoitoare faţă de expunerile ei, să primească aceste expuneri numai aşa cum rezultă din propriul lor cuprins. Astăzi domină tendinţa de a se da curentelor spirituale, una sau alta din vechile numiri. Căci sunt oameni, cărora abia atunci le apar valoroase aceste curente. Ne este îngăduit însă să întrebăm: ce ar putea câştiga de pildă expunerile acestei cărţi, dacă le vom numi „rosicruciene“ sau altfel? Important este că aci am încercat să privim în lumile suprasensibile cu mijloacele posibile şi adecvate sufletului în actuala perioadă de evoluţie şi că am studiat, din acest punct de vedere, enigmele destinului şi ale existenţii omeneşti, până dincolo de naştere şi de moarte. Nu este vorba de o strădanie, care să poarte un nume sau altul, ci despre o strădanie după adevăr.

Pe de altă parte, unii au întrebuinţat denumiri rău intenţionate, pentru concepţia despre lume, descrisă în această carte. Făcând abstracţie de faptul că denumirile prin care s'a încercat să se discrediteze şi să se lovească cât mai puternic în autor, sunt absurde şi neadevăruri obiective, aceste expresiuni, prin lipsa lor de demnitate se caracterizează şi prin aceea că banalizează o strădanie după adevăr, cu totul i n d e p e n d e n t ă. Şi aceasta este cu putinţă numai fiindcă ei nu o judecă din ea însăşi, ci vor să impună altora părerea că ea este dependentă de unul sau altul dintre vechile curente spiritualiste; dependenţă inventată de ei, sau adoptată fără nici un temeiu şi transmisă mai departe. Oricât de necesare sunt aceste cuvinte, faţă de atacurile îndreptate împotriva autorului, el nu găseşte potrivit să mai stăruiască în acest loc asupra lor.

Iunie 1913.

PREFAŢĂ LA EDIŢIA ÎNTÂIA

Cel ce dă publicităţii o carte ca aceasta, trebue să-şi poată reprezenta calm, tot felul de aprecieri cărora le sunt supuse astăzi expunerile sale. De pildă, cineva ar începe să citească expunerile făcute aci, despre un subiect sau altul, dupăce mai întâiu şi-a formulat despre ele anumite idei, potrivit rezultatelor cercetărilor ştiinţelor naturale. Ar putea să ajungă la următoarea concluzie: „Rămâi uimit că este cu putinţă să se mai facă asemenea afirmaţiuni în vremea noastră. Se fac exhibiţii cu cele mai simple noţiuni ale ştiinţelor naturale, ceea ce ne face să presupunem o inexplicabilă ignorare chiar şi a celor mai elementare noţiuni. Autorul întrebuinţează noţiuni, ca de pildă „căldură", într'un fel în care nu le poate întrebuinţa decât omul pe lângă care, gândirea fizicei moderne, a trecut fără urme. Orice om care cunoaşte chiar şi numai principiile elementare ale acestei ştiinţe, i-ar putea arăta că toate câte le expune, nu merită nici măcar denumirea de diletantism şi deci nu pot fi clasate decât drept ignoranţă absolută..." Am mai putea înşira multe asemenea critice posibile. Din cele de mai sus, s'ar mai putea trage şi următoarea concluzie: „Cine a citit câteva pagini din această carte, va putea să o pună deoparte şi fiecare, după temperamentul său, surâzând ori indignat, să-şi spună: „E totuşi curios până la ce excrescenţe poate ajunge în timpurile noastre o gândire anapoda. Cel mai bun lucru este să aşezi aceste expuneri în rândul celorlalte curiozităţi ale vremii noastre." — Ce va spune acum autorul cărţii, dacă, într'adevăr ar fi pus să audă o asemenea apreciere? Din punctul s ă u de vedere, n'ar trebui oare să-şi considere criticul pur şi simplu incapabil de judecată, sau lipsit de bunăvoinţa necesară unei judecăţi pline de înţelegere? —

La această întrebare trebue să răspundem: n u. Autorul nu face întotdeauna acest lucru. El poate să-şi reprezinte că acest critic poate fi o persoană foarte inteligentă, un eminent om de ştiinţă, sau unul care îşi formează judecăţile absolut conştiincios. Căci acest autor este în măsură să-şi adâncească gândul în sufletul unor asemenea oameni, şi în motivele pentru care ei pot ajunge la asemenea concluzii. Pentru a se cunoaşte într'adevăr răspunsul pe care autorul îl dă întrebării arătate, este necesar un lucru. care, adeseori şi lui i se pare în general deplasat, dar pe care îl cere imperios tocmai această carte, şi anume: a spune anumite lucruri de ordin personal. Nu vom spune însă decât lucruri în legătură cu hotărîrea autorului de a scrie această carte. Dacă cele ce se spun într'o astfel de carte ar avea numai un caracter personal, neîndoios că cuprinsul ei nu ar avea niciun drept la existenţă. Pe cât este cu putinţă, această carte nu t r e b u e să cuprindă decât expuneri la care să poată ajunge f i e c a r e om, iar conţinutul ei trebue astfel redat, încât să nu se observe în el niciun colorit personal. Aşa dar, nu în acest sens trebue înţelese elementele personale de care vom vorbi. Căci acestea nu au alt scop decât să arate că autorul poate găsi explicabile criticile amintite, şi cu toate acestea a putut scrie această carte. Negreşit că s'ar putea proceda şi în aşa fel, încât redarea următoarelor elemente cu caracter personal să fie de prisos, dacă am expune amănunţit toate elementele, din care s'ar vedea că într'adevăr întreg cuprinsul cărţii este în concordanţă cu toate progresele ştiinţelor actuale. In acest scop însă ar fi necesare mai multe volume ca introducere la această carte. Şi cum deocamdată aceste volume nu pot fi scrise, autorul este nevoit să arate acele elemente personale, datorită cărora se crede îndreptăţit să considere ca posibilă existenţa unei asemenea concordanţe. — Este absolut sigur că el nu ar fi publicat niciodată cele arătate în această carte despre fenomenul căldurii, dacă nu ar fi putut depune următoarea mărturisire: înainte cu treizeci de ani, a avut prilejul să facă un studiu al fizicei, care s'a extins asupra diverselor domenii ale acestei ştiinţe. Pe acea vreme, privitor la fenomenele calorice, în centrul preocupări-

lor ştiinţifice stătea aşanumita „teorie mecanică a căldurii". Şi această „teorie mecanică a căldurii" l-a interesat într'un mod cu totul deosebit. Evoluţia istorică ce se leagă de numele lui Jul. Robert Mayer, Helmholtz, Joule, Clausius şi alţii, forma obiectul studiilor sale continui. Prin aceasta şi-a creat în timpnl studiilor sale o bază suficientă, care i-a îngăduit să urmărească de atunci încoace, toate progresele reale din domeniul termofizicei şi să nu întâmpine nici o dificultate atunci când încearcă să pătrundă cu înţelegere realizările ştiinţei în acest domeniu. Dacă autorul ar fi nevoit să-şi spună că nu este capabil să facă acest lucru, aceasta ar constitui pentru el un motiv să lase nespuse şi nescrise lucrurile expuse în această carte. El şi-a făcut într'adevăr o conduită din a nu vorbi şi a nu scrie în domeniul ştiinţei spirituale decât despre acele lucruri, despre care — în măsura ce i se pare lui suficientă — ar şti să spună şi ceea ce ştie ştiinţa prezentului despre ele. In niciun caz nu vrem să indicăm prin aceasta un lucru, pe care să şi-l impună toţi oamenii. Oricine se poate simţi îndemnat pe bună dreptate, să împărtăşească altora şi să publice lucrurile spre care îl duce puterea lui de judecată, sentimentele şi simţul său sănătos pentru adevăr, chiar şi atunci când nu îi sunt cunoscute datele ştiinţei contemporane privitoare la acel subiect. In ceea ce-l priveşte însă pe autorul acestei cărţi, el şi-a însuşit punctul de vedere arătat mai sus. Nu ar fi scris cele câteva rânduri despre sistemul limfatic, sau despre sistemul nervos, dacă nu ar fi în stare să vorbească despre aceste lucruri, aşa cum vorbeşte despre ele, din punct de vedere ştiinţific, naturalistul de astăzi. Deci, cu toate că este posibilă şi judecata, pentru care cel ce vorbeşte despre căldură, aşa cum o facem noi aci, n'ar şti nimic despre principiile de bază ale fizicei moderne, autorul acestei cărţi se crede totuşi pe deplin îndreptăţit să facă ceea ce a făcut, deoarece el într'adevăr se străduieşte să cunoască cercetările actuale şi dacă aceste cercetări i-ar fi străine, n'ar mai vorbi aşa cum a vorbit. Ştie că motivele pentru care indicăm un asemenea principiu de conduită, poate fi uşor confundat cu lipsa de modestie. In legătură cu această carte este totuşi ne-

cesar să spunem aceste lucruri, pentru ca adevăratele motive ale autorului să nu fie confundate cu motive de cu totul altă natură. Căci a c e a s t ă confuzie ar putea fi cu mult mai rea decât confuzia pe care o facem cu lipsa de modestie.

In afară de cele arătate, ar mai fi cu putinţă o apreciere din punct de vedere filosofic. Ea s'ar putea formula astfel: „Autorul a trecut oare ca un adormit pe lângă întreaga muncă epistemologică a prezentului? Nu a aflat niciodată în vieaţa lui că a trăit un Kant, după care, din punct de vedere filosofic, pur şi simplu, nu-ţi este îngăduit să afirmi astfel de lucruri?" — Şi în această direcţie am putea continua cu arătarea criticelor. Insă judecata critică s'ar putea termina astfel: „Asemenea aserţiuni laice, naive şi lipsite de orice critică, sunt insuportabile pentru un filosof aşa încât orice preocupare în această direcţie ar fi timp pierdut". — Din acelaş motiv — pe care l-am semnalat mai sus — şi cu riscul tuturor înţelegerilor greşite ce s'ar putea lega de ele, autorul va prezenta şi aci anumite date personale. El a început să-l studieze pe Kant la vârsta de şasesprezece ani, iar astăzi se crede în măsură să judece cu totul obiectiv, din punct de vedere kantian, toate câte le-a expus în această carte. Şi din această latură ar fi avut un motiv să nu o scrie, dacă nu ar şti ce îl poate face pe un filosof să o găsească naivă atunci când i se aplică criteriile critice ale prezentului. Cei ce observă lucrurile real, pot să ştie într'adevăr că aici se depăşesc limitele cunoştinţei enunţate de Kant. Se poate şti cum Herbart ar afla în ea „realism naiv", incapabil a se ridica până la „prelucrarea noţiunilor" etc., etc., sau se poate chiar şti în ce fel pragmatismul modern al lui James, Schiller şi alţii, ar afla că această lucrare depăşeşte ceea ce numesc ei „reprezentările pure" pe care „ni le însuşim, pe care le acceptăm, le punem în funcţiune, şi le putem verifica" [1]). P o ţ i şti toate acestea, şi totuşi t o c m a i din acest motiv, să te simţi îndreptăţit să scrii toate câte se cuprind în această carte. Analiza făcută de autorul acestei cărţi direcţiilor de gândire filosofică, a expus-o în următoarele sale

1) Poţi să fi studiat şi reflectat serios chiar şi asupra filosofiei lui „Ca şi când" asupra bergsonismului şi a „Criticei vorbirii".

lucrări: „Teoria cunoaşterii în concepţia despre lume a lui Goethe", „Adevăr şi ştiinţă", „Filosofia libertăţii", „Concepţia despre lume a lui Goethe", „Concepţiile despre lume şi vieaţă în veacul al XIX-lea" şi în „Enigmele filosofiei".

Am putea indica încă o mulţime de critice posibile. Ar putea să fie cineva care să fi citit scrierile mai vechi ale autorului, ca de pildă „Concepţiile despre lume şi vieaţă în veacul al XIX-lea" sau mica scriere „Haeckel şi adversarii săi". Un asemenea om ar putea spune: „Este de-a-dreptul inexplicabil cum acelaşi om a putut scrie alături de aceste două cărţi şi o astfel de carte cum este „Ştiinţa spirituală". Cum poţi milita odată cu atâta ardoare pentru Haeckel, iar apoi să izbeşti în „monismul" sănătos care rezultă din cercetările lui Haeckel? Putem înţelege, de pildă, că prin această „Ştiinţă spirituală" autorul porneşte la luptă înverşunată împotriva lui Haeckel, dar că tot el l-a apărat şi i-a dedicat chiar lucrarea sa „Concepţiile despre lume şi vieaţă în veacul al XIX-lea", iată cea mai mare monstruozitate ce se poate imagina. Haeckel ar fi refuzat, fără îndoială, această dedicaţie, dacă ar fi putut bănui că autorul ei va scrie odată o carte ca această „Ştiinţă spirituală", cu dualismul ei mai mult decât grosolan". — Autorul acestei cărţi este de părere că poţi să-l înţelegi foarte bine pe Haeckel, fără să fii nevoit să crezi că numai atunci l-ai înţeles, dacă consideri drept aberaţie toate câte nu rezultă direct din înseşi ideile şi concepţiile enunţate de Haeckel. De asemenea este de părere că nu-l poţi înţelege pe Haeckel combătându-l cu înverşunare, ci studiind ceea ce a realizat Haeckel pe tărâmul ştiinţei. Şi autorul crede cel mai puţin în legitimitatea adversarilor lui Haeckel, împotriva cărora l-a apărat pe marele naturalist în lucrarea sa: „Haeckel şi adversarii săi". Iar dacă autorul în această carte depăşeşte într'adevăr premizele lui Haeckel, înfăţişând alături de concepţia pur naturalistă a lui Haeckel, aspectul spiritual al lumii, aceasta nu înseamnă câtuşi de puţin că ar fi de aceeaşi părere cu adversarii lui Haeckel. Deci cine se va strădui să vadă just lucrurile, va putea observa acordul dintre această lucrare a autorului şi scrierile sale anterioare.

Cu totul de înţeles sunt pentru autor şi acele critice care consideră expunerile acestei cărţi, pur şi simplu, drept produse ale fantaziei exaltate sau ale unui joc visător al gândurilor. Toate câte trebue spuse în această privinţă, le-am arătat chiar în cuprinsul cărţii. Am arătat că gândirea logică poate, şi t r e b u e să fie, piatra de încercare a expunerilor date. Cine supune aceste expuneri unui examen critic, aşa cum se aplică obiectiv acest examen, de pildă, datelor ştiinţelor naturale, abea acela va putea cunoaşte ceea ce spune raţiunea în cazul unui asemenea examen.

După ce am spus atâtea lucruri despre oamenii cari, deocamdată, nu pot decât să refuze această carte, să ne fie îngăduit să adresăm câteva cuvinte şi acelora cari vor afla în ei motive să accepte cuprinsul ei. Pentru ei, esenţialul se găseşte în primul capitol, întitulat „Caracterul ştiinţei oculte". Totuşi vom mai aminti şi aci câteva lucruri. Cu toate că această carte se ocupă de cercetările inaccesibile minţii legate de lumea simţurilor, totuşi nu s'a expus în ea nimic ce nu s'ar putea înţelege cu ajutorul raţiunii libere de prejudecăţi, cu ajutorul simţului sănătos pentru adevăr a fiecărui om, care vrea să se folosească de aceste însuşiri ale sale. Autorul o spune fără înconjur: el ar dori, înainte de toate, cititori cari nu voiesc să creadă orbeşte expunerile din această carte, ci cari se străduesc să examineze aceste expuneri în lumina cunoştinţelor sufletului lor şi a experienţelor propriei lor vieţi.[1]) Inainte de toate, el ar voi cititori p r u d e n ţ i, cari nu acceptă decât expunerile logic întemeiate. Autorul ştie foarte bine că lucrarea sa n u ar avea n i c i o valoare, dacă s'ar clădi pe credinţa oarbă; ea are valoare numai în măsura în care se poate justifica în faţa raţiunii imparţiale. Credinţa oarbă poate atât de uşor să confunde adevărul cu tot felul de absurdităţi şi superstiţii. Alţii cari se mulţumesc cu simpla credinţă în „cele suprasensibile", vor afla poate că în această lucrare se cere prea mult gândirii. Totuşi, în comunicările date aci, într'adevăr nu e vorba de a comunica numai ceva, ci de a formula în aşa fel

[1]) Aici nu ne gândim n u m a i la o examinare a ştiinţei spirituale cu ajutorul metodelor de cercetare suprasensibile, ci întâiu de toate, ne gândim la o examinare a b s o l u t posibilă cu ajutorul gândirii şi a raţiunii omeneşti sănătoase şi libere de prejudecăţi.

expunerile, încât ele să corespundă contemplării conştiincioase făcută în domeniile superioare ale vieţii. Este doar domeniul în care se pot întâlni atât de uşor, chiar şi în vieaţa obişnuită, cele mai înalte lucruri, alături de şarlatania lipsită de conştiinţă, cunoştinţa alături de superstiţie, şi pot fi atât de uşor confundate.

Celui ce îi este cunoscută cercetarea suprasensibilă, va observa de sigur, în timpul citirii acestei cărţi, că s'a făcut încercarea de a respecta cu exactitate limitele între ceea ce trebue şi se poate comunica astăzi din domeniul cunoştinţelor suprasensibile, şi între cele ce urmează să se comunice mai târziu, sau cel puţin într'o altă formă.

Decemvrie 1909.

RUDOLF STEINER

CARACTERUL ŞTIINŢEI OCULTE

Pentru conţinutul acestei cărţi, vom întrebuinţa o veche expresie: „Ştiinţă ocultă“ [1]). Această expresie poate trezi numaidecât în oamenii vremii noastre, cele mai opuse simţăminte. Pentru mulţi, ea are ceva respingător; trezeşte ironie, un surâs de compătimire, sau poate chiar dispreţ. Ei îşi închipue că o concepţie ce se numeşte în acest fel, nu s'ar putea întemeia decât pe o trândavă visătorie, pe himere, şi că în dosul unei asemenea „pretinse“ ştiinţe nu s'ar putea ascunde decât tendinţa de a reînnoi tot felul de superstiţii, pe care, pe bună dreptate, le evită cel ce a învăţat să cunoască „adevăratul spirit ştiinţific“ şi „adevărata strădanie după cunoaştere“. Asupra altora, această expresie acţionează ca şi cum cele arătate prin ea, ar trebui să le aducă ceva ce nu poate fi atins pe nicio altă cale, şi spre care sunt atraşi, după predispoziţiile lor, de un dor adânc după cunoaştere sau de o subtilă curiozitate sufletească. Intre aceste păreri diametral opuse, există tot felul de trepte intermediare de acceptare sau respingere condiţionată, a tot ceea ce îşi reprezintă unul sau altul, când aude cuvântul „ştiinţă ocultă“. — Este de netăgăduit că pentru unii, cuvântul ştiinţă ocultă are o semnificaţie magică, deoarece el pare să le satisfacă fatala lor aviditate după cunoaşterea unui „necunoscut“, a unui lucru plin de mister, obscur chiar, care pe căi naturale nu poate fi atins. Căci mulţi oameni nu vor să-şi satisfacă aspiraţiile cele mai adânci ale sufletului lor, prin ceea ce se poate înţelege clar. Convingerea lor este că, în afară de ceea ce putem cunoaşte, trebue să mai existe

1) In original, această lucrare poartă titlul: „Die Geheimwissenschaft im Umriss“. In traducerea românească, am înlocuit acest titlu, pentru a nu se face confuzie între el şi anumite practice, aşa zise oculte, care nu au nimic comun nici cu conţinutul, nici cu spiritul ştiinţific în care este scrisă lucrarea de faţă. Nota trad.

ceva în lume, ce se sustrage cunoaşterii. Pentru a-şi satisface dorinţa lor cea mai arzătoare după cunoştinţă, ei resping cu o stranie încăpăţânare — fără însă a recunoaşte aceasta — ceea ce este „cunoscut“, acceptând numai lucruri despre care nu s'ar putea spune că pot fi cunoscute pe cale naturală. Este bine ca acela care vorbeşte despre „ştiinţa ocultă“ să aibă în vedere că îl vor întâmpina înţelegeri greşite pricinuite şi de astfel de „apărători“ ai ştiinţei lui, cari de fapt nu caută ştiinţă, ci tocmai contrariul.

Expunerile din această carte se adresează cititorilor, cari nu lasă să li se răpească puterea de discernământ, pentrucă un anumit termen, în anumite împrejurări, poate provoca prejudecăţi. Aci nu va fi vorba despre o ştiinţă, care într'o anumită privinţă fiind „secretă“, ar fi accesibilă numai unora, ca o favoare deosebită a destinului lor. Vom înţelege adevăratul sens al acestui termen, întrebuinţat aci, dacă ne gândim la ceea ce voia să spună Goethe când a vorbit despre secretele revelate“ în fenomenele lumii. Conţinutul cunoaşterii suprasensibile îl formează tocmai ceea ce rămâne „secret“, adică nerevelat din fenomenele naturii, când le studiem numai cu ajutorul simţurilor şi cu raţiunea legată de aceste simţuri.[1] Cine admite că numai ceea ce se descoperă prin simţuri şi prin raţiunea care serveşte aceste simţuri, poate fi obiect al „ştiinţei“, natural că nu va putea considera ştiinţă cele redate aci sub titlul de „Ştiinţă ocultă“. Dacă un asemenea om ar vrea să se înţeleagă pe sine, ar trebui să recunoască faptul că nu respinge „Ştiinţa ocultă“ din motive temeinic cântărite, ci din cauza unei sugestii suverane, care se desprinde dintr'un sentiment pur personal. Pentru a recunoaşte aceasta, ajunge să reflectăm asupra modului cum ia naştere ştiinţa, şi asupra însemnătăţii ei în vieaţa omenească. Naşterea unei ştiinţe, în ceea ce priveşte esenţa ei, nu o cunoaştem după obiectul de

1) S'a întâmplat că expresia „Ştiinţă ocultă“ — aşa cum a întrebuinţat-o autorul şi în ediţiile anterioare — să fie respinsă tocmai din motivul că o ştiinţă nu poate fi „secretă“ pentru nimeni. Obiecţiunea ar fi de sigur întemeiată, dacă lucrurile ar fi aşa. Pe cât de puţin putem numi ştiinţa naturală, „naturală“ în sensul că ar poseda-o fiecare om „dela natură“, tot atât de puţin se gândeşte autorul acestei cărţi, folosind expresia „Ştiinţă ocultă“, la o ştiinţă „ocultă“, adecă „secretă“, ci la o ştiinţă care se referă la realităţile „secrete“, „nerevelate“ cunoaşterii obişnuite, din fenomenele lumii, deci o ştiinţă „despre cele secrete“, despre „secretele revelate“. Secretă însă nu trebuie să rămână această ştiinţă pentru nimeni, care îl caută cunoştinţele pe căile corespunzătoare.

cercetare pe care îl îmbrăţişează, ci după modul în care se comportă sufletul omenesc în decursul activităţii ştiinţifice. Felul cum se comportă sufletul în timpul elaborării datelor ştiinţifice, iată lucrul pe care trebue să-l avem în vedere. Dacă ne-am obişnuit să aplicăm acest comportament numai când e vorba de studierea realităţilor sensibile, atunci uşor ajungem la părerea că a c e s t e realităţi sensibile ar constitui esenţialul, şi nu observăm că amintitul comportament l-am aplicat doar realităţilor sensibile. Putem depăşi însă această auto-îngrădire arbitrară şi, făcând abstracţie de caracterul particular al aplicării, să studiem numai caracterul comportamentului ştiinţific. Aceasta este explicaţia că vorbind aci despre cunoştinţele ce se referă la realităţile nesensibile (suprasensibile) ale lumii, vorbim despre o „ştiinţă". Puterea de reprezentarea a omului vrea să se aplice, să se comporte, faţă de a c e s t e conţinuturi ale lumii, la fel cum, în celălalt caz, se comportă faţă de conţinutul natural (sensibil) al lumii. Ştiinţa ocultă vrea să separe de această întrebuinţare particulară, mentalitatea şi metodele de cercetare ale ştiinţei naturale, metode, pe care în domeniul ei, aceasta din urmă, le aplică înlănţuirii şi desfăşurării fenomenelor sensibile. Din aceste metode, ştiinţa ocultă păstrează însuşirea lor de a fi bazate pe gândire, precum şi celelalte particularităţi care le caracterizează. Ea vrea să vorbească despre cele suprasensibile în acelaşi fel, în care ştiinţa naturală vorbeşte despre realităţile sensibile[1]). In timp ce ştiinţa naturală, cu aceste metode şi cu acest fel de a gândi se limitează la lumea sensibilă, ştiinţa ocultă consideră munca sufletească ce se depune în legătură cu cercetarea naturii ca un fel de auto-educaţie a sufletului şi aplică apoi însuşirile dobândite pe această cale, domeniului suprasensibil. Ea vrea să procedeze în aşa fel încât să nu vorbească despre fenomenele sensibile, ca atare, ci să vorbească despre conţinutul suprasensibil al lumii a ş a cum vorbeşte naturalistul despre

---

1) Prin realităţi s e n s i b i l e se înţeleg existenţele accesibile percepţii simţurilor fizice: văzului, auzului, etc. Iar prin realităţi s u p r a s e n s i b i l e se înţeleg existenţele inaccesibile percepţii simţurilor fizice, dar accesibile unor facultăţi superioare de cunoaştere. In acelaşi sens vorbim în ştiinţa spirituală despre lume sensibilă (lumea fizică) şi lume suprasensibilă, organe sensibile de percepere şi organe suprasensibile de percepere, fenomene sensibile şi fenomene suprasensibile, fiinţe suprasensibile, etc. Nota trad.

realităţile sensibile. Ea reţine din metodele de cercetare ale ştiinţelor naturale, atitudinea sufletească din decursul aplicării acestor metode, deci tocmai elementul care dă cunoştinţelor naturale caracterul de ştiinţă. De aceea ştiinţa ocultă se poate numi cu drept cuvânt ştiinţă.

Cine reflectează asupra însemnătăţii ştiinţei naturale în vieaţa omenească, va afla că această însemnătate nu se poate reduce la asimilarea cunoştinţelor naturale. Căci aceste cunoştinţe niciodată nu vor putea duce la altceva, decât la o vieţuire a ceea ce n u este sufletul omenesc el însuşi. Sufletescul nu trăieşte în cunoştinţa pe care şi-o însuşeşte omul despre natură, ci în procesul de cunoaştere. Sufletul se vieţueşte în activitatea sa de cunoaştere aplicată naturii. Şi ceea ce-şi însuşeşte, p l i n d e v i e a ţ ă, în timpul acestei activităţi, este şi altceva decât o simplă cunoştinţă despre natură. Este o auto-desvoltare realizată în contact cu înţelegerea naturii. Rezultatul acestei auto-desvoltări, vrea să-l aplice ştiinţa ocultă domeniilor care se găsesc dincolo de realitatea pur naturală. Ocultistul nu vrea să nesocotească valoarea ştiinţei naturale. Dimpotrivă, el i-o recunoaşte mai mult chiar decât naturalistul el însuşi. Ştie că nu se poate întemeia nicio ştiintă, fără severitatea modului de reprezentare ce domneşte în ştiinţele naturale. Mai ştie însă că această severitate, odată dobândită printr'o adevărată pătrundere în spiritul gândirii ştiinţelor naturale, poate fi menţinută prin puterea sufletului, şi pentru alte domenii.

Negreşit că aci se întâmpină un fapt care ne poate da de gândit. In contemplarea naturii, sufletul este călăuzit de obiectul cercetărilor sale mult mai mult decât în contemplarea conţinuturilor suprasensibile ale lumii. In acest din urmă caz, sufletul trebue să aibă într'o măsură mai mare însuşirea, ca din impulsuri pur interioare, să menţină şi să aplice metodele de investigaţie ştiinţifice. Căci foarte mulţi oameni cred — inconştient — că aceste metode se pot aplica numai atunci când suntem călăuziţi de firul conducător al naturii, şi astfel, sub stăpânirea unei sugestii suverane, înclină să adopte părerea că de îndată ce sufletul a părăsit acest fir conducător, el dibue în

întunerec cu metodele sale ştiinţifice. Aceşti oameni încă nu sunt conştienţi de particularităţile acestor metode. Adesea îşi formează judecăţile lor din rătăcirile ce se nasc atunci când caracterul ştiinţific nu a fost îndeajuns consolidat în contact cu fenomenele naturii, iar sufletul vrea, totuşi, să se avânte în cercetarea domeniului suprasensibil al lumii. De bună seamă că în aceste cazuri se nasc o mulţime de discuţii neştiinţifice, privitoare la conţinutul suprasensibil al lumii. Dar nu pentru motivul că aceste discuţii n'ar putea îmbrăca un caracter ştiinţific, ci pentrucă, în aceste cazuri particulare, celor ce întreţin asemenea discuţii, le lipseşte auto-educaţia ştiinţifică, ce se poate dobândi prin observarea naturii.

Cel ce vrea să vorbească despre ştiinţa ocultă, având în vedere cele spuse mai sus, trebue să aibă un simţ treaz pentru toate rătăcirile care se nasc atunci când se fac comunicări despre secretele revelate, de către oamenii incapabili de atitudine ştiinţifică. Cu toate acestea, nu ar fi de prea mare folos să vorbim aci, chiar la începutul acestor expuneri, despre toate erorile posibie, lucru care ar trezi numaidecât în sufletul persoanelor pline de prejudecăţi, neîncredere faţă de orice cercetare în această direcţie. Căci din numeroasele greşeli care s'au comis într'adevăr de către mulţi, asemenea persoane ajung la concluzia, că orice strădanie pe acest tărâm ar fi neîndreptăţită. Cum însă, refuzarea ştiinţei oculte, îndeosebi la oamenii de ştiinţă sau cu o educaţie ştiinţifică, se bazează totuşi numai pe sugestia suverană caracterizată mai sus, iar referirea lor la erori şi rătăciri este — adeseori inconştient — numai un pretext, o polemică cu asemenea adversari ar fi deocamdată fără folos. Nimic nu-i împiedecă să facă obiecţiunea, de altfel cu totul justificată, că a p r i o r i, prin nimic nu se poate stabili dacă acela care îi crede pe alţii prinşi în mreaja erorilor, posedă, într'adevăr, temelia ştiinţifică arătată mai sus. De aceea cercetătorul domeniului ocult nu poate decât să comunice pur şi simplu ceea ce crede că-i este îngăduit să spună. O judecată despre îndreptăţirea spuselor sale, şi-o pot forma numai alţii, şi anume numai acele persoane, care, înlăturând toate sugestiile, sunt în stare să adâncească felul particular al comunică-

rilor privitoare la secretele revelate din fenomenele lumii. li va reveni însă negreşit sarcina să arate în ce relaţiune stau rezultatele cercetărilor sale cu celelalte realizări ale ştiinţei şi ale vieţii, ce fel de obiecţiuni sunt posibile şi în ce măsură realităţile exterioare ale vieţii sensibile, confirmă cercetările sale. Niciodată nu se va strădui să facă expunerile sale în aşa fel, încât ele să acţioneze prin persuasiune, ci astfel încât ele să acţioneze numai prin propriul lor conţinut. Impotriva descrierilor date de ştiinţa ocultă, putem auzi adeseori următoarea obiecţiune: Aceştia nu dovedesc ceea ce afirmă; ci expun doar un lucru sau altul, şi apoi spun: Acestea le constată ştiinţa ocultă. Ar însemna să înţelegem greşit expunerile ce urmează, dacă am crede că măcar o mică parte din ele ar fi prezentate în acest sens. Aci ne străduim să dăm forţelor ce s'au desvoltat în sufletul nostru în legătură cu ştiinţele naturale, posibilitatea să-şi continue evoluţia, potrivit naturii lor proprii, şi să atragem apoi luarea aminte, că desvoltându-se astfel, sufletul întâlneşte realităţi suprasensibile. Presupunem că fiecare cititor, în stare să înţeleagă expunerile din această carte, va întâlni negreşit aceste realităţi. Fireşte că, din momentul în care intrăm în domeniul ştiinţei spirituale, constatăm o deosebire faţă de punctul de vedere pur naturalist. In ştiinţele naturale găsim faptele în câmpul lumii simţurilor, iar cel ce prezintă rezultatele acestei ştiinţe, consideră activitatea sufletului, ca un element care, faţă de înlănţuirile şi desfăşurarea fenomenelor sensibile, trebue pus pe planul al doilea. Omul de ştiinţă spirituală trebue să aşeze însă pe primul plan această activitate a sufletului, iar cititorul ajunge la realităţile suprasensibile numai după ce îşi însuşeşte această activitate în mod just. Aceste realităţi nu pot fi percepute şi f ă r ă amintita activitate sufletească ca în ştiinţele naturale. Dimpotrivă, ele apar în câmpul percepţiunilor numai p r i n activitatea sufletului. Prin urmare cel care prezintă rezultatele ştiinţei spirituale, presupune că împreună cu el, cititorul c a u t ă realităţile superioare. V o r b i n d despre realităţile suprasensibile, omul de ştiinţă spirituală va vorbi în aşa fel, încât în expunerile sale să nu se amestece elemente personale,

arbitrare, ci ele să fie expresia spiritului ştiinţific pe care şi l-a însuşit din preocuparea sa cu ştiinţele naturale. De acea va fi nevoit să vorbească despre m i j l o a c e l e prin care ajungem la contemplarea realităţilor nesensibile, adecă suprasensibile. Cine adânceşte expunerile ştiinţei spirituale, va cunoaşte curând, că din ele dobândim reprezentări şi idei, pe care, mai înainte, nu le-am avut. Astfel ajungem la o nouă concepţie şi cu privire la ceea ce am înţeles în trecut în legătură cu natura „dovezilor". Vom învăţa să recunoaştem că principiul „argumentării şi dovedirii" în expunerile naturaliste se aplică acestor expuneri, aşazicând dinafară. Activitatea pe care, în gândirea ştiinţelor naturale, sufletul o desvoltă pentru elaborarea devezilor, în cazul ştiinţei spirituale, este cuprinsă deja în procesul de cercetare al realităţilor superioare. Dacă însuşi drumul care duce la realităţile superioare nu ar cuprinde în sine şi d o v e z i l e cuvenite, nu am putea găsi aceste realităţi. Cine străbate într'adevăr acest drum, vieţueşte chiar prin aceasta şi dovezile pe care le implică realitatea superioară. Pe acest tărâm, dovezile luate dinafară nu duc la niciun rezultat. Faptul că nu recunoaştem în caracterul ştiinţei oculte tocmai acest lucru, provoacă multe înţelegeri greşite.

Ştiinţa ocultă trebue să germineze din două idei, care pot prinde rădăcină în fiecare om. Pentru cercetătorul ocult, cum îl înţelegem aci, aceste două idei exprimă fapte pe care le putem vieţui, atunci când în acest scop ne servim de mijloacele corespunzătoare. Mulţi oameni consideră înseşi aceste idei, drept afirmaţiuni cât se poate de contestabile, idei asupra cărora poţi mult discuta, fără însă a le putea „dovedi".

Aceste idei sunt următoarele: în dosul lumii văzute, există o lume nevăzută, o lume a s c u n s ă simţurilor şi gândirii încătuşate de aceste simţuri; iar a doua idee, arată că omul are posibilitatea să pătrundă în această lume ascunsă, dacă desvoltă în sine anumite facultăţi, care se găsesc în el în stare latentă.

Unii spun că o astfel de lume ascunsă nu există, şi că lumea pe care o percepem cu simţurile noastre ar fi singura lume existentă. Enigmele ei se pot deslega din ea însăşi. Chiar

dacă astăzi, omul este încă departe de a putea lămuri toate enigmele existenţei, va veni o vreme, când experienţele simţurilor şi ştiinţa întemeiată pe acestea, vor putea da deslegările cuvenite.

Alţii zic: nu contestăm că în dosul lumii vizibile există o lume ascunsă, dar forţele de cunoaştere ale omului, nu se pot ridica până la această lume, fiindcă ele au limite ce nu pot fi depăşite. Admitem că necesitatea de a „crede", poate să-şi caute un refugiu într'o asemenea lume ascunsă, o adevărată ştiinţă însă, o ştiinţă care se întemeiază pe fapte sigure, nu se poate ocupa de ea.

O a treia categorie de oameni o constitue aceia cari consideră temerară voinţa omului de a pătrunde prin proprie activitate de cunoaştere într'un domeniu, în care ar trebui să renunţăm la cunoaştere şi să ne mulţumim cu „credinţa". Adepţii acestei păreri susţin că e un păcat când slăbiciunea omenească caută să pătrundă într'o lume rezervată exclusiv vieţii religioase.

Alţii susţin că cunoaşterea realităţilor lumii sensibile este comună tuturor oamenilor, însă atunci când e vorba de realităţile suprasensibile nu pot exista decât păreri individuale, aşa încât, în acest domeniu, ar fi cu totul excluse certitudini unanim acceptate.

Alţii susţin şi alte lucruri.

Se poate uşor înţelege că studierea lumii vizibile pune omului şi probleme, care nu pot fi deslegate niciodată din realităţile acestei lumi. Şi oricâte progrese ar face ştiinţa realităţilor sensibile, aceste probleme nu vor putea fi deslegate pe această cale. Căci înseşi realităţile palpabile, ne arată clar, prin propria lor natură, că trebue să existe o lume ascunsă. Cine nu recunoaşte aceasta, îşi închide singur accesul la enigmele ce ne întâmpină peste tot în lumea sensibilă. El nu v r e a să vadă anumite probleme şi enigme; de aceea crede că toate problemele pot fi deslegate cu ajutorul realităţilor sensibile. Într'adevăr toate problemele, pe care acesta v r e a să şi le pună, pot fi deslegate prin realităţile despre care credem că vor fi descoperite în viitor. Putem admite acest lucru

fără discuţie. Insă de ce să aştepte cineva răspuns la anumite întrebări pe care de fapt nu şi le pune? Cel care năzueşte însă spre ştiinţa ocultă, spune că pentru el asemenea întrebări şi probleme, sunt de la sine înţelese, şi trebuesc recunoscute ca fiind o expresie deplin justificată a sufletului omenesc. Căci ştiinţa nu poate fi constrânsă în anumite limite, prin aceea că se interzice omului să-şi pună, imparţial, întrebări noi.

In ceea ce priveşte părerea, după care cunoaşterea omului ar avea limite ce nu pot fi depăşite, limite care îl constrâng să se oprească în faţa lumii invizibile, trebue să spunem următoarele: e incontestabil că felul de cunoaştere, la care se face aluzie mai sus, n u poate pătrunde în lumea invizibilă. Cine consideră a c e s t fel de cunoaştere ca singur posibil, nu poate ajunge decât la părerea că omului îi este cu neputinţă să pătrundă într'o lume superioară, chiar dacă ea ar exista cu adevărat. Putem însă spune şi următoarele: dacă este cu putinţă să desvoltăm un a l t fel de cunoaştere, a c e s t a ne va putea îngădui să pătrundem în lumea suprasensibilă. Iar dacă găsim imposibil un asemenea mod de cunoaştere, ajungem la un punct de vedere, de unde a vorbi despre o lume suprasensibilă apare ca o curată nebunie. Judecând lucrurile obiectiv, ajungem la concluzia că motivul pentru susţinerea acestei păreri nu poate fi decât faptul că cel care a adoptat-o ignorează celălalt mod de cunoaştere. Putem să ne formăm oare judecăţi asupra unui lucru, despre care noi înşine mărturisim că nu îl cunoaştem? O gândire nepărtinitoare trebue să adere la următorul principiu: Să nu vorbim decât despre lucruri, pe c a r e l e c u n o a ş t e m, şi să nu ne formăm judecăţi despre lucrurile pe care n u le cunoaştem. O asemenea gândire nu poate vorbi decât despre dreptul de a comunica lucrurile pe care le-am vieţuit noi înşine, nu însă şi despre dreptul de a declara imposibile lucrurile pe care nu le cunoaştem sau nu vrem să le cunoaştem. Nu putem contesta nimănui d r e p t u l de a nu se interesa de realităţile suprasensibile; nu poate exista însă niciodată un motiv temeinic, ca cineva să se declare competent, nu numai cu privire la lucrurile care-i pot fi cunoscute, ci şi pentru

toate câte, după părerea lui, „omului“ i-ar fi cu neputinţă să le cunoască.

Acelora cari spun că pătrunderea în domeniile suprasensibile înseamnă cutezanţă, trebue să le dea de gândit consideraţiile ştiinţei oculte, care arată că o asemenea pătrundere nu numai că este posibilă, dar că ar însemna să săvârşim un păcat faţă de facultăţile date omului, dacă în loc să le desvoltăm, şi să ne servim de ele, le-am lăsa să se atrofieze.

Cine crede că ideile despre lumea suprasensibilă trebue să aparţină sferei opiniilor şi simţămintelor strict personale, acela neagă tocmai ceea ce este comun tuturor fiinţelor omeneşti. Este adevărat că fiecare trebue să dobândească prin el însuşi pătrunderea şi înţelegerea acestor lucruri, pe de altă parte, tot atât de adevărat este că toţi oamenii, cari merg îndeajuns de departe în cercetarea acestor lucruri, nu ajung la rezultate diferite, ci la aceleaşi rezultate. Deosebirile persistă numai atâta vreme, cât oamenii nu vor să se apropie de cele mai înalte adevăruri pe o cale sigură, pe calea ştiinţifică, ci pe căi arbitrare. Un lucru trebue acceptat negreşit, anume că numai cel ce vrea să se familiarizeze cu particularităţile căii ştiinţei oculte, poate să recunoască exactitatea acestei căi.

Calea spre ştiinţa ocultă o poate afla fiecare om care în momentul potrivit, recunoaşte, presimte sau presupune măcar în cele vizibile, existenţa celor ascunse, şi care, conştient de faptul că forţele de cunoaştere, pot fi desvoltate, dobândeşte sentimentul că cele ascunse se pot revela. Unui om care ajunge la ştiinţa ocultă prin asemenea trăiri sufleteşti, nu i se deschide numai perspectiva de a primi răspuns la anumite întrebări, care iau naştere din strădania lui după cunoştinţă, ci totodată i se oferă şi perspectiva de a învinge toate greutăţile pe care le întâmpină şi care îi istovesc vieaţa. Şi când omul se vede constrâns să se abată ori să nege lumea suprasensibilă, aceasta, într'un sens mai înalt înseamnă o slăbire a vieţii sau chiar o moarte sufletească. Căci în anumite împrejurări, omul ajunge chiar la disperare, dacă pierde speranţa că i s'ar putea revela cele ascunse. Această moarte şi această desnădejde, în variatele lor forme, sunt în acelaş timp adversari lăuntrici sufleteşti

ai străduaniei omului spre ştiinţa ocultă. Ei apar atunci când dispare puterea lăuntrică a omului. Şi atunci toată puterea sa de vieaţă trebue să-i vină din afară. El percepe lucrurile, fiinţele şi fenomenele, care se înfăţişează simţurilor sale, şi le analizează cu raţiunea. Ele îi procură bucurie şi durere; îl mână spre acţiunile de care este capabil. O vreme o va putea duce în aceste condiţiuni, dar inevitabil va ajunge odată la punctul când va muri lăuntric. Fiindcă toată puterea de vieaţă pe care o poate absorbi omul din lume, pe această cale, cu timpul se iroseşte. Aceasta nu e o afirmaţie ce izvorăşte din experienţa personală a unui om, ci ceva ce rezultă din studierea nepărtinitoare, a vieţii t u t u r o r oamenilor. De această irosire ne feresc cele ascunse, care sălăşluiesc în adâncul lucrurilor. Şi atunci când se stinge în om puterea de a coborî în aceste adâncuri din care îşi aduce mereu forţe noi de vieaţă, apoi, în cele din urmă, chiar şi exteriorul lucrurilor se dovedeşte incapabil de a-i mai stimula vieaţa.

Aici nu este vorba numai de fericirea sau nenorocirea personală a omului. Tocmai printr'o adevărată ştiinţă ocultă, ajungem la certitudinea că dintr'un punct de vedere superior, fericirea şi nenorocirea individuală atârnă de fericirea sau nefericirea întregii lumi. Există o cale pe care omul poate ajunge la concepţia, că atunci când nu î ş i desvoltă just forţele, devine păgubitor întregii lumi şi tuturor fiinţelor. Iar dacă omul îşi pustieşte vieaţa prin faptul că pierde legătura cu cele suprasensibile, el nu distruge ceva numai în lăuntrul său, distrugere care, în cele din urmă îl poate duce la desnădejde, dar, din pricina slăbiciunilor sale, el devine o piedică pentru evoluţia întregii lumi, în interiorul căreia fiinţează.

Omul se poate înşela pe sine. El poate crede că cele ascunse sunt inexistente, şi că ceea ce se prezintă simţurilor şi raţiunii sale constitue întreaga realitate. Această iluzie este posibilă numai pentru suprafaţa conştienţei, nu însă şi pentru adâncurile ei. Sentimentul şi dorinţa nu se supun acestei credinţe înşelătoare. Ele vor aspira mereu, într'o formă sau alta, după lumea ascunsă. Iar dacă aceasta li se sustrage, ele îl aruncă pe om în îndoială, în nesiguranţă, în desnădejde. Cu-

noştinţa care ne revelează realităţile ascunse, este în stare să învingă toată desnădejdea, toată lipsa de siguranţă a vieţii, toată îndoiala, cu un cuvânt, toate câte slăbesc vieaţa şi o fac incapabilă de a-şi îndeplini menirea pe care o are în univers.

Rodul preţios al cunoştinţelor spirituale este că ele dau vieţii tărie şi putere, şi nu satisfac numai dorinţa de a şti. Izvorul din care aceste cunoştinţe scot putere de muncă şi încredere în vieaţă, este nesecat. Niciunul din acei cari au ajuns odată într'adevăr la acest izvor, după ce l-a cercetat în repetate rânduri, nu va pleca dela el neîntărit.

Există oameni cari nu vor şă ştie nimic despre asemenea cunoştinţe, deoarece chiar şi în cele arătate mai sus, ei văd ceva nesănătos. Dacă ne mărginim la aspectul superficial şi exterior al vieţii, aceşti oameni au absolută dreptate. Ei nu admit să fie tulburată vieaţa în ceea ce oferă ea în aşazisa realitate. Consideră drept slăbiciune, când omul se abate dela realitate şi-şi caută mântuirea într'o lume ascunsă, pentru ei identică cu o lume de fantazii, cu o lume ireală. Pentru a nu cădea în visătorie morbidă şi în tot felul de slăbiciuni în legătură cu năzuinţa după ştiinţa spirituală, trebue să recunoaştem că asemenea obiecţiuni sunt în parte îndreptăţite. Căci ele se întemeiază pe o judecată sănătoasă, care însă nu se ridică decât până la un semiadevăr şi nu pătrunde până în fondul lucrurilor, ci se opreşte la suprafaţa lor. — Dacă o strădanie după cunoştinţe suprasensibile ar slăbi vieaţa şi l-ar abate pe om dela adevărata realitate, atunci asemenea obiecţiuni, negreşit, ar fi destul de puternice, pentru a sustrage acestei orientări spirituale terenul de sub picioare.

Nici faţă de aceste păreri, strădaniile după cunoştinţe oculte nu ar merge pe drumul cel just, dacă ar vrea să se „apere“ în sensul obişnuit al cuvântului. In acest caz, ele de asemenea nu pot să se afirme decât prin valoarea lor proprie, învederată oricărui cercetător sincer şi nepărtinitor, când se fac simţite prin creşterea tăriei şi puterii de vieaţă a omului care le trăieşte just. Aceste strădanii nu pot înstrăina pe om de lume, nu-l pot face un visător; ele fortifică omul din acel izvor de vieaţă, de unde îşi are el însuşi origina ca fiinţă spirituală sufletească.

Unii oameni când încep să se ocupe de ştiinţa ocultă întâmpină şi alte piedici în calea înţelegerii. Principial este adevărat că în expunerile ştiinţei oculte, cititorul va afla descrierea acelor experienţe sufleteşti, pe care urmându-le va putea să se ridice până la conţinuturile suprasensibile ale lumii. Practic, bineînţeles, aceasta se va înfăţişa mai mult ca un ideal. Căci cititorul trebue să-şi însuşească mai întâiu, un număr mai mare de experienţe suprasensibile, pe care el însuşi, deocamdată, nu le poate face, dar care i se comunică de către cercetătorul ocult. Aceasta nu poate fi altfel, aşa încât, şi în această carte vom urma pe acelaş drum. Mai întâiu se va face o descriere a cunoştinţelor autorului privitoare la fiinţa omului, la experienţele sale în momentul naşterii şi al morţii, şi la vieaţa din lumea spirituală, trăită în afară de trup; apoi, în continuare, se va descrie evoluţia pământului şi a omenirii. Şi astfel ar putea totuşi să pară că nu facem altceva decât să expunem dogmatic un număr de pretinse cunoştinţe şi că am cere pentru acestea credinţă întemeiată pe autoritate. Aceasta nu e însă cazul. Ceea ce se poate şti despre conţinuturile suprasensibile ale lumii, trăieşte ca un cuprins viu în sufletul autorului; iar dacă ne străduim să asimilăm acest cuprins, însăşi această asimilare va aprinde în sufletul nostru impulsurile, care ne vor duce până la realităţile suprasensibile corespunzătoare. Citind scrierile care redau cunoştinţele ştiinţei spirituale, sufletul nostru trăieşte cu totul într'altfel ca atunci când citim cărţile ce descriu realităţile sensibile. Când citim comunicările făcute din lumea sensibilă, nu facem altceva decât că citim ceva relativ la ele. Când citim însă just comunicări despre realităţile suprasensibile, pătrundem în curentul existenţei spirituale. Prin însăşi asimilarea rezultatelor cercetării spirituale, purcedem pe calea propriei noastre desvoltări lăuntrice. Este foarte adevărat că adeseori cititorii nu observă cele arătate de noi mai sus. Ei îşi imaginează intrarea în lumea spirituală prea asemănătoare unor experienţe fizice. De aceea mulţi vor afla că trăirile pe care le putem avea despre lumea spirituală în timpul citirii lucrărilor de ştiinţă spirituală, au un caracter prea abstract, prea ideologic, In realitate însă, deja

într'o adevărată asimilare pur ideologică, adecă prin gândire, ne şi aflăm în această lume spirituală, şi nu trebue decât să ne mai lămurim asupra faptului că am şi vieţuit concret, ceea ce ni se părea că ni s'a înfăţişat doar sub formă de gânduri. — Deplină claritate, despre cele vieţuite astfel, ne vom însuşi abia după ce vom urma practic „calea“ ce duce la cunoaşterea suprasensibilă, descrisă în a doua (ultima) parte a acestei lucrări. Am putea crede uşor, că procedeul invers ar fi cel just, adecă să se descrie mai întâiu însăşi această cale. Nu este însă cazul. Fiindcă cel ce nu face decât „exerciţii“ pentru pătrunderea în suprasensibil, fără a-şi fi îndreptat mai întâiu privirea spre anumite realităţi precise ale lumii suprasensibile, pentru acela, această lume nu va fi decât un haos nedefinit şi buimăcitor. Învăţăm a trăi în această lume, în mod elementar, însuşindu-ne anumite cunoştinţe despre realităţile superioare, iar apoi — părăsind trăirile elementare — ne ridicăm deplin conştienţi în domeniul experienţelor, care mai înainte ne-au fost numai comunicate. Când ne iniţiem în natura expunerilor făcute din domeniul ştiinţei oculte, atunci ne convingem că numai aceasta poate fi o cale sigură de pătrundere în suprasensibil. Vom mai recunoaşte de asemenea cât de neîntemeiate sunt părerile, după care, cunoştinţele spirituale ar putea acţiona, la început, dogmatic, deci într'o anumită măsură ca o putere sugestivă. Conţinutul acestor cunoştinţe s'a dobândit într'o astfel de viaţă sufletească, care ea însăşi i-a smuls chiar dela început, orice putere sugestivă, nelăsându-i decât posibilitatea de a se adresa oamenilor aşa cum se adresează judecăţii omeneşti celelalte adevăruri. Faptul că celălalt nu observă la început că trăieşte în lumea spirituală, nu se întemeiază pe o asimilare sugestivă şi necugetată a adevărurilor spirituale, ci pe subtilitatea acestor trăiri şi pe neobişnuinţa lui în descifrarea lor. — Prin asimilarea comunicărilor date în prima parte a acestei cărţi, devenim cunoscători ai lumilor suprasensibile, prin aplicarea practică a antrenamentului psihic, arătat în partea a doua a cărţii, devenim cunoscători direcţi ai acestei lumi.

Adevăratul om de ştiinţă, examinând lucrurile în-

tr'un spirit şi într'un sens a d e v ă r a t, nu va putea afla nicio contrazicere între ştiinţa sa, bazată pe realităţile lumii sensibile şi între modul în care studiem aci lumea suprasensibilă. Aceşti oameni de ştiinţă, se servesc de anumite instrumente şi metode. Instrumentele şi le construesc prelucrând substanţe din „natură". Dar şi metoda de investigaţie în suprasensibil, întrebuinţează un instrument. Numai că acest instrument este însuşi omul. Acest instrument de asemenea trebue mai întâiu pregătit în vederea cercetărilor superioare. Facultăţile şi forţele sale iniţiale, ce le posedă dela „natură", trebuesc transformate în altele superioare. Astfel omul se poate preface, el însuşi, într'un instrument de cercetare a lumilor suprasensibile.

FIINȚA OMENEASCĂ

Când studiem ființa omenească din punctul de vedere al cunoașterii suprasensibile, caracteristicele generale ale acestei cunoașteri se manifestă numaidecât. Acest studiu se întemeiază pe recunoașterea „secretelor revelate" din propria noastră ființă omenească. Din întregul ființei omenești, așa cum se înfățișează cunoștinței suprasensibile, simțurilor fizice și rațiunii sprijinite pe aceste simțuri, nu le este accesibilă decât o parte, și anume: c o r p u l f i z i c. Pentru a lămuri noțiunea „corp fizic", trebue să ne îndreptăm atențiunea, în primul rând, asupra fenomenului care planează ca o mare enigmă asupra întregii vieți, asupra morții și, în legătură cu ea, asupra naturii lipsite de viață, adecă asupra regnului mineral, regn care poartă necontenit în sine moartea. Prin aceasta ne-am referit la realități, a căror explicare deplină nu este posibilă decât prin cunoașterea suprasensibilă și cărora trebue să le consacrăm o bună parte din această carte. Aci, deocamdată, vom expune numai câteva idei spre orientare.

In lumea văzută, corpul fizic al omului este acea parte, prin care omul se aseamănă cu lumea minerală. Dimpotrivă, tot ceea ce deosebește pe om de mineral, nu poate fi considerat ca făcând parte din corpul fizic. Pentru un studiu nepărtinitor, important, întâi de toate este faptul că moartea desface și dă descompunerii acea parte din om care este de o ființă cu lumea minerală. Cadavrul este deci acea parte din om, care după moarte, este supusă proceselor ce se desfășoară în regnul mineral. Putem accentua faptul că în această parte din ființa omenească, în cadavru, sunt active aceleași substanțe și forțe, pe care le întâlnim în lumea minerală; însă tot atât de mult trebue să accentuăm că, odată cu moartea, acest corp fizic

intră în descompunere. Suntem însă tot atât de îndreptăţiţi să spunem că în corpul fizic al omului sunt active aceleaşi substanţe şi energii ca în mineral; dar ctaivitatea lor în cursul vieţii, este pusă într'o slujbă mai înaltă. Abia după moarte ele încep să acţioneze la fel ca în lumea minerală. Abia atunci încep să acţioneze conform naturii lor proprii, anume ca forţe de descompunere ale corpului fizic.

Astfel trebue să deosebim precis în om, cele văzute de cele ascunse. Căci în cursul vieţii, un principiu ascuns trebue să ducă în corpul fizic o luptă neîncetată împorriva substanţelor şi energiilor minerale. De îndată ce încetează această luptă, începe activitatea minerală propriuzisă. — Astfel am ajuns la punctul unde trebue să intervină ştiinţa despre cele suprasensibile. Ea are să cerceteze principiul care duce lupta amintită. Şi tocmai acest principiu este ascuns privirii simţurilor. El este accesibil abia cercetării suprasensibile. Despre drumul pe care omul poate să ajungă la perceperea acestui „ascuns", aşa cum ochii obişnuiţi percep fenomenele sensibile, vom vorbi într'unul din capitolele următoare. Aici, vom descrie deocamdată, rezultatele cercetării suprasensibile.

Am arătat în altă parte, că descrierea căii ce duce în lumea suprasensibilă are valoare pentru om, numai după ce din simpla descriere a luat cunoştinţă de realităţile pe care ni le poate descoperi cercetarea suprasensibilă. Căci în acest domeniu putem înţelege şi lucrurile pe care încă nu le percepem. Intr'adevăr, drumul cel bun spre propria noastră percepere spirituală, este acela care pleacă dela înţelegere.

Chiar dacă principiul ascuns care, în corpul fizic al omului, duce lupta împotriva descompunerii, nu poate fi perceput decât prin contemplarea superioară, totuşi, în efectele sale, el se înfăţişează vădit puterii de judecată, mărginită la lumea fizică. Aceste efecte se exprimă în forma, în structura, în care sunt reunite forţele şi substanţele minerale ale corpului fizic, în decursul vieţii. După moarte, această formă dispare încetul cu încetul, iar corpul fizic devine o parte a lumii minerale. Acel principiu care în timpul vieţii împiedecă substanţele şi forţele fizice să-şi urmeze propriul lor drum care duce la des-

compunerea corpului fizic, este perceput de cercetarea supra-sensibilă, ca o parte distinctă a fiinţei omeneşti. Această parte distinctă din om, o vom numi „corp eteric“ sau „corpul vieţii“. — Ca să nu se furişeze chiar dela început vreo înţelegere greşită în ce priveşte denumirea acestei a doua părţi a fiinţei omeneşti, trebue să avem în vedere două lucruri. Cuvântul „eter“ îl întrebuinţăm într'alt sens ca fizica modernă, pentru care eterul este purtătorul luminii. Noi restrângem această noţiune, la sensul indicat mai sus. Deci prin eter vom înţelege principiul accesibil numai vederii superioare, şi care se face cunoscut observaţiei simţurilor, numai prin efectele sale, adecă prin aceea că este capabil să dea formă, să dea structură substanţelor şi forţelor minerale din corpul fizic. Să nu înţegem greşit nici cuvântul „corp“. Pentru denumirea realităţilor superioare ale existenţei, suntem nevoiţi să ne folosim de cuvintele vorbirii obişnuite. Aceste cuvinte exprimă numai obiectul percepţiunilor sensibile. Natural că în sensul percepţiunilor sensibile, „corpul eteric“ nu e câtuşi de puţin ceva trupesc, oricât de subtil ni l-am imagina[1]).

De îndată ce am ajuns ca în expunerea realităţilor supra-sensibile să amintim de „corpul eteric“, am atins şi punctul la care astfel de expuneri se vor lovi de obiecţiunile unor concepţii contemporane. Ca o urmare a evoluţiei spiritului omenesc, vorbirea despre un astfel de principiu constitutiv al fiinţei omeneşti este considerată azi ca neştiinţifică. Concepţia materialistă a ajuns să vadă în corpul viu al omului numai o combinaţie de substanţe şi energii fizice, pe care le întâlnim şi în corpurile lipsite de viaţă, adecă în minerale. Cu deosebirea că această combinaţie ar fi mai complicată în corpurile vii decât în obiectele lipsite de vieaţă. Intr'un timp nu prea îndepărtat existau şi alte vederi chiar şi în ştiinţa obişnuită. Cel ce urmăreşte scrierile unor învăţaţi serioşi din prima jumătate a veacului al XIX-lea, va afla că şi pe atunci, adevăraţii naturalişti şi-au dat seama că în organismele vii trebue să se găsească încă şi altceva decât în mineralul lipsit de

1) In cartea sa „Ştiinţa Spirituală vol. I“ autorul acestei cărţi a arătat că prin expresiunea „corp eteric“ sau „corpul vieţii“ nu voeşte de loc să reînnoiască vechea concepţie despre „forţa vitală“ azi depăşită în ştiinţele naturale.

vieaţă. Se vorbea despre o „forţă vitală". Cu toate că prin „forţa vitală" ei îşi reprezentau altceva decât ceea ce am numit noi mai sus „corp al vieţii", totuşi la baza concepţiei lor stătea o presimţire că trebue să existe ceva asemănător corpului eteric. Ei îşi reprezentau această „forţă vitală" ca şi cum s'ar adăuga substanţelor şi forţelor fizice din organism, în mod asemănător cum în magnet s'ar adăuga forţa magnetică ferului simplu. Veni apoi un timp, când această „forţă vitală" a fost îndepărtată din domeniul ştiinţei. Pentru explicarea tuturor fenomenelor, oamenii de ştiinţă nu mai voiau să recurgă decât la cauze pur fizice şi chimice. Astăzi, unii gânditori naturalişti se întorc iarăşi la vechile concepţii. Unii au ajuns să admită din nou că acceptarea unei realităţi asemănătoare „forţei vitale" nu ar fi totuşi un non-sens. Cu toate acestea, chiar şi „învăţatul" care are această concepţie, nu va voi să facă o cauză comună cu cele expuse de noi privitor la „corpul vieţii". Din punct de vedere al cunoaşterii suprasensibile, nu vom ajunge la niciun rezultat dacă vom accepta o discuţie cu asemenea concepţii. Căci cunoaşterea suprasensibilă ştie că gândirea materialistă este un fenomen însoţitor necesar al marelui progres al ştiinţelor naturale din epoca noastră. Acest progres se întemeiază pe o mare subtilizare a mijloacelor de cercetare sensibilă. Şi este o caracteristică a firii omeneşti, că în cursul evoluţiei, anumite facultăţi se desvoltă până la un anumit grad de perfecţiune, în dauna altor facultăţi. Observaţia fizică exactă, desvoltată într'ro măsură atât de mare de către ştiinţele naturale, a trebuit să treacă pe al doilea plan cultivarea acelor facultăţi omeneşti, care ne duc în „lumile ascunse". A sosit vremea când este necesară această cultivare. Oamenii însă nu vor recunoaşte realităţile ascunse, prin aceea că vom lupta împotriva concepţiilor care rezultă ca o consecinţă logică din negarea celor suprasensibile, ci numai prin înfăţişarea celor ascunse în adevărata lor lumină. Le vor recunoaşte aceia pentru care „a sosit timpul".

Toate acestea trebuiau spuse, pentru ca să nu se presupună că ne este necunoscut punctul de vedere naturalist, atunci când vorbim despre un „corp eteric". Cu toate lămuririle pe

care le-am dat, acest corp eteric, în anumite cercuri, va fi considerat de domeniul fantaziei.

Corpul eteric este deci a doua parte constitutivă a fiinţei omeneşti. Cunoaşterea suprasensibilă, îi atribue un grad de realitate mai înalt, decât corpului fizic. Descrierea corpului eteric, aşa cum îl percepe cunoaşterea suprasensibilă, se va putea da abia în capitolele următoare ale acestei cărţi, când se va arăta şi spiritul în care trebuesc înţelese asemenea descrieri. Deocamdată ajunge dacă spunem că corpul eteric pătrunde peste tot corpul fizic, şi că trebue să vedem în el un fel de arhitect al acestuia din urmă. Forma şi structura tuturor organelor, se menţine prin curenţii şi mişcările corpului eteric. La temelia inimii fizice stă o „inimă etherică", la temelia creierului fizic, un „creier eteric", etc. Corpul eteric e organizat lăuntric ca şi corpul fizic, este însă mai complicat, şi pe când în corpul fizic există părţi distincte, în corpul eteric totul se află într'o vie mişcare şi întrepătrundere.

Omul are corpul eteric comun cu plantele, după cum corpul său fizic îl are comun cu mineralele. Tot ce este viu îşi are corpul său eteric.

Cunoaşterea suprasensibilă se ridică dela corpul eteric la o a treia parte a fiinţei omeneşti. Pentru a dobândi o idee despre această parte din om, cercetătorul spiritual se referă la fenomenul somnului, după cum pentru înţelegerea corpului eteric s'a referit la fenomenul morţii. In cadrul lumii fizice, orice creaţiune a omului se întemeiază pe activitatea lui din timpul stării de veghe. Această activitate este însă posibilă numai dacă omul îşi împrospătează prin somn puterile istovite. In somn, acţiunile şi gândurile încetează, durerile şi bucuriile dispar pentru vieaţa conştientă. Iar la trezirea din somnul lipsit de conştienţă, se ridică în om forţe conştiente, ca din tainice fântâni. Este aceeaşi conştienţă, care la adormire a coborît în adâncuri întunecoase, şi care la trezire reapare. In sensul cunoaşterii suprasensibile principiul care trezeşte mereu vieaţa din starea de inconştienţă formează a treia parte constitutivă a fiinţei omeneşti. Ea poate fi numită: corp astral. După cum corpul fizic nu-şi poate menţine forma prin substanţele şi for-

ţele minerale ce se găsesc în el, ci pentru aceasta trebue să fie străbătut de corpul eteric, tot astfel nici forţele corpului eteric nu se pot umple prin ele înseşi de lumina conştienţei. Un corp eteric lăsat în seama propriilor sale forţe, s'ar afla într'o continuă stare de somn. Am mai putea spune, că în corpul fizic el nu ar duce decât o existenţă vegetală. Un corp eteric în stare de veghe este străluminat de un corp astral. Efectele provocate de acest corp astral, dispar pentru observaţia fizică, atunci când omul se cufundă în somn. Pentru observaţia suprasensibilă, corpul astral rămâne prezent, el apare doar despărţit sau ridicat din corpul eteric. Căci, propriuzis, observaţia fizică nu are a face cu corpul astral, ci numai cu efectele provocate de acesta în lumea fizică. Şi astfel de efecte nu sunt prezente nemijlocit în decursul somnului. In sensul în care omul are corpul său fizic comun cu mineralele, corpul eteric cu plantele, tot astfel în privinţa corpului său astral omul este înrudit cu animalele. Plantele se găsesc într'o continuă stare de somn. Cine nu are o judecată viguroasă în acest domeniu, uşor poate cădea în greşeala de a atribui şi plantelor o conştienţă, asemănătoare aceleia pe care o au animalele şi oamenii în timpul stării lor de veghe. Aceasta se poate întâmpla numai atunci când ne facem o reprezentare inexactă despre conştienţă. Exercitând asupra plantei o excitaţiune exterioară, se spune că ea execută anumite mişcări, ca şi animalul. Şi se vorbeşte despre s e n s i b i l i t a t e a anumitor plante, care, când anumite obiecte exterioare exercită o influenţă asupra lor, îşi contractă de pildă frunzele. Totuşi, elementul caracteristic conştienţei, nu este reacţiunea unei fiinţe la influenţele ce se exercită asupra ei dinafară, ci faptul că acea fiinţă vieţueşte ceva înăuntrul ei, ceva, ce se adaugă, ca un element nou la simpla reacţiune. De n'ar fi aşa, am putea vorbi de conştienţă şi atunci când o bucată de fier se dilată sub influenţa căldurii. Conştienţă există abia atunci când sub influenţa căldurii, o fiinţă simte înlăuntrul ei, de pildă, durere.

A patra parte constitutivă, pe care i-o atribue cunoaşterea suprasensibilă, omul nu o mai are comună cu lumea fizică înconjurătoare. Acest principiu din fiinţa sa îl distinge pe om

de celelalte regnuri şi îl ridică la treapta de coroană a crea-
ţiunii din care face parte. Cunoaşterea suprasensibilă ne dă o
idee despre acest nou principiu constitutiv al fiinţei omeneşti,
arătându-ne că în chiar cuprinsul vieţuirilor din stările noastre
de veghe, există o diferenţiere esenţială. Ea se vădeşte de în-
dată ce omul îşi îndreaptă atenţiunea asupra faptului, că în
decursul stării de veghe, el stă, pe de o parte, în mijlocul
unor trăiri ce t r e b u e să vină şi să treacă, iar pe de altă
parte, el are trăiri de altă natură. Acest fapt se arată îndeo-
sebi atunci când facem o comparaţie între trăirile omului şi
acelea ale animalului. Animalul vieţueşte cu mare regularitate
influenţele lumii exterioare. El devine conştient de plăcere şi
durere sub influenţa căldurii şi a frigului; sub influenţa anu-
mitor procese care se desfăşoară în trupul său, devine con-
ştient de foame şi de sete. Vieaţa omului, nu se limitează la
asemenea trăiri. Omul este capabil să desvolte pofte şi dorinţe
care depăşesc toate aceste trăiri animale. Examinând îndeajuns
acest fenomen la animal, întotdeauna vom putea arăta când
mobilul unei acţiuni se găseşte în trup şi când se găseşte în
afara trupului. Nu acesta este cazul la om. In el pot lua naş-
tere pofte şi dorinţe, ale căror cauze nu pot fi explicate prin
procesele active în corpul său şi nici prin ceea ce se desfă-
şoară înafara lui. Tot ce aparţine acestui domeniu, îşi are ori-
ginea într'un izvor deosebit. Şi acest izvor, în sensul ştiinţei
suprasensibilului, îl formează „Eul“ omenesc. De aceea „Eul“
poate fi considerat a patra parte constitutivă a fiinţei ome-
neşti. — Dacă corpul astral ar fi lăsat în seama propriilor sale
forţe, în el s'ar desfăşura sensaţii de foame şi de sete, plăcere
şi durere; ceea ce n'ar putea avea însă loc, este sensaţia că
în toate acestea se cuprinde şi un element p e r m a n e n t.
Nu acest element permanent îl numim aci „Eu“, ci acea parte
din om, care vieţueşte acest permanent. Pentru ca în acest
domeniu să nu se nască vreo înţelegere greşită, noţiunile tre-
buesc bine precizate. „Sentimentul Eului“ se iveşte în noi
odată cu perceperea unui element de durată, a unui perma-
nent, în fluctuaţiunile trăirilor lăuntrice. Nu faptul că o fiinţă
simte, de pildă, foame, îi poate da sentimentul Eului. Căci

foamea apare când într'o fiinţă s'au reînnoit condiţiunile pentru aceasta. Atunci fiinţa caută hrana, fiindcă aceste condiţiuni reînnoite au apărut. Sentimentul Eului se manifestă abia atunci când nu numai foamea reînnoită ne îndeamnă să mâncăm, ci atunci când săturându-ne altădată, am vieţuit o plăcere, şi ne-a rămas conştienţa acestei plăceri, aşa încât, nu numai foamea prezentă ne predispune să mâncăm, ci şi plăcerea de odinioară. — Precum corpul fizic se descompune când coeziunea lui nu e menţinută de corpul eteric; după cum corpul eteric se cufundă în inconştienţă, când nu este strălucinat de corpul astral; tot astfel corpul astral ar fi nevoit să lase trecutul să se cufunde mereu în uitare, dacă acest trecut n'ar fi salvat pentru prezent de către Eu. Ceea ce pentru corpul fizic este moartea, pentru corpul eteric somnul, pentru corpul astral este uitarea. Putem zice: corpului eteric îi este proprie viaţa, corpului astral conştienţa, iar Eului amintirea.

O greşeală în care cădem mult mai uşor decât aceea de a atribui plantelor conştienţă, este aceea de a vorbi despre amintire la animale. Când câinele îşi recunoaşte stăpânul pe care nu l-a văzut de câtva timp, suntem ispitiţi să ne gândim numaidecât la amintire. Totuşi, o asemenea recunoaştere nu se întemeiază câtuşi de puţin pe amintire, ci pe cu totul altceva. Câinele simte o anumită atracţiune faţă de stăpânul său. Şi aceasta porneşte din fiinţa acestuia din urmă. Aceasta procură câinelui bucurie, când stăpânul e prezent. Şi de fiecare dată când stăpânul se întoarce de undeva, prezenţa sa este prilej pentru o reînnoire a acestei bucurii. Amintire există însă abia atunci când o fiinţă nu trăieşte numai prezentul, ci atunci când ea păstrează şi vieţuirile din trecut. Am putea admite acestea şi să cădem totuşi în eroarea de a atribui câinelui amintire. Anume, s'ar putea spune că el este mâhnit când îl părăseşte stăpânul, prin urmare, îi rămâne amintirea acestuia. Nici aceasta nu este o judecată justă. Trăind alături de stăpânul său, prezenţa acestuia devine pentru câine o necesitate, aşa încât absenţa lui, câinele o simte la fel cum simte şi foamea. Cine nu face asemenea deosebiri, nu va ajunge să se lămurească asupra adevăratelor raporturi ale vieţii.

Pornind dela anumite prejudecăţi, se va obiecta împo-
triva acestei expuneri, că totuşi nu s'ar putea şti, dacă anima-
lele posedă sau nu ceva asemănător amintirii omeneşti. O
astfel de obiecţiune se întemeiază însă pe o observaţie neex-
perimentată. Cel ce examinează într'adevăr temeinic, felul de
comportare al animalelor în legătură cu vieţuirile lor, acela
va observa deosebirea dintre acest comportament şi acela a
omului. Va înţelege atunci, că purtarea animalelor denotă lipsa
amintirii. Pentru cunoaşterea suprasensibilă acest fapt e indis-
cutabil. Totuşi constatările conştienţei suprasensibile în e f e c-
t e l e lor, pot fi recunoscute în acest domeniu şi de percep-
ţiunea fizică şi de către puterea noastră de gândire. Când
spunem că omul ş t i e d e s p r e amintirea s a printr'o ob-
servaţie sufletească lăuntrică ce nu se poate aplica animalului,
facem o afirmaţie, la baza căreia stă o eroare funestă. Ceea
ce trebue să-şi spună omul despre facultatea sa de amintire
nu se poate deduce dintr'o observaţie sufletească lăuntrică, ci
numai din experienţele, din raporturile sale cu lucrurile şi fe-
nomenele lumii exterioare. Aceste experienţe le facem la fel
cu n o i înşine, cu ceilalţi oameni şi chiar şi cu animalele. Şi
numai aparenţele îl fascinează pe om când îşi închipue că j u d e-
c a t a lui, bazată pe observaţia lăuntrică, sesizează existenţa
amintirii. Forţa ce stă la baza amintirii poate fi considerată ca
lăuntrică; dar s e s i z a r e a prezenţei acestei forţe chiar şi
atunci când e vorba de propria noastră persoană, nu o putem
avea decât în contact cu lumea exterioară, prin observarea în-
lănţuirilor vieţii. Iar aceste înlănţuiri, le putem sesiza la ani-
mal la fel ca şi la om. In această privinţă, psihologia curentă
suferă de anumite lipsuri datorită reprezentărilor ei neprecise
şi, în mare măsură, inexacte.

Pentru Eu, amintirea şi uitarea sunt asemănătoare cu ceea
ce este veghea şi somnul pentru corpul astral. După cum som-
nul cufundă în neant grijile şi necazurile zilei, tot asemenea
uitarea întinde un văl peste experienţele supărătoare ale vieţii,
stingând astfel o parte a trecutului. După cum somnul este
necesar pentru înviorarea forţelor istovite ale vieţii, tot astfel
omul trebue să şteargă din amintirea sa o parte din trecut.

pentru a putea sta liber şi nepărtinitor în faţa unor noi vieţuiri. Tocmai din uitare îi creşte omului puterea pentru perceperea a ceea ce e nou. Să ne gândim la fapte, ca de pildă învăţatul scrisului. Toate amănuntele prin care trece copilul când învaţă să scrie, le uită. Ceea ce-i rămâne, este facultatea de a scrie. Cum ar putea scrie omul, dacă ori de câte ori apucă condeiul, s'ar ridica în sufletul său, ca amintire, toate experienţele prin care a trecut până când a învăţat să scrie.

Amintirea se manifestă în grade diferite. Reprezentarea pe care ne-o facem despre un obiect, îndată după ce ne-am luat privirea dela el, constitue cea mai simplă formă de amintire. Această reprezentare, omul şi-a format-o în timp ce percepea obiectul. In acest timp, între Eu şi corpul nostru astral, s'a desfăşurat un proces. Corpul astral a făcut conştientă impresia exterioară a obiectului. Totuşi, cunoştinţa obiectului ar dura numai atâta timp, cât el ar fi prezent, dacă Eul nu ar primi în sine această cunoştiinţă şi nu şi-ar însuşi-o. Aci, în acest punct, cunoaşterea suprasensibilă deosebeşte cele trupeşti de cele sufleteşti. Cât timp avem în vedere naşterea conştienţei despre un obiect prezent în faţa noastră, vorbim despre corpul astral. Principiul însă, care conferă durabilitate cunoştinţelor noastre, îl numim suflet. Din cele spuse rezultă, cât de strâns este legat în om corpul astral cu acea parte a sufletului care conferă cunoştinţelor durabilitate. Intr'un anumit sens, aceste două părţi constitutive ale omului formează o unitate. De aceea, această uniune o putem numi cu un singur cuvânt: corpul astral. Iar dacă voim să avem denumiri distincte, corpul astral propriuzis îl putem numi corpul sufletesc, iar sufletul, în măsura în care e unit cu acest corp sufletesc, poate fi numi sufletul sensaţiei.

Eul se ridică la un grad mai înalt al fiinţei sale, când îşi dirijează activitatea asupra cunoştinţelor pe care şi le-a însuşit cu privire la obiectele percepţiunilor sale. Aceasta este activitatea, prin care Eul se desprinde tot mai mult de obiectele percepţiunilor sale, pentru a elabora cunoştinţe. Acea parte a sufletului, în care se desfăşoară această activitate, poate fi numită sufletul raţiunii. — O caracteristică a sufle-

tului sensaţiei cât şi a sufletului raţiunii este că lucrează cu elemente primite din impresiile obiectelor percepute de simţuri şi păstrate în memorie. In această muncă sufletul este cu totul absorbit de realităţile exterioare. Căci dinafară i-au venit elementele pe care şi le-a însuşit şi pe care le păstrează în memorie. Sufletul poate însă depăşi aceste elemente. El nu e numai suflet al sensaţiei şi al raţiunii. Cunoaşterea suprasensibilă ne poate da o idee despre această depăşire, arătându-ne un simplu fapt a cărui semnificaţie trebue bine cumpănită. Este vorba de faptul că în întreg cuprinsul limbii există un cuvânt, care prin natura sa, se deosebeşte de toate celelalte cuvinte. Acesta e cuvântul: „E U“. F i e c a r e om poate da toate celelalte numiri, obiectelor şi fiinţelor la care ele se referă. „Eul“ ca denumire pentru o fiinţă, are sens numai atunci când acea fiinţă şi-l aplică ei însăşi. Cuvântul „Eu“ nu poate ajunge niciodată din afară la urechea omului pentru a-l indica pe el; numai fiinţa însăşi îl poate folosi, pentru a se indica pe sine. „Eu sunt Eu numai pentru mine; pentru oricare altul sunt „tu“; şi oricare alt om pentru mine este un „tu“. Acest fapt este expresiunea unui profund adevăr. Fiinţa propriuzisă a „Eului“ nu depinde de cele exterioare şi de a c e e a numele său nu poate fi rostit dinafară. Confesiuuile religioase care au păstrat o legătură conştientă cu cele suprasensile, numesc cuvântul „Eu“, „Numele inexprimabil al lui Dumnezeu“. Căci, atunci când se întrebuinţează această expresie, se indică tocmai cele arătate mai sus. In această parte a sufletului omenesc, nu pătrunde nimic din cele exterioare. Aci este „sanctuarul ascuns“ al sufletului. Spre el poate avea acces numai ceea ce este de o fiinţă cu sufletul. „Dumnezeu care locuieşte în om, vorbeşte atunci când sufletul se recunoaşte ca Eu“. După cum sufletul sensaţiei şi sufletul raţiunii trăiesc în lumea exterioară, tot astfel, o a treia parte a sufletului, se cufundă în cele divine, când sufletul ajunge să-şi perceapă propria sa fiinţă.

Uşor se pot naşte înţelegeri greşite, cu privire la cele arătate. S'ar putea crede că ştiinţa spirituală consideră Eul identic cu Dumnezeu. Ea nu spune însă nicidecum că Eul ar fi Dumnezeu, ci că Eul este de o esenţă cu Divinitatea. Afirmă

oare cineva că stropul de apă este însăşi marea din care a fost scos, dacă spune că stropul este de aceeaşi fiinţă sau substanţă cu marea? Dacă vrem să întrebuinţăm neapărat o comparaţie, putem zice: după cum se raportă stropul la marea din care a fost scos, tot aşa se raportă „Eul" omului la Divinitate. Omul poate găsi în sine un principiu divin, fiindcă fiinţa sa cea mai originară este luată din Divin. Prin această a treia parte a sufletului, omul dobândeşte o cunoştinţă lăuntrică despre sine însuşi, după cum prin corpul său astral dobândeşte o cunoştinţă despre lumea exterioară. De aceea ştiinţa poate numi s u f l e t a l c o n ş t i e n ţ e i această a treia parte a sufletului omenesc.[1]) In sensul acestei ştiinţe, sufletul cuprinde deci trei părţi constitutive: sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi sufletul conştienţei, aşa după cum şi corpul se compune tot din trei părţi: din corp fizic, eteric şi astral,

Greşelile de observaţie psihologică, ca acelea despre care am vorbit analizând facultatea memoriei, îngreunează mult înţelegerea justă a „Eului". Sunt lucruri ce par să contrazică cele arătate de noi mai sus în această privinţă, dar care în realitate nu fac decât să confirme spusele noastre. Aşa stau de pildă lucrurile cu observaţiile pe care le face Eduard von Hartmann în cartea sa „Elemente de psihologie" (pag. 55) unde, vorbind despre Eu, spune: „Intâiu de toate conştienţa de sine este mai veche decât cuvântul Eu. Pronumele personal este un produs destul de târziu al evoluţiei limbii şi nu are decât valoarea unor prescurtări. Cuvântul Eu este un scurt înlocuitor al numelui propriu, al celui ce vorbeşte. Un înlocuitor de care se foloseşte vorbitorul, indiferent de numele propriu cu care îl agrăiesc ceilalţi oameni. Conştienţa de sine se poate desvolta mult la animale şi la surdomuţii care nu au primit nici o instrucţiune, fără ca aceştia să poată face, în acelaşi timp, o legătură cu un nume propriu. Conştienţa numelui propriu poate înlocui pe deplin întrebuinţarea noţiunii Eu. Prin aceste reflexiuni, credem că am înlăturat nimbul magic, care învălue cuvântul

---

1) In „Ştiinţa spirituală vol. I", am tradus cuvântul „Bewusstseinseele" cu „sufletul conştiinţei". In traducerea de faţă am adoptat termenul de „suflet al conştienţei", deoarece cuvântul „conştienţa" redă perfect termenul „Bewusstsein". Vom folosi cuvântul „conştiinţă", numai când e vorba de „conştiinţa morală" (Gewissen), spre a evita confuziile. Nota trad.

„Eu“ în închipuirea multora; acest cuvânt nu poate îmbogăți cu nimic noțiunea conștienței de sine, ci dimpotrivă, întregul său conținut și-l primește exclusiv dela aceasta“. Putem aproba asemenea păreri în întregime și putem consimți să nu se atribue cuvântului Eu nici un nimb magic, care nu ar face decât să turbure înțelegerea lucrurilor. De altă parte rămâne însă adevărat, că în ceea ce privește esența unui lucru nu are importanță felul cum s'a format treptat cuvântul care să-l indice. Importanță are doar faptul că în conștienta de sine, adevărata ființă a „Eului“ este mai veche decât cuvântul „eu“, și că omul este nevoit să întrebuințeze acest cuvânt, marcat cu însușirile specifice omului, pentru a indica tot ce viețuește într'al. fel decât animalul, în raporturile sale cu lumea exterioară. Cât de puțin putem cunoaște ceva din esența triunghiului, arătând cum s'a format cuvântul „triunghiu“, tot atât de puțin ne poate ajuta la înțelegerea ființei Eului, faptul că știm cum din întrebuințarea altor cuvinte s'a format cuvântul Eu în evoluția limbii.

Adevărata natură a Eului, se desvălue abia în sufletul conștienței. Căci în timp ce în simțire și în rațiune, sufletul se pierde în alte lucruri, ca suflet al conștienței, el își sesizează propria sa ființă. De aceea prin sufletul conștienței, „Eul“ nu poate fi sesizat decât printr'o anumită activitate lăuntrică. Reprezentările obiectelor exterioare se formează în noi, după cum aceste obiecte vin și trec. Iar reprezentările odată formate, continuă să acționeze în rațiune prin propria lor putere. Când este însă vorba, ca Eul să se perceapă pe el însuși, nu e deajuns să se dăruiască numai, ci e necesar să scoată mai întâiu ființa sa, din propriile sale adâncuri, pentru a putea avea apoi o conștienă despre ea. Cu perceperea Eului – cu introspecțiunea — începe activitatea lăuntrică a „Eului“. Prin această activitate, perceperea Eului în sufletul conștienței are pentru om cu totul altă însemnătate decât observarea lucrurilor care ajung la conștienta sa prin cele trei părți corporale și prin celelalte două părți ale sufletului său. Forța pe care o manifestă Eul în sufletul conștienței, este de sigur aceeași ca și forța ce se manifestă în tot restul lumii. Numai că în corp, și în

cele două părţi inferioare ale sufletului, ea nu se manifestă direct, ci se revelează numai treptat prin efectele sale. Revelaţia cea mai de jos, este aceea prin corpul fizic. Urmează apoi revelaţii ce se ridică treaptă cu treaptă, până la elementul care umple sufletul raţiunii. Am putea zice că valurile care acopăr cele ascunse, cad unul câte unul, pe măsură ce urcăm treptele principiilor constitutive ale omului. Iar în ceea ce umple sufletul conştienţei, acest ascuns apare nevoalat în cel mai lăuntric templu al sufletului. Totuşi, el nu apare aci decât ca o picătură din oceanul spiritualităţii a toate cuprinzătoare. Omul trebue să sesizeze mai întâiu aci această spiritualitate. Trebue să o recunoască în sine însuşi; apoi o va putea găsi şi în manifestările ei.

Această realitate, care pătrunde ca o picătură în sufletul conştienţei, ştiinţa spirituală o numeşte s p i r i t. In felul acesta, sufletul conştienţei este unit cu spiritul, care constitue realitatea ascunsă în toate cele revelate. Dacă omul vrea să sesizeze acum spiritul în toate revelaţiile sale, trebue să procedeze la fel cum a procedat pentru sesizarea Eului din lăuntrul sufletului conştienţei. El trebue să-şi îndrepte asupra lumii revelate activitatea, cu ajutorul căreia a ajuns la perceperea „Eului" său. Prin aceasta, omul se ridică la trepte mai înalte de evoluţie ale fiinţei sale. El adaugă elemente noi, părţilor corporale şi sufleteşti. Pe prima treaptă a acestei evoluţii, omul ajunge să cucerească ceea ce stă ascuns în dosul părţilor inferioare ale sufletului său. Şi această cucerire se face prin munca pe care Eul o extinde asupra sufletului. Vom înţelege modul de desfăşurare a acestei munci, comparând pe omul care se dedă cu totul poftelor sale josnice, cu omul condus de un nobil idealism. Acesta din urmă rezultă din primul, când omul se abate dela anumite înclinări inferioare şi se îndreaptă spre altele mai înalte. Prin aceasta, el acţionează d i n E u asupra sufletului, înnobilându-l şi spiritualizându-l. Eul ajunge astfel stăpânul vieţii sufleteşti. Această stăpânire poate merge atât de departe. încât nicio plăcere, nicio dorinţă nu mai poate pătrunde în suflet, fără ca Eul să le îngădue intrarea. Pe această cale, întreg sufletul devine o revelaţie a Eului, pe când mai înainte

numai sufletul conştienţei era o astfel de revelaţie. In fond în-
treaga cultură, întreaga strădanie spirituală a omenirii se re-
zumă la munca ce are ca ţintă această stăpânire a Eului. As-
tăzi în această muncă este angajat fiecare om: fie că o vrea,
fie că nu, fie că are sau nu, o conştienţă despre ea.

Prin această muncă, omul ajunge la trepte mai înalte ale fiinţei sale. Prin ea îşi desvoltă noi principii constitutive, ce stau ascunse în dosul realităţilor revelate. După cum prin munca îndeplinită de Eu asupra sufletului, omul devine stăpânul aces-tuia din urmă, în sensul că sufletul lasă să se arate în cele manifestate, realitatea ascunsă din dosul lor, tot astfel omul poate să-şi extindă această muncă şi asupra corpului astral. Prin ea, Eul devine stăpân şi asupra corpului astral, fiindcă prin munca ce am caracterizat-o, Eul se uneşte cu substratul ascuns al corpului astral. Partea cucerită de Eu din corpul as-tral şi transformată de el, poate fi numită S i n e a s p i r i-t u a l ă. (Este ceea ce înţelepciunea orientală numeşte „Manas".) Sinea spirituală este deci un principiu constitutiv superior al fiinţei omeneşti, existent în stare de germene în fiecare om, şi care se desvoltă treptat prin munca pe care omul o desfăşură asupra lui însuşi.

După cum omul cucereşte corpul astral, prin aceea că străbate până la forţele ascunse din dosul lui, la fel se în-tâmplă, în cursul evoluţiei, şi cu corpul eteric. Munca ce se desfăşoară asupra corpului eteric, este însă mai intensă ca munca desfăşurată asupra corpului astral; deoarece realitatea spiri-tuală ascunsă în dosul corpului eteric este acoperită cu două văluri, în timp ce spiritualitatea ce se ascunde în dosul cor-pului astral, nu e acoperită decât cu un singur văl. Diferenţa dintre aceste două munci o vom înţelege dacă ne îndreptăm atenţiunea asupra anumitor schimbări care pot surveni la om în decursul evoluţiei sale. Mai întâiu să ne gândim cum se desvoltă anumite calităţi sufleteşti ale omului, când Eul lu-crează asupra sufletului, cum se pot transforma plăcerile şi dorinţele, bucuriile şi durerile. In această privinţă e deajuns să ne amintim de copilăria noastră. In ce consta bucuria noa-stră pe acea vreme, care anume lucruri ne-au cauzat durere?

Ce alte lucruri am mai învăţat de atunci, faţă de acelea pe care le-am cunoscut în timpul copilăriei ? Toate acestea însă, sunt numai expresia stăpânirii, pe care a dobândit-o Eul asupra corpului astral. Căci corpul astral este purtătorul plăcerii şi durerii, bucuriei şi suferinţei. Faţă de aceste schimbări, să comparăm acum, cât de puţin s'au modificat în decursul vremii celelalte însuşiri ale omului, ca de pildă temperamentul său, particularităţile mai adânci ale caracterului său, etc. Un om arţăgos în copilărie, păstrează adesea anumite manifestări ale acestui temperament şi în vieaţa sa de mai târziu. Acest fapt este atât de izbitor, încât anumiţi gânditori contestă cu desăvârşire posibilitatea omului de a schimba caracterul său fundamental. Ei susţin că acest caracter persistă dealungul întregii vieţi, manifestându-se într'o direcţie sau alta. O astfel de judecată se întemeiază însă numai pe o observaţie insuficientă. Cine e în stare să vadă aceste lucruri, îşi va da seama că, atât caracterul cât şi temperamentul omului, se schimbă sub influenţa Eului. Natural, această schimbare este lentă faţă de schimbarea însuşirilor sufleteşti amintite mai sus. Putem compara raportul dintre aceste două categorii de schimbări, în ce priveşte rapiditatea lor, cu mişcările arătătoarelor unui ceasornic, prin raportul arătătorului mare faţă de cel mic. Forţele care provoacă schimbarea caracterului şi a temperamentului aparţin domeniului ascuns al corpului eteric. Ele sunt de aceeaşi natură cu forţele care stăpânesc în lumea vieţii, cu forţele creşterii, nutriţiei şi ale reproducerii. Toate acestea vor apare în adevărată lumină, prin expunerile următoare ale acestei cărţi. Aşadar Eul nu lucrează asupra corpului astral, când omul se dedă plăcerilor şi durerilor, bucuriilor şi suferinţelor, ci atunci când modifică particularităţile acestor însuşiri sufleteşti. In mod asemănător Eul îşi extinde activitatea sa asupra corpului eteric atunci când lucrează la schimbarea particularităţilor caracterului şi ale temperamentului. Fiecare om lucrează şi la această schimbare, fie că este sau nu conştient de aceasta. Impulsurile cele mai puternice care contribue în vieaţa obişnuită la această schimbare, sunt impulsurile religioase. Când impulsurile religioase acţionează repetat asupra Eului, ele desvoltă în Eu o-

putere care acţionează până în corpul eteric, transformându-l, aşa după cum impulsurile mai slabe ale vieţii, provoacă transformarea corpului astral. Aceste impulsuri mai puţin puternice ale vieţii pe care omul le primeşte prin învăţământ, reflexiune, înnobilarea sentimentelor, etc., se caracterizează prin varietate şi multiplicitate, pe când sentimentele religioase, dimpotrivă, imprimă gândirii, sentimentului şi voinţei ceva unitar. Ele revarsă aşa zicând, o lumină unitară asupra întregii vieţi sufleteşti. Azi gândim şi simţim un lucru, mâine altul. La aceasta ne predispun cele mai felurite împrejurări. Dar cine bănueşte, prin sentimentul său religios, oricum ar fi acesta constituit, că toate schimbările sunt străbătute de un principiu permanent, acela va raporta la acest sentiment fundamental, gândurile şi sentimentele sale de azi, precum şi trăirile de mâine ale sufletului său. De aceea, credinţa religioasă are un rol decisiv în viaţa sufletească. Influenţele ei devin din ce în ce mai puternice în decursul vieţii, deoarece practicele religioase acţionează într'o necontenită repetiţie. De aceea, ele dobândesc puterea să acţioneze asupra corpului eteric. — In acelaşi fel acţionează asupra omului şi înfluenţele artei adevărate. Când prin forma exterioară, prin colorile sau sunetele unei opere de artă, omul poate pătrunde, prin puterea sentimentului şi a reprezentărilor sale, până la fondul spiritual al acestei opere, atunci impulsurile pe care le primeşte Eul pe această cale, acţionează într'adevăr până şi asupra corpului eteric. Dacă depănăm acest gând până la capăt, ne putem da seama de importanţa covârşitoare pe care o are arta pentru întreaga evoluţie omenească. Aci nu ne-am referit decât la unele lucruri, care dau Eului impulsul de a acţiona asupra corpului eteric. In viaţa omului mai există multe alte influenţe asemănătoare, pe care observaţia nu le poate însă descoperi atât de uşor, ca pe cele amintite. Exemplul pe care l-am dat, arată îndeajuns că în om se află ascuns un nou principiu constitutiv, pe care Eul îl elaborează progresiv. El constitue a doua parte a spiritului şi îl putem numi: S p i r i t u l v i e ţ i i. (Este ceea ce înţelepciunea orientală numeşte „Budhi"). Expresiunea „Spiritul vieţii" este corespunzătoare, deoarece în realitatea la care

se referă, sunt active aceleaşi forţe ca şi în „corpul vieţii“; cu deosebirea doar că în aceste forţe, atunci când se manifestă drept corp al vieţii, Eul omenesc nu este încă activ. Atunci însă când ele se manifestă ca Spirit al vieţii, Eul le pătrunde cu activitatea sa.

Desvoltarea intelectuală a omului, purificarea şi înnobilarea sentimentelor sale, precum şi exteriorizările sale de voinţă, sunt criteriul transformării corpului astral în Sine spirituală; iar trăirile sale religioase, precum şi alte experienţe, se imprimă corpului eteric, transformându-l în Spiritul vieţii. In vieaţa obişnuită, această transformare se petrece mai mult sau mai puţin inconştient. I n i ţ i e r e a dimpotrivă, constă în faptul că prin cunoştinţa suprasensibilă omul învaţă să cunoască mijloacele cu ajutorul cărora poate întreprinde cu totul conştient această muncă de elaborare a Sinei spirituale şi a Spiritului vieţii. Despre aceste mijloace vom vorbi într'un alt capitol al acestei cărţi. Deocamdată este vorba numai să arătăm că în om, în afară de suflet şi de corp, acţionează şi spiritul. Mai târziu se va vedea că spiritul constitue elementul e t e r n al omului, în opoziţie cu trupul trecător.

Activitatea Eului nu se mărgineşte numai la munca pe care o depune asupra corpului eteric şi astral. Această activitate se extinde şi asupra corpului fizic. O urmă a influenţelor Eului asupra corpului fizic, o putem vedea când omul roşeşte sau păleşte. In aceste cazuri, Eul provoacă un proces în corpul fizic. Şi atunci, când datorită activităţii Eului, se produc anumite transformări în care-şi exercită influenţa lor şi asupra corpului fizic, se poate spune că Eul s'a unit într'adevăr cu forţele ascunse ale acestui corp fizic. Cu forţele care provoacă procesele fizice din organism. Putem zice atunci, că printr'o astfel de activitate, Eul lucrează asupra corpului fizic. Dar nu e îngăduit să înţelegem greşit această expresie. Căci nu trebue să ne imaginăm că această muncă are un caracter grosolan-material. Elementul grosolan-material pe care-l vedem din corpul fizic, nu reprezintă decât aspectul manifestat al acestui corp. In dosul acestor elemente de manifestare, se găsesc forţele ascunse ale trupului. Iar acestea sunt de natură spirituală.

Deci, aci nu vorbim despre o muncă asupra [illegible], sub a cărei formă *apare* corpul fizic, ci despre o muncă spirituală asupra forţelor nevăzute, care stau la baza plăsmuirii şi a descompunerii corpului fizic. Despre această muncă a Eului asupra corpului fizic, omul nu poate avea în viaţa sa obişnuită decât o conştienţă vagă. La o înţelegere deplină a ei, nu poate ajunge decât, dacă întreprinde conştient această muncă sub influenţa cunoştinţei suprasensibile. Atunci însă omul observă că în el se mai cuprinde şi un al treilea principiu spiritual. Este principiul, pe care, în opoziţie cu omul fizic, îl putem numi *Omul spirit*. (In înţelepciunea orientală, Omul spirit se numeşte „Atma".)

In ce priveşte Omul spirit, uşor putem fi induşi în eroare prin faptul că în corpul fizic vedem partea cea mai inferioară a fiinţei omeneşti. Şi datorită acestei credinţe, ne obişnuim greu cu gândul că munca asupra corpului fizic, ar putea duce la cel mai înalt principiu constitutiv al fiinţei omeneşti. Dar tocmai fiindcă acest corp fizic acoperă cu trei văluri spiritul ce activează pentru ca Eul să se unească cu substratul spiritual al corpului fizic, omul trebue să depună munca cea mai intensă.

Astfel, omul, pentru ştiinţa spiritûală, este o fiinţă compusă din mai multe părţi. De natură corporală sunt: corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. De natură sufletească sunt: sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi sufletul conştienţei. In suflet, Eul îşi revarsă lumina. Iar de natură spirituală sunt: Sinea spirituală, Spiritul vieţii şi Omul spirit. Din expunerile de mai sus reiese că sufletul sensaţiei se află strâns unit cu corpul astral şi într'o anumită privinţă formează un tot cu el. In acelaşi fel alcătuesc un tot, sufletul conştienţei cu Sinea spirituală. Căci, Spiritul luminează în sufletul conştienţei, şi de acolo îşi trimite razele asupra celorlalte părţi constitutive ale fiinţei omeneşti. Ţinând seamă de aceasta, putem vorbi şi de o altă împărţire a omului. Corpul astral şi sufletul sensaţiei pot fi considerate o singură parte constitutivă. La fel şi sufletul conştienţei cu Sinea spirituală. Iar *sufletul raţiunii*, fiindcă participă la natura Eului, fiindcă, într'un anumit sens este chiar „Eul", care însă, nu e încă conştient de fiinţa sa spirituală,

poate fi numit pur şi simplu „Eul". Ajungem să distingem astfel în fiinţa omenească şapte părţi constitutive: 1. Corpul fizic, 2. Corpul eteric sau al vieţii, 3. Corpul astral, 4. Eul, 5. Sinea spirituală, 6. Spiritul vieţii şi 7. Omul spirit.

Dacă omul ataşat de reprezentările materialiste s'ar ţine strict de înţelesul expunerilor de mai sus şi n'ar atribui dinainte numărului şapte un caracter „misterios", atunci, împărţirea omului în sensul acestui număr, ar pierde caracterul „misterios şi nebulos", pe care ei i-l atribuie. Din punctul de vedere al unei concepţii superioare despre lume, vorbim despre şapte principii constitutive ale omului, la fel cum se vorbeşte despre şapte colori ale luminii sau despre cele şapte tonuri ale gamei (considerând octava o repetiţie a tonului fundamental). Intocmai cum lumina se arată în şapte colori, iar sunetul în şapte tonuri, tot astfel apare natura omenească u n i t a r ă în cele şapte părţi constitutive pe care le-am caracterizat. Şi după cum atunci când vorbim despre coloare şi sunet, numărul şapte nu comportă nici o „superstiţie", la fel stau lucrurile şi cu împărţirea omului în şapte părţi constitutive. (Cu ocazia unei conferinţe, în care am vorbit despre aceste lucruri, s'a spus că numărul şapte, pus în legătură cu colorile ar fi inexact, deoarece dincolo de „roşu" şi dincolo de „violet" există şi alte colori, pe care însă ochiul nu le poate vedea. Insă comparaţia cu colorile este totuşi exactă, deoarece şi constituţia omului se extinde dincolo de corpul fizic şi dincolo de Omul spirit. Aceste extinderi rămân însă „invizibile" pentru privirea spirituală, după cum colorile de dincolo de roşu şi violet, sunt invizibile pentru ochiul fizic. Această remarcă trebuia făcută, deoarece foarte uşor s'ar putea naşte părerea că cunoaşterea suprasensibilă tratează cu superficialitate constatările ştiinţelor naturale. Cine reflectează cu multă băgare de seamă asupra celor spuse aci, acela poate afla că, într'adevăr, cunoaşterea suprasensibilă nu este în contrazicere cu adevărata ştiinţă naturală. Această contrazicere nu există nici chiar atunci când pentru o mai bună înţelegere a lucrurilor ne referim la rezultatele ştiinţei naturale şi nici atunci când punem expunerile date aci în raport direct cu cercetările ştiinţelor naturale.)

SOMNUL ŞI MOARTEA

Nu putem pătrunde natura conştienţei de veghe fără să examinăm trăirile din timpul somnului. Şi nu ne putem apropia de enigma vieţii, fără să reflectăm asupra morţii. In omul în care nu trăieşte simţul pentru însemnătatea cunoaşterii suprasensibile, s'ar putea naşte o îndoială faţă de modul în care această cunoaştere tratează problema somnului şi a morţii. Cunoaşterea suprasensibilă poate aprecia motivele din care îi naştere o asemenea îngrijorare. Căci nimic nu poate fi mai natural decât să auzi spunându-se, că omul este făcut pentru o vieaţă activă, deci toată străduinia sa să şi-o consacre numai acestei vieţii. Iar adâncirea unor stări, ca somnul şi moartea, nu ar putea izvorî decât dintr'o înclinare spre trândave reverii şi nu ar duce decât la fantazii sterile. In respingerea unor asemenea „reverii", mulţi văd manifestarea unui suflet sănătos, iar în acceptarea unor astfel de „fantazii sterile", ei văd ceva bolnăvicios, propriu doar persoanelor lipsite de forţă şi de bucuria vieţii, şi incapabile de „adevărată activitate creatoare". Am greşi considerând pur şi simplu falsă o asemenea părere. Căci în ea există un oarecare sâmbure de adevăr, un sfert de adevăr, care trebue întregit cu celelalte trei. Iar de combatem acest sfert de adevăr, nu facem decât să trezim neîncrederea acelora, cari recunosc această pătrime de adevăr, dar cari nici nu bănuesc măcar restul adevărului. — Bineînţeles, trebue să recunoaştem că un studiu asupra somnului şi a morţii are un caracter bolnăvicios, atunci când duce la o slăbire sau la vreo abatere dela adevărata vieaţă. De asemenea putem fi de acord, că multe preocupări, numite odinioară ştiinţă ocultă, şi care se practică şi azi sub acest nume, poartă o pecete nesănătoasă şi ostilă vieţii. Dar acest element nesănătos nu izvoreşte de

loc din adevărata cunoaştere suprasensibilă. Adevărata stare de lucruri este mai curând următoarea: După cum omul nu poate rămâne mereu în stare de veghe, tot astfel el nu poate răzbi prin întreg complexul împrejurărilor reale ale vieţii, fără forţele pe care i le poate da suprasensibilul. Vieaţa se continuă în somn; iar forţele care lucrează şi creează în timpul stării de veghe, se refac şi se reîmprospătează din ceea ce le dă somnul. Omul poate observa aceasta în lumea fizică. Lumea însă este mai vastă decât câmpul acestei observaţiuni. De aceea, cunoştinţele pe care omul le dobândeşte în lumea văzută, trebuesc completate şi fecundate de cunoştinţele despre lumile nevăzute. Un om, căruia somnul nu i-ar reda forţele epuizate, şi-ar distruge vieaţa. Tot astfel şi o concepţie despre lume nefecundată de cunoaşterea suprasensibilă, trebue să ducă la pustiire. Tot aşa stau lucrurile şi cu „moartea". Fiinţele vii sunt supuse morţii, pentru ca să poată lua naştere o vieaţă nouă. Iată cum cunoaşterea suprasensibilă aruncă lumină asupra frumoaselor cuvinte ale lui Goethe: „Natura a inventat moartea, pentru a avea multă vieaţă". Aşa cum, în sens obişnuit, nu ar putea exista vieaţă fără moarte, tot astfel nu poate exista o adevărată cunoaştere a lumii vizibile, fără perceperea suprasensibilului. Orice cunoaştere despre lumea vizibilă, pentru a se putea desvolta, trebue adâncită mereu, mereu, în suprasensibil. Vedem deci, că abia ştiinţa suprasensibilului face posibilă vieaţa cunoaşterii exterioare. Când ştiinţa suprasensibilului apare sub adevărata ei înfăţişare, ea niciodată nu slăbeşte vieaţa, dimpotrivă, o întăreşte, o însănătoşează, o împrospătează mereu, ori de câte ori, lăsată în seama propriilor ei forţe, ea a slăbit şi s'a îmbolnăvit.

La adormire, raportul dintre principiile constitutive ale omului se modifică. Din omul adormit rămân pe locul de odihnă, corpul fizic şi eteric, nu însă corpul astral şi Eul. In somn, corpul eteric rămâne unit cu corpul fizic. De aceea funcţiunile biologice continuă. Căci în momentul în care fizicul ar fi lăsat numai în seama forţelor sale proprii, el s'ar descompune. In somn se sting reprezentările, suferinţa şi plăcerea, bucuria şi mâhnirea, facultatea de a exterioriza o voinţă conştientă, pre-

cum şi alte elemente asemănătoare. Purtătorul tuturor acestora este corpul astral. Natural că o judecată lipsită de idei preconcepute, nu va putea admite că, în timpul somnului, corpul astral ar fi nimicit, împreună cu întreaga sa lume de plăceri şi de dureri, de reprezentări şi de voliţiuni. El există, însă într'o altă stare. Pentru ca Eul omului şi corpul astral să nu fie doar pline de bucurii, de suferinţe şi de toate celelalte stări amintite, ci de asemenea să fie conştienţi de ele, este necesar ca astralul să fie unit cu corpul fizic şi cu corpul eteric. Această unire are loc în timpul stării de veghe, dar nu şi în timpul somnului. In somn, corpul astral se retrage, intrând într'un alt gen de existenţă decât acela în care se găsea în timpul legăturii sale cu corpul fizic şi eteric. Studiul acestui alt gen de existenţă al corpului astral, incumbă cunoaşterii suprasensibile. Pentru observaţia exterioară, corpul astral dispare odată cu adormirea; contemplarea suprasensibilă trebue să-l urmărească în noua sa existenţă, până în momentul când, la trezire, el va lua din nou în stăpânire corpul fizic şi eteric. Ca în toate cazurile în care este vorba de cunoaşterea lucrurilor şi a fenomenelor ascunse din univers, tot astfel şi înfăţişarea reală a stării de somn, nu poate fi sondată decât cu ajutorul observaţiei suprasensibile. După ce expunem însă rezultatele acestei observaţiuni, gândirea, într'adevăr nepărtinitoare, le poate înţelege. Căci fenomenele lumii ascunse, se arată în efectele lor, în lumea vizibilă. Dacă ajungem să ne dăm seama că abia descrierile observaţiei suprasensibile, ne ajută să înţelegem fenomenele sensibile, atunci o astfel de confirmare, pe care ne-o dă însăşi vieaţa, este cea mai bună dovadă pe care o putem cere pentru acest domeniu. Cine nu vrea să aplice metodele de dobândire a observaţiei suprasensibile, pe care le vom descrie mai târziu, poate încerca următoarea experienţă. Poate accepta datele cunoaşterii suprasensibile, iar apoi să le aplice vieţii şi realităţilor fizice. Procedând astfel, el va afla că pe această cale va înţelege limpede vieaţa şi sensul ei. Această convingere o va dobândi cu atât mai mult, cu cât va examina mai precis şi mai amănunţit vieaţa obişnuită.

Deşi în timpul somnului, corpul astral nu are nicio repre-

zentare, nicio bucurie şi nicio suferinţă, cu toate acestea el nu rămâne inactiv. Dimpotrivă, tocmai în timpul somnului desfăşoară o vie activitate. Este o activitate pe care trebue mereu să o reia, într'o succesiune ritmică, după ce un timp a colaborat cu corpul fizic şi eteric. După cum pendulul unui ceasornic, după ce a oscilat spre stânga şi s'a reîntors până la mijloc, cu forţa acumulată prin această oscilare trebue, în mod necesar, să-şi continue bătaia spre dreapta, tot astfel şi corpul astral, împreună cu Eul din sânul său, după ce au fost activi un anumit timp în corpul fizic şi cel eteric, datorită consecinţelor acestei activităţi, trebue să desfăşoare apoi un anumit timp o altă activitate în afara corpului, în lumea sufletească-spirituală. In condiţiunile obişnuite ale vieţii omeneşti intervine o stare de inconştienţă, când corpul astral şi Eul se găsesc în afara corpului fizic. Această stare este o p u s u l stării de veghe pe care o are omul când corpul astral şi Eul se găsesc împreună cu corpurile fizic şi eteric, aşa după cum oscilaţia spre dreapta a pendulului, constitue opusul oscilaţiei spre stânga. Fiinţa spirituală-sufletească a omului simte drept o b o s e a l ă, această necesitate de a intra în starea de inconştienţă. Insă această oboseală este expresia necesităţii pe care o simte corpul astral şi Eul, să se pregătească în timpul somnului, ca în următoarea stare de veghe să retroplăsmuiască în corpurile fizic şi eteric, ceea ce s'a plăsmuit în acestea prin procese pur organice — inconştiente — în timpul când principiul spiritual-sufletesc era în afara lor. Această activitate plăsmuitoare inconştientă pe de o parte, şi ceea ce se desfăşoară în om în timpul stării conştiente pe de altă parte, sunt contraste. Contraste care trebue să alterneze ritmic. — Forma şi structura proprie corpului fizic omenesc, nu pot fi menţinute decât de corpul eteric. Insă această formă omenească a corpului fizic, nu poate fi menţinută decât de un astfel de corp eteric, care, la rândul său, îşi primeşte forţele corespunzătoare dela corpul astral. Corpul eteric este plăsmuitorul, este arhitectul corpului fizic. Dar el nu poate plăsmui just, decât dacă primeşte dela corpul astral impulsurile pentru felul cum trebue să plăsmuiască. In corpul astral se găsesc i m a g i n i l e m o d e l, după care corpul eteric plăsmueşte formele corpului fizic.

In timpul veghei, corpul astral nu conține aceste modele, sau le conține numai până la un anumit grad. Căci în timpul stării de veghe, sufletul înlocuește imaginile-model cu propriile sale imagini. Când omul își îndreaptă simțurile asupra lumii înconjurătoare, prin actul percepțiunii își formează în reprezentările lui, imagini care sunt copii ale lumii înconjurătore. In general, aceste copii exercită o influență turburătoare asupra imaginilor care stimulează corpul eteric în activitatea sa de menținere a corpului fizic. Numai atunci nu ar avea loc această turburare, dacă omul ar putea să dea, corpului astral, prin propria sa activitate, imaginile capabile să stimuleze just corpul eteric. In existența omenească însă, tocmai această turburare joacă un rol însemnat. Ea se exprimă în faptul că în decursul stării de veghe, imaginile-model pentru corpul eteric, nu acționează cu deplină putere. Munca de veghe, corpul astral și-o îndeplinește înăuntrul corpului fizic. In somn, el acționează asupra acestuia din afară [1]).

După cum pentru hrănirea sa, corpul fizic are nevoie de lumea exterioară, deci de o lume cu care se aseamănă, tot așa stau lucrurile și cu corpul astral. Să ne imaginăm corpul fizic al unui om, îndepărtat din lumea care-l înconjoară. El ar pieri. Acest fapt ne arată că existența lui ar fi cu neputință fără întreaga sa ambianță fizică. Și într'adevăr, întreg pământul trebue să fie așa cum este, pentru ca pe suprafața lui să poată ființa corpuri fizice omenești. Căci de fapt, acest corp fizic al omului nu este decât o parte a pământului, într'un sens mai larg, a întregului univers fizic. In această privință, el se raportează la pământ, precum se raportează, de pildă, degetul mâinii, la restul corpului omenesc. Despărțind degetul de mână, el nu mai poate rămâne deget. El piere. Așa s'ar întâmpla și cu corpul omului, dacă l-am despărți de planeta căreia îi aparține, adică de condițiunile de existență pe care le oferă pământul. Dacă-l ridicăm la o mare înălțime deasupra scoarței pământului, el moare, după cum piere și degetul tăiat dela mână. Dacă omul observă mai greu aceasta când e vorba de

---

[1]) Privitor la oboseală să se observe și cele arătate la sfârșitul cărții sub titlul „Amănunte din domeniul științei spirituale".

corpul său fizic, decât atunci când este vorba de degetul său, aceasta se datoreşte numai faptului că degetul nu se poate plimba pe corp, cum se plimbă omul pe suprafaţa pământului. Din această cauză dependenţa degetului poate fi constatată cu mult mai uşor.

După cum corpul fizic este încadrat în lumea fizică, căreia îi aparţine, tot aşa corpul astral aparţine şi se încadrează propriei sale lumi. Prin vieaţa de veghe însă, corpul astral este smuls mereu din această lume. Putem lămuri printr'o comparaţie cele ce se întâmplă cu corpul astral la trezire. Să ne imaginăm un vas cu apă. In această masă a apei, picătura nu are existenţă distinctă. Să luăm însă un burete şi să absorbim cu el o picătură din masa lichidului. Ceva asemănător se petrece cu corpul astral al omului în momentul trezirii. In timpul somnului, corpul astral se găseşte într'o lume asemănătoare lui. Intr'un anumit fel, el face parte din ea. La trezire, el este absorbit de corpurile fizic şi eteric. Aceste corpuri se umplu cu el. Ele conţin organele prin care corpul astral percepe lumea exterioară. Pentru a ajunge însă la această percepţiune, corpul astral trebue să se despartă de propria sa lume. Din această lume, nu poate păstra decât imaginile-model, de care are trebuinţă corpul eteric. — După cum corpul fizic primeşte, de pildă, hrana din lumea care-l înconjoară, tot astfel şi corpul astral primeşte în decursul somnului i m a g i n i l e lumii care îl înconjoară. In acest răstimp, el trăieşte într'adevăr în univers, înafara corpurilor fizic şi eteric, în universul din care s'a născut omul întreg. In acest univers se află izvorul imaginilor, prin care omul primeşte forma sa. El este integrat armoniei acestui univers. In timpul stării de veghe, omul părăseşte această armonie universală, pentru a ajunge la percepţiunea exterioară. In somn, corpul astral se reîntoarce în această armonie a universului. Iar la trezire el coboară din această armonie, atâta forţă în corpurile sale, ca pentru o vreme să se poată lipsi de unirea cu armonia cosmică. In decursul somnului, corpul astral se reîntoarce în patria sa, iar la trezire aduce cu sine în vieaţă, forţe împrospătate. Puterile astfel acumulate de corpul astral, la trezire îşi găsesc expresia lor exterioară în

înviorarea pe care ne-o dă un somn sănătos. Următoarele ex-
puneri ale ştiinţei spirituale ne vor arăta că această patrie a
corpului astral este mai vastă decât ceea ce aparţine, într'un
sens mai restrâns, ambianţei corpului fizic. In timp ce omul, ca
fiinţă fizică, aparţine pământului, corpul său astral aparţine
unor lumi, din care fac parte şi alte corpuri cereşti înafară de
pământ. El intră astfel, în timpul somnului, într'o lume căreia
îi aparţin şi alte lumi decât aceea a pământului. Dar, după cum
am spus, aceasta se va lămuri abia prin expunerile ce vor urma.

Ar trebui să fie de prisos să ne mai referim şi la o altă înţelegere greşită, care se poate ivi uşor cu privire la fenomenul somnului. In epoca noastră în care domină anumite concepţii materialiste, totuşi nu e de prisos să o facem. Cei stăpâniţi de aceste concepţii, firește, pot să spună că un fenomen ca acela al somnului, nu se poate studia ştiinţific decât studiind condiţiunile sale fizice. Chiar dacă savanţii nu sunt încă de acord asupra cauzei fizice a somnului, rămâne totuşi stabilit, că trebue să admitem existenţa anumitor procese fizice, care stau la baza acestui fenomen. Este bine să se ştie că cunoaşterea supra-sensibilă nu este de loc în contrazicere cu această afirmaţiune. Ea o admite, după cum admite că pentru edificarea fizică a unei case, trebue să aşezăm cărămidă peste cărămidă, iar când casa este terminată, legile pur mecanice ar putea explica forma şi coeziunea casei. Pentru a clădi însă o casă este necesar gândul arhitectului. Pe acesta nu-l găsim dacă cercetăm numai legile fizice. — După cum în dosul legilor fizice, care explică existenţa unei clădiri, stau gândurile arhitectului, tot aşa şi în dosul obiectelor observaţiunilor exacte şi judicioase ale ştiinţei fizice, stau realităţile pe care ni le descopere cunoaşterea supra-sensibilă. E adevărat că această comparaţie este întrebuinţată adeseori pentru a dovedi existenţa unui substrat spiritual al universului. De aceea ar putea să pară banală. In acest domeniu nu e deajuns să fim familiarizaţi cu anumite idei, ci e necesar să le atribuim adevărata semnificaţie în determinarea adevărului. In această operaţiune putem fi împiedecaţi pur şi simplu prin faptul că ideile contrarii pot avea o influenţă prea puternică asupra facultăţii noastre de judecată, aşa încât aceasta

să nu mai fie în stare să simtă just adevărata semnificaţie a ideilor.

O stare intermediară între veghe şi somn, este visul. Observaţiei sensibile, visul i se înfăţişează ca un amalgam de imagini caleidoscopice, care ascunde totuşi o oarecare ordine şi anumite legi. La început, această lume nu pare a fi decât un amestec haotic de imagini, care vin şi trec adesea într'o succesiune confuză. In visurile lui, omul este deslegat de legile conştienţei de veghe, care îl încătuşează de percepţiunile fizice şi de normele puterii sale de judecată. Totuşi, visul are ceva din lumea unor legi misterioase, atât de fermecătoare şi de atrăgătoare pentru presimţirea omenească, încât mulţi oameni compară frumosul joc al fantaziei artistice cu „visul". Ajunge să ne aducem aminte de anumite vise caracteristice, pentru a afla confirmarea celor de mai sus. Un om visează de pildă că alungă un câine ce s'a năpustit asupra lui. Se trezeşte şi observă cum, inconştient, dăduse la o parte pătura care în timpul somnului, atingându-i o parte neobişnuită a trupului, i-a devenit supărătoare. Ce face visul cu această întâmplare? Acea parte a întâmplării, pe care ar percepe-o simţurile în timpul stării de veghe, în somn, rămâne cu totul în domeniul inconştientului. Visul reţine însă din ea un element esenţial; faptul că omul vrea să îndepărteze ceva. In jurul acestui fapt se ţese o întâmplare simbolică. Imaginile visului ca atare, sunt ecouri din vieaţa pe care o trăim în timpul stării de veghe. Alegerea lor are în sine ceva arbitrar. Fiecare om poate avea impresia, că în vis acelaşi stimulent exterior ar putea evoca şi alte imagini. Dar de fiecare dată, ele vor exprima simbolic faptul că omul vrea să îndepărteze ceva dela el. Visul creează imagini simbolice, el este un simbolizator. Chiar şi procesele interne se pot metamorfoza în simboluri de vis. Un om visează de pildă că alături de el a izbucnit un incendiu. In vis vede flăcările. Se trezeşte şi observă că fusese prea tare învelit şi de aceea îi era prea cald. Această sensaţie a unei călduri excesive, se exprimă simbolic în imaginile visului. In vis se pot petrece întregi episoade dramatice. Cineva visează, de pildă, că se află pe marginea unei prăpastii. Vede alergând spre a-

cea prăpastie un copil. Visul îl face să îndure toate chinurile gândului: din neatenţie copilul ar putea să cadă în prăpastie. Apoi îl vede căzând şi aude cum se izbeşte de fundul prăpastiei. Se trezeşte şi constată că un obiect ce atârna de peretele camerei, se desprinsese şi căzând a provocat un sgomot. Din această simplă întâmplare, visul a ţesut o dramă care s'a desfăşurat într'o succesiune de imagini emoţionante. — Pentru moment, nu este necesar să ne întrebăm cum poate o întâmplare, oarecum instantanee, ca aceea din ultimul nostru exemplu, să se exprime într'o succesiune de evenimente, care par a se desfăşura într'un anumit timp. Elementul esenţial asupra căruia voim să ne îndreptăm deocamdată atenţiunea, îl formează faptul că visul transformă în i m a g i n i obiectul percepţiunilor sensoriale.

De aci vedem că de îndată ce simţurile îşi încetează activitatea, o forţă creatoare îşi face apariţia în om. Este acelaşi element creator, care există şi în somnul fără visuri, şi care atunci reprezintă starea sufletească opusă stării de veghe. Ca să înceapă somnul fără vise, corpul astral trebue să se detaşeze de corpul fizic şi eteric. In timpul visului, corpul astral este despărţit de corpul fizic în sensul că nu mai păstrează contactul cu organele simţurilor; îşi păstrează însă o anumită legătură cu corpul eteric. Faptul că procesele corpului astral pot fi percepute în imagini, se datoreşte acestei legături a astralului cu corpul eteric. In momentul în care încetează şi această legătură, imaginile se cufundă în întunerecul inconştienţei, şi somnul fără visuri începe. Caracterul arbitrar, adeseori absurd al visurilor, se datoreşte faptului că astralul ne mai fiind unit cu organele simţurilor din corpul fizic, îşi pierde facultatea de a raporta just imaginile de vis, la adevăratele obiecte şi fenomene din lumea exterioară. Deosebit de edificator în această privinţă, este visul în care Eul se disociază. Aceasta se întâmplă de pildă atunci când cineva visează că este şcolar, că nu poate răspunde la întrebarea pe care i-o pune învăţătorul, întrebare la care însă răspunde imediat însuşi învăţătorul. Acest om neputându-se folosi de organele de percepţiune din corpul său, în timpul visului, el nu e în stare să ra-

porteze la sine cele două evenimente, ca la una şi aceeaşi persoană. Aşa dar chiar şi pentru a ne recunoaşte drept acelaşi Eu permanent, la început este necesar să fim înzestraţi cu organe de percepţiune exterioare. Numai dacă omul şi-ar fi dobândit facultatea de a avea conştienţa Eului şi prin alte mijloace decât prin organele simţurilor fizice, percepţiunea acestui Eu permanent, s'ar păstra şi în timpul când omul se află în afara corpului său fizic. Este misiunea conştienţei suprasensibile să dobândească această facultate prin aplicarea procedeelor pe care le vom descrie în această carte.

Fenomenul morţii, de asemenea, nu este decât o consecinţă a disocierii principiilor constitutive ale fiinţei omeneşti. Şi în acest caz, datele observaţiunii suprasensibile pot fi verificate prin efectele pe care le provoacă în lumea vizibilă, iar puterea de judecată nepărtinitoare, va afla şi aci confirmarea comunicărilor cunoaşterii suprasensibile. Această expunere a invizibilului în vizibil, în acest caz, este mai puţin evidentă decât în cazul somnului, şi e mai greu să simţi deplina valoare a probelor din vieaţa exterioară, care în acest domeniu confirmă comunicările cunoaşterii suprasensibile. Mai uşor chiar decât cele spuse până aci, comunicările ce urmează sunt expuse să fie considerate drept pură fantazie, de către cei cari refuză să vadă că realitatea fizică ea însăşi cuprinde indicii neîndoelnice despre existenţa realităţilor suprasensibile.

Dacă somnul e provocat prin desfacerea corpului astral de legăturile sale cu corpul fizic şi eteric, cele două din urmă rămânând unite, moartea înseamnă despărţirea corpului fizic de cel eteric. Corpul fizic este lăsat în seama propriilor sale forţe, şi de aceea el se transformă într'un cadavru sortit descompunerii. Odată cu moartea, corpul eteric ajune într'o stare pe care, în timpul dintre naştere şi moarte, nu o cunoscuse decât în cazuri excepţionale, asupra cărora vom reveni. După părăsirea corpului fizic, corpul eteric rămâne unit cu corpul astral. El nu se separă imediat după moarte de corpul astral, ci rămâne unit cu acesta un anumit timp, datorită unei forţe,a cărei prezenţă este uşor de înţeles. Dacă nu ar exista această forţă, corpul eteric nu s'ar putea desface de corpul fizic. Căci între corpul fizic şi cel eteric

există o puternică legătură, fapt pe care ni-l arată somnul, când corpul astral nu este în stare să separe corpul eteric de cel fizic. Dar forța care leagă corpul astral de cel eteric intră în acțiune cu prilejul morții. Atunci ea desparte corpul eteric de cel fizic, corpul eteric rămânând legat de corpul astral. Investigația suprasensibilă ne arată că durata acestei uniuni diferă dela om la om; totuși nu este vorba decât de câteva zile. Despre această durată nu vorbim deocamdată ci o amintim doar. După trecerea acestor zile, corpul astral se separă și de corpul eteric, urmându-și căile sale fără acesta. Cât timp, aceste două corpuri sunt unite după moarte, omul se găsește într'o stare care îi îngădue să perceapă experiențele corpului astral. In decursul existenței fizice, îndată după adormire, corpul astral este preocupat cu refacerea, din exterior, a organelor trupului, uzate prin activitatea din timpul zilei. După depunerea corpului fizic, această muncă încetează. In schimb, forțele pe care le întrebuința omul pentru această muncă de refacere, persistă după moarte și pot fi întrebuințate acum în alte scopuri. Omul le întrebuințează acum la perceperea experiențelor propriului său corp astral.

Cercetarea care se oprește la viața pur exterioară, va repeta mereu: toate acestea nu sunt decât afirmațiuni, pe care, cel dotat cu vederea suprasensibilă le poate înțelege ușor; dar ceilalți oameni nu au nicio posibilitate să se apropie de adevărul lor. De fapt, lucrurile nu stau astfel. Toate câte le constată cunoașterea suprasensibilă, în acest domeniu inaccesibil observării obișnuite, pot fi pătrunse și înțelese de puterea de judecată obișnuită d u p ă c e a u f o s t o d a t ă d e s c o p e r i t e. Ajunge dacă în acest scop, puterea de judecată analizează just înlănțuirile vieții fizice. Reprezentarea, simțirea și voința, stau între ele și față de experiențele noastre din lumea exterioară într'un raport de neînțeles, atât timp cât manifestarea lor r e v e l a t ă, nu o concepem ca o expresie a unor realități spirituale nerevelate. Această manifestare revelată începe să se lumineze pentru judecata noastră abia în momentul în care suntem în măsură să înțelegem că efectele provocate de această manifestare în lumea fizică, nu sunt decât un re-

zultat al acelor realităţi, pe care cunoaşterea suprasensibilă le constată în domeniile superioare ale existenţei. In faţa acestor manifestări, în lipsa cunoaşterii suprasensibile, suntem ca într'o cameră întunecată lipsită de orice lumină. După cum în lumea care ne înconjoară, obiectele fizice le vedem abia în lumină, tot aşa toate câte se desfăşoară în vieaţa sufletului omenesc, le înţelegem numai prin cunoaşterea suprasensibilă.

In timpul unirii cu corpul fizic, omul copiază, ca să zicem aşa, în conştienţa lui lumea exterioară. După depunerea trupului, omul percepe trăirile corpului astral; acesta ne mai fiind unit cu lumea exterioară prin intermediul simţurilor fizice. Indată după moarte, omul nu are trăiri noi. Legătura sa cu corpul eteric îl împiedecă să trăiască ceva nou Ceea ce posedă însă, este a m i n t i r e a vieţii ce a trecut. Datorită corpului eteric, vieaţa trecută este evocată într'un tablou panoramic plin de vieaţă. Aceasta este prima trăire a omului după moarte. El percepe vieaţa dintre naştere şi moarte într'o serie de i m a g i n i, care se desfăşoară în faţa lui. In timpul vieţii fizice, amintirea se poate exercita numai în decursul stării de veghe, când omul este unit cu corpul său fizic. Ea este prezentă numai în măsura pe care o îngădue corpul. Sufletul nu pierde însă nimic din toate câte au exercitat o impresie asupra lui în decursul vieţii. Dacă, în acest scop, corpul fizic ar fi un instrument desăvârşit, atunci în fiecare clipă a vieţii, omul ar fi capabil să evoce în faţa sufletului, întregul său trecut. Moartea înlătură acest obstacol. Şi atât timp cât durează uniunea dintre corpul eteric şi cel astral, memoria omului este oarecum desăvârşită. Apoi, ea dispare treptat, pe măsură ce corpul eteric îşi pierde forma pe care a avut-o în timpul şederii sale în corpul fizic, formă care era asemănătoare aceleia a corpului fizic. Dealtfel acesta este şi motivul pentru care, după un anumit timp, corpul astral se desface de corpul eteric. El nu poate rămâne unit cu acesta decât atâta vreme, cât forma corpului eteric se păstrează asemenea formei corpului fizic. — In timpul vieţii dintre naştere şi moarte, corpul eteric se desface de corpul fizic numai în cazuri excepţionale şi numai pentru scurt timp. Când omul îşi supune, de exemplu, unul din mem-

brele sale unei apăsări prea mari, atunci o parte a corpului eteric se poate desface de corpul fizic. In acest caz se zice că a „amorțit". Sensația ciudată pe care o avem atunci provine dela absența parțială a corpului eteric. (Natural că o concepție materialistă va putea nega și în acest caz prezența invizibilului în procesul vizibil spunând: toate acestea provin numai din apăsarea prea mare, care provoacă o turburare în fizic). Percepțiunea suprasensibilă constată în acest caz că o parte a corpului eteric iese din corpul fizic. Când omul e cuprins de o spaimă cu totul neobișnuită, precum și în alte cazuri similare, corpul eteric se poate desprinde pentru câteva momente, dintr'o mare parte a corpului fizic. Aceasta se întâmplă persoanelor care se văd subit amenințate de moarte, de pildă, când sunt în pericol de înnec sau în pericolul de a se prăbuși într'o prăpastie. Povestirile oamenilor cari s'au găsit în asemenea situații, sunt aproape de adevăr și pot fi confirmate de observațiunea suprasensibilă. Acești oameni povestesc, că în acele momente întreaga lor viață le-a apărut deodată ca într'un vast tablou de amintire. Din multele exemple pe care le-am putea cita, vom aminti numai unul, deoarece el vine dela un bărbat, căruia, datorită concepției sale despre lume, toate câte le expunem aci despre aceste lucruri, trebue să-i pară pură fantazie. Celor cari fac câțiva pași în observarea suprasensibilă, întotdeauna le este de mare folos, să cunoască experiențele făcute de aceia cari consideră drept fantazie știința spirituală. Nu se poate spune că aceste experiențe sunt lipsite întotdeauna de obiectivitate. (Oamenii de știință spirituală să învețe cât mai mult dela aceia cari consideră drept absurdități năzuințele lor. Pe de altă parte, ei nu se vor lăsa induși în eroare, când în această direcție, cauza lor nu va întâmpina același interes. Bineînțeles că observația suprasensibilă nu are nevoe de argumente pentru c o n f i r m a r e a rezultatelor ei; și dacă totuși se referă la exemple, ca acela care urmează, ea nu vrea să d o v e d e a s c ă, ci numai să e x p l i c e). Moritz Benedict, antropolog criminalist și distins naturalist, povestește în memoriile sale, că fiind odată în pericol de a se înneca într'o baie, el și-a văzut, ca într'un singur tablou, întreaga lui

vieaţă. — Dacă alte persoane, în cazuri asemănătoare, descriu altfel imaginile pe care le-au vieţuit, în aparenţă fără legătură deosebită cu trecutul lor personal, aceasta nu contrazice întru nimic cele afirmate de noi, fiindcă imaginile care apar în aceste stări de disociere parţială, cu totul neobişnuită, a corpului eteric, adeseori n u p o t f i e x p l i c a t e prea uşor, în ce priveşte raportul lor cu vieaţa. O examinare justă va descoperi însă întotdeauna acest raport. De asemenea nu poate constitui o obiecţiune faptul că cineva fiind în pericol de înnec, nu a avut trăirea descrisă mai sus. Nu trebue să uităm că fenomenul se produce n u m a i atunci când corpul eteric se separă într'adevăr de corpul fizic, rămânând însă unit cu cel astral. Când datorită spaimei, se produce şi o slăbire a legăturii dintre corpul eteric şi corpul astral, vieţuirea nu mai poate avea loc, deoarece atunci omul cade ca şi în somnul fără visuri, într'o stare de completă inconştienţă.

Timp de câteva zile după moarte, într'un tablou de amintire, întreaga noastră vieaţă pământească prin care am trecut ne apare. După ce corpul astral se separă de corpul eteric, el îşi continuă singur pelegrinajul. Nu e greu de înţeles, că în corpul astral se păstrează tot ceea ce acesta şi-a însuşit prin propria sa activitate, atâta vreme cât a locuit în corpul fizic. Intr'o anumită măsură, Eul a elaborat Sinea-spirituală, Spiritul-vieţii şi pe Omul-spirit. In măsura în care aceste principii sunt desvoltate, ele nu depind în existenţa lor de organele corpurilor, ci de Eu. Dar Eul este tocmai fiinţa care, pentru a se percepe pe sine nu are nevoie de organe exterioare. Şi nu are trebuinţă de astfel de organe nici pentru a rămâne în posesiunea achiziţiilor pe care le-a unit cu sine însuşi. S'ar putea obiecta: atunci pentru ce nu avem în somn nicio percepţiune a Sinei spirituale, a Spiritului vieţii şi a Omului spirit, care s'au desvoltat între timp? Lipsa acestei percepţiuni se datoreşte faptului că în vieaţa dintre naştere şi moarte, Eul este încătuşat de corpul fizic. Deşi în cursul somnului, Eul împreună cu corpul astral se află înafara corpului fizic, rămân totuşi într'o strânsă legătură cu fizicul. Căci activitatea corpului astral este consacrată acestui corp fizic. Datorită acestui fapt, Eul, cu percep-

țiunile lui, este îndreptat spre lumea exterioară a simțurilor, neputând primi revelațiile spiritului sub înfățișarea lor directă. Aceste revelațiuni se pot apropia de Eu abia după moarte, fiindcă prin moarte, Eul se liberează de legătura cu corpul fizic și eteric. In momentul în care sufletul s'a ridicat din lumea fizică, lume care tot timpul vieții încătușa de ea activitatea lui, abia atunci poate lumina în suflet conștiența despre cealaltă. — Pe de altă parte, chiar și în această perioadă există cauze, datorită cărora nici acum nu încetează toate legăturile omului cu lumea exterioară a simțurilor. Anumite pofte persistă, și mențin aceste legături. Sunt poftele cărora omul le poate da naștere tocmai fiindcă e conștient de Eul său, de această a patra parte constitutivă a ființei sale. Poftele și dorințele care izvoresc din natura celor trei corpuri inferioare, nu pot fi active decât înăuntrul lumii exterioare; și ele încetează, după ce omul a depus aceste corpuri. Foamea, de pildă, se produce datorită corpului fizic. Ea încetează însă de îndată ce corpul nu mai este unit cu Eul. Dacă Eul nu ar mai avea acum decât dorințe cari își au originea în natura sa spirituală, atunci, odată cu moartea, datorită resurselor din lumea spirituală în care este strămutat, le-ar putea satisface pe deplin. Viața i-a dat însă și alte dorințe. A aprins în el poftă pentru plăceri care nu pot fi satisfăcute decât prin organele fizice, cu toate că ele nu provin câtuși de puțin din însăși natura acestor organe. Insă nu numai cele trei corpuri cer satisfacerea lor în lumea fizică, ci însuși Eul găsește plăceri în această lume, plăceri pentru satisfacerea cărora în lumea spirituală nu există niciun obiect. In timpul vieții, Eul are două categorii de dorințe: Unele care își au originea în corpurile omului. Ele trebuesc satisfăcute înăuntrul acestor corpuri, și încetează odată cu descompunerea corpurilor. Există apoi alte dorințe care își au originea în natura spirituală a Eului. Cât timp Eul trăiește în corpuri, aceste dorințe sunt de asemenea satisfăcute prin organele corporale. Căci și în funcțiunile organelor corpului, rezidă realitatea spirituală ascunsă, așa încât prin toate percepțiunile fizice, omul primește și un element spiritual. Deși sub altă formă, acest elemeut spiritual persistă și după moarte. Elementele

spirituale pe care le doreşte Eul înăuntrul lumii simţurilor, le va avea şi după dispariţia simţurilor. Dacă la aceste două categorii de dorinţe, nu s'ar adăuga o a treia, moartea nu ar însemna decât o trecere dela dorinţele care pot fi satisfăcute prin simţuri, la dorinţele care îşi găsesc împlinirea în revelaţiile lumii spirituale. Această a treia categorie de dorinţe, Eul şi-o formează în cursul vieţii pământeşti, fiindcă găseşte plăcere în lumea fizică şi întru cât în anumite aspecte ale ei nu se manifestă spiritul. — Plăcerile cele mai elementare pot fi manifestări ale spiritului. Mulţumirea pe care asimilarea hranei o dă fiinţei înfometate, este o manifestare a spiritului. Căci prin hrănire, se desvoltă şi se menţine corpul, fără de care, într'un anumit sens, spiritul nu şi-ar putea face evoluţia. Eul poate trece însă dincolo de această plăcere care rezultă în chip necesar din acest fapt. El poate avea poftă de mâncări savuroase, făcând cu totul abstracţie de serviciul care se aduce spiritului prin asimilarea hranei. La fel se întâmplă şi cu alte lucruri, pe care le oferă lumea fizică. Se nasc astfel dorinţe, care niciodată nu ar fi putut să apară în lumea fizică, dacă Eul omenesc nu ar fi fost integrat acestei lumi. Dar aceste dorinţe nu îşi au originea în natura spirituală a Eului omenesc. Bineînţeles că deşi Eul este de esenţă spirituală, el t r e b u e să aibă dorinţe fizice, cât timp trăieşte în trup. Căci în fizic se manifestă spiritul, şi de fapt, atunci când în lumea fizică, Eul se dăruieşte manifestărilor prin care străbate lumina Spiritului, el nu savurează decât spirit. De această lumină, va continua să se bucure chiar şi atunci când realitatea fizică nu va mai forma mijlocul prin care trec spre el razele spiritului. Insă, pentru d o r i n ţ e l e la baza cărora nu trăieşte spiritul deja înăuntrul lumii fizice, nu există nicio posibilitate de împlinire în lumea spirituală. Odată cu moartea, se taie orice posibilitate de satisfacere a a c e s t o r dorinţe. Plăcerea unei mâncări savuroase nu poate fi realizată decât prin organele fizice pe care le folosim pentru asimilarea hranei, cum sunt: cerul gurii, limba, etc. Pe acestea omul nu le mai posedă după depunerea corpului fizic. Ori, dacă Eul şi după depunerea corpului fizic mai simte nevoia unor asemenea plăceri, prin forţa împrejură-

rilor, ele trebue să rămână nesatisfăcute. In măsura în care plă-cerile corespund spiritului, ele există numai atâta vreme cât există şi organele fizice. Intru cât însă o plăcere, o dorinţă, a fost produsă de Eu, fără ca ea să servească spiritului, ea per-sistă şi după moarte, când însetează zadarnic după satisfacere. Ne putem face o idee despre ceea ce se petrece acum în om, dacă ne imaginăm un călător chinuit de o sete arzătoare, în-tr'un pustiu cu totul lipsit de apă. Acelaşi lucru se petrece cu Eul după moarte, în măsura în care mai păstrează pofte ne-stinse după plăcerile lumii fizice, acum când îi lipsesc organele necesare pentru satisfacerea lor. Cu deosebirea că această sete arzătoare, care ne serveşte ca asemănare pentru starea Eului de după moarte, trebue să ne-o imaginăm mărită la înfinit, şi extinsă asupra tuturor poftelor care mai persistă, şi pentru care lipseşte orice posibilitate de satisfacere. Starea următoare a Eului constă din strădania lui de a se libera de puterea care îl mai atrage spre lumea exterioară. In această direcţie, Eul trebue să provoace în sine o purificare şi o eliberare. Din el trebue să se elimine toate dorinţele cărora le-a dat naştere fiind în trup, şi care nu au niciun drept de cetăţenie în lumea spiri-tuală. — După cum un obiect este cuprins şi mistuit de foc, tot aşa este mistuită şi distrusă după moarte, această lume de pofte. Ni se deschide astfel perspectiva spre acea lume, pe care cunoaşterea suprasensibilă o numeşte „focul mistuitor al spiritului". Acest „foc" mistue poftele de natură fizică, dar al căror element sensibil nu este o expresie a spiritului. S'ar putea ca toate aceste reprezentări, pe care ni le dă cu-noaşterea suprasensibilă cu privire la aceste fenomene, să le găsim descurajatoare şi înspăimântătoare. Ne-am putea înspăi-mânta la gândul, că o speranţă, pentru împlinirea căreia sunt necesare organele fizice, după moarte trebue să se transforme în desnădejde, şi că o dorinţă, pe care numai lumea fizică o poate împlini, trebue să se transforme atunci într'o privaţiune chinuitoare. Această părere o putem păstra însă numai atât timp cât nu ştim că toate dorinţele şi poftele care după moarte sunt cuprinse de „focul mistuitor", nu reprezintă în vieaţă, într'un sens mai înalt, energii binefăcătoare, ci forţe distrugă-

toare. Prin astfel de forţe, Eul se uneşte cu lumea simţurilor mai puternic decât este necesar pentru a asimila din această lume tot ceea ce îi este util. Această lume a simţurilor este o manifestare a spiritului ascuns în dosul ei. Eul niciodată nu ar putea savura spiritul sub forma în care i se poate revela exclusiv prin simţurile trupeşti, dacă ar refuza să întrebuinţeze simţurile în scopul savurării spiritualităţii din fizic. De altă parte, Eul se lipseşte de adevărata spiritualitate a lumii, în măsura în care râvneşte după lumea simţurilor, fără să aibă adeziunea spiritului în acest scop. Dacă savurarea celor fizice întru cât sunt o expresie a spiritului, înseamnă o înălţare, o desvoltare a Eului, savurarea realităţilor fizice care nu sunt o expresie a spiritului, înseamnă sărăcirea, pustiirea Eului. Chiar dacă astfel de pofte sunt satisfăcute în lumea fizică, influenţa lor pustiitoare asupra Eului are loc cu toate acestea. Insă înainte de moarte, Eul nu sesizează această influenţă distrugătoare. De aceea în vieaţă, satisfacerea unei pofte de acest gen, poate stârni pofte noi de acelaşi gen. Iar omul nici nu observă că astfel se învălue singur cu un „foc mistuitor". Dar după moarte, ceea ce îl înconjura şi în timpul vieţii, acest foc mistuitor, se revelează privirii sale; acum însă, omul constată efectul vindecător şi binefăcător al acestui foc. Cel ce iubeşte pe un om, nu e atras spre el numai de calităţile perceptibile prin organele fizice. Numai despre aceste calităţi se poate spune că moartea le sustrage percepţiunii. In schimb, din fiinţa iubită devin vizibile toate calităţile, cărora organele fizice nu le-au servit decât drept mijloc de exprimare. Singurul obstacol care împiedecă această deplină percepţiune a fiinţei iubite, este atunci acea poftă, care nu poate fi satisfăcută decât prin organe fizice. Dacă această poftă nu s'ar nimici, perceperea conştientă a fiinţei iubite, ar fi cu desăvârşire imposibilă după moarte. Lucrurile înţelese astfel, fac ca aspectul înspăimântător şi desnădăjduitor pe care îl pot evoca evenimentele de după moarte, aşa cum trebue să le descrie cunoaşterea suprasensibilă, să se metamorfozeze într'un aspect profund satisfăcător.

Primele trăiri de după moarte, diferă şi în altă privinţă de acelea pe care le avem în decursul vieţii pământeşti. In decursul

purificării, omul trăieşte, ca să zicem aşa, în sens invers. El trece din nou prin toate experienţele pe care le-a făcut în vieaţa sa dintre naştere şi moarte. Incepe cu evenimentele care au precedat moartea şi, într'o succesiune inversă, trăieşte încă odată totul până în timpul copilăriei. In decursul acestei retrăiri, îi apare în faţa ochiului spiritual tot ceea ce în timpul vieţii nu a izvorît din natura spirituală a Eului. Aceste trăiri de asemenea se desfăşoară în sens invers. Un om care a murit de pildă la vârsta de 60 de ani, şi care la vârsta de 40 de ani, într'un acces de mânie, a pricinuit unei persoane o durere fizică sau sufletească, va retrăi acest eveniment, când în pelegrinajul său invers de după moarte, va fi atins cel de al 40-lea an. Insă acum nu vieţueşte satisfacţia pe care i-a dat-o această agresiune, ci va simţi durerea pricinuită celuilalt. Din cele arătate se poate trage concluzia, că dintr'o asemenea întâmplare numai acele elemente sunt retrăite dureros după moarte, care au ţâşnit dintr'o astfel de poftă a Eului, care îşi are originea în lumea exterioară fizică. In realitate, prin satisfacerea unei astfel de pofte, Eul nu-l vatămă numai pe celălalt, ci se vatămă şi pe sine însuşi; numai că acest prejudiciu personal îi rămâne ascuns în cursul vieţii pământeşti. După moarte însă, această întreagă lume de pofte vătămătoare devine vizibilă Eului. El se simte atras spre fiecare fiinţă, spre fiecare lucru, în contact cu care s'a aprins în el o astfel de poftă, pentru ca în „focul mistuitor" să poată fi nimicită tot aşa, după cum odinioară apăruse. Abia după ce în pelegrinajul său invers, omul a ajuns la momentul naşterii sale, toate poftele de acest gen au trecut prin focul purificator, şi nimic nu-l mai împiedecă de acum înainte să se dăruiască cu totul lumii spirituale. El se ridică pe o nouă treaptă a existenţei. După cum prin moarte şi-a depus corpul fizic, iar puţin după aceea corpul eteric, tot aşa se descompune acea parte din corpul astral, care nu poate trăi decât legată de conştienţa lumii exterioare fizice. Pentru cunoaşterea suprasensibilă există deci trei cadavre: cadavrul fizic, eteric şi astral. Momentul în care omul depune ultimul cadavru, este caracterizat de faptul că perioada de purificare, durează o treime din timpul ce s'a

scurs între naştere şi moarte. Abia mai târziu, când vom examina cursul vieţii omeneşti din punct de vedere al ştiinţei spirituale, vom afla cauza acestui fapt. Observaţia suprasensibilă descopere în lumea care-l înconjoară pe om, o mulţime de cadavre astrale, părăsite de oamenii cari trecând prin purificare s'au ridicat într'o existenţă superioară. Este întocmai cum pentru percepţiunea fizică există cadavre fizice, acolo unde locuesc oameni.

După purificare, Eul trăieşte într'o stare de conştienţă cu totul nouă. Dacă înainte de moarte, percepţiunile fizice trebuiau să-i vină dinafară, pentru ca lumina conştienţei să poată cădea asupra lor, acum ţâşneşte aşazicând din interiorul său o lume, care se ridică în conştienţa lui. Eul trăieşte în această lume şi între naştere şi moarte. Numai că atunci ea se învesmântează în revelaţiile simţurilor, şi numai acolo unde Eul, făcând abstracţie de orice percepţiune a simţurilor, se percepe pe sine „în cel mai lăuntric sanctuar" al fiinţei sale, numai acolo i se revelează sub forma sa originară ceea ce altfel îi apare numai în vălul obiectelor fizice. După cum înainte de moarte, avem percepţiunea Eului, din interior, tot astfel după moarte şi purificare, lumea spirituală se revelează din interior, în toată plenitudinea ei. De fapt această revelaţie este activă imediat după depunerea corpului eteric; totuşi, în faţa ei se aşează ca un nor întunecos lumea poftelor îndreptată încă spre lumea exterioară. Este ca şi cum într'o fericită lume de trăiri spirituale, s'ar amesteca umbre negre demonice, care se nasc din poftele ce se mistue în „focul purificator". Intr'adevăr aceste pofte acum nu sunt numai umbre, ci fiinţe reale; ele se arată de îndată ce corpul cu organele sale fizice a fost depus, şi Eul ajunge astfel să perceapă spiritualiceşte. Aceste fiinţe apar ca nişte caricaturi, ca imitaţiuni desfigurate ale fiinţelor şi ale obiectelor, pe care omul le-a cunoscut pe pământ prin intermediul simţurilor fizice. Despre această lume a focului purificator, observaţia suprasensibilă trebue să spună că ea este populată de fiinţe, al căror aspect poate să apară ochiului spiritual ca înspăimântător şi provocator de durere, fiinţe a căror plăcere pare a fi însăşi distrugerea şi a căror pasiune are ca obiect un grad de răutate,

față de care răutatea din lumea fizică este cu totul neînsem-
nată. Ceea ce aduce omul cu sine în această lume, din pofte-
caracterizate, reprezintă aşazicând o hrană pentru aceste fiinţe-
prin care li se aduce neîncetat vigoare şi putere. Imaginea pe
care o schiţăm astfel despre o lume inaccesibilă simţurilor fi-
zice, va apare mai puţin de necrezut, dacă omul examinează
cu o privire lipsită de prejudecăţi, anumite specii de animale.
Ce este pentru privirea spirituală un lup fioros care aleargă
după pradă? Ce se manifestă în acest lup, pe care-l percep
simţurile? Nimic altceva decât o realitate sufletească ce tră-
ieşte în pofte şi se manifestă prin ele. Forma exterioară a lu-
pului o putem considera o întrupare a acestor pofte. Chiar dacă
omul nu ar poseda organele necesare perceperii acestei forme,
ar trebui totuşi să recunoască existenţa fiinţei de care vorbim,
dacă poftele ei s'ar manifesta vizibil numai în efectele lor, sau
mai bine zis, dacă o putere invizibilă ochilor, ne-ar da târcoale
şi ar produce toate distrugerile pe care le provoacă lupul vi-
zibil. Fiinţele focului purificator, firește, nu sunt vizibile pentru
percepţia fizică, ci numai pentru conştienţa suprasensibilă,
efectele lor sunt însă vădite privirii noastre: ele constau în
distrugerea Eului, când acesta le furnizează hrană. Aceste
efecte se văd lămurit atunci când o plăcere îndreptăţită, este
dusă până la exces şi perversiune. Căci ceea ce percep sim-
ţurile, nu ar excita Eul decât în măsura în care plăcerea îşi
are originea în natura spirituală a Eului. In lumea exterioară,
pornirile şi poftele animalului sunt stârnite numai de cerinţele
celor trei corpuri ale sale. Omul însă are plăceri mai înalte,
deoarece la cele trei părţi constitutive corporale, se mai adaugă
o a patra: Eul. Când Eul aspiră însă după satisfacerea unei
pofte, care, în loc să servească menţinerea şi progresul Eului,
duce la distrugerea lui, această poftă nu poate fi un efect al
propriei sale naturi şi nu poate veni nici din cerinţele celor
trei corpuri ale sale. Ea este opera acelor fiinţe, a căror
formă adevărată rămâne ascunsă simţurilor fizice, şi care sunt
capabile să atace tocmai natura superioară a Eului şi să-l
excite la pofte, care deşi nu derivă din realitatea fizică,
totuşi nu pot fi satisfăcute decât în lumea simţurilor. Există

deci fiinţe, a căror hrană o constitue pasiunile şi poftele de un gen mai rău decât acelea ale animalelor, fiindcă în loc să se întrupeze în lumea fizică, ele atacă spiritualitatea Eului înjosind-o până la manifestări fizice care nu sunt o expresie a spiritului. Din această cauză, aceste fiinţe apar privirii spirituale mai hidoase şi mai îngrozitoare decât înfăţişarea celor mai sălbatice animale, în care, în ultima analiză, nu se întrupează decât pasiuni întemeiate în lumea fizică. Forţele de distrugere ale acestor fiinţe depăşesc la infinit furia şi pornirea de distrugere a unei părţi a regnului animal. In felul acesta, cunoaşterea suprasensibilă trebue să îndrepte privirile omului spre o lume de fiinţe, care, într'o anumită privinţă, este inferioară animalelor vizibile, aducătoare de distrugere.

După moarte, după ce omul a trecut prin această regiune, el se află în faţa unei lumi plină de spiritualitate, care provoacă în el numai astfel de dorinţe, ce îşi găsesc împlinirea în cele spirituale. Omul face însă şi aci deosebire între ceea ce aparţine p r o p r i u l u i său Eu, şi ceea ce formează ambianţa acestui Eu, adică lumea spirituală exterioară Eului. Atât doar că experienţele şi impresiile ce-i vin din această ambianţă, se ridică în conştienţa lui la fel cum în timpul vieţii sale în trup îşi percepea propriului său Eu. Deci, în timp ce între naştere şi moarte, lumea înconjurătoare vorbeşte omului prin organele corpurilor sale, acum, după depunerea tuturor corpurilor, limbajul noului mediu înconjurător pătrunde direct în cel mai „lăuntric sanctuar“ al Eului. Intreaga ambianţă a omului este acum plină de entităţi de aceeaşi fiinţă cu propriul său Eu, căci numai un Eu are acces la un alt Eu. Intocmai cum mineralele, plantele şi animalele îl înconjoară pe om în lumea simţurilor şi compun această lume, tot aşa după moarte, omul este înconjurat de o lume alcătuită din fiinţe de natură spirituală. — Totuşi, omul aduce cu sine în această lume un element cu totul diferit de ambianţa sa spirituală; şi anume: trăirile pe care le-a avut Eul în lumea fizică. La început, imediat după moarte, cât timp corpul eteric era unit cu Eul, totalitatea acestor trăiri a apărut în faţa omului, ca un vast tablou de amintire. Corpul eteric, el însuşi se depune; dar din

tabloul de amintire se păstrează ceva în Eu, ceva ce devine proprietate nepieritoare a Eului. Ceea ce se păstrează astfel, se înfăţişează asemenea unui produs, pe care-l obţinem, transformând într'un extract toate trăirile şi toate experienţele făcute în timpul dintre naştere şi moarte. Acest extract este rezultatul spiritual al vieţii, este rodul ei. Acest rezultat este de esenţă spirituală. El conţine toate elementele spirituale, care ni s'au revelat prin intermediul simţurilor. Dar fără viaţa trăită în lumea fizică, acest rezultat nu ar putea fi obţinut. După moarte, Eul simte acest rod spiritual al vieţii în lumea fizică, drept lumea sa proprie, lumea sa interioară, cu care trece pragul în acest univers, alcătuit din entităţi care se revelează aşa cum numai propriul său Eu i se revelase în partea cea mai lăuntrică a fiinţei sale. După cum un grăunte, care este un extract al plantei întregi, nu se desvoltă decât dacă este sădit într'o altă lume, în pământ, tot astfel şi extractul pe care îl aduce Eul din lumea fizică se desvoltă acum ca un grăunte, sub înrâurirea ambianţei spirituale, care l-a primit în sânul ei. Bineînţeles că ştiinţa spirituală nu poate da decât imagini pentru a descrie ceea ce se petrece în această „lume a spiritelor"; totuşi, aceste imagini sunt astfel alese încât să exprime cât mai fidel realitatea pe care o constată conştienţa suprasensibilă când examinează fenomenele invizibile ochilor fizici. Ceea ce vrem să descriem, se poate lămuri prin comparaţii cu realităţile din lumea fizică. Deşi realitatea la care ne vom referi este de natură pur spirituală, ea prezintă totuşi, într'o anumită privinţă, asemănări cu lumea fizică. După cum în lumea fizică apare, de pildă, o coloare, când ochiul este impresionat de un obiect, tot astfel şi în „lumea spiritelor" are loc în Eu, ceva asemănător vieţuirii unei colori, când asupra lui exercită o impresie o altă fiinţă. De data aceasta însă, coloarea se iveşte oarecum din interiorul Eului, după cum în existenţa pământească, omul nu poate avea din interior, decât perceperea propriului său Eu. Nu este aşa ca şi cum lumina ar cădea dinafară asupra omului, ci ca şi cum o altă fiinţă ar acţiona direct asupra Eului, predispunându-l să-şi reprezinte această acţiune sub forma unei imagini colorate. Astfel, toate

entităţile din ambianţa spirituală a Eului îşi găsesc exprimarea într'o lume de colori radioase. Aceste colori din lumea spirituală, având altă origine, au, bineînţeles, şi un aspect diferit. Şi în legătură cu celelalte impresiuni, pe care le are omul în lumea fizică, trebue să facem aceeaşi remarcă. Ceea ce se aseamănă cel mai mult fenomenelor fizice, sunt sunetele lumii spirituale. Cu cât omul se familiarizează mai mult cu această lume, cu atât mai mult ea devine pentru el, o vieaţă animată care poate fi comparată cu sunetele şi cu armoniile acestora din realitatea fizică. Cu deosebirea, că acum sunetele nu le simte venind dinafară pentru a impresiona urechea, ci le simte ca pe o putere, care prin Eul său se revarsă în lume. Simte sunetul aşa cum în lumea fizică simte propria sa voce, propriul său cântec; în lumea spirituală ştie însă că aceste sunete care pornesc din el, sunt totodată manifestările altor fiinţe, care, prin el, se revarsă în lume. In „lumea spiritelor“ au loc manifestări şi mai înalte, când sunetul se transformă în „cuvânt spiritual“. Atunci prin Eu nu ţâşneşte numai v i e a ţ a a n i m a t ă a unei alte fiinţe spirituale, ci însăşi acea fiinţă împărtăşeşte acestui Eu propriul ei interior. In momentul în care Eul este străbătut de „cuvântul spiritual“, două fiinţe trăiesc una într'alta, fără să se mai păstreze barierele despărţitoare caracteristice convieţuirii din lumea fizică. Astfel se înfăţişează după moarte, convieţuirea reală a Eului cu celelalte fiinţe spirituale.

In faţa conştienţei suprasensibile, apar trei regiuni ale lumii spiritelor, care pot fi comparate cu trei domenii din lumea fizică. Prima regiune este aşa zicând „masa continentală“ a lumii spiritelor, a doua este „domeniul mărilor şi al fluvlilor“, iar a treia reprezintă „atmosfera“ lumii spiritelor. — Toate câte îmbracă pe pământ formă fizică, şi pot fi sesizate cu ajutorul organelor fizice, în ceea ce priveşte natura lor spirituală, pot fi percepute în prima regiune a „lumii spiritelor“. Dintr'un cristal de pildă, poate fi percepută aci, forţa care îi plăsmueşte forma. Cu deosebirea că cele ce ni se revelează în această regiune, formează, într'un anumit fel, un opus, un negativ al lucrurilor ce apar în lumea fizică. Spaţiul pe care îl ocupă masa

cristalului în lumea fizică, apare privirii spirituale ca un fel de vid; de jur împrejurul acestui vid, percepem forţa care plăsmueşte forma cristalului. Coloarea pe care o are cristalul în lumea fizică, apare în lumea spirituală în coloarea ei complimentară; prin urmare, un cristal roşu, privit din lumea spirituală apare verde, iar cristalul verde apare roşu, etc. Chiar şi celelalte însuşiri ale lucrurilor apar aci sub aspectul lor complimentar. Aşa după cum pietrele, masele de pământ şi alte substanţe constitue solul, partea continentală a lumii fizice, tot astfel, formaţiunile descrise, alcătuesc „masa continentală“ a lumii spirituale. — Tot ceea ce este vieaţă în lumea fizică, formează în lumea spirituală regiunea mărilor. Privirii fizice, vieaţa îi apare numai în efectele ei, la plante, animale şi la oameni. Ochiului spiritual, vieaţa i se înfăţişează ca o realitate curgătoare, care străbate lumea spiritelor asemenea mărilor şi fluviilor. Ea poate fi comparată şi mai bine cu circulaţia sângelui în organism. Căci, pe când repartiţia mărilor şi a fluviilor este neregulată pe suprafaţa pământului, în repartiţia vieţii curgătoare din lumea spiritelor, domină o anumită regularitate ca şi în circulaţia sângelui. Această „vieaţă curgătoare“ este percepută în acelaşi timp ca sonoritate spirituală. A treia regiune a lumii spiritelor o formează „atmosfera“ acesteia. Toate câte se manifestă în sufletele de pe pământ ca sensaţii şi simţăminte, străbat şi pătrund domeniul spiritual, după cum aerul străbate şi umple spaţiul fizic care înconjoară pământul. Să ne reprezentăm această regiune ca pe o mare de simţăminte curgătoare. Suferinţa şi durerea, bucuria şi încântarea, străbat această regiune asemenea vântului şi uraganului din atmosfera lumii fizice. Să ne gândim la o bătălie ce se dă pe pământ. Nu stau faţă în faţă numai oamenii pe care îi vede ochiul fizic, ci se ridică sentimente contra sentimente, pasiuni contra pasiuni; durerile umplu câmpul de luptă ca şi oamenii. Aci toate pasiunile, suferinţele, bucuriile de izbândă, nu sunt prezente numai în măsura în care se revelează în efectele lor fizic-vizibile; ele apar conştienţei spirituale asemenea unor fenomene meteorologice din atmosfera lumii spiritelor. In lumea spirituală, un astfel de eveniment, este asemănător unei furtuni din lumea fizică. Iar

perceperea lui, poate fi comparată cu aceea a auzirii cuvintelor în lumea fizică. De aceea se spune: după cum aerul învălue şi străbate fiinţele pământeşti, tot astfel şi „suflul cuvintelor spirituale“ învălue şi străbate fiinţele şi fenomenele lumii spiritelor.

In această lume spirituală sunt posibile şi alte percepţiuni. Aci se află şi ceea ce se poate compara cu căldura şi cu lumina lumii fizice. Ceea ce străbate totul în lumea spiritelor, precum căldura străbate lucrurile şi fiinţele pământeşti, este însăşi lumea gândurilor. Aici însă trebue să ne reprezentăm gândurile ca fiinţe vii şi independente. Gândurile pe care le concepe omul în lumea fizică, sunt ca o umbră a fiinţelor-gânduri care trăiesc în lumea spiritelor. Să ne reprezentăm un gând, aşa cum există în om, ridicat apoi afară din om, şi să ni-l imaginăm ca o fiinţă activă şi dotată cu vieaţă interioară proprie. Astfel dobândim o slabă idee despre fiinţele care populează a patra regiune a lumii spiritelor. Ceea ce omul percepe ca gând în lumea fizică, între naştere şi moarte, nu este decât revelaţia lumii gândurilor, revelaţie aşa cum se poate înfăptui prin intermediul organelor corpurilor lui. Deci, acele gânduri ale omului care în lumea fizică reprezintă un plus, o îmbogăţire, îşi au originea în această regiune a lumii spiritelor. Reflectând asupra acestor lucruri, natural, nu trebue să ne gândim numai la ideile marilor inventatori şi ale oamenilor geniali, căci fiecare om poate avea „inspiraţii“ pe care nu le datorează lumii exterioare, ci pe temeiul lor el transformă însăşi această lume exterioară. Iar când e vorba de sentimentele şi pasiunile ce se nasc în urma influenţelor venite din lumea exterioară, aceste sentimente, etc., trebuesc situate în regiunea a treia a lumii spiritelor; toate câte pot trăi însă în aşa fel în sufletul omenesc, încât omul activează prin ele creator, adecă transformă şi rodniceşte lumea înconjurătoare, se revelează, sub forma lor originară, în regiunea a patra a lumii spiritelor. — Conţinutul regiunii a cincia poate fi comparat cu lumina fizică. In forma sa originară, acest conţinut este înţelepciune care se revelează. Acestei regiuni îi aparţin fiinţe, care revarsă în jurul lor înţelepciune, aşa după cum soarele revarsă lumină peste fiinţele lumii fizice. Toate

câte sunt luminate în lumea spirituală de această înţelepciune, îşi arată adevăratul sens, adevărata lor însemnătate, aşa după cum făpturile fizice îşi arată colorile, când lumina cade asupra lor. — Există domenii şi mai înalte ale lumii spiritelor ; pe acestea le vom descrie într'o altă parte a acestei lucrări.

După moarte, Eul este cufundat în această lume împreună cu rezultatul pe care îl aduce cu sine din vieaţa fizică. Acest rezultat al vieţii pământeşti, este unit de asemenea cu acea parte a corpului astral, pe care omul nu o depune la sfârşitul perioadei de purificare. Din corpul astral se elimină numai aceea parte, care şi după moarte rămâne îndreptată cu poftele şi dorinţele ei în spre vieaţa fizică. Adâncirea Eului în lumea spiritelor, împreună cu ceea ce şi-a însuşit în lumea fizică, se poate asemăna cu adâncirea unui grăunte în sânul fertil al pământului. Precum grăuntele asimilează din ambianţa sa, substanţele şi forţele necesare desvoltării unei plante noi, tot aşa are loc acum creşterea şi desvoltarea Eului adâncit în lumea spirituală. — In elementul pe care îl percepe un organ, este ascunsă şi forţa care zideşte acel organ. Ochiul percepe lumina. Dar fără lumină nu ar putea exista ochiul. Făpturile care îşi duc vieaţa în întunerec, nu desvoltă organe vizuale. Astfel întregul om corporal este creat de forţele ascunse în dosul realităţilor pe care le percepe prin organele corpurilor sale. Corpul fizic al omului este clădit de forţele lumii fizice, corpul eteric de forţele lumii eterice, iar corpul astral este plăsmuit din lumea astrală. Eul odată strămutat în lumea spiritelor, este întâmpinat de forţele care rămân ascunse percepţiunii fizice. In prima regiune a lumii spiritelor, percepe fiinţele spirituale, care îl înconjoară întotdeauna pe om, şi care de asemenea i-au zidit corpul fizic. In lumea fizică omul percepe numai manifestările acestor forţe spirituale, care i-au plăsmuit şi propriul său corp fizic. După moarte, el se găseşte în mijlocul acestor Puteri plăsmuitoare, care i se arată acum sub adevărata lor înfăţişare şi nu sub aspectul lor ascuns din lumea fizică. In acelaşi fel, în regiunea a doua, Eul se găseşte în mijlocul Forţelor care alcătuesc corpul său eteric ; în regiunea a treia se revarsă spre el Puterile din sânul cărora se plăsmueşte corpul său astral.

Regiunile mai înalte ale lumii spiritelor revarsă de asemenea spre el ceea ce îl zideşte în vieaţa dintre naştere şi moarte.

Aceste Fiinţe ale lumii spirituale, încep să colaboreze cu elementele pe care le aduce omul ca rod din vieaţa sa precedentă, şi care devine acum germene. Prin această colaborare, omul este rezidit ca entitate spirituală. Corpul fizic şi eteric se menţin în timpul somnului; corpul astral şi Eul sunt înafara lor, rămânând totuşi într'o anumită legătură cu cele două corpuri. Influenţele pe care acestea le primesc în decursul somnului din lumea spirituală, nu pot sluji decât la refacerea forţelor irosite în timpul stării de veghe. După ce corpul fizic şi cel eteric au fost depuse, iar mai târziu, după perioada de purificare, omul depune şi acele părţi ale corpului astral, care prin poftele lor sunt încă în legătură cu lumea fizică, toate câte se revarsă apoi spre Eu din lumea spirituală, nu acţionează numai ca forţe de refacere, ci ca forţe nou-plăsmuitoare. Iar după un anumit timp, despre care vom vorbi într'o altă parte a acestei cărţi, în jurul Eului se formează iarăşi un corp astral, capabil să locuiască într'un corp eteric şi fizic omenesc. Omul poate să treacă din nou printr'o naştere şi să apară într'o nouă existenţă pământească, care va avea încorporate în ea rezultatele vieţii anterioare. Până la plăsmuirea noului corp astral, omul este martorul propriei sale reclădiri. După cum Puterile spirituale nu i se revelează prin organe exterioare, ci din interior, aşa cum i se revelează Eul în conştienţa de sine, tot astfel poate contempla din interior revelaţia reclădirii sale atât timp cât atenţiunea lui nu este încă îndreptată spre lumea percepţiunilor exterioare. Insă din clipa în care corpul astral este reclădit, această atenţiune se îndreaptă spre exterior. Corpul astral cere din nou un corp eteric şi un corp fizic. Omul se abate dela revelaţiile interiorului. De aceea urmează o stare de tranziţie, în timpul căreia omul cade în inconştienţă. Conştienţa se va putea ivi din nou abia după formarea organelor necesare perceperii fizice. In acest timp, în care conştienţa iluminată de percepţiunea lăuntrică încetează, noul corp eteric începe să se ataşeze de corpul astral, omul putând să coboare din nou într'un corp fizic. La aceste ataşări

ale corpurilor eteric şi fizic, ar putea participa conştient numai un astfel de Eu, care, din forţele creatoare ascunse în corpul eteric şi fizic a desvoltat Spiritul vieţii şi Omul-spirit. Cât timp omul nu este încă atât de departe, alte fiinţe mai evoluate decât el, trebue să dirijeze această ataşare. Ele conduc corpul astral la părinţii prin care poate fi înzestrat cu un corp eteric şi un corp fizic corespunzător. — Inaintea ataşării corpului eteric, are loc un eveniment de importanţă extraordinară pentru omul care coboară din nou în existenţa fizică. Acest om a provocat în viaţa lui anterioară puteri turburătoare, puteri care i s'au arătat în timpul pelegrinajului său în sens invers. Să reluăm exemplul amintit. Intr'un acces de mânie, în viaţa lui anterioară, la vârsta de patruzeci de ani, cineva a cauzat unui om o suferinţă. După moarte, suferinţa celuilalt l-a întâmpinat ca o forţă turburătoare pentru evoluţia propriului său Eu. Acelaşi lucru se întâmplă cu toate incidentele asemănătoare din viaţa precedentă. In momentul când coborîm din nou în viaţa fizică, toate aceste piedeci ale evoluţiei, stau iarăşi în faţa Eului. Aşa cum după moarte, în faţa Eului omenesc a stat un fel de tablou de amintire, aşa stă acum în faţa lui, o imagine profetică a vieţii care va urma. De data aceasta omul are înaintea lui un tablou, care îi arată toate obstacolele pe care va trebui să le înlăture, pentru ca evoluţia lui să poată continua. Cele contemplate acum, constitue punctul de plecare al forţelor, pe care trebue să le coboare cu sine în viaţa cea nouă. Imaginea suferinţii provocate celuilalt, devine acum forţa, care va îndemna Eul, după ce va întra iarăşi în viaţă, să îndrepte răul comis prin suferinţele cauzate altora. In acest mod, viaţa anterioară acţionează determinant asupra vieţii celei noi. Intr'un anumit sens, faptele acestei vieţi noi, sunt condiţionate de faptele vieţii precedente. Această înlănţuire a unei vieţi anterioare cu o viaţă următoare se întemeiază pe o lege. Este l e g e a d e s t i n u l u i, pe care ne-am obişnuit să o numim cu o expresie luată din înţelepciunea orientală: „carma".

Clădirea unui nou complex de corpuri nu constitue singura activitate a omului în timpul dintre moarte şi o nouă naştere. In timpul în care se înfăptueşte această reclădire, omul trăieşte

înafara lumii fizice. In acest răstimp, această lume îşi continuă însă evoluţia. Pământul îşi schimbă faţa în perioade de timp relativ scurte. Ce înfăţişare aveau acum câteva mii de ani regiunile ocupate azi de o ţară oarecare? Când omul apare într'o nouă existenţă, pământul, în general, nu mai are aceeaşi înfăţişare ca pe timpul ultimei sale existenţe pământeşti. In timpul cât a lipsit de pe pământ, s'au schimbat multe. Dar şi la această modificare a feţei pământului, lucrează forţe ascunse. Ele lucrează din aceeaşi lume, în care se găseşte omul după moarte. Omul însuşi trebue să colaboreze la transformarea pământului. Cât timp nu şi-a însuşit o conştienţă clară, prin desvoltarea Spiritului vieţii şi a Omului spirit, despre legătura dintre cele spirituale şi expresia lor în cele fizice, omul nu poate contribui la această metamorfoză decât sub conducerea Fiinţelor superioare. Insă şi el colaborează la transformarea condiţiunilor de vieaţă de pe pământ. Putem zice că, între moarte şi o nouă naştere, oamenii modifică în aşa fel pământul, încât noile sale condiţiuni de vieaţă să corespundă propriei lor evoluţii. Dacă la un moment dat examinăm o regiune de pe suprafaţa pământului, iar apoi după un timp îndelungat, o găsim cu totul schimbată, atunci forţele care au provocat această schimbare, trebuesc căutate la cei morţi. Morţii stau în acest fel în legătură cu pământul, chiar şi în perioada dintre moarte şi o nouă naştere. In toate realităţile fizice, conştienţa suprasensibilă observă revelaţia unui element spiritual. Pentru observaţia fizică, modificările suprafeţei pământului sunt provocate de lumina soarelui, de schimbările climaterice, etc. Pentru observaţia suprasensibilă, în raza de lumină, care coboară din soare asupra plantelor, stăpâneşte forţa morţilor. Conştienţa suprasensibilă observă cum suflete de ale morţilor plutesc în jurul plantelor, colaborează la modificarea suprafeţei pământului, etc. După moarte, omul nu se ocupă numai de sine, numai de pregătirea următoarei sale vieţi pământeşti. Nu, el mai este chemat să creeze spiritualiceşte la lumea exterioară, precum este chemat să creeze în ea fiziceşte în vieaţa dintre naştere şi moarte.

Dar nu numai vieaţa omului acţionează din lumea spiritelor asupra condiţiunilor lumii fizice, ci şi invers, activitatea

desfăşurată în existenţa fizică îşi are efectele ei în lumea spirituală. Un exemplu ne va lămuri în această privinţă. Intre o mamă şi copilul ei se ţese o legătură de iubire. Această iubire izvoreşte dintr'o afinitate reciprocă şi îşi are rădăcinile în forţele lumii fizice. Cu timpul, această iubire sufere o prefacere. Dintr'o legătură fizică, ea se schimbă tot mai mult într'o legătură spirituală. Această legătură spirituală nu se urzeşte numai pentru lumea fizică, ci şi pentru lumea spiritelor. Acest lucru se întâmplă şi cu celelalte relaţiuni din viaţă. Ceea ce se ţese intre fiinţe spirituale în lumea fizică, se păstrează şi în lumea spirituală. Prietenii care în timpul vieţii s'au legat într'o strânsă prietenie, vor fi împreună şi în lumea spiritelor. După depunerea corpurilor, ei sunt într'o comunitate cu mult mai intimă ca în viaţa fizică. Deoarece ca spirite ei comunică unul cu celălalt în felul cum am descris revelaţia din interior a fiinţelor spirituale între ele. Legătura ce s'a urzit pe pământ între doi oameni, va avea drept consecinţă reîntâlnirea lor şi într'o noua viaţă pământească. Iată de ce trebue să vorbim în cel mai adevărat înţeles al cuvântului, despre o reîntâlnire a oamenilor după moarte.

Ceea ce s'a întâmplat cu omul, dela naştere până la moarte şi de aci până la o nouă naştere, se repetă. Omul coboară mereu din nou pe pământ, când rodul pe care şi l-a însuşit într'o viaţă fizică, s'a copt în lumea spiritelor. Totuşi, aci nu e vorba de o repetiţie fără început şi fără sfârşit, căci omul a trecut odinioară dela alte forme de existenţă la acelea pe care le-am caracterizat, iar în viitor va trece din nou la alte forme de existenţă. Perspectiva acestor trepte de tranziţie, o vom dobândi, când, în cele ce urmează, vom descrie, din punctul de vedere al conştienţei suprasensibile, evoluţia universului în legătură cu omul.

Fenomenele care se desfăşoară între moarte şi o nouă naştere, bineînţeles, sunt şi mai ascunse observaţiei fizice exterioare, decât spiritualitatea ce stă la baza existenţei revelate. Observaţia fizică nu poate sesiza efectele acestei părţi din lumea ascunsă, decât acolo unde ele apar în existenţa fizică. Pentru această observaţie se pune întrebarea : oare omul

care coboară prin naştere în existenţă, aduce cu sine ceva din fenomenele vieţii dintre moarte şi o nouă naştere pe care le descrie cunoaşterea suprasensibilă? Când cineva găseşte casa părăsită a unui melc, va recunoaşte de sigur că acea casă s'a născut prin activitatea unui animal, şi nu va susţine că formele ei s'au clădit prin activitatea forţelor pur fizice. Tot astfel şi acela care studiază vieaţa unui om în care găseşte elemente ce nu îşi au originea în a c e a vieaţă, gândind logic, trebue să admită că acestea îşi au originea în fenomenele pe care le descrie ştiinţa suprasensibilului, mai ales atunci când prin aceasta cade o lumină lămuritoare asupra unor lucruri, care altfel ar rămâne inexplicabile. De aceea, şi în această privinţă, observaţia fizică raţională, va putea înţelege cauzele invizibile din efectele lor vizibile. Şi aceluia care observă vieaţa cu totul nepărtinitor, cu fiecare nouă observaţie i se va confirma adevărul spuselor noastre. Singurul lucru necesar este să găsim punctul de vedere just, pentru a putea urmări în vieaţă, efectele vieţii pre-natale. De pildă, unde regăsim în vieaţă efectele perioadei de purificare, pe care ne-o descrie cunoaşterea suprasensibilă? Unde se arată în vieaţă, efectele trăirilor prin care, potrivit cercetării spirituale, trebue să treacă omul prin domenii pur spirituale, după perioada purificării?

Fiecărei cercetări serioase şi adânci i se impun în acest domeniu o mulţime de enigme. Vedem un om născându-se în mizerie şi suferinţă, slab dotat, încât el pare predestinat unei vieţi mizerabile prin însăşi naşterea sa. Celălalt, este îngrijit de mâini şi inimi devotate, din primul moment al existenţei sale; în el se desvoltă facultăţi strălucite; predispoziţiile sale native îl destină unei vieţi rodnice şi pline de mulţumire. Faţă de aceste probleme se pot formula două concepţii diametral opuse. Una din ele va voi să se mărginească la percepţiunile simţurilor şi la ceea ce poate înţelege raţiunea legată de aceste simţuri. Pentru această concepţie, faptul că unul se naşte în împrejurări fericite, iar celălalt în mizerie, nu constitue o problemă. Chiar dacă nu va întrebuinţa cuvântul „hazard", ea va refuza totuşi să admită existenţa unei înlănţuiri de fapte, guvernate de anumite legi, care provoacă aceste diferenţieri. O

asemenea concepție va explica predispozițiile native, prin „ereditate" dela părinți, bunici sau dela alți predecesori. Ea va refuza să caute cauzele în fenomenele spirituale trăite de om — în afara liniei ereditare a predecesorilor săi — înainte de nașterea sa, trăiri prin care și-a plăsmuit înclinările și predispozițiile sale native. — O altă concepție nu se va mulțumi cu o asemenea explicație. Ea va zice: nicăiri în lumea fizică nu se desfășoară vreun fenomen fără anumite cauze. Chiar dacă în multe cazuri, omul nu a reușit încă să studieze aceste cauze, ele există. O floare alpină nu crește la șes. In natura ei rezidă o cauză, care o leagă de regiunile alpine. Tot așa trebue să existe ceva și în om, care-l obligă să se nască într'o anumită regiune și în anumite condițiuni. Cauzele din lumea fizică nu explică acest fenomen. Pentru un gânditor mai adânc, cauzele pur fizice seamănă tezei care ar susține că loviturile aplicate cuiva nu ar trebui explicate prin sentimentele agresorului, ci prin mecanismul fizic al brațelor sale. — Această concepție trebue să fie la fel de nemulțumită și cu acele explicații, care atribue talentele și predispozițiile native, exclusiv „eredității". Adepții acestor explicații spun mereu: priviți cum se transmit prin ereditate anumite talente în sânul unei familii. Timp de două veacuri și jumătate, talentele muzicale s'au transmis descendenților familiei B a c h. Din familia B e r n o u l l i au ieșit opt matematicieni, dintre care o parte încă din copilărie fuseseră destinați cu totul altor profesiuni. Insă talentele „moștenite", i-au împins în cele din urmă către profesiunea familiară. Se mai afirmă, că o examinare precisă a predecesorilor unei personalități, arată că toate talentele acestea se găsesc sub o formă sau alta la predecesori, ele reprezentând în acea personalitate numai totalizarea predispozițiilor ereditare. — Cine și-a însușit cea de a doua concepție indicată mai sus, natural că nu va trece cu vederea asemenea fapte; lui îi sunt cunoscute. Pentru el însă nu pot avea aceeași semnificație ca pentru acela care în explicațiile sale nu vrea să se bazeze decât pe fenomenele lumii simțurilor. El va arăta că așa cum părțile componente ale unui ceasornic nu se pot aduna dela sine pentru a rezulta un ceasornic, tot astfel nu se pot totaliza dela sine

într'o personalitate, predispoziţiile ereditare. Iar dacă i s'ar obiecta că această combinaţie a predispoziţiilor este provocată de părinţi, care iau, aşazicând, locul ceasornicarului, atunci va răspunde: priviţi nepărtinitor elementele cu totul nouă, care se manifestă prin personalitatea fiecărui copil; ele nu pot veni dela părinţi, pentru simplul motiv că nu se găsesc în aceştia.

O gândire neclară poate provoca multă confuzie în acest domeniu. Cel mai grav aspect îl îmbracă această confuzie, când aderenţii primei concepţii îi consideră pe cei ce au aderat la a doua, drept adversari ai rezultatelor întemeiate pe „fapte sigure". Ei nu contestă adevărul sau valoarea acestor fapte. Şi ei văd că o anumită predispoziţie spirituală, o anumită înclinare spirituală, se „moşteneşte" în sânul unei familii, şi că anumite predispoziţii adunându-se şi combinându-se într'un urmaş, dau o personalitate marcantă. Admit că numele cel mai ilustru stă la sfârşitul liniei ereditare şi rareori la începutul ei. Să nu li se ia însă în nume de rău dacă din toate acestea se văd obligaţi să-şi formeze cu totul alte idei decât cei ce se opresc numai la aspectul fizic al lucrurilor. Acestora din urmă li se poate răspunde: negreşit că omul prezintă caracteristicele predecesorilor, fiindcă spiritualul-sufletesc, care întră în existenţa fizică prin naştere, îşi ia corporalitatea din ceea ce îi oferă ereditatea. Aceasta nu înseamnă însă decât că fiinţele poartă particularităţile instrumentului de manifestare în care coboară. Este de sigur o comparaţie ciudată, însă omul nepărtinitor nu va contesta îndreptăţirea ei, anume: faptul că un om apare dotat cu însuşirile predecesorilor, este tot atât de puţin hotărîtor pentru originea însuşirilor sale personale, cât de puţin hotărîtor pentru caracteristicile naturii interioare a unui om poate fi faptul că s'a udat fiindcă a căzut în apă. Mai departe se poate spune: dacă numele cel mai ilustru apare la sfârşitul liniilor ereditare, aceasta însemnează că purtătorul acelui nume avea trebuinţă tocmai de acea linie ereditară pentru a-şi plăsmui din sânul ei trupul corespunzător desvoltării întregii sale personalităţi. Aceasta nu dovedeşte însă de loc că însuşirile pur personale au fost „moştenite". Pentru o logică sănătoasă, acest fapt dovedeşte tocmai contrariul. Căci,

dacă însuşirile personale s'ar moşteni, ele ar trebui să stea la începutul liniei ereditare, pentru ca de aci să se poată trans- mite urmaşilor. Insă faptul că le găsim abia la sfârşitul linie ereditare, este tocmai o dovadă că ele nu se moştenesc.

Nu contestăm că şi aceia care vorbesc de cauze spiri- tuale în vieaţă, contribue tot atât de mult la producerea con- fuziei în acest domeniu. Deoarece adeseori ei vorbesc mul prea vag şi în termeni prea generali. Fără îndoială că afirmaţi care pretinde că personalitatea unui om s'ar naşte din totali zarea însuşirilor moştenite, poate fi comparată cu cealaltă afi maţie, potrivit căreia, părţile metalice ale unui ceasornic reunesc singure pentru a forma ceasornicul. Dar pe de alt parte trebue să admitem, că mulţi vorbesc despre lumile sp rituale, ca acela care ar zice: părţile metalice ale unui ce sornic nu se pot reuni dela sine în aşa fel, încât arătătoare să se pună singure în mişcare, deci trebue să existe o oar care spiritualitate care să provoace această mişcare. Bine înţ les că pe o temelie cu mult mai solidă decât o formea această afirmaţie, stă acela care zice: nu mă interesez de as menea fiinţe „mistice" care ar provoca mişcările arătătoarelo eu caut să înţeleg fenomenul mecanic ce stă la baza acest mişcări. Nu e suficient să se ştie că în dosul mecanismul unui ceasornic stă o spiritualitate (ceasornicarul), ci importan are cunoaşterea gândurilor, care, în spiritul ceasornicarului, a premers construirii ceasornicului. Aceste gânduri pot regăsite în mecanism.

Orice visătorie şi fantazare în legătură cu suprasensibil nu provoacă decât confuzie şi sunt improprii pentru a satisfac pe adversari. Ei au dreptate când zic că indicarea vagă a unc fiinţe suprasensibile nu contribue cu nimic la înţelegerea fapt lor. Negreşit că aceşti adversari, pot lua aceeaşi atitudine faţă de cunoştinţele exacte ale ştiinţei spirituale. Insă atunc li se poate atrage atenţiunea asupra faptului că efectele cau zelor spirituale ascunse se arată şi în vieaţa manifestată. L se poate spune: să presupunem că cele stabilite prin obser vaţie de către ştiinţa spirituală sunt exacte; că omul după moarte a parcurs o perioadă de purificare, în timpul căreia

vieţuit sufleteşte obstacolul pe care-l formează în evoluţia lui progresivă o anumită faptă, comisă într'o vieaţă precedentă. In timpul acestei vieţuiri, s'a format în el pornirea de a îndrepta urmările acelei fapte. Pe această pornire o aduce cu sine în vieaţa următoare. Existenţa acestei porniri constitue acea trăsătură fundamentală din fiinţa lui, care-l aşează în condiţiunile de vieaţă înăuntrul cărora i se oferă prilejul acestei îndreptări. Reflectând asupra unui complex de asemenea porniri, descoperim cauza mediului determinat de destin, în mijlocul căruia se naşte un om. — Putem proceda la fel şi cu alte date ale ştiinţei spirituale. Să presupunem iarăşi că ni se spune adevărul când ştiinţa spirituală afirmă că roadele unei vieţi trecute, se încorporează germenului spiritual al omului, că lumea spiritelor în care se găseşte acest germene între moarte şi o nouă naştere, constitue domeniul în care se coc aceste roade pentru ca, transformate în predispoziţii şi facultăţi native, să reapară într'o nouă vieaţă, pentru a plăsmui în aşa fel personalitatea omului, încât ea să apară ca efectul rezultatelor dobândite într'o vieaţă anterioară. — Cel ce face această presupunere şi examinează cu ea vieaţa în mod nepărtinitor, va vedea, că prin ea putem înţelege pe de o parte, adevărul şi deplina însemnătate a tuturor datelor fizice şi pe de altă parte putem înţelege toate fenomenele, care rămân spiritualismului întotdeauna de neînţeles, când sunt examinate cu mijloace pur fizice. Şi înainte de toate va dispare orice lipsă de logică, cum este şi aceea care pretinde că purtătorul unui nume ilustru stând la sfârşitul liniei ereditare, trebue să-şi fi moştenit însuşirile generale, neapărat dela predecesori. Deci, faptele suprasensibile pe care ni le comunică ştiinţa spirituală, îngădue să înţelegem logic realităţile vieţii.

Un cercetător conştiincios al adevărului, care vrea să se orienteze în mijlocul realităţilor, fără să cunoască lumea suprasensibilă prin proprie experienţă, ar mai putea ridica o importantă obiecţiune: Este inadmisibil să se accepte existenţa unor realităţi numai pentrucă prin ele ne putem explica lucruri, care altfel ar rămâne inexplicabile. Această obiecţiune, natural, este fără importanţă pentru acela care cunoaşte realităţile spi-

rituale din proprie experienţă. Intr'un capitol următor vom arăta drumul pe care se poate ajunge nu numai la cunoaşterea directă, prin trăire personală, a faptelor spirituale descrise aci ci şi la legea cauzalităţii spirituale. Pentru omul care nu vrea să parcurgă acest drum, obiecţiunea de mai sus, poate avea o însemnătate. Ceea ce i se poate răspunde însă unui asemenea om, prezintă o însemnătate şi pentru acela, care este decis să parcurgă el însuşi drumul pe care-l vom indica. Căci dacă omul îşi însuşeşte cum trebue acest răspuns, el formează primul şi cel mai b u n pas, care poate fi făcut pe acest drum. — Neapărat că e întemeiată atitudinea de a nu accepta existenţa unui lucru, despre care nu ştim nimic, numai pentru simplul motiv că prin el ne putem explica lucruri ce altfel ar rămâne inexplicabile. In cazul realităţilor spirituale însă, pe care le-am descris, lucrurile se prezintă altfel. Dacă le acceptăm, asimilarea lor nu are numai un rezultat intelectual, în sensul că prin ele vieaţa devine de înţeles, ci prin asimilarea concepţiei spirituale despre lume, vieţuim, în gândurile noastre, şi altceva. Să reflectăm asupra următorului caz: Unui om i se întâmplă ceva extrem de penibil. El poate lua una din următoarele atitudini: Poate vieţui acea întâmplare ca pe un eveniment ce-l impresionează penibil, sau se poate chiar lăsa copleşit cu totul de durere. El poate lua însă şi o altă atitudine. Poate zice: în realitate eu însumi am desvoltat în mine într'o vieaţă anterioară, puterea care m'a aşezat acum în aceste împrejurări dureroase; eu însumi mi-am cauzat această situaţie. Apoi, poate evoca în sine toate simţămintele pe care le poate trezi în noi un asemenea gând. Natural că acest gând trebue trăit cu cea mai desăvârşită seriozitate şi cu toată intensitatea posibilă, pentru ca el să aibă această consecinţă în sentimentele noastre. Cel ce poate avea acest gând, va face o experienţă, pe care o putem lămuri mai bine prin următoarea comparaţie: Să admitem că doi oameni primesc câteun bastonaş de ceară roşie. Unul face o serie de consideraţiuni intelectuale asupra „naturii interioare" a bastonaşului de ceară. Aceste consideraţiuni pot fi foarte inteligente; dar dacă această „natură interioară" nu se manifestă prin nimic, cineva îi poate obiecta calm: toate

aceste consideraţiuni nu sunt decât reverii. Celălalt freacă bastonaşul de ceară cu un postav şi ne arată că atrage bucăţele de hârtie. Este o deosebire esenţială între gândurile celui dintâiu, care l-au determinat să facă o serie de consideraţiuni, şi între gândurile celui de al doilea. Gândurile celui dintâiu nu au urmări obiective; gândurile celui de al doilea au provocat manifestarea unei puteri ascunse, deci a ceva obiectiv. Tot aşa stau lucrurile şi cu gândurile omului, care îşi dă seama că el însuşi a sădit în sine, într'o vieaţa anterioară, forţa, care îl face să întâlnească un eveniment sau altul. Insăşi această idee trezeşte în el o adevărată forţă, cu ajutorul căreia poate întâmpina cu totul într'altfel acel eveniment, decât atunci când nu ar avea-o. Incepe să înţeleagă necesitatea acelui eveniment, pe care altfel l-ar considera numai ca un hazard. Şi el îşi va da seama că a avut gândul cel just, pentrucă acest gând a avut în sine puterea de a-i descoperi adevărul. Cel ce repetă îndeajuns astfel de reflexiuni lăuntrice, va observa că această repetiţie înseamnă un mijloc lăuntric de acumulare de energie, şi deci aceste reflexiuni îşi confirmă adevărul prin fecunditatea lor. Şi acest adevăr, treptat, treptat, se vădeşte îndeajuns de puternic. Asemenea reflexiuni au înrâurire vindecătoare atât spiritualiceşte şi sufleteşte cât şi trupeşte, stimulându-ne favorabil vieaţa în toate direcţiile. Omul constată că, procedând astfel, se aşează just în înlănţuirile complexe ale vieţii, pe când admiţând numai o singură vieaţă pământească, este victima unei iluzii. Prin cunoaşterea celor suprasensibile, omul devine sufleteşte mai puternic. — Această dovadă pur interioară, despre existenţa cauzalităţii spirituale, fiecare om o poate dobândi numai el însuşi în vieaţa sa lăuntrică. Şi fiecare om poate avea această dovadă. Cel ce nu şi-a procurat-o, nu îi poate aprecia puterea de argumentare. Iar cel ce şi-a dobândit-o, nu se mai poate îndoi de ea. Şi nu trebue să ne mirăm că lucrurile stau astfel. Căci e natural, ca totalitatea elementelor care formează fiinţa cea mai lăuntrică a omului, personalitatea sa, să nu poată fi suficient dovedite decât prin trăiri lăuntrice. — Impotriva celor de mai sus nu se poate obiecta că această problemă, condiţionată fiind de asemenea

trăiri lăuntrice, trebue să rămână o problemă personală şi tre-
bue să fie rezolvată de fiecare om în parte, neputând deci
constitui obiectul unei ştiinţe. Fireşte, fiecare trebue să aibă
personal trăirea, după cum fiecare om trebue să înţeleagă şi
să verifice el însuşi exactitatea unei teoreme matematice. Dru-
mul pe care poate fi dobândită această trăire este valabil pentru
toţi oamenii, la fel cum metoda de demonstrare a unei teoreme
matematice are valabilitate generală.

Incontestabil — făcând, natural, abstracţie de investiga-
ţiile suprasensibile — că dovada indicată, prin puterea pe care
o generează în noi gândurile amintite, reprezintă singura do-
vadă care se menţine în faţa oricărei logici nepărtinitoare.
Toate celelalte reflexiuni sunt de sigur foarte importante; ele
vor avea totuşi elemente în care un adversar poate găsi puncte
de atac. Cine şi-a însuşit o privire îndeajuns de nepărtinitoare,
va descoperi în însăşi posibilitatea educării omului, elementul
logic doveditor că în învelişul corporal o fiinţă spirituală se
străduieşte să răsbească în vieaţă. Va compara animalul cu omu
şi va zice: la animal odată cu naşterea, apar bine precizate
însuşirile şi aptitudinele vitale. Acest fapt ne arată lămurit că
aceste însuşiri sunt condiţionate de ereditate, şi se desvoltă
apoi în contact cu lumea exterioară. Să privim puiul de găină
care îndată după naştere exercită funcţiunile vitale într'un mod
cu totul precis. La om, prin educaţie, vieaţa sa lăuntrică intră
în contact cu un element, care poate fi într'o totală lipsă de
legătură cu ereditatea. El poate fi capabil să-şi însuşească
efectele influenţelor exterioare. Cel ce se ocupă de educaţia
copiilor, ştie că aceste influenţe trebue să fie întâmpinate de
forţe care vin din interiorul copilului; dacă aceasta nu are loc,
orice disciplină şi orice educaţie rămâne infructuoasă. Educa-
torul nepărtinitor constată limita precisă dintre predispoziţiile
ereditare şi acele forţe lăuntrice ale omului, care se manifestă
prin aceste predispoziţii şi îşi au originea în vieţile anterioare.
Bine înţeles că pentru aceste lucruri nu putem servi dovezi
atât de „grele“ ca cele pe care le dă fizica cu ajutorul balanţei.
Insă tocmai prin această caracteristică a lor, aceste lucruri fac
parte din intimităţile vieţii. Pentru cel ce are simţ faţă de aceste

intimităţi, astfel de probe impalpabile au de asemenea puterea lor de dovedire; o putere probatorie chiar mai puternică decât aceea a realităţii palpabile. Pentru cel ce este capabil să vadă esenţialul, nu constitue nicio obiecţiune faptul că animalele pot fi dresate, adică pot primi prin „educaţie“ anumite calităţi şi îndemnări. Căci, făcând abstracţie de stările de tranziţie, pe care le găsim pretutindeni în lume, la animal, rezultatele dresării nu se contopesc niciodată cu fiinţa sa personală, în acelaşi fel ca la om. Se accentuiază chiar, că însuşirile pe care şi le apropie animalele domestice trăind în anturajul omului, se moştenesc, ceea ce însemnează că acţionează imediat ca un caracter al speciei, iar nu ca însuşiri personale. Darwin descrie câini care aportă, fără să fi fost dresaţi sau să fi văzut pe alţi câini aportând. Cine ar putea spune acelaşi lucru despre educaţia omului?

Există gânditori care, pe baza observaţiilor lor, au depăşit părerea că omul ar fi doar un complex alcătuit dinafară de către forţele pur ereditare. Aceştia se ridică până la ideea că o fiinţă spirituală, o individualitate premerge existenţei trupeşti şi o plăsmueşte. Mulţi dintre ei nu găsesc totuşi posibilitatea de a înţelege că există vieţi pământeşti repetate, şi că în perioada dintre două vieţi, roadele vieţilor trecute sunt forţe, care colaborează la plăsmuirea vieţilor următoare. Din şirul acestor gânditori îl citäm pe Immanuel Hermann Fichte, fiul marelui Fichte, care în cartea sa „Antropologie“ descrie observaţiunile sale, pe care le rezumă în următoarea concluzie: „Părinţii nu sunt procreatorii în înţelesul deplin al cuvântului. Ei oferă substanţa organică, dar nu numai pe aceasta, ci mai oferă în acelaşi timp acel element mediu, sensibil-sufletesc, care se manifestă în temperament, în nuanţele sufleteşti particulare, în specificaţiunea determinată a pornirilor, şi în alte elemente asemănătoare, a căror sursă comună este „fantazia“, considerată într'un sens mai general. In toate aceste elemente ale personalităţii, recunoaştem lămurit amestecul şi unirea specifică a sufletelor părinţilor, prin urmare a declara aceste elemente simple produse ale procreaţiei, este pe deplin întemeiat, cu atât mai mult cu cât, lucru pe care am fost nevoiţi să-l acceptäm,

procreaţia însăşi trebue înţeleasă ca proces psihic. Aci lipseşte însă tocmai centrul propriuzis al personalităţii, care încheagă toate; fiindcă examinând mai adânc problema, vom afla, că şi aceste manifestări sufleteşti specifice, nu sunt decât învelişuri şi *instrumente*, chemate să adăpostească predispoziţiile ideale, propriuzis spirituale, ale omului, capabile să le stimuleze sau să le stânjenească în evoluţia lor, dar în niciun caz să le dea naştere". (pag. 528). Mai departe se spune: „Fie*care* preexistă, în ceea ce priveşte făptura sa spirituală fundamentală, fiindcă din punct de vedere spiritual, nicio individualitate nu se aseamănă cu alta, după cum nu se aseamănă *o specie animală* cu cealaltă". (pag, 532). Aceste gânduri se ridică numai până la ideea că în corpul fizic al omului intră o entitate spirituală. Deoarece originea puterilor de manifestare a acestei entităţi nu este căutată în cauze urzite în vieţi anterioare, această fiinţă spirituală ar trebui să iasă la fiecare naştere din temelia divină a lumii. In aceste condiţiuni ar fi însă imposibil să explicăm înrudirea ce există între predispoziţiile native ale interiorului omenesc şi elementele care în decursul vieţii se apropie de acest interior din mediul fizic. Un interior omenesc care la naştere ar purcede direct dintr'o temelie divină, ar fi cu totul străin de realităţile vieţii pământeşti, în care intră. Numai atunci se vor înfăţişa lucrurile altfel, — adică aşa cum sunt într'adevăr — când acest interior omenesc a mai fost în legătură cu lumea fizică şi nu trăieşte pentru întâia dată în ea. Educatorul nepărtinitor poate face următoarea constatare: Din rezultatele vieţii pământeşti, eu apropiiu de copil elemente, care deşi sunt străine de predispoziţiile sale pur ereditare, el le întâmpină totuşi în aşa fel, încât lasă impresia că şi el ar fi luat parte la munca din care rezultă aceste elemente. Numai vieţile pământeşti repetate şi fenomenele ce se desfăşoară în domeniul spiritual între vieţile pământeşti, descrise de ştiinţa spirituală, numai acestea pot da, din toate punctele de vedere, o explicaţie satisfăcătoare a vieţii omenirii prezente. — Accentuăm: a omenirii „prezente". Căci cercetarea spirituală constată că şirul vieţilor pământeşti repetate a început într'un trecut îndepărtat, când au existat cu to-

tul alte condiţiuni de vieaţă pentru fiinţa spirituală a omului ce cobora în învelişul trupesc. In capitolele următoare vom descrie aceste stări străvechi ale fiinţei omeneşti. După ce vom fi arătat din cercetările ştiinţei spirituale, felul în care omul şi-a primit forma sa actuală, în legătură cu evoluţia pământului, vom putea arăta şi mai deslușit modul cum pătrunde sâmburele spiritual al omului din lumile suprasensibile în învelişurile corporale şi cum se urzeşte treptat legea cauzalităţii spirituale: „destinul omenesc“.

EVOLUŢIA LUMII ŞI OMUL

Din consideraţiunile precedente rezultă că fiinţa omenească este alcătuită din patru părţi: corpul fizic, corpul vieţii, corpul astral şi purtătorul-Eului. „Eul" lucrează înăuntrul celor-lalte trei părţi, şi le transformă. Printr'o astfel de transformare, iau naştere pe o treaptă mai inferioară: sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi sufletul conştienţei. Pe o treaptă superioară a existenţei omeneşti, se formează: Sinea spirituală, Spiritul vieţii şi Omul spirit. Aceste principii constitutive ale naturii omeneşti, stau în cele mai variate raporturi cu întreg universul. Şi evoluţia lor este în strânsă legătură cu evoluţia acestui univers. Studiind această evoluţie, învăţăm să cunoaştem tainele mai adânci ale fiinţei omeneşti.

Se ştie că vieaţa omenească stă în cele mai felurite raporturi cu mediul, cu locul pe care îşi face evoluţia. Chiar ştiinţa exterioară, prin fapte stabilite de ea, a trebuit să ajungă la concluzia că însuşi pământul, acest tărâm de desvoltare a omului, a parcurs o evoluţie. Această ştiinţă indică stări din trecutul evoluţiei pământului, înăuntrul cărora pe planeta noastră nu a existat încă omul sub forma lui actuală. Ea arată că omenirea, pornind dela stări de cultură primitive, s'a desvoltat încet şi treptat până la stările de astăzi. Aşadar şi această ştiinţă ajunge la concluzia că există o corelaţie între evoluţia omului şi aceea a astrului său, a pământului.

Ştiinţa spirituală [1]) urmăreşte această corelaţie prin cunoaşterea care îşi scoate datele din percepţiunile mai vaste şi mai adânci, dobândite prin organele spirituale. Ea urmăreşte pe om în trecut, în devenirea sa. Ea descoperă că fiinţa spirituală propriuzisă a omului, a trecut printr'o serie de vieţi pe acest

---

1) După cum reiese din întreaga expunere, întrebuinţăm aci termenul de ştiinţă spirituală ca sinonim cu acela de „ştiinţă ocultă" sau „cunoaştere suprasensibilă".

pământ. Urmărind astfel evoluţia, cercetarea spirituală ajunge la un punct din trecutul îndepărtat, când această fiinţă lăuntrică a omului a coborît pentru întâia dată într'o vieaţă exterioară. In această primă întrupare pământească, „Eul" a început să activeze în interiorul celor trei corpuri, a corpului astral, a corpului vieţii şi a corpului fizic, ducând apoi cu sine roadele acestei munci în vieaţa următoare.

Mergând cu cercetarea noastră, în felul arătat, până la acest punct îndepărtat, constatăm că în momentul când „Eul" coboară, găseşte condiţiuni pământeşti, înăuntrul cărora cele trei corpuri, corpul fizic, corpul vieţii şi corpul astral, sunt deja desvoltate, având şi o anumită corelaţie. „Eul" se uneşte pentru întâia dată cu fiinţa alcătuită din aceste trei corpuri. De aci înainte, „Eul" participă la continuarea evoluţiei celor trei corpuri. Până aci, fără participarea unui Eu omenesc, ele s'au desvoltat până la treapta la care Eul le-a întâlnit pe acele vremuri.

Ştiinţa spirituală trebue să meargă cu cercetările ei într'un trecut şi mai îndepărtat, dacă vrea să răspundă la următoarele întrebări: cum au evoluat cele trei corpuri până la treapta la care au putut primi în sânul lor un „Eu", cum a luat fiinţă însuşi acest Eu şi cum a dobândit facultatea de a fi activ înăuntrul celor trei corpuri?

Putem răspunde la aceste întrebări, numai urmărind devenirea planetei pământeşti din punctul de vedere al ştiinţei spirituale. Procedând astfel, ajungem la un început al planetei noastre. Metodele de cercetare, care se sprijinesc numai pe realităţile accesibile simţurilor fizice, nu pot ajunge la concluzii sigure cu privire la acest început al pământului. O anumită concepţie ajunge la ipoteza, că pământul s'ar fi format dintr'o nebuloasă originară. Nu poate fi menirea acestei lucrări să se ocupe de asemenea ipoteze. Căci cercetarea spirituală nu se poate opri la o considerare a factorilor pur materiali din evoluţia pământului, ci, înainte de toate, ea caută să studieze cauzele spirituale active în dosul fenomenelor materiale. Dacă avem în faţa noastră un om care îşi ridică braţul, această ridicare a braţului poate fi studiată din două puncte de vedere.

Putem examina mecanismul braţului şi al restului organismului, descriind apoi desfăşurarea fenomenului din punct de vedere pur fizic. Ne putem îndrepta însă privirea spirituală şi asupra celor ce se petrec în sufletul omului şi putem descoperi motivul psihic, care a determinat mişcarea braţului. Într'un mod asemănător, cercetătorul spiritual percepe cauze spirituale în dosul tuturor fenomenelor ce se desfăşoară în lumea fizică. Pentru el, toate prefacerile din sânul substanţelor planetei noastre, nu sunt decât o manifestare a forţelor spirituale care stau în dosul acestor substanţe. Când cercetarea spirituală urmăreşte viaţa pământului într'un trecut din ce în ce mai îndepărtat, ea ajunge la un punct al evoluţiei, unde începe existenţa substanţelor. Aceste substanţe evoluează treptat din spiritualitate. La început există numai spiritualitate. Cercetarea spirituală percepe această spiritualitate şi constată cum, în continuarea evoluţiei, spiritualitatea se condensează parţial, ca să zicem aşa, pentru a da naştere substanţei. Avem în faţa noastră un proces care — pe o treaptă mai înaltă — seamănă formării sloiurilor de ghiaţă prin răcirea treptată a apei. După cum putem vedea cum se condensează ghiaţa din apă, tot aşa, prin observaţia spirituală putem urmări, cum, dintr'o stare anterioară pur spirituală, s'au condensat aşazicând, obiectele, fenomenele şi fiinţele materiale. — Astfel pământul fizic a evoluat dintr'un astru spiritual; şi toate substanţele planetei noastre sunt o condensare a realităţilor spirituale cuprinse în acest astru. Nu trebue să ne imaginăm însă că întreaga spiritualitate s'a transformat în substanţialitate; ci în substanţe avem întotdeauna numai părţi din spiritualitatea originară, transformate. Iar spiritualitatea, chiar şi în decursul perioadei de evoluţie materială, rămâne adevăratul principiu conducător şi diriguitor.

Este firesc ca o concepţie care nu vrea să se întemeieze decât pe fenomenele fizice şi pe elementele pe care raţiunea le elaborează din aceste fenomene, să nu ştie nimic despre spiritualitatea de care vorbim aci. Să ne imaginăm o fiinţă înzestrată cu simţuri capabile să perceapă numai ghiaţa, nu însă şi starea mai subtilă a apei, din care, prin răcire, ia naştere

ghiaţa. Pentru o asemenea fiinţă, apa ar fi inexistentă. Şi ea va putea percepe ceva din apă numai din momentul în care o parte a apei, s'ar transforma în ghiaţă. Tot astfel, spiritualitatea activă în dosul fenomenelor pământeşti, rămâne ascunsă celui ce nu vrea să admită decât fenomenele accesibile simţurilor fizice. Dacă, pornind dela realităţile fizice pe care le percepe astăzi, el îşi formează idei juste despre stadiile trecute ale evoluţiei pământului, va putea ajunge numai până la acel punct al evoluţiei, unde spiritualitatea de mai înainte s'a condensat parţial în substanţă. Un asemenea om nu vede această spiritualitate premergătoare, după cum nu poate vedea nici spiritualitatea care şi astăzi domină în mod invizibil în dosul substanţelor.

Abia în ultimele capitole ale acestei cărţi, vom putea vorbi despre căile pe care omul îşi poate însuşi facultatea de a privi, prin percepţiune spirituală, stadiile trecute ale evoluţiei pământului. Deocamdată amintim că pentru cercetarea spirituală nu au dispărut nici chiar evenimentele celui mai îndepărtat trecut. La fiinţele care au coborît până la existenţă trupească, odată cu moartea, trupul se descompune. Dar nu „dispar", în acelaşi fel, forţele spirituale care au zidit trupul. Ele îşi lasă urmele, copiile lor exacte, în temelia spirituală a lumii. Iar cel ce este capabil să se ridice dela perceperea lumii sensibile, la perceperea lumii invizibile, ajunge, în cele din urmă, să aibă în faţa sa o grandioasă panoramă spirituală, în care sunt înscrise toate fenomenele şi evenimentele care s'au desfăşurat în lume. Aceste urme nepieritoare a tot ce e spiritual, le putem numi „cronica acaşă", înţelegând aci prin „acaşă" elementul spiritual permanent din toate fenomenele care se desfăşoară în lume, în opoziţie cu formele trecătoare ale acestora. Trebue să accentuăm din nou, că cercetări în domeniile suprasensibile ale existenţei se pot face numai cu ajutorul percepţiunii spirituale; deci în domeniul pe care-l tratăm aci, numai prin citirea „cronicei acaşe". Totuşi şi aci rămân valabile cele spuse în alte părţi ale acestei cărţi pentru cazurile asemănătoare. Realităţile suprasensibile nu pot fi c e r c e t a t e decât cu ajutorul percepţiunii suprasensibile; însă după ce au fost cercetate şi după

ce sunt împărtăşite de ştiinţa spirituală, fiecare om le poate înţelege cu gândirea obişnuită, cu condiţia ca această gândire să fie într'adevăr lipsită de prejudecăţi. In cele ce urmează vom expune stadiile trecute ale evoluţiei pământului, din punctul de vedere al cunoaşterii suprasensibile. Vom urmări metamorfozele planetei noastre, până la stadiul actual. Dacă cineva examinează cu o gândire într'adevăr lipsită de prejudecăţi, realitatea pe care o percep simţurile sale fizice, iar apoi asimilează descrierea pe care o dă cunoaşterea suprasensibilă despre evoluţia parcursă de realitatea actuală, începând cu cel mai îndepărtat trecut, va putea să-şi zică: în primul rând comunicările acestei cunoaşteri sunt absolut logice; în al doilea rând, pot înţelege că lucrurile au devenit aşa cum sunt, numai dacă presupun că este exact ceea ce mi se comunică de către cercetarea spirituală. Când vorbim aci de „logic", nu vrem să spunem că, în redarea rezultatelor cercetării spirituale, nu s'ar putea strecura erori de logică. Şi în acest domeniu vorbim despre „logică" numai în sensul în care se vorbeşte de logică în vieaţa obişnuită a lumii fizice. In lumea fizică se impune ca o expunere să fie logică, cu toate că unii oameni, când expun ceva, pot comite erori de logică; acelaşi lucru se impune şi în ceea ce priveşte cercetarea spirituală. Se poate chiar întâmpla, ca un cercetător capabil de a percepe în domeniile suprasensibile, să comită, în expunerea sa erori de logică şi să fie chiar corectat de un altul care nu percepe domeniile suprasensibile, dar care posedă o gândire sănătoasă. Principial nu se poate obiecta nimic împotriva logicei aplicate în cercetarea suprasensibilă. Şi nu ar trebui să mai accentuăm că argumentele pur logice nu pot constitui obiecţiuni împotriva realităţilor înseşi. După cum în lumea fizică, nu se va putea dovedi niciodată existenţa unei balene prin argumente logice, ci numai prin perceperea acesteia, tot astfel şi realităţile suprasensibile nu pot fi constatate decât cu ajutorul percepţiei spirituale. — Nu putem accentua îndeajuns că pentru acela care vrea să facă el însuşi cercetări în domeniile suprasensibile, este absolut necesar, ca înainte de a se apropia prin proprie percepţiune, de lumile spirituale să fi dobândit mai întâiu o înte-

legere a ştiinţei spirituale prin amintita logică şi să observe astfel că lumea fizică, în toate manifestările ei, nu poate fi înţeleasă decât cu ajutorul ştiinţei spirituale. Orice trăire în lumea suprasensibilă rămâne o dibuire nesigură — periculoasă chiar — dacă refuzăm cu dispreţ calea pregătitoare descrisă. Iată pentru ce în această carte comunicăm mai întâiu fenomenele suprasensibile ale evoluţiei pământului, înainte de a vorbi despre însăşi calea cunoaşterii suprasensibile. — Pe de altă parte e bine să ştim că omul care pătrunde, prin pură gândire, rezultatele cunoaşterii suprasensibile, nu e de loc în situaţia omului care ascultă descrierea unui fenomen fizic, pe care nu-l poate vedea el însuşi. Căci însăşi gândirea pură e deja o activitate spirituală. Gândirea fizică nu poate duce prin ea însăşi la fenomenele suprasensibile. Când aplicăm însă această gândire faptelor şi fenomenelor expuse de ştiinţa spirituală, atunci gândirea, p r i n e a î n s ă ş i, pătrunde în lumea suprasensibilă. Şi este chiar una dintre cele mai bune căi ce duc la proprie percepţiune în domeniile suprasensibile, aceea care pătrunde în lumile superioare prin gândirea pură, aplicată comunicărilor ştiinţei spirituale. O asemenea pătrundere în suprasensibil este însoţită de cea mai mare claritate. De aceea, o anumită direcţie de cercetare a lumilor spirituale, consideră a c e a s t ă gândire, ca întâia, cea mai temeinică treaptă a oricărei discipline spirituale. — Trebue de asemenea să înţelegem că în această carte, nu putem arăta cu privire la toate amănuntele evoluţiei pământului percepute în spirit, modul cum se confirmă suprasensibilul prin sensibil. Nu aceasta ne-a fost intenţia când am spus că cele ascunse pot fi urmărite pretutindeni în efectele lor manifestate. Am vrut doar să arătăm că la tot pasul, lumea şi vieaţa p o t fi înţelese dacă le studiem în lumina comunicărilor ştiinţei spirituale. In expunerile care urmează, arătăm numai în unele pasagii caracteristice, confirmarea celor ascunse prin realităţile revelate, ca un exemplu că putem aplica această metodă în vieaţa practică p e s t e t o t unde voim.

* * *

Urmărind trecutul îndepărtat al evoluţiei pământului cu ajutorul cercetării spirituale, ajungem la un stadiu spiritual al

planetei noastre. Aplicând această metodă de cercetare unui trecut şi mai îndepărtat, aflăm că această spiritualitate a mai trecut printr'un fel de întrupare fizică. Pe această cale, ajungem la un stadiu planetar fizic anterior, care mai târziu se spiritualizează, iar apoi, printr'o nouă substanţializare se transformă în Pământul nostru actual. Pământul nostru este deci reîntruparea unei planete străbune. Ştiinţa spirituală însă poate privi într'un trecut şi mai îndepărtat. Studiind astfel trecutul, ea constată că acest proces de întrupare se repetă încă de două ori. Pământul nostru a parcurs aşa dar trei stadii planetare anterioare, separate întotdeauna prin stadii de spiritualizare. Bine înţeles elementul fizic, apare din ce în ce mai subtil, cu cât urmărim aceste reîntrupări ale Pământului, într'un trecut tot mai îndepărtat.

Impotriva expunerilor ce vor urma, foarte uşor s'ar putea obiecta următoarele: cum poate admite mintea sănătoasă stări cosmice atât de îndepărtate, ca acelea despre care se vorbeşte aci? La această obiecţiune trebue să spunem că cel ce este capabil să înţeleagă spiritualitatea ascunsă a s t ă z i în realităţile fizice, va putea înţelege chiar şi cele mai îndepărtate stadii ale evoluţiei Pământului. Numai cine nu recunoaşte în prezent această spiritualitate ascunsă, va considera absurdă orice descriere a acestei evoluţii. Cine recunoaşte însă spiritualitatea prezentă, descopere în stadiul actual al evoluţiei şi stadiile anterioare, după cum în omul de cincizeci de ani descopere copilul de un an. S'ar putea însă obiecta că alături de omul de cincizeci de ani există concomitent copii de un an şi oameni de toate vârstele. Această constatare e justă; ea se aplică însă şi evoluţiei spiritualităţii. Omul care se poate ridica în acest domeniu până la înţelegerea necesară, recunoaşte că o examinare completă a lumii actuale, inclusiv a aspectului ei spiritual, ne arată că alături de stadiile de perfecţiune ale prezentului, se păstrează şi etapele de evoluţie ale trecutului, aşa după cum alături de oamenii de cincizeci de ani, există şi copii de un an. Înăuntrul fenomenelor care se desfăşoară azi pe pământ, putem desluşi fenomenul originar, dacă avem facultatea de a putea distinge diferitele stadii ale evoluţiei care s'au succedat

Omul în constituţia sa actuală apare abia în a patra reîntrupare planetară, pe Pământul propriuzis. Caracteristica acestei constituţii este alcătuirea ei din patru părţi: corpul fizic, corpul vieţii, corpul astral şi Eul. Această structură a omului nu ar fi putut apare, dacă nu ar fi fost pregătită în cursul evoluţiilor premergătoare. Pregătirea s'a făcut în timpul întrupării planetare precedente, când s'a desăvârşit evoluţia unor fiinţe, care posedau trei din actualele principii constitutive ale omului, şi anume: corpul fizic, corpul vieţii şi corpul astral. Aceste fiinţe, care într'un anumit sens sunt strămoşii omenirii, nu posedau încă „Eul". Ele au ridicat însă celelalte trei părţi constitutive pe o treaptă de desvoltare atât de înaltă, ca mai târziu să poată primi „Eul". In acest fel, strămoşul omului, în întruparea planetară precedentă, a ajuns să ridice cele trei părţi constitutive la un anumit grad de maturitate. Acest stadiu planetar a trecut apoi printr'o fază de spiritualizare, din care a luat fiinţă un nou stadiu planetar fizic: Pământul. Acesta conţinea ca germeni, strămoşii oamenilor, ajunşi la gradul de maturitate amintit. Trecerea planetei întregi printr'o spiritualizare şi reapariţia ei sub un nou aspect, a oferit germenilor cu corp fizic, eteric şi astral, nu numai posibilitatea de a se desvolta din nou până la gradul de perfecţiune atins odinioară, ci şi posibilitatea de a-l depăşi prin primirea „Eului". Evoluţia Pământului se împarte deci în două: Intr'o primă perioadă, Pământul el însuşi apare ca o reîntrupare a stadiului planetar precedent. Această perioadă repetă stadiul planetar anterior pe o treaptă mai înaltă, datorită spiritualizării intervenite între timp. Pământul conţine germenii strămoşilor omenirii din stadiul planetar precedent. Ei se desvoltă până la gradul de perfecţiune atins odinioară. Odată atins acest grad, prima perioadă ia sfârşit. Pământul, atingând el însuşi un grad de evoluţie mai înalt, poate desăvârşi aceşti germeni, făcându-i astfel capabili să primească „Eul". A doua perioadă a evoluţiei pământeşti, este perioada desvoltării Eului în corpul fizic, eteric şi astral.

Evoluţia pământească ridică omul cu o treaptă în desvoltarea sa. Acelaşi lucru s'a întâmplat cu el şi în întrupările planetare anterioare. Căci deja în cursul celei dintâi întrupări

planetare, a existat ceva din om. De aceea, nu vom înțelege structura actuală a ființei omenești, decât urmărindu-i evoluția până în cea dintâi întrupare planetară. — Intâia întrupare planetară în știința spirituală, o numim Saturn, pe a doua Soare, pe a treia Lună, iar a patra este Pământul. Trebue să accentuăm dela început, că, d e o c a m d a t ă, să nu se facă nicio legătură între aceste denumiri și între corpurile cerești ale sistemului nostru solar care poartă aceleași nume. Saturn, Soare și Lună nu sunt aci decât denumiri pentru stadiile de evoluție pe care le-a parcurs în trecut Pământul. Raportul dintre aceste lumi trecute și corpurile cerești ale sistemului nostru solar, se va arăta în cursul expunerilor ce vor urma. Tot atunci se va arăta și motivul pentru care au fost adoptate aceste denumiri.

Condițiunile de viață ale celor patru întrupări planetare nu pot fi decât schițate. Căci fenomenele, ființele și soarta acestora, pe Saturn, pe Soare și pe Lună, sunt într'adevăr tot atât de variate ca și pe Pământ. De aceea, în cele ce urmează, nu vom descrie decât anumite părți caracteristice ale acestor stadii, care ne pot face să înțelegem însă cum s'au născut din stadiile premergătoare actualele stări ale Pământului. Trebue să avem în vedere și faptul că pe măsură ce ajungem la stadiile mai îndepărtate ale evoluției, ele devin tot mai puțin asemănătoare stărilor actuale. Cu toate acestea nu le putem descrie, decât întrebuințând reprezentări împrumutate condițiunilor actuale ale Pământului. Când, în legătură cu aceste stadii trecute, vom vorbi de pildă despre lumină, despre căldură, sau despre alte fenomene asemănătoare, trebue să avem în vedere că nu înțelegem fenomene identice cu lumina și căldura de azi. Cu toate acestea întrebuințarea acestor denumiri este justă, deoarece cercetătorul suprasensibilului descopere în stadiile trecute ale evoluției, elementele din care s'au născut lumina, căldura de azi, etc. Cine urmărește descrierile făcute astfel, din însuși cadrul expunerilor va înțelege reprezentările prin care redăm, în imagini și analogii caracteristice, fenomenele care s'au desfășurat în trecutul foarte îndepărtat.

Greutatea de exprimare devine foarte mare când trebuesc descrise stadiile premergătoare întrupării lunare. In stadiul lu-

nar, există condiţiuni de vieaţă, care prezintă încă o anumită asemănare cu cele de pe Pământ. Cel ce încearcă să descrie aceste condiţiuni de vieaţă, are, în asemănarea lor cu cele din prezent, anumite puncte de sprijin, pentru a exprima în reprezentări precise, percepţiunile sale suprasensibile. Altfel stau lucrurile când se descrie evoluţia saturneană şi solară. Căci, ceea ce percepe observaţia clarvăzătoare din aceste evoluţii, se deosebeşte în cel mai înalt grad, de obiectele şi fiinţele care îl înconjoară astăzi pe om. Datorită acestei deosebiri, este extrem de greu să se aducă aceste fenomene ale trecutului atât de îndepărtat în câmpul conştienţei clarvăzătoare. Dar cum fiinţa omului de astăzi, nu poate fi înţeleasă, dacă nu mergem în trecut până la stadiul saturnean, trebue, cu toată dificultatea pe care-o implică acest fapt, să dăm totuşi o descriere a acestui stadiu. Cine are în vedere această dificultate, nu va putea înţelege greşit aceste expuneri, ci îşi va da seama, că ele sunt mai curând un indiciu şi o îndrumare spre realităţile corespunzătoare, decât o descriere exactă a acestora.

Natural că ar putea să pară că este o contrazicere între cele spuse aci şi între cele arătate mai înainte cu privire la păstrarea realităţilor din trecut în cele prezente. S'ar putea crede că alături de stadiul actual al Pământului, nu există nicăiri stadiile Saturn, Soare şi Lună, sau vreo făptură omenească aşa cum se afirmă în această carte că a existat în stadiile trecute. Desigur că nu vom întâlni alături de pământeni, oameni saturnieni, solari şi lunari, aşa cum întâlnim alături de oamenii de cincizeci de ani, copii de trei ani. Dar î n ă u n t r u l omului pământesc sunt perceptibile în mod suprasensibil stadiile premergătoare ale evoluţiei omeneşti. Pentru a recunoaşte acest fapt, ajunge să ne extindem facultatea de discernământ asupra întregului complex al vieţii. Precum alături de omul de cincizeci de ani există copilul de trei ani, tot aşa alături de omul pământesc viu şi treaz, există cadavrul, omul adormit şi omul care visează. Chiar dacă aceste diferite forme de manifestare ale omului, aşa cum sunt astăzi, nu înfăţişează d i r e c t stadiile de evoluţie parcurse în trecut de om, examinarea judicioasă discerne totuşi în aceste forme actuale, vechile stadii.

* * *

Din cele patru părți constitutive ale ființei omenești de astăzi, corpul fizic este partea cea mai veche. El a atins, în funcțiunile sale, cea mai mare desăvârșire. Cercetarea supra-sensibilă constată că această parte a omului a existat deja pe Saturn. Natural că structura pe care corpul fizic o avea pe Saturn, era cu totul diferită de structura corpului fizic omenesc de astăzi. Corpul fizic pământesc al omului nu-și poate menține structura actuală decât în strânsă legătură cu corpul vieții, corpul astral și cu Eul, așa cum am arătat în capitolele precedente. O asemenea legătură nu exista încă pe Saturn. Pe acel timp, corpul fizic a parcurs prima treaptă de evoluție, fără a avea integrat în sine un corp eteric, un corp astral și un Eu omenesc. In cursul evoluției saturniene, el atinge treptat gradul de maturitate care-l face apt să primească mai târziu corpul vieții. In acest scop, Saturn a trebuit să se spiritualizeze și să se întrupeze apoi ca Soare. In cursul întrupării solare, corpul fizic se desvoltă iarăși ca dintr'un germene, până când atinge din nou treapta fazei saturniene și abia după aceea se poate pătrunde de corpul vieții. Prin integrarea corpului vieții, corpul fizic își schimbă structura; el este ridicat pe o a doua treaptă de perfecțiune. Ceva asemănător s'a petrecut și în cursul evoluției lunare. Străbunul omului continuându-și evoluția din stadiul solar la cel lunar, își integrează, în timpul fazei lunare, corpul astral; ca urmare corpul fizic se metamorfozează pentru a treia oară, adecă este ridicat pe a treia treaptă a desăvârșirii sale. Dar și corpul vieții se transformă cu acest prilej; el stă acum pe treapta a doua a desăvârșirii sale. Pe Pământ, străbunul omului care se compunea din corp fizic, corp eteric și corp astral, primește Eul. Astfel corpul fizic atinge a patra treaptă a desăvârșirii sale, corpul vieții a treia, corpul astral a doua; iar Eul se găsește numai pe întâia treaptă a existenței sale.

Examinând cu nepărtinire ființa omenească, nu va fi greu să ne reprezentăm just diferitele grade de perfecțiune ale părților ei constitutive. Este deajuns să comparăm, în acest scop, corpul fizic cu corpul astral. Bine înțeles, corpul astral, ca principiu sufletesc, stă pe o treaptă de evoluție mai înaltă decât corpul

fizic. Iar în viitor, când corpul astral se va fi desăvârşit, el va însemna pentru totalitatea fiinţei omeneşti, nespus mai mult decât actualul corp fizic. Totuşi, în felul său, acesta din urmă a atins un anumit grad de perfecţiune. Să ne gândim la structura minunată a creierului, la structura inimii, zidită după cea mai înaltă înţelepciune, sau chiar numai la structura unui singur os, de pildă la structura extremităţii superioare a femurului. In această extremitate a osului, găsim o reţea sau un eşafodaj din bastonaşe subţiri. Totul este astfel orânduit, încât prin întrebuinţarea unei cantităţi minime de material se realizează maximum de efect pe suprafeţele articulaţiei, de pildă, repartiţia cea mai raţională a frecării pentru a rezulta o mobilitate perfectă. Aşa dar în corpul fizic găsim structuri pline de înţelepciune. Iar cel care observă şi armonioasa colaborare a părţilor din organism, acela va admite negreşit că suntem îndreptăţiţi să vorbim despre o anumită perfecţiune a corpului fizic omenesc. Nu interesează că în anumite părţi ale corpului apar excrescenţe sau turburări în structura şi funcţiunile sale. Vom înţelege că asemenea turburări nu sunt, într'o anumită privinţă, decât umbrele luminii pline de înţelepciune revărsată peste întregul organism fizic. Să comparăm acum acest corp fizic, cu corpul astral, purtătorul plăcerii şi al durerii, al poftelor şi al pasiunilor. Câtă nesiguranţă stăpâneşte în el cu privire la plăcere şi durere, câte pofte şi pasiuni opuse menirii mai înalte a omului, adeseori chiar absurde, se desfăşoară în el. Corpul astral este abia pe drumul atingerii acelei armonii, acelei închegări, pe care o întâlnim deja în corpul fizic. Tot aşa putem arăta că, în felul său, corpul eteric este mai desăvârşit decât corpul astral, dar mai puţin desăvârşit decât corpul fizic. Iar o cercetare corespunzătoare constată că „Eul", adică sâmburele propriuzis al fiinţei omeneşti, nu se află astăzi decât la începutul evoluţiei sale. Căci, în ce măsură a realizat Eul menirea sa de a transforma celelalte trei părţi ale omului în aşa fel, încât ele să fie o revelaţie a acestui Eu? — Ceea ce constată în acest domeniu chiar şi observaţia exterioară, cunoscătorului ştiinţei spirituale i-se mai vădeşte şi prin altceva. Unii ar putea obiecta că trupul este supus boalelor. Ştiinţa spirituală este în

măsură să ne arate, că o mare parte a boalelor provine din aberaţiile şi rătăcirile corpului astral, care se transmit corpului eteric, şi astfel indirect, prin acesta din urmă, ele distrug armonia desăvârşită a corpului fizic. Corelaţia mai adâncă la care ne referim aci, precum şi adevărata cauză a multor boale se sustrag observaţiilor ştiinţifice care se limitează la fenomenele pur fizice. In cele mai multe cazuri, această corelaţie se stabileşte în felul următor: turburarea provocată de corpul astral nu dă naştere unor boale fizice în decursul aceleiaşi vieţi, ci abia în viaţa următoare. De aceea, legile pe care le avem în vedere aci, prezintă însemnătate numai pentru acela care poate recunoaşte existenţa vieţilor pământeşti repetate. Dar chiar dacă n i voim să ştim nimic despre aceste cunoştinţe mai adânci, însăşi examinarea vieţii obişnuite ne arată că omul se dedă mult prea multor plăceri şi pofte, care subminează armonia corpului fizic. Dar plăcerea, pofta, pasiunea, etc., nu îşi au sediul în corpul fizic, ci în corpul astral. Şi acesta din urmă, în multe privinţe, este încă atât de imperfect, încât poate distruge perfecţiunea corpului fizic. — Accentuăm şi aci că prin aceste expuneri, nu voim să dovedim datele ştiinţei spirituale care se referă la părţile constitutive ale fiinţei omeneşti. Dovezile le luăm din cercetarea spirituală, care constată că, pe calea desăvârşirii sale, corpul fizic a trecut prin patru metamorfoze, iar celelalte părţi constitutive ale omului, au parcurs mai puţine etape, aşa după cum am arătat. Aci am voit doar să arătăm că aceste expuneri ale ştiinţei spirituale se referă la realităţi, care în efectele lor se înfăţişează şi observaţiei exterioare, în diferitele grade de perfecţiune pe care le prezintă corpul fizic, corpul vieţii, etc.

* * *

Dacă voim să ne facem o idee apropiată de realitate despre evoluţia saturneană, trebue să avem în vedere că în cursul ei n'au existat regnurile mineral, vegetal şi animal de azi. Aceste trei regnuri s'au format abia în stadiile următoare ale evoluţiei. Dintre fiinţele pe care le percepem azi pe pământ cu simţurile fizice, pe Saturn nu a existat decât omul. Şi din el, numai corpul fizic, în felul descris. Pământului nu-i aparţin

numai cele patru regnuri: mineral, animal, vegetal şi omenesc, ci şi alte fiinţe, care nu se manifestă într'un corp fizic. Asemenea fiinţe existau şi în evoluţia saturneană. Activitatea acestora pe Saturn a avut ca urmare evoluţia de mai târziu a omului.

Indreptându-ne organele spirituale de percepţiune mai întâiu nu asupra începutului sau a sfârşitului, ci asupra mijlocului întrupării saturniene, constatăm prezenţa unei stări de agregaţie alcătuită numai din „căldură". Nu găsim nicio urmă de gaze, lichide sau solide. Toate aceste stări de agregaţie apar abia în întrupările următoare. Să presupunem că un om, înzestrat cu organele sensoriale de azi, s'ar apropia de acest stadiu saturnean ca observator. Din toate impresiile care se exercită azi asupra simţurilor, afară de sensaţia de căldură, nu l-ar întâmpina niciuna. Să presupunem că un asemenea om s'ar apropia de Saturn. Ajuns în spaţiul ocupat de Saturn, ar putea percepe doar că acesta are o altă temperatură decât spaţiul înconjurător. Dar în spaţiul ocupat de Saturn nu ar simţi pretutindeni aceeaşi temperatură, ci ar simţi alternând în în modul cel mai variat, părţi calde şi reci. Ar percepe căldură radiind potrivit anumitor linii. Aceste linii nu ar fi însă numai drepte, ci, datorită diferenţelor de temperatură, ar provoca şi forme neregulate. Ar avea în faţa lui un corp ceresc organizat, alcătuit numai din căldură, la diferite temperaturi şi într'o continuă alternanţă.

Omul de azi cu greu îşi poate imagina ceva alcătuit numai din căldură, deoarece nu este obişnuit să considere căldura ca o stare de agregaţie aparte, ci să o perceapă doar la corpurile gazoase, lichide şi solide. Indeosebi acela care şi-a însuşit concepţiile fizicei moderne, va găsi că e un non-sens să vorbeşti despre „căldură" în felul arătat de noi. Un asemenea om, probabil va zice: există corpuri solide, lichide şi gazoase; căldura nu este decât starea în care se poate afla una din aceste trei categorii de corpuri. Când cele mai mici particule ale unui gaz se află în mişcare, această mişcare o percepem drept căldură. Unde nu există gaze, nu poate exista o asemenea mişcare, deci nici căldură. — Pentru cercetătorul

spiritual, lucrurile se prezintă altfel. Pentru el căldura este o realitate, despre care vorbeşte la fel cum vorbeşte despre corpurile gazoase, lichide sau solide. Căldura este însă pentru el o substanţă mai subtilă decât gazul. Iar gazul, pentru el, nu este decât căldură condensată, în acelaşi sens, în care lichidul este gaz condensat şi corpul solid, lichid condensat. Aşa dar omul de ştiinţă spirituală vorbeşte despre corpuri de căldură, cum vorbeşte, de altminteri, despre corpuri gazoase sau despre vapori. Dacă voim să urmărim în acest domeniu expunerile cercetătorului spiritual, este necesar să admitem existenţa percepţiunii sufleteşti. In lumea accesibilă simţurilor fizice, căldura ni se înfăţişează exclusiv ca o stare a corpurilor solide, lichide şi gazoase; această stare însă nu este decât faţa exterioară a căldurii, mai bine zis, efectul ei. Fizicienii vorbesc numai despre acest efect al căldurii, nu şi despre natura ei lăuntrică. Să încercăm să facem totală abstracţie de efectul caloric pe care îl primim dela corpurile exterioare, şi să evocăm numai trăirea lăuntrică, pe care o avem când rostim cuvintele: „mi-e cald", „mi-e frig". Această trăire lăuntrică este singura care ne poate da o idee despre ceea ce era Saturn în perioada de evoluţie descrisă mai sus. Am fi putut traversa întreg spaţiul ocupat de Saturn, nicăiri nu ar fi existat gaze care să fi exercitat vreo presiune, niciun corp solid sau lichid, dela care să fi putut primi o impresie de lumină. Insă în fiecare punct al spaţiului, fără vreo impresie dinafară, am fi simţit lăuntric: aici este un anumit grad, dincolo, un alt grad de temperatură.

Intr'un corp ceresc, cu o astfel de constituţie, nu există condiţiuni de vieaţă pentru animalele, plantele şi mineralele din timpurile noastre. (De aceea, aproape că nu mai e necesar să amintim că presupunerea noastră ar fi fost irealizabilă. Căci în structura sa actuală, omul nu ar fi putut sta niciodată ca observator în faţa vechiului Saturn. Ipoteza de mai sus serveşte numai ca mijloc pentru o mai uşoară înţelegere). Entităţile care intră în câmpul cunoaşterii suprasensibile, când aceasta examinează vechiul Saturn, se aflau pe o cu totul altă treaptă de evoluţie decât aceea a fiinţelor pământeşti de astăzi

pe care le percepem cu simţurile fizice. Acestei cunoaşteri i se înfăţişează entităţi, care nu aveau un corp fizic ca omul de astăzi. Când vorbim aci de „corp fizic", trebue să ne ferim de a ne gândi la corpul fizic de azi al omului. In schimb trebue să deosebim, cu grijă, corpul fizic de corpul mineral. Un corp fizic este corpul stăpânit de legile fizice, azi active în regnul mineral. Ori actualul corp fizic al omului nu este stăpânit numai de astfel de legi fizice, ci înafară de acestea, mai este străbătut şi de substanţe minerale. Despre un asemenea corp fizic-mineral, nu putea fi încă vorba pe Saturn. Aci există numai o corporalitate fizică, stăpânită de legi fizice, care se exteriorizează numai în efecte de căldură. Aşa dar, pe Saturn corpul fizic, este un corp de căldură, subtil, diafan, eterat. Din asemenea corpuri de căldură este alcătuit întregul Saturn. Ele formează primul rudiment al corpului fizic-mineral al omului de azi. Acesta din urmă s'a format din rudimentul saturnean mult mai târziu, când i s'au adăugat substanţe gazoase, lichide şi solide, care apar în stadiile următoare ale evoluţiei. Printre entităţile care se înfăţişează conştienţei suprasensibile, când examinează stadiul saturnean, şi despre care trebue să spunem că sunt locuitorii lui Saturn alături de om, sunt entităţi care nu aveau de loc trebuinţă de un corp fizic. Partea lor constitutivă cea mai de jos, era un corp eteric. In schimb ele posedau o parte constitutivă în plus faţă de acelea ale omului de astăzi. Cea mai înaltă parte constitutivă a omului este Omul spirit. Aceste entităţi posedă însă o parte constitutivă şi mai înaltă, iar între corpul eteric şi Omul spirit, au toate principiile descrise în această carte, şi pe care le posedă şi omul: corp astral, Eul, Sinea Spirituală şi Spiritul vieţii. După cum pământul nostru este înconjurat de o atmosferă, tot aşa era şi Saturn; cu deosebirea că „atmosfera" lui Saturn era de natură spirituală [1]). Această atmosferă era alcătuită din enti-

---

1) Pentru a exprima exact experienţa lăuntrică a cercetătorului spiritual, un limbaj absolut precis, în loc să spună „Saturn era înconjorat de o atmosferă", ar trebui să zică: „în momentul în care cunoaşterea suprasensibilă devine conştientă de Saturn, i se înfăţişează şi o atmosferă a lui Saturn „sau" i se înfăţişează anumite entităţi cu o anumită constituţie". Expresiunea „i se înfăţişează un lucru sau altul" trebue să ne fie îngăduită, deoarece, în fond, ea se aplică şi în redarea obişnuită a experienţelor psihice reale din timpul percepţiunilor fizice. Această remarcă trebue să o avem mereu în faţa ochilor în expunerile ce urmează. Ea rezultă, de altfel, şi din însuşi cadrul expunerilor.

tăţile amintite şi încă şi din altele. Intre corpurile de căl-
dură saturniene şi entităţile caracterizate, se desfăşoară o
continuă influenţă reciprocă. Aceste entităţi îşi cufundau prin-
cipiile lor constitutive în corpurile de căldură ale lui Saturn.
Şi în timp ce în înseşi aceste corpuri de căldură nu era vieaţă,
în ele se exprima vieaţa locuitorilor mediului înconjurător. Am
putea să le comparăm cu un fel de oglinzi; numai că ele nu
oglindeau imaginile entităţilor amintite, ci stările lor de vieaţă.
In Saturn nu am fi putut descoperi nicio urmă de vieaţă;
totuşi el acţiona vivifiant asupra spaţiului ceresc înconjurător,
deoarece reflecta în acest spaţiu, ca un ecou, vieaţa ce i se
trimetea. Intregul Saturn apărea ca o oglindă a vieţii cereşti.
Entităţi foarte înalte, pe a căror vieaţă o reflectă Saturn, le vom
numi „Spirite ale Inţelepciunii". (In esoterismul creştin ele
poartă numirea de „Kyriotetes", adică „Domnii"). Activitatea
Spiritelor Inţelepciunii pe Saturn nu începe în amintita perioadă
de mijloc a evoluţiei saturniene. Intr'un anumit sens, atunci ea
era deja terminată. Inainte de a fi putut deveni conştiente de
oglindirea propriei lor vieţi, reflectată de corpurile de căldură
saturniene, aceste entităţi au trebuit să prelucreze mai întâiu
aceste corpuri de căldură în aşa fel, încât să devină capabile
de această oglindire. De aceea, activitatea lor intervine îndată
după începutul evoluţiei saturniene. Atunci, corporalitatea
saturneană era încă o substanţialitate haotică, incapabilă să
oglindească ceva. — Examinând această substanţialitate haotică,
cercetarea spirituală ajunge la începutul evoluţiei saturniene.
Ceea ce poate fi observat aci, nu are încă de loc caracterul
de căldură de mai târziu. Dacă voim să o caracterizăm, nu
putem vorbi decât despre o însuşire, care se poate asemăna
cu voinţa omului. In întregime ea nu este altceva decât
voinţă. Avem aşa dar a face cu o stare pur sufletească. Dacă
urmărim de unde provine această „voinţă", aflăm că ea este
emanaţiunea unor fiinţe sublime, care, în evoluţia lor, s'au ri-
dicat la trepte ce nu pot fi decât presimţite, aşa încât atunci
când a început evoluţia saturneană, ele au fost capabile să
reverse din propria lor fiinţă „voinţa". După ce această re-
vărsare a durat un anumit timp, activitatea „Spiritelor Inţe-

lepciunii" caracterizate mai sus, se uneşte cu această voinţă. Datorită acestei activităţi, voinţa, mai înainte cu totul lipsită de însuşiri, dobândeşte treptat calitatea de a reflecta vieaţa în spaţiul ceresc. — Entităţile care au simţit suprema lor fericire în emanarea voinţei la începutul evoluţiei saturniene, le putem numi „Spiritele Voinţei". (In esoterismul creştin ele poartă denumirea de „Tronuri"). — După ce prin cooperarea voinţei cu vieaţa, s'a atins o anumită treaptă a evoluţiei saturniene, intervine activitatea altor entităţi, care de asemenea se găsesc în atmosfera lui Saturn. Ele pot fi numite „Spiritele Mişcării". (In esoterismul creştin: „Dynamis" sau „Puteri"). Aceste entităţi nu au nici corp fizic, nici corp eteric. Principiul lor constitutiv cel mai de jos este corpul astral. Când corpurile saturniene au dobândit calitatea de a oglindi vieaţa, această vieaţă reflectată este capabilă să se pătrundă de însuşirile care îşi au sediul în corpurile astrale ale „Spiritelor Mişcării". Urmarea este că din Saturn par a fi asvârlite în spaţiul ceresc manifestări de sensaţii, sentimente şi alte forţe sufleteşti asemănătoare. Intregul Saturn pare acum o fiinţă însufleţită care manifestă simpatii şi antipatii. Aceste manifestări sufleteşti nu sunt de loc ale sale, ci acţiunea psihică reflectată a „Spiritelor Mişcării". — După ce şi aceasta a durat un anumit timp, începe activitatea altor entităţi, pe care le vom numi „Spiritele Formei". Partea constitutivă cea mai de jos a acestor entităţi este de asemenea corpul astral. Totuşi acesta se află pe o altă treaptă de evoluţie decât corpul astral al „Spiritelor Mişcării". In timp ce acestea din urmă împărtăşesc vieţii reflectate numai manifestări de sensaţii cu un caracter general, corpul astral al „Spiritelor Formei" (în esoterismul creştin: „Exusiai", „Stăpâniri") face ca manifestările de sensaţii să pară asvârlite în spaţiul cosmic de către fiinţe distincte. Am putea zice că „Spiritele Mişcării" fac ca întreg astrul saturnean să apară ca o fiinţă însufleţită. „Spiritele Formei„ împart vieaţa sufletească în fiinţe distincte, aşa încât Saturn apare acum ca o reuniune de astfel de fiinţe sufleteşti distincte. — Pentru a avea o imagine, să ne gândim la o mură şi la alcătuirea ei din bobiţe distincte. Tot aşa, — pentru cunoaşterea suprasensibilă, —

Saturn, în epoca de evoluţie descrisă, este alcătuit din fiinţe saturniene distincte, care bineînţeles nu au nici vieaţă proprie şi nici suflet propriu, ci oglindesc vieaţa şi sufletul entităţilor caracterizate. — In acest moment al evoluţiei saturniene, intervin entităţi, care au de asemenea ca cea mai de jos parte constitutivă corpul astral, pe care l-au ridicat pe o astfel de treaptă de evoluţie, încât acţionează ca un „Eu“ omenesc de astăzi. Prin aceste entităţi, „Eul“ priveşte din ambianţa lui Saturn în spre acesta. Şi el împărtăşeşte natura sa fiinţelor distincte ale lui Saturn. Datorită acestui fapt, din Saturn se trimite ceva în spaţiul cosmic ce apare asemănător manifestărilor personalităţii omeneşti din actualele condiţiuni de vieaţă. Entităţile active în acest fenomen, le vom numi „Spirite ale Personalităţii“. (In esoterismul creştin: „Archai“ sau „Incepătorii“). Ele conferă corpurilor saturniene aparenţa caracterului personalităţii. Totuşi personalitatea însăşi nu există pe Saturn, ci numai imaginea ei oglindită, sau învelişul personalităţii. Personalitatea reală o au „Spiritele Personalităţii“ din ambianţa lui Saturn. Tocmai prin faptul că aceste „Spirite ale Personalităţii“ lasă să li se oglindească natura lor de către corpurile saturniene, acestora li se împărtăşeşte acea substanţialitate subtilă, pe care am descris-o mai sus drept „căldură“. — In întreg cuprinsul lui Saturn nu există nicio vieaţă lăuntrică; „Spiritele Personalităţii“ însă, iau cunoştinţă de imaginea propriei lor vieţi lăuntrice, prin aceea că, această imagine le vine din Saturn sub formă de căldură.

După ce s'au înfăptuit toate acestea, „Spiritele Personalităţii“ ating treapta de evoluţie pe care se găseşte omul în prezent. Ele parcurg aci etapa lor de om. Dacă privim la aceste fenomene cu ochi nepărtinitori, trebue să ne putem reprezenta faptul că o fiinţă poate fi „om“ nu numai sub forma pe care o are omul astăzi. „Spiritele Personalităţii“ sunt „oameni“ pe Saturn. Partea lor constitutivă cea mai de jos nu este corpul fizic, ci corpul astral cu „Eul“. De aceea ele nu pot exprima trăirile corpului astral printr'un corp fizic şi eteric ca omul actual; ele nu numai că p o s e d ă „Eul“, ci ş t i u de el, deoarece căldura lui Saturn, prin oglindire ridică în conştienţa

lor acest Eu. Deci „Spiritele Personalităţii“ sunt „oameni“, în alte condiţiuni de vieaţă decât cele de pe Pământ.

In continuarea evoluţiei, pe Saturn încep să se desfăşoare fenomene şi fapte de altă natură decât cele descrise până aci. Dacă până aci totul era numai oglindire a unei vieţi şi a unei sensibilităţi exterioare, acum începe un fel de vieaţă interioară. In lumea saturneană ici şi colo se ivesc lumini, care când se aprind, când se sting. Ici şi colo apare câteo licărire tremurătoare, câteo fulgerare care brăzdează spaţiul. Corpurile de căldură saturniene încep să licărească, să strălucească, să radieze chiar. Prin atingerea acestei etape de evoluţie se prezintă iarăşi, pentru anumite entităţi, posibilitatea să desfăşoare o activitate. Sunt fiinţele pe care le vom numi „Spiritele Focului“. (In esoterismul creştin: „Archangeloi“ sau „Arhangheli“). Aceste entităţi posedă un corp astral, însă la acest stadiu al evoluţiei lor, nu pot da niciun impuls acestui corp astral; ele n'ar fi capabile să desvolte niciun sentiment, nicio sensibilitate, dacă nu ar putea exercita o acţiune asupra corpurilor de căldură care au atins pe Saturn treapta descrisă. Această activitate le dă posibilitatea să-şi cunoască propria lor existenţă prin efectele acţiunii pe care o exercită. Ele nu-şi pot zice: „Eu exist“, ci doar: „Ambianţa mea mă face să exist“. Aceste entităţi percep, iar percepţiunile lor constau din amintitele efecte de lumină de pe Saturn. Acestea constitue, într'un anumit fel, „Eul“ lor. El le conferă un gen deosebit de conştienţă. O putem numi conştienţă de imagini. Ea poate fi asemănată cu conştienţa de vis a omului de azi; gradul ei de luminozitate însă, era cu mult mai intens decât acela al visului. Nu avem a face cu imagini de vis care apar şi dispar fără coerenţă, ci cu imagini care stau într'un raport real cu jocul de lumini de pe Saturn. — In acest raport de reciprocitate dintre Spiritele Focului şi corpurile de căldură saturniene, se incorporează evoluţiei, germenii organelor sensoriale ale omului. Organele prin care omul percepe astăzi lumea fizică, încep să apară în primele lor rudimente subtile, eterate. Facultatea de percepţiune clarvăzătoare percepe pe Saturn fantome omeneşti, înzestrate deocamdată numai cu arhitipurile-lumină ale orga-

nelor sensoriale. — Aceste organe sensoriale sunt deci rodul activităţii Spiritelor Focului; la crearea lor însă nu participă numai această categorie de spirite. Deodată cu Spiritele Focului, intră în câmpul de activitate saturnean şi alte entităţi. Sunt entităţi atât de departe în evoluţia lor, încât se pot servi de germenii simţurilor, pentru a contempla fenomenele cosmice care se desfăşoară pe Saturn. Sunt entităţile pe care le putem numi „Spiritele Iubirii“. (In esoterismul creştin: „Serafimii“). Dacă aceste entităţi nu ar fi prezente, Spiritele Focului nu ar putea avea starea de conştienţă pe care am descris-o. Spiritele Iubirii contemplă fenomenele de pe Saturn cu o conştienţă, care le permite să treacă aceste fenomene ca imagini, asupra Spiritelor Focului. Ele înseşi renunţă la toate foloasele pe care le-ar putea avea prin această contemplare, la orice plăcere, la orice bucurie; pe toate acestea le jertfesc, ca să le poată avea Spiritele Focului.

Acestor evenimente le urmează o nouă perioadă a existenţei saturniene. Un nou element se alătură jocului de lumină. Multora poate să le pară o absurditate, când vom arăta ceea ce se desfăşoară acum în faţa cunoaşterii suprasensibile. In interiorul lui Saturn, se frământă şi se întrepătrund sensaţii de gust. In cele mai diferite puncte din interiorul lui Saturn, se pot constata sensaţii de dulce, amar, acru, etc., iar înafară, în spaţiul ceresc, toate acestea se percep ca sunet, ca un fel de muzică. — Inăuntrul acestor fenomene alte entităţi găsesc posibilitatea să desvolte o activitate pe Saturn. Sunt „Fii Amurgului“ sau „Fii Vieţii“ (In esoterismul creştin: „Angeloi“, „Ingeri“). Aceste spirite intră în raport cu forţele de gust care, în interiorul lui Saturn, se ridică şi coboară în valuri. Datorită acestui fapt, corpul lor eteric ajunge la o activitate, pe care o putem asemăna cu un fel de metabolism. Ele aduc viaţa în interiorul lui Saturn. Urmarea este că în Saturn încep să se desfăşoare procese de nutriţie şi de eliminare. „Fii Amurgului“ nu provoacă d i r e c t aceste procese, ci activitatea desfăşurată de ele provoacă i n d i r e c t asemenea procese. Această viaţă lăuntrică face posibilă coborîrea altei categorii de entităţi în sfera astrului saturnean. Sunt „Spiritele Armoniilor“ (In esote-

rismul creştin „Heruvimii"). Aceste entităţi împărtăşesc „Fiilor Vieţii" un fel de conştienţă obscură. Ea este mai obscură şi mai crepusculară decât conştienţa de vis a omului de astăzi. O conştienţă asemănătoare celei pe care o are omul în somnul fără vise. Această stare de conştienţă este atât de inferioară, încât omul de astăzi „nici nu devine conştient de ea". Totuşi ea există. Ea se deosebeşte de conştienţa stării de veghe atât ca gen, cât şi ca intensitate. Această „conştienţă de somn fără vise" în prezent o au plantele. Chiar dacă ea nu mijloceşte o percepere a unei lumi exterioare, în sens omenesc, ea coordonează funcţiunile biologice, punându-le în armonie cu fenomenele exterioare ale lumii. In decursul perioadei saturniene, de care vorbim, „Fii Vieţii" nu sunt capabili să perceapă această coordonare; „Spiritele Armoniilor" însă o percep, şi de aceea ele sunt coordonatorii propriuzişi. — Această vieaţă, se desfăşoară în întregime, în fantomele omeneşti caracterizate. De aceea, fantomele apar privirii spirituale, vivifiate; vieaţa lor însă nu este decât o vieaţă aparentă. E vieaţa „Fiilor Vieţii", care pentru a se manifesta, se servesc de fantomele omeneşti [1]).

Să ne îndreptăm acum atenţiunea asupra fantomelor omeneşti, cu vieaţa lor aparentă. In cursul perioadei saturniene descrise, forma lor e mereu schimbătoare. Când îmbracă o înfăţişare, când alta. In continuarea evoluţiei, formele lor devin tot mai precise, păstrându-se temporar. Aceasta se datoreşte faptului că ele încep să fie străbătute de înrâuririle acelor spirite, care au intervenit chiar la începutul evoluţiei saturniene, adică „Spiritele Voinţei" („Tronurile"). Urmarea este că însăşi fantoma omenească apare dotată cu cea mai simplă formă de conştienţă. Această conştienţă trebue să ne-o reprezentăm şi mai obscură decât a aceea a somnului fără vise. In actualele împrejurări, această conştienţă o au mineralele. Ea stabileşte

---

1) Pentru a înlesni cunoaşterea acestor entităţi, le înşirăm în ordinea ierarhică, începând cu cele imediat superioare omului:

1. **Fii Amurgului (Îngerii)**
2. **Spiritele Focului (Arhanghelii)**
3. **Spiritele Pesonalităţii (Arhaii)**
4. **Spiritele Formei (Stăpânirile)**
5. **Spiritele Mişcării (Puterile)**
6. **Spiritele Înţelepciunii (Domniile)**
7. **Spiritele Voinţei (Tronurile)**
8. **Spiritele Armoniilor (Heruvimii)**
9. **Spiritele Iubirii (Serafimii)**

(Nota trad.)

armonia dintre fiinţa lăuntrică şi lumea fizică exterioară. Pe Saturn, coordonatorii acestei armonii sunt „Spiritele Voinţei". Datorită acestui fapt, omul apare ca o copie a vieţii saturniene însăşi. Ceea ce este viaţa lui Saturn în mare, la această etapă, este omul în mic. Şi astfel se sădeşte primul germene al principiului, care şi în omul de astăzi este încă tot în stare de germene: „Omul spirit" (Atma). In spre interior (în Saturn), această voinţă omenească obscură se arată facultăţii de percepere suprasensibilă prin efecte, care pot fi asemănate cu „mirosurile". In afară, în spre spaţiul ceresc, este activă o manifestare asemănătoare aceleia a unei personalităţi, care nu este însă condusă de un „Eu" lăuntric, ci este mânuită din afară ca o maşină. Mânuitorii sunt „Spiritele Voinţei".

Dacă îmbrăţişăm cu privirea expunerile făcute până aci, vom observa, că, începând cu perioada de mijloc a evoluţiei saturniene, treptele succesive ale acestei evoluţii au putut fi caracterizate comparând manifestările lor cu sensaţiile pe care, în prezent, ni le mijlocesc simţurile noastre. Am putut spune: evoluţia saturneană se manifestă sub formă de căldură, acesteia i se alătură un joc de lumină, apoi un joc de gusturi şi de sunete; în sfârşit apare ceva, care în spre interiorul lui Saturn se manifestă ca sensaţii olfactive, iar în spre exterior ca un Eu omenesc acţionând maşinal. Cum s'a desfăşurat evoluţia saturneană înainte de apariţia căldurii? Această evoluţie nu se mai poate compara cu niciuna din realităţile accesibile simţurilor exterioare. Căldurii îi premerge o stare pe care omul o trăieşte astăzi numai în interiorul său. Când se dă reprezentărilor pe care şi le formează el însuşi în suflet, fără să fie determinat de vreo impresie exterioară, atunci are în sine ceva ce nu poate fi perceput de simţurile fizice, ci este accesibil numai contemplării superioare. Stării de căldură a lui Saturn îi premerg revelaţii, a căror realitate nu o poate percepe decât contemplarea suprasensibilă. Trei asemenea stări pot fi numite: căldură pur sufletească, imperceptibilă înafară; lumină pur spirituală, care înafară este întunerec; şi în sfârşit fiinţare spirituală, desăvârşită în ea însăşi, care, pentru a fi conştientă de sine, nu are trebuinţă de nicio realitate exterioară. Căldură

pur lăuntrică, însoţeşte apariţia „Spiritelor Mişcării“; lumină pur spirituală însoţeşte apariţia „Spiritelor Înţelepciunii“, şi fiinţarea lăuntrică pură este legată de întâia emanaţiune a „Spiritelor Voinţei“.

Cu apariţia căldurii saturniene, evoluţia noastră iese din vieaţa lăuntrică, din spiritualitatea pură, şi intră pentru întâia dată într'o existenţă manifestată exterior. Deosebit de greu îi va fi conştienţei actuale să înţeleagă că abia cu starea de căldură a lui Saturn apare pentru întâia dată „timpul“. Căci stările premergătoare nu se desfăşoară în timp. Ele aparţin acelei regiuni pe care în ştiinţa spirituală o putem numi „Permanenţa“. De aceea, toate relaţiile de timp pe care le-am întrebuinţat în descrierea stărilor din „regiunea permanenţei“, le-am folosit numai ca termeni de comparaţie pentru o mai uşoară înţelegere. Ceea ce premerge „timpului“, limba omenească nu poate caracteriza decât tot prin expresiuni care conţin noţiunea de timp. Trebue să ne dăm seama că, deşi etapele întâia, a doua şi a treia a evoluţiei saturniene, nu s'au desfăşurat „succesiv“ în sens actual, totuşi e imposibil să le descriem altfel decât succesiv. Cu toată „permanenţa“ sau concomitenţa lor, ele depind totuşi în aşa fel una de cealaltă, încât această dependenţă poate fi comparată cu o succesiune în timp.

Prin aceste indicii privitoare la primele stări ale evoluţiei saturniene, cade lumină şi asupra „originii“ acestor stări. Din punct de vedere pur raţional, este, firește, posibil ca faţă de orice origine, să întrebi de „originea acestei origini“. Realităţii nu i se poate însă aplica acest procedeu. Pentru a înţelege aceasta, e deajuns să reflectăm asupra următorului exemplu. Pe un drum descoperim câteva urme. Ne întrebăm: de unde provin ele? Putem primi răspunsul: dela un car. Apoi putem întreba: de unde a venit şi încotro s'a dus acel car? Iarăşi este cu putinţă un răspuns întemeiat pe fapte. Apoi se mai poate întreba: Cine a venit cu acel car? Ce intenţii avea, ce a făcut? In cele din urmă ajungem la un punct, la care datorită înseşi faptelor, trebue să înceteze orice întrebare. Cel ce mai continuă şi atunci cu întrebările, deviază dela întrebarea iniţială. El nu face decât să continue automat întrebările. In

asemenea cazuri, din care am dat un exemplu, vedem lămurit că faptele înseşi condiţionează sfârşitul punerii întrebărilor. Atunci însă când e vorba de marile probleme ale universului, această constatare nu este atât de evidentă. Când vom examina lucrurile din acest punct de vedere, vom observa că orice întrebare privitoare la „origine“ trebue să se oprească la stările saturniene descrise mai sus. Căci am ajuns într'un domeniu, în care fiinţele şi fenomenele nu se mai justifică printr'o realitate din care ar descinde, ci numai prin ele înseşi.

Rezultatul evoluţiei saturniene este germenul omenesc, desvoltat până la o anumită treaptă. El a dobândit conştienţă inferioară, obscură, de care am vorbit mai sus. Să nu ne închipuim însă că evoluţia acestei conştienţe începe abia în ultima perioadă saturneană. „Spiritele Voinţei“ activează dealungul tuturor perioadelor. Rezultatul activităţii lor se vădeşte însă percepţiunii suprasensibile în deosebi în ultima perioadă. In general, nu există o delimitare precisă între activitatea diferitelor categorii de entităţi. Când zicem: mai întâiu acţionează „Spiritele Voinţei“, apoi „Spiritele Inţelepciunii“, etc., nu înţelegem că ele ar acţiona numai atunci. Ele acţionează dealungul întregii evoluţii saturniene; în amintitele perioade însă activitatea lor poate fi observată cel mai bine. Adică, diferitele categorii de entităţi aveau atunci, aşa zicând, conducerea evoluţiei.

Astfel întreaga evoluţie saturneană apare ca o prelucrare săvârşită de „Spiritele Inţelepciunii“, „Spiritele Mişcării“, „Spiritele Formei“, etc., asupra elementului-voinţă emanat de „Spiritele Voinţei“. Prin această activitate, înseşi entităţile spirituale parcurg o evoluţie. Aşa de pildă, „Spiritele Inţelpciunii“ stau pe o altă treaptă de evoluţie după ce au primit reflexul vieţii lor, oglindit de Saturn. Rodul activităţii lor măreşte facultăţile propriei lor fiinţe. După ce şi-au încheiat activitatea, entităţile spirituale trec printr'o stare asemănătoare somnului. Perioadele de activitate de pe Saturn, sunt urmate de perioade, în decursul cărora aceste entităţi trăiesc în alte lumi. Atunci activitatea lor nu este îndreptată spre Saturn. Din această cauză, în evoluţia saturneană, pe care am descris-o, percep-

ţiunea clarvăzătoare distinge un fel de urcare şi coborîre. Faza de urcare durează până la formarea stării de căldură. Apoi, odată cu apariţia jocului de lumină, începe un fel de coborîre. Şi atunci când, datorită „Spiritelor Voinţei", fantomele omeneşti şi-au închegat o formă mai constantă, entităţile spirituale s'au şi retras treptat, treptat: evoluţia saturneană se stinge; ea dispare ca atare. Intervine un fel de pauză de odihnă. In acest răstimp, germenele fiinţei omeneşti trece ca printr'o stare de descompunere; dar nu printr'o descompunere prin care ar dispare, ci printr'o descompunere asemănătoare aceleia a unei seminţe care odihneşte în pământ, pentru a deveni o plantă nouă. Astfel odihneşte germenele fiinţei omeneşti în sânul lumii, aşteptând o nouă trezire. Iar când momentul trezirii a sosit, entităţile spirituale descrise mai sus, le găsim dotate cu facultăţi nouă care le permit să continue prelucrarea germenului fiinţei omeneşti. In corpul lor eteric, „Spiritele Inţelepciunii" au atins facultatea, nu numai să se bucure de oglindirea vieţii lor, ca pe Saturn, ci să emane, din fiinţa lor, vieaţa, şi să dateze astfel, cu vieaţă alte fiinţe. „Spiritele Mişcării" se găsesc acum pe treapta, pe care se găseau „Spiritele Inţelepciunii" pe Saturn. Acolo, partea cea mai de jos a fiinţei lor era corpul astral. Acum, ele posedă şi un corp eteric (un corp al vieţii). In mod corespunzător, şi celelalte entităţi spirituale s'au ridicat pe trepte mai înalte de evoluţie. De aceea, toate aceste entităţi sunt capabile să lucreze acum altfel ca pe Saturn la continuarea desvoltării germenului omenesc. — Aşa dar, la sfârşitul evoluţiei saturniene, germenele omenesc era descompus. Pentru ca entităţile spirituale, evoluate între timp, să-şi poată continua opera de acolo de unde au întrerupt-o odinioară, germenele omenesc trebue să repete mai întâiu pe scurt, toate fazele prin care a trecut pe Saturn. Acestea sunt constatările pe care le face cercetarea suprasensibilă. Germenele omenesc reapare. Apoi începe să se desvolte din sine, datorită forţelor care au fost sădite în el pe Saturn. Din întunerec el apare ca o entitate-voinţă, se ridică până la o aparenţă a vieţii, a sufletescului, etc., până la acea manifestare de personalitate maşinală, pe care o avea la sfârşitul evoluţiei saturniene.

* * *

Al doilea din amintitele stadii mari de evoluție, adecă „stadiul solar", ridică ființa omenească pe o treaptă de conștiență mai înaltă decât aceea pe care o atinsese pe Saturn. Comparând această conștiență solară cu conștiența actuală a omului, am putea-o numi „inconștiență". Căci se aseamănă întru câtva cu conștiența de somn fără vise. Am mai putea-o compara și cu starea de conștiență inferioară, asemănătoare somnului, în care e cufundat în prezent regnul vegetal. Pentru contemplarea suprasensibilă nu există stări de „inconștiență", ci numai grade diferite de conștiență. Totul în lume este conștient. — In decursul evoluției solare, ființa omenească atinge un grad mai înalt de conștiență prin faptul că i se integrează corpul eteric (corpul vieții). Inainte ca această integrare să se poată înfăptui, trebue să se repete fazele saturniene, așa cum s'a descris mai sus. Această repetiție are un scop bine determinat. După terminarea pauzei despre care am vorbit în expunerile precedente, Saturn de odinioară, reapare din „somnul cosmic" ca un nou corp ceresc, ca Soare. Insă prin aceasta, condițiunile evoluției se modifică. Entitățile spirituale, a căror activitate de pe Saturn am descris-o, s'au ridicat ele înseși la alte trepte de evoluție. Pe Soarele nou format, germenele omului apare mai întâiu sub forma pe care o avusese pe Saturn. El trebue să metamorfozeze în așa fel diferitele stadii de evoluție parcurse pe Saturn, încât ele să se adapteze stărilor de pe Soare. De aceea evoluția solară începe cu repetarea fazelor saturniene, pentru a le adapta condițiunilor modificate ale vieții solare. După ce ființa omului a ajuns atât de departe, încât gradul de evoluție atins pe Saturn s'a adaptat condițiunilor solare, „Spiritele Ințelepciunii" încep să reverse corpul eteric în corpul fizic. Treapta mai înaltă, pe care o atinge omul pe Soare, poate fi caracterizată astfel: corpul fizic, existent deja pe Saturn ca germene, prin faptul că devine purtătorul unui corp eteric (corp al vieții), se ridică pe a doua treaptă de perfecțiune. In ceea ce privește corpul eteric el însuși, el atinge în decursul evoluției solare întâiul său grad de perfecțiune. Insă pentru a se putea înfăptui în corpul fizic al doilea grad de perfecțiune și în corpul eteric întâiul grad de perfec-

ţiune, este necesar ca în continuarea evoluţiei solare să intervină cu activitatea lor şi alte entităţi spirituale.

Când „Spiritele Înţelepciunii“ încep să reverse corpul vieţii, astrul solar, mai înainte întunecos, începe să lumineze. Simultan încep să se manifeste în germenele fiinţei omeneşti, primele funcţiuni lăuntrice: viaţa începe. Ceea ce, descriind evoluţia saturneană, am caracterizat numai ca viaţă aparentă, acum devine viaţă reală. Revărsarea corpurilor eterice durează un anumit timp. După trecerea acestui timp, în germenele omenesc apare o modificare însemnată. El se scindează în două părţi. Pe când mai înainte, corpul fizic şi cel eteric formau într'o uniune intimă, un tot, acum corpul fizic începe să se manifeste ca un principiu constitutiv distinct. Totuşi, şi acest corp fizic astfel separat, rămâne străbătut de corpul vieţii. Avem a face acum cu o fiinţă omenească bipartită. Prima parte o formează corpul fizic străbătut de activitatea corpului vieţii; cealaltă parte este exclusiv corp al vieţii. Această scindare se desfăşoară în cursul unei pauze a vieţii solare. In timpul ei, lumina, ce apăruse mai înainte, se stinge. Scindarea se face în cursul unei „pauze“, în cursul unei „nopţi cosmice“. Această „pauză“ este însă cu mult mai scurtă decât pauza dintre stadiul saturnean şi cel solar. După trecerea pauzei, „Spiritele Înţelepciunii“ continuă să acţioneze o anumită vreme asupra omului bipartit, după cum, mai înainte, acţionaseră asupra omului unitar. Apoi intervin cu activitatea lor „Spiritele Mişcării“. Acestea străbat cu propriul lor corp astral, corpul eteric omenesc. Ca urmare, acesta dobândeşte facultatea de a executa anumite mişcări înăuntrul corpului fizic. Sunt mişcări ce se pot asemăna cu mişcările sevei într'o plantă din vremea noastră.

Astrul saturnean era alcătuit numai din substanţă de căldură. In decursul evoluţiei solare, această substanţă de căldură se condensează parţial până la o stare de agregaţie pe care o putem asemăna cu starea gazoasă din timpul nostru. Este starea de agregaţie pe care o putem numi, „aer“. Primele începuturi ale acestei noi stări de agregaţie apar după ce „Spiritele Mişcării“ au intervenit cu activitatea lor. Conştienţei suprasensibile i se înfăţişează acum următoarea privelişte. Înăuntrul

substanţei de căldură apar formaţiuni subtile, pe care forţele corpului vieţii le pun în mişcări regulate. Aceste mişcări re- prezintă corpul fizic al omului, pe treapta lui de evoluţie de atunci. Ele sunt în întregime străbătute de căldură şi sunt în- conjurate de un înveliş caloric. Fiinţa omenească, sub raport fizic, este alcătuită acum din formaţiuni de căldură, avân integrate în ele structuri de „aer" care sunt într'o mişcare re- gulată. Şi dacă voim să menţinem comparaţia cu plantele de azi, trebue să rămânem conştienţi de faptul că nu avem a face cu un ţesut vegetal compact, ci cu o structură urzită din „aer" sau elemente gazoase [1]), ale cărei mişcări pot fi comparate cu mişcările sevei din plantele actuale. — Evoluţia astfel carac- terizată continuă. După un anumit timp intervine iarăşi o pauză; după terminarea ei, Spiritele Mişcării îşi continuă acti- vitatea până când se alătură activităţii lor aceea a „Spiritelor Formei". Rezultatul activităţii Spiritelor Formei constă în faptul că structurile gazoase, mai înainte în continuă metamorfoză îmbracă acum forme constante. Acest rezultat este consecinţa faptului că Spiritele Formei lasă alternativ forţele lor să se adâncească şi să se retragă din corpurile eterice ale oamenilor. Mai înainte, când asupra lor acţionaseră numai Spiritele Mişcării structurile gazoase erau într'o continuă mişcare, menţinându-şi forma numai câteo clipă. Acum, ele îmbracă însă tempora- forme distincte. — După trecerea unui anumit timp, urmează din nou o pauză. După terminarea acestei pauze, Spiritele Formei îşi reiau activitatea. In evoluţia solară, intervin apoi condiţiuni de vieaţă cu totul nouă.

Cu acestea am ajuns la mijlocul evoluţiei solare. Este mo- mentul când Spiritele Personalităţii, care pe Saturn atinseseră treapta de om, se ridică pe o treaptă mai înaltă de perfecţiune. Ele depăşesc treapta de om şi dobândesc o conştienţă, pe care omul de azi, în cadrul normal al evoluţiei pământeşti, nu o are încă. El o va dobândi după ce Pământul — adecă al patrulea stadiu al evoluţiei planetare — va fi atins ţinta sa şi va fi întrat în umătoarul stadiu planetar. Atunci omul nu va

---

1) Elementul gazos apare conştienţei suprasensibile prin lumina pe care o radiază. De aceea am putea vorbi şi despre structuri luminoase, care se arată privirii spirituale.

percepe în jurul său numai ceea ce îi mijlocesc simţurile fizice, ci va fi capabil să perceapă în imagini, stările lăuntrice, stările sufleteşti ale fiinţelor înconjurătoare. Va avea o conştienţă în imagini, păstrând însă pe deplin şi conştienţa de sine. In această contemplare în imagini, nu se va amesteca nimic vag, nimic obscur. Ea va fi o percepţiune luminoasă a stărilor sufleteşti, bine înţeles o percepţiune în imagini. Aceste imagini vor fi însă expresia unor realităţi după cum astăzi colorile şi sunetele sunt expresia unor realităţi. In prezent, la această contemplare, omul se poate ridica numai prin disciplina spirituală. Despre această disciplină vom vorbi într'un alt capitol al acestei cărţi. — Această contemplare în imagini, Spiritele Personalităţii o dobândesc la mijlocul stadiului solar, ca dar normal al evoluţiei lor. Tocmai prin aceasta ele devin capabile să acţioneze în cursul evoluţiei solare asupra corpului eteric nou format al fiinţei omeneşti, în mod asemănător cum au acţionat pe Saturn asupra corpului fizic. După cum, pe Saturn, căldura le-a reflectat propria lor personalitate, tot astfel formaţiunile gazoase le reflectă acum, în strălucire de lumină, imaginile conştienţei lor văzătoare. Ele contemplă în mod supra-sensibil fenomenele ce se desfăşoară pe Soare. Această contemplare însă nu este o simplă observaţie. Căci în imaginile care ţâşnesc din Soare, pare a se manifesta ceva din forţa pe care pământenii o numesc iubire. Examinând sufleteşte mai în deaproape acest fenomen, descoperim cauza sa. In lumina care radiază din Soare pătrund şi încep să acţioneze fiinţe sublime. Sunt „Spiritele Iubirii“ (în esoterismul creştin: „Serafimii“). De aci înainte, ele acţionează, în colaborare cu spiritele Personalităţii, asupra corpului eteric omenesc. Datorită acestei activităţi, corpul eteric progresează cu o treaptă în evoluţia sa. Dobândeşte nu numai facultatea de a metamorfoza structurile gazoase din corpul omenesc, ci de a le prelucra în aşa fel, încât să apară formele elementare ale unei reproduceri a fiinţei omeneşti. Se detaşează (ca printr'un fel de exalare) anumite părţi din formaţiunile gazoase, care se plăsmuesc apoi în structuri asemănătoare formaţiunilor materne.

Pentru a putea continua descrierea evoluţiei solare, trebue

să ne referim la un fapt al devenirii lumii, de cea mai mare importanţă. Acest fapt este următorul: nu toate fiinţele ating, în cursul unei epoci, ţinta evoluţiei lor. O parte din ele rămâne în urmă. Astfel, nu toate Spiritele Personalităţii au atins într'adevăr pe Saturn treapta de om. Tot aşa nu fiecare corp fizic omenesc, desvoltat pe Saturn, a atins acel grad de maturitate, încât pe Soare să devină purtătorul unui corp eteric independent. Urmarea acestui fapt este că pe Soare există fiinţe şi formaţiuni, care nu corespund mediului lor înconjurător. Ele trebue să dobândească în cursul evoluţiei solare, ceea ce au neglijat pe Saturn. De aceea, pe Soare, observaţia suprasensibilă constată următoarele: Când Spiritele Înţelepciunii încep să reverse corpurile vieţii (corpurile eterice), astrul solar se turbură aşa zicând. El este străbătut de formaţiuni, care, propriu zis, aparţin încă lui Saturn. Sunt formaţiuni de căldură, incapabile să se condenseze în structuri de aer. Sunt fiinţele omeneşti rămase îndărăt pe treapta saturneană. Ele nu pot deveni purtătoare ale unui corp eteric normal desvoltat. — Pe Soare substanţa de căldură saturneană rămasă astfel îndărăt, se scindează în două părţi. O parte este absorbită de corpurile omeneşti şi formează, de aci înainte, un fel de natură inferioară înăuntrul fiinţei omeneşti. Prin aceasta, fiinţa omenească primeşte pe Soare în corporalitatea ei un element, care, propriu zis, corespunde etapei saturniene. După cum corpul saturnean al omului, a îngăduit odinioară Spiritelor Personalităţii să se ridice la treapta de om, tot astfel, acum, pe Soare, această parte saturneană din om, serveşte în acelaşi scop, Spiritelor Focului. Ele se ridică pe Soare la treapta de om, prin aceea că lasă să pătrundă şi să iasă forţele lor în această parte saturneană a fiinţei omeneşti, aşa cum au făcut acest lucru Spiritele Personalităţii pe Saturn. Acestea de asemenea se desfăşoară la mijlocul evoluţiei solare. Partea saturneană din om, a devenit acum atât de matură, încât cu ajutorul ei, Spiritele Focului (Archangeloi) pot să parcurgă etapa lor de om. — O altă parte a substanţei de căldură saturneană se separă şi dobândeşte o existenţă independentă, alături şi printre fiinţele omeneşti ale Soarelui. Ea formează acum un al doilea regn,

alături de regnul omenesc. Un regn, care desvoltă pe Soare un corp cu totul independent, dar numai un corp fizic alcătuit din căldură. Ca urmare, în acest regn, „Spiritele Personalităţii“ evoluate normal, nu-şi pot îndrepta activitatea asupra unui corp eteric independent. Nu numai o parte din oameni, ci şi o parte din Spiritele Personalităţii au rămas îndărăt pe treapta saturneană. Ele nu au atins pe Saturn treapta de om. Intre aceste spirite şi al doilea regn solar, devenit independent, se naşte o strânsă afinitate. Acum, pe Soare, ele trebue să se comporte faţă de regnul rămas îndărăt la fel cum s'au comportat pe Saturn faţă de fiinţa omenească, Spiritele Personalităţii evoluate normal. Căci pe Saturn omul de asemenea nu avusese desvoltat decât corpul fizic. Pe astrul solar nu se oferă Spiritelor Personalităţii rămase îndărăt, prilejul unei asemenea munci. De aceea ele se separă de astrul solar, formând, înafara acestuia, un corp ceresc independent. Acest astru se desface de Soare. Din el, „Spiritele Personalităţii“ rămase îndărăt, acţionează asupra fiinţelor celui de al doilea regn solar. Din Saturnul de odinioară s'au născut astfel două corpuri cereşti. Soarele are în jurul său un al doilea astru, care reprezintă un fel de Saturn renăscut, un nou Saturn. Din acest Saturn, se conferă celui de al doilea regn solar caracterul personalităţii. Fiinţele acestui regn solar n'au însă personalitate proprie. Ele oglindesc doar personalitatea „Spiritelor Personalităţii“ de pe noul Saturn. Conştienţa suprasensibilă poate observa pe Soare, printre fiinţele omeneşti, anumite forţe de căldură care interferează evoluţia solară normală, şi în care trebue să vedem acţiunea şi stăpânirea Spiritelor noului Saturn.

In cursul perioadei de mijloc a evoluţiei solare, fiinţa omenească este alcătuită din două părţi: dintr'un corp fizic şi dintr'un corp eteric. In interiorul lor se desfăşoară activitatea „Spiritelor Personalităţii“ evoluate normal, în legătură cu aceea a „Spiritelor Iubirii“. Corpul fizic cuprinde în constituţia sa o parte din natura saturneană rămasă îndărăt. In ea se desfăşoară activitatea „Spiritelor Focului“. In tot ceea ce realizează „Spiritele Focului“ în natura saturneană rămasă îndărăt, trebue să vedem precursorii organelor simţurilor actuale ale omului de

pe Pământ. Am arătat cum deja pe Saturn, „Spiritele Focului" erau preocupate cu elaborarea germenilor simţurilor în substanţa de căldură. In ceea ce rezultă din colaborarea „Spiritelor Personalităţii" cu „Spiritele Iubirii" (Serafimii), recunoaştem primul rudiment al sistemului limfatic omenesc. — Spiritele Personalităţii care locuesc pe noul Saturn, nu extind numai activitatea lor asupra celui de al doilea regn solar, ci stabilesc o anumită legătură între acest regn şi simţurile omului. Substanţele de căldură ale acestui regn pătrund şi ies prin germenii simţurilor omului. Datorită acestui fapt, omul ajunge, pe Soare, la un fel de percepere a regnului inferior dinafara sa. Această percepere, natural, este obscură, cu totul corespunzătoare conştienţei saturniene întunecoase. Şi în fond, ea nu constă decât din diferite efecte de căldură.

Toate câte le-am descris aci cu privire la mijlocul evoluţiei solare, durează un anumit timp. Apoi urmează iarăşi o pauză. După ea, evoluţia continuă o vreme în acelaşi mod, până la un anumit punct al evoluţiei, când corpul eteric al omului s'a copt în aşa măsură, încât poate interveni o activitate combinată a „Fiilor Vieţii" (Angeloi) cu aceea a „Spiritelor Armoniilor" (Heruvimii). Conştienţa suprasensibilă percepe înăuntrul fiinţei omeneşti, manifestări care pot fi asemănate cu sensaţii de gust şi care înafară se revelează ca sunete. Ceva asemănător am descris şi cu privire la evoluţia saturneană. Pe Soare însă, toate acestea duc în fiinţa omenească o vieaţă mai lăuntrică, o vieaţă cu mult mai independentă. — Ca urmare, „Fii Vieţii" dobândesc acea conştienţă obscură de imagini, pe care o atinseseră „Spiritele Focului" pe Saturn. Ajutătorii lor, în acest scop, sunt „Spiritele Armoniei" (Heruvimii). Aceste Spirite contemplă spiritualiceşte, ceea ce se desfăşoară acum înăuntrul evoluţie solare. Ele renunţă însă la toate roadele acestei contemplări, la trăirea emotivă a imaginilor pline de înţelepciune şi le revarsă ca apariţii splendide şi fermecătoare, în conştienţa de vis a „Fiilor Vieţii". Aceştia la rândul lor, întreţes obiectul contemplării lor, corpului eteric omenesc aşa încât acesta se ridică pe trepte de evoluţie din ce în ce mai înalte. — Urmează o nouă pauză; apoi întregul astru se ridică

din „somnul cosmic“, şi după ce toate mai durează un timp, fiinţa omenească a progresat atât de mult încât poate pune în funcţiune forţe proprii. Sunt forţele pe care, în ultima perioadă a evoluţiei saturniene, „Tronurile“ le-au revărsat în fiinţa omului. Această fiinţă omenească, desvoltă acum o vieaţă interioară, pe care conştienţa o sesizează asemănător unei percepţiuni olfactive lăuntrice. Inafară, spre spaţiul ceresc, această fiinţă omenească se manifestă ca o personalitate, care nu este însă dirijată de un „Eu“ lăuntric. Ea apare mai curând ca o plantă, cu manifestări de personalitate. Pentru sfârşitul evoluţiei saturniene, am arătat că personalitatea se manifesta maşinal. Şi după cum pe Saturn s'a sădit în om principiul, care şi azi este în stare de germene, adecă „Omul spirit“ (Atma), tot astfel se plăsmueşte acum primul germene al „Spiritului vieţii“ (Budhi). — După ce toate acestea au mai continuat o vreme, urmează iarăşi o pauză. Ca şi în celelalte cazuri, după ce a trecut această pauză, activitatea fiinţei omeneşti continuă un anumit timp în acelaşi fel. Apoi intervine din nou activitatea „Spiritelor Înţelepciunii“. Datorită lor, fiinţa omenească devine capabilă să simtă primele urme de simpatie şi antipatie în contact cu lumea înconjurătoare. Nu este însă vorba de o simţire propriuzisă, ci numai de precursorul simţirii. Acest fapt se exprimă prin funcţiunile biologice, care se manifestă spre interior ca percepţiuni olfactive, iar spre exterior ca un fel de vorbire primitivă. Când omul percepe interior un miros simpatic — sau de asemenea un gust, o licărire, etc. — el exprimă această trăire înafară printr'un sunet. La fel se întâmplă şi în cazul percepţiunilor interioare antipatice. — Cu aceste fenomene s'a realizat scopul propriuzis al evoluţiei solare în ce priveşte fiinţa omenească. Această fiinţă a atins o treaptă de conştienţă superioară conştienţei saturniene: conştienţa de somn.

După o vreme, urmează acel moment al evoluţiei, în care fiinţele superioare active pe Soare, trebue să treacă în alte sfere, pentru a prelucra acolo elementele care s'au sădit în propria lor fiinţă prin activitatea pe care au exercitat-o asupra omului. Incepe o pauză mare, asemănătoare aceleia dintre evo-

luţia saturneană şi cea solară. Toate câte au evoluat pe Soare trec într'o stare ce poate fi comparată cu planta, când forţele ei de creştere odihnesc în grăunte. După cum aceste forţe de creştere ajung iarăşi la lumina zilei, într'o nouă plantă, tot astfel, după trecerea pauzei cosmice, toate câte au trăit pe Soare, reapar din Sânul Lumii. Incepe o nouă existenţă planetară. Vom înţelege de sigur sensul unei asemenea pauze cosmice, sensul unui asemenea „somn cosmic", dacă ne îndreptăm privirea spirituală asupra unei categorii dintre entităţile amintite, de pildă, asupra „Spiritelor Inţelepciunii". Pe Saturn aceste entităţi nu erau încă atât de departe, încât să fi putut revărsa din fiinţa lor un corp eteric. Abia prin experienţele făcute pe Saturn, ele s'au pregătit în acest scop. Şi ceea ce au pregătit astfel, aceste entităţi transformă, în decursul pauzei cosmice, într'o facultate reală. Ca urmare, pe Soare ele sunt atât de departe în evoluţia lor, încât pot emana vieaţa şi pot înzestra fiinţa omenească cu un corp eteric.

* * *

După pauza cosmică, Soarele de odinioară reapare din „somnul cosmic". Aceasta însemnează că devine iarăşi perceptibil pentru forţele contemplării spirituale, care l-au perceput mai înainte şi pentru care Soarele dispăruse în cursul pauzei cosmice. In noul organism planetar, pe care îl vom numi „Luna", (şi care nu trebue confundat cu acel fragment din el, pe care-l constitue Luna actuală) constatăm două lucruri. In primul rând, astrul care în timpul evoluţiei solare se desprinsese ca un „nou Saturn", acum face iarăşi parte din organismul planetar. Acest Saturn se unise cu Soarele în timpul pauzei cosmice. Toate câte erau cuprinse în primul Saturn, reapar acum unite într'un singur astru. In al doilea rând, corpurile eterice ale oamenilor, formate pe Soare, în timpul pauzei cosmice au fost absorbite de ceea ce constituia într'un anumit fel învelişul spiritual al planetei. De aceea, în acest moment al evoluţiei, corpurile eterice nu apar unite cu corpurile fizice corespunzătoare, ci acestea din urmă apar mai întâiu singure. Bine înţeles ele posedă tot ceea

ce se elaborase în ele pe Saturn şi pe Soare; le lipseşte însă corpul eteric (corpul vieţii). Corpurile fizice nici nu pot să se unească imediat cu acest corp eteric, fiindcă şi el a parcurs în timpul pauzei cosmice o evoluţie, căreia corpurile fizice încă nu s'au adaptat. — Pentru a se realiza această adaptare, evoluţia lunară începe cu o nouă repetiţie a fazelor saturniene. Vieaţa fizică a omului parcurge din nou, natural în condiţiuni cu totul schimbate, stadiile evoluţiei saturniene. Pe Saturn erau active în vieaţa fizică a omului numai forţele unui corp de căldură, acum sunt active în ea şi forţele corpului gazos elaborat pe Soare. Acestea din urmă nu se manifestă imediat la începutul evoluţiei lunare. Atunci fiinţa omului pare a fi alcătuită numai din substanţă căldură, înăuntrul căreia forţele elementului gazos se află în stare latentă. Vine apoi un timp când încep să se manifeste primele indicii ale acestor forţe. Iar apoi, când se repetă ultima fază a evoluţiei saturniene, fiinţa omenească apare sub forma pe care o avusese pe Soare. Totuşi, deocamdată întreaga vieaţă nu sste decât o vieaţă aparentă. Urmează o pauză asemănătoare pauzelor scurte din cursul evoluţiei solare. Apoi începe din nou revărsarea corpului vieţii, pentru primirea căruia corpul fizic s'a copt între timp. Această revărsare, ca şi repetiţia saturneană, se face în trei epoci distincte. In decursul epocei a doua, fiinţa omului este adaptată în aşa măsură noilor condiţiuni lunare, încât „Spiritele Mişcării“ pot să transforme în faptă, facultatea pe care o dobândiseră. Această facultate constă în puterea de a revărsa din propria lor fiinţă corpul astral în oameni. Pentru această muncă s'au pregătit în timpul evoluţiei solare, şi elementele pregătite astfel, le-au transformat în amintita facultate, în decursul pauzei dintre Soare şi Lună. Această revărsare durează o vreme, apoi urmează iarăşi o pauză mică. După trecerea ei, revărsarea continuă, până când „Spiritele Formei“ intervin cu activitatea lor. Prin faptul că „Spiritele Mişcării“ revarsă în fiinţa omenească corpul astral, aceasta dobândeşte primele însuşiri sufleteşti. Omul începe să penetreze cu sensaţii, procesele ce se desfăşoară în el datorită corpului vieţii, procese care în timpul evoluţiei solare nu

erau decât procese vegetative. Acum omul simte plăcere sau neplăcere. Până la intervenţia „Spiritelor Formei“ însă, nu se ajunge decât la un flux şi reflux lăuntric, foarte schimbător, de plăcere şi neplăcere. Prin intervenţia „Spiritelor Formei“, aceste sentimente schimbătoare se transformă în aşa fel, încât în om apar primele urme a ceea ce putem considera poftă şi dorinţă. Omul se străduieşte să repete ceea ce i-a procurat odată o plăcere, şi caută să evite lucrurile care l-au impresionat neplăcut. Datorită faptului că „Spiritele Formei“ nu integrează omului nicio parte din fiinţa lor, ci doar lasă forţele lor să pătrundă şi să iasă din om, pofta este lipsită de interioritate şi independenţă. Ea este dirijată de „Spiritele Formei“. Ea apare cu un caracter instinctiv.

Pe Saturn, corpul fizic omenesc era un corp de căldură; pe Soare a avut loc o condensare până la starea gazoază sau „aer“. Datorită faptului că în timpul evoluţiei lunare în fiinţa omului se revarsă elementul astral, fizicul, la un moment dat, sufere o nouă condensare ajungând la o stare de agregaţie ce poate fi comparată cu lichidele de astăzi. Această stare poate fi numită „apă“. Dar prin această noţiune nu înţelegem apa de astăzi, ci orice forma de existenţă lichidă. Corpul fizic al omului îmbracă treptat o formă alcătuită din trei categorii de substanţe. Partea cea mai densă a corpului este un „corp de apă“; acesta este străbătut de curenţi de aer şi totul este pătruns de căldură.

Nici în decursul etapei solare nu au atins toate fiinţele gradul de maturitate corespunzător. De aceea pe Lună se găsesc formaţiuni care stau numai pe treapta saturneană, şi altele care au atins numai treapta solară. Consecinţa acestui fapt este că, alături de regnul omenesc evoluat normal, se nasc alte două regnuri. Un regn compus din fiinţe care s'au oprit pe treapta saturneană, care deci nu au decât un corp fizic, şi care nici pe Lună nu este capabil să fie purtătorul unui corp eteric independent. Este regnul lunar cel mai inferior. Un al doilea regn este compus din fiinţe rămase îndărăt pe treapta solară, fiinţe care nu au atins maturitatea necesară ca pe Lună să li se integreze un corp astral independent. Acestea

formează un regn intermediar între regnul amintit şi între regnul omenesc normal evoluat. — Mai are loc însă şi altceva: Substanţele dotate numai cu forţe de căldură şi cele dotate numai cu forţe aeriene, străbat şi fiinţele omeneşti. Urmarea este că oamenii posedă pe Lună o natură saturneană şi una solară. Datorită acestui fapt, în fiinţa omenească are loc o scindare. Această scindare — după ce „Spiritele Formei“ încep activitatea lor înăuntrul evoluţiei lunare — provoacă evenimente deosebit de importante. Incepe să se pregătească o scindare în astrul lunar. O parte din substanţele şi fiinţele lui se despart. Dintr'un singur astru se nasc două corpuri cereşti. Dintr'unul îşi fac sediul anumite entităţi superioare, care mai înainte erau intim legate de astrul unitar. Al doilea este ocupat de om, de cele două regnuri inferioare pe care le-am caracterizat, şi de către anumite entităţi superioare, care nu au trecut în sfera celuilalt astru. Primul din cele două corpuri cereşti, acela cu entităţile superioare, apare ca un Soare renăscut, dar ca un Soare subtilizat; al doilea constitue formaţiunea propriu zis nouă, adecă „vechea Lună“. Ea formează, după întruparea saturneană şi solară, a treia întrupare planetară a Pământului nostru. In momentul când Soarele renăscut părăseşte astrul unitar, Soarele ia cu sine din substanţele apărute pe Lună, numai „căldură“ şi „aer“; iar ceea ce rămâne şi constitue Luna propriuzisă, înafară de aceste două substanţe, mai cuprinde şi starea de agregaţie lichidă. Graţie acestei scindări, entităţile care au plecat cu Soarele nou născut, nu sunt împiedecate în evoluţia lor de fiinţele lunare mai dense. Ele pot progresa nestânjenite în propria lor devenire. Prin aceasta, ele ating însă o putere mai mare aşa încât să poată acţiona dinafară, de pe Soarele lor, asupra fiinţelor lunare. Prin aceasta, şi aceste fiinţe lunare dobândesc noi posibilităţi de desvoltare. Cu fiinţele lunare au rămas unite, întâiu de toate, „Spiritele Formei“. Ele au consolidat natura de pofte şi dorinţe a omului; acest fapt se exprimă treptat într'o nouă condensare a corpului fizic omenesc. Constituţia, mai înainte pur lichidă a corpului, ia acuma o formă vâscoasă. In mod corespunzător se condensează şi structurile gazoase şi cele de căldură. Procese asemănătoare au loc şi în celelalte două regnuri inferioare.

Despărţirea astrului lunar de astrul solar, are drept consecinţă, că primul se raportă la al doilea, cum se raportase odinioară astrul saturnean la întreaga ambianţă cosmică. Astrul saturnean a fost format din corpul „Spiritelor Voinţei" (al Tronurilor). Substanţa astrului saturnean oglindea în spaţiul cosmic toate experienţele, toate trăirile entităţilor spirituale din ambianţa lui Saturn. Iar reflexul, datorită proceselor succesive care s'au desfăşurat, s'a trezit treptat la o vieaţă independentă. Or, tocmai pe acest principiu se bazează orice evoluţie: din vieaţa lumii înconjurătoare se detaşează un astru independent; apoi astrului astfel detaşat i se impregnează, ca printr'o oglindire, ambianţa sa cosmică, pentru ca după aceea el să continue o evoluţie independentă. — Tot astfel s'a detaşat astrul lunar de cel solar, reflectând mai întâiu vieaţa astrului solar. Dacă nu ar mai fi intervenit nimic, atunci am avea a face cu următorul proces cosmic. Ar exista astrul solar, în care entităţile spirituale adaptate acestui astru, ar avea trăirile lor în elementele căldură şi aer. Apoi, ar exista un astru lunar, în care alte entităţi s'ar desvolta în contact cu elementele: căldură, aer şi apă. Progresul dela întruparea solară la cea lunară ar consta în faptul că entităţile solare ar avea în faţă propria lor vieaţă, ca într'o imagine de oglindă, reflectată de procesele de pe Lună, aşa încât savurând-o, ar putea vieţui ceea ce le-ar fi fost imposibil să vieţuiască în timpul întrupării solare. — Evoluţia nu s'a oprit însă la acest proces. S'a petrecut un eveniment de cea mai adâncă semnificaţie pentru întreaga evoluţie viitoare. Anumite entităţi, adaptate astrului lunar, au pus stăpânire pe elementul voinţă (moştenire a Tronurilor) care le stătea la dispoziţie, şi au desvoltat o vieaţă proprie care s'a plăsmuit independent de vieaţa solară. Alături de trăirile lunare, care se desfăşoară numai sub influenţa Soarelui, apar trăiri lunare independente; apar, ca să zicem aşa, stări de revoltă, stări de răscoală împotriva entităţilor solare. In aceste stări au fost antrenate diferitele regnuri născute pe Soare şi pe Lună, dar mai ales strămoşii omenirii. Datorită acestui fapt, astrul lunar cuprinde în sine o vieaţă dublă, atât din punct de vedere spiritual, cât şi din punct de vedere al substanţelor care-l compun.

O vieaţă care stă într'o strânsă legătură cu vieaţa solară şi o altă vieaţă care a „căzut“ dela vieaţa solară şi îşi continuă drumul pe o cale independentă. De aci încolo, în toate procesele stadiului lunar, se exprimă această vieaţă dublă.

Ceea ce se înfăţişează conştienţei suprasensibile, în această etapă a evoluţiei, poate fi descris în următoarele imagini. Intreaga masă fundamentală a Lunei este alcătuită dintr'o substanţă semi-vie, care se găseşte într'o mişcare când lentă, când agitată. Aceasta nu este încă o masă minerală, în sensul rocilor şi părţilor componente ale pământului, pe suprafaţa cărora se mişcă în prezent omul. Am putea vorbi despre un regn mineralo-vegetal. Trebue să ne imaginăm însă, că întreaga masă fundamentală a Lunei se compune din această substanţă vegetalo-minerală, după cum pământul se compune astăzi din roci, sol arabil, etc. Şi precum se ridică astăzi din pământ masele stâncoase, tot astfel s'au format în masa lunară părţi mai tari, care pot fi comparate cu materia lemnoasă sau cornoasă de astăzi. Şi după cum din pământ cresc astăzi plantele, tot astfel suprafaţa Lunei era acoperită şi străbătută de cel de al doilea regn, compus dintr'un fel de animale-plante. Substanţa acestora era mai moale şi mai mobilă decât substanţa care constituia temelia Lunei. Acest al doilea regn se mişca deasupra celuilalt, asemenea unei mări vâscoase. Iar omul poate fi caracterizat ca om-animal. In natura sa el avea părţi din celelalte două regnuri. Fiinţa lui era însă cu totul străbătută de un corp al vieţii şi de un corp astral. Asupra acestor corpuri acţionau forţele entităţilor superioare de pe Soarele care se detaşase. Astfel forma omului se înnobilă. In timp ce „Spiritele Formei“ i-au dat o înfăţişare, prin care era adaptat vieţii lunare, Spiritele solare fac din el o fiinţă care depăşeşte această vieaţă. Prin facultăţile care i-au fost dăruite de aceste Spirite, omul avea puterea să-şi înnobileze propria sa natură. Avea chiar puterea de a ridica pe o treaptă mai înaltă substanţele integrate fiinţei lui din cele două regnuri inferioare.

Din punct de vedere spiritual, fenomenele de mai sus pot fi descrise după cum urmează. Strămoşul omului fusese înnobilat de entităţi căzute din împărăţia solară. Această înnobi-

lare s'a extins în primul rând asupra a tot ceea ce putea fi
vieţuit în elementul lichid. Asupra acestui element, Fiinţele
solare, stăpânitoare în elementul căldură şi aer, au avut o in-
fluenţă mai mică. Ca urmare, în organismul strămoşului omului
au acţionat două categorii de entităţi: o parte a acestui or-
ganism era cu totul străbătută de influenţele fiinţelor solare.
In cealaltă parte acţionau fiinţele lunare căzute. Datorită lor,
această parte este mai independentă decât cea dintâi. In prima
se puteau naşte numai stări de conştienţă în care trăiau Fiinţele
solare; în cea din urmă, trăia un fel de conştienţă cosmică,
caracteristică stadiului saturnean, bine înţeles acum pe o treaptă
mai înaltă. Datorită acestei conştienţe, străbunul omului se
vieţuia ca un fel de „copie a universului", în timp ce „partea
lui solară" o simţea numai ca o „copie a Soarelui". — Aceste
două naturi din fiinţa omenească, intră într'un fel de luptă.
Pentru această luptă, Fiinţele solare au creat o compensaţie.
Anume, o parte din organismul omenesc, partea care făcea po-
sibilă conştienţa cosmică independentă, au făcut-o fragilă, a
făcut-o să fie trecătoare. Din timp în timp, această parte tre-
buia eliminată din organism. In timpul eliminării şi câtva timp
după efectuarea ei, străbunul omului era o fiinţă dependentă
numai de influenţele solare. Conştienţa lui devenea mai puţin
independentă; prin ea omul trăia dăruit cu totul vieţii solare.
Apoi se reînnoia partea lunară independentă. Şi, în felul acesta
din timp în timp, se repeta acest fenomen. Pe Lună, străbunul
omului avea astfel, în mod alternativ, stări de conştienţă mai
luminoase şi altele mai întunecoase; această alternanţă a con-
ştienţei era însoţită de o metamorfoză a conştienţei fizice a
fiinţei sale. Din timp în timp, omul depunea corpul său lunar
pentru ca mai târziu să se investmânteze iarăşi cu el.

Din punct de vedere fizic, cele două regnuri lunare, de
care am amintit, prezintă o mare varietate. Plantele-minerale,
animalele-plante şi oamenii-animale, se divid în grupe. Vom
înţelege acest lucru dacă reflectăm asupra faptului, că prin
rămânerea îndărăt a structurilor la fiecare treaptă a evoluţiei
s'au întrupat forme de cele mai felurite calităţi. Există astfel
structuri, care prezintă şi acum, pe Lună, însuşirile primelor

etape saturniene, altele prezintă caracterele etapei de mijloc ale acestui astru, iar altele, pe acelea ale ultimelor faze saturniene. Acelaşi este cazul şi cu fazele evoluţiei solare.

Şi după cum în decursul evoluţiei unui astru, anumite formaţiuni, legate de această evoluţie, rămân îndărăt, tot astfel se întâmplă şi cu o parte din entităţile legate de această evoluţie. Prin continuarea evoluţiei până la stadiul lunar, s'au născut deja o mulţime de trepte de asemenea entităţi. Există „Spirite ale Personalităţii" care nici pe Soare nu şi-au atins treapta de om; printre ele sunt însă şi Spirite care, pe Soare, au reuşit să se ridice la treapta de om, lucru neglijat pe Saturn. Dintre „Spiritele Focului" care pe Soare ar fi trebuit să devină oameni, un anumit număr a rămas de asemenea îndărăt. Şi după cum unele „Spirite ale Personalităţii" rămase îndărăt, au părăsit în timpul evoluţiei solare astrul solar, pentru a face să renască Saturn ca astru separat, tot astfel se detaşează acum, în cursul evoluţiei lunare, entităţile rămase îndărăt, formând corpuri cereşti aparte. Până aci nu am vorbit decât de scindarea în Soare şi Lună. Totuşi, din motivele arătate, se mai separă şi alte corpuri cereşti din astrul lunar, care apăruse după terminarea marei pauze solaro-lunare. După o anumită vreme, avem a face cu un sistem de corpuri cereşti, dintre care, lucru uşor de înţeles, cel mai avansat trebue considerat noul Soare. Şi după cum în cursul evoluţiei solare, s'a stabilit o afinitate între regnul saturnean rămas îndărăt şi între Spiritele Personalităţii rămase îndărăt de pe noul Saturn, tot astfel se creează acum afinităţi între fiecare astru nou şi între fiinţele corespunzătoare de pe Lună. Am depăşi cadrele acestei lucrări, dacă am voi să examinăm aci, amănuntele evoluţiei corpurilor cereşti, care s'au format astfel. Trebue să ne mulţumim cu arătarea cauzei, datorită căreia, din astrul unitar, care la începutul evoluţiei omenirii apare ca Saturn, s'a desprins treptat, treptat, o serie întreagă de corpuri cereşti.

După intervenţia „Spiritelor Formei", evoluţia lunară mai continuă o vreme în modul descris. Apoi urmează din nou o pauză. In decursul ei, părţile constitutive mai dense ale celor trei regnuri lunare, intră într'un fel de odihnă; părţile mai sub-

tile însă, mai ales corpurile astrale ale oamenilor, se detaşează de aceste formaţiuni mai dense. Ele ajung într'o stare, în care forţele superioare ale sublimelor Fiinţe solare pot acţiona asupra lor deosebit de puternic. — După trecerea pauzei, corpurile astrale penetrează din nou părţile fiinţei omeneşti compuse din substanţele mai dense. Şi deoarece în timpul pauzei — în starea liberă — asimilaseră forţe puternice, ele sunt capabile să ridice acum substanţele mai dense din om până la gradul de maturitate necesar să poată primi influenţele, care, după un anumit timp, se vor exercita asupra lor de către „Spiritele Personalităţii" şi de către „Spiritele Focului" normal evoluate.

Aceste „Spirite ale Personalităţii", între timp s'au ridicat pe treapta „conştienţei inspirate". Acum nu percep numai stările lăuntrice ale altor fiinţe sub formă de imagini, — ca în timpul conştienţei imaginative de odinioară, — ci într'un limbaj spiritual de sunete, percep însuşi internul acestor fiinţe. „Spiritele Focului" s'au ridicat până la treapta de conştienţă pe care o avuseseră „Spiritele Personalităţii" pe Soare. Datorită acestei desvoltări, aceste două categorii de spirite pot acum interveni cu acţiunea lor în vieaţa fiinţei omeneşti. „Spiritele Personalităţii" acţionează asupra corpului astral. iar „Spiritele Focului" asupra corpului eteric. Prin aceasta corpul astral al omului dobândeşte caracterul personalităţii. De aci înainte, el nu vieţueşte numai plăcerea şi durerea în internul său, ci le şi raportă la sine. Nu ajunge încă la o deplină conştienţă a Eului, aşa încât să-şi zică: „Eu exist", dar se simte purtat şi adăpostit de alte fiinţe din ambianţa sa. Contemplând aceste fiinţe, el îşi poate zice: Această ambianţă, mă face să exist. — „Spiritele Focului" acţionează asupra corpului eteric. Sub influenţa lor, mişcarea forţelor dinăuntrul acestui corp, devine din ce în ce mai mult o funcţiune biologică interioară. Această funcţiune se exprimă fizic într'o mişcare de sucuri şi în procese de creştere. Substanţe gazoase s'au condensat în substanţe lichide; se poate vorbi despre un fel de nutriţie, în sensul că elementele asimilate din exterior sunt transformate şi prelucrate în interior. Dacă ne imaginăm o stare intermediară între nutriţia şi respiraţia de astăzi, dobândim o idee

despre ceea ce s'a petrecut atunci în această privinţă. Omul îşi lua hrana din regnul animalelor-plante. Aceste animale-plante trebue să ni le reprezentăm plutind-înnotând — sau chiar crescute uşor pe solul lunar — în elementul care le înconjura, aşa după cum trăiesc astăzi anumite animale în apă sau în aer. Acest element nu este însă nici apă, nici aer, în sensul actual, ci un element intermediar, un fel de vapori denşi, în care se află disolvate cele mai diferite substanţe. Aceste substanţe fiind antrenate de cei mai feluriţi curenţi, se mişcă în diferite direcţii. Animalele-plante apar numai ca forme regulate şi condensate ale acestui element, fiziceşte adeseori foarte puţin diferite de mediul înconjurător. Alături de procesul de nutriţie, există şi un proces de respiraţie. El nu se aseamănă cu respiraţia de pe Pământ, ci constă dintr'un fel de absorbire şi exalare de căldură. Observaţia suprasensibilă constată că, în decursul acestor procese, anumite organe se deschid şi se închid, în aşa fel, încât prin ele pătrund şi ies curenţi calzi, precum şi substanţele aeriene şi lichide. Şi, fiindcă la această etapă a evoluţiei, fiinţa omenească posedă deja un corp astral, această respiraţie şi această nutriţie sunt însoţite de sentimente. Aşa că, atunci când se asimilau dinafară substanţe prielnice fiinţei omeneşti, se năştea un fel de plăcere. Neplăcerea se producea prin pătrunderea în organism a substanţelor vătămătoare, sau atunci când acestea ajungeau numai în apropierea omului. — După cum în timpul evoluţiei lunare, procesul de respiraţie era în strânsă legătură cu procesul de nutriţie, tot astfel, procesul de reprezentare se afla într'o strânsă legătură cu acela al reproducerii. Obiectele şi fiinţele din anturajul omului lunar, nu exercitau nicio impresie directă asupra vreunui organ sensorial. Reprezentarea era astfel constituită, încât prezenţa acestor fiinţe şi obiecte, evoca imagini în conştienţa obscură şi crepusculară a omului. Aceste imagini stăteau însă într'o legătură cu mult mai intimă cu natura propriu zisă a mediului înconjurător, decât percepţiunile sensoriale de astăzi, care în colori, sunete, mirosuri, etc., nu ne arată, aşazicând, decât latura exterioară a lucrurilor. Pentru a ne forma o idee mai clară despre conştienţa oamenilor lunari, să ni-i reprezentăm aşezaţi în me-

diul încărcat de vapori, descris mai sus. In acest element va-
poros se desfăşoară cele mai variate procese. O parte din sub-
stanţe se combină, altele se descompun. Unele părţi se con-
densează, altele se rarifiază. Pe toate aceste fenomene oamenii
nu le văd şi nu le aud direct; ele provoacă însă imagini în
conştienţa omului. Aceste imagini se pot asemăna cu imaginile
conştienţei de vis de astăzi. Este ca atunci când cade un obiect
pe pământ, şi omul adormit nu percepe fenomenul real, ci vede
în vis o anumită imagine, de pildă, are impresia că cineva a
tras un foc de armă. Imaginile conştienţei lunare nu sunt însă
arbitrare ca imaginile visului. Este adevărat că aceste imagini
sunt simbolice, deci nu copiază direct realitatea exterioară. To-
tuşi, ele sunt astfel constituite, încât semnificaţia lor cores-
punde exact fenomenelor exterioare. Odată cu desfăşurarea
unui anumit fenomen exterior, în conştienţa omului lunar apare
întotdeauna numai o anumită imagine bine determinată. Datc-
rită acestui fapt, omul lunar este în măsură să-şi organizeze
vieaţa în conformitate cu semnfiicaţia acestor imagini, după
cum omul de astăzi îşi orientează vieaţa în conformitate cu
percepţiunile sale fizice. Trebue să remarcăm însă, că acţiunile
pe care le săvârşim în conformitate cu percepţiunile noastre
fizice de azi, sunt supuse voinţei noastre, în timp ce acţiunile
îndeplinite sub influenţa imaginilor caracterizate, aveau la bază
impulsuri şi porniri instinctive. — Această conştienţă de ima-
gini nu traduce în imagini simbolice numai fenomenele exte-
rioare. Ea înfăţişează prin imaginile ei şi entităţile spirituale
care domină în dosul fenomenelor fizice, precum şi activităţile
acestor entităţi. Pe această cale în componentele regnului ani-
malo-vegetal, omul contemplă în imagini „Spiritele Personali-
tăţii“; în dosul şi înăuntrul fiinţelor plante-minerale, îi apar
„Spiritele Focului“; iar ca fiinţe, pe care trebue să şi le re-
prezinte fără nicio legătură cu vreo realitate fizică, ci numai
ca structuri eterice-sufleteşti, îi apar „Fiii Vieţii“. — Cu toate
că aceste reprezentări ale omului lunar nu erau copii, ci nu-
mai imagini simbolice ale realităţilor exterioare, ele acţionau
totuşi cu mult mai puternic asupra interiorului omenesc decât
reprezentările actuale mijlocite de percepţiunile fizice. Ele erau

capabile să pună în mişcare şi în funcţiune întreg interiorul omenesc. Procesele lăuntrice din om, se plăsmuiau în conformitate cu aceste reprezentări lunare Ele erau adevărate forţe plăsmuitoare. Fiinţa omului de atunci lua înfăţişarea pe care i-o dădeau aceste forţe. Omul era, ca să zicem aşa, o copie a proceselor sale de conştienţă.

Pe măsură ce evoluţia continua în acest fel, se nasc condiţiuni, care au drept urmare, o profundă transformare în fiinţa omenească. Puterea care porneşte din imaginile conştienţei, încetul cu încetul, nu se mai poate extinde asupra întregului corp omenesc. In organism se formează anumite părţi care sunt supuse acţiunii plăsmuitoare a imaginilor conştienţei, devenind astfel, într'o mare măsură, o copie a vieţii de reprezentare. Alte organe însă se sustrag acestei influenţe. Intr'o parte a fiinţei sale, omul este prea dens, prea mult determinat de alte legi, aşa încât nu se mai poate orienta după imaginile conştienţei. Aceste imagini se sustrag influenţelor fiinţei omeneşti; ele ajung însă sub o altă influenţă, sub aceea a sublimelor Fiinţe solare înseşi. Această fază a evoluţiei, este precedată însă de o pauză. In decursul ei, Spiritele solare adună forţele necesare pentru a acţiona, în împrejurări cu totul nouă, asupra fiinţelor lunare. — După această pauză, fiinţa omenească apare lămurit scindată în două naturi. Una este sustrasă acţiunii independente a conştienţei de imagini; ea îmbracă o formă mai precisă şi ajunge sub influenţa unor forţe, care deşi pornesc dela astrul lunar, se nasc în acesta numai sub influenţa entităţilor solare. Această parte a fiinţei omeneşti trăieşte din ce în ce mai mult o vieaţă stimulată de Soare. Cealaltă parte se ridică din cea dintâi ca un fel de cap. Ea este încă mobilă şi plastică, şi se plăsmueşte devenind expresiunea şi purtătoarea obscurei conştienţe omeneşti de atunci. Totuşi, ambele părţi sunt într'o strânsă legătură; ele îşi trimit reciproc sucurile; anumite organe dintr'o parte se extind şi pătrund în zona celeilalte părţi.

In decursul timpului în care se desfăşoară toate acestea, se realizează o armonie însemnată prin faptul că între Soare şi Lună se stabileşte un raport în concordanţă cu întreaga evo-

luţie de atunci. Am arătat mai sus (compară pag. 132) că entităţile progresive, datorită evoluţiei lor, îşi separă din masa universală corpurile lor cereşti. Aceste entităţi radiază forţele, potrivit cărora se combină substanţele acestor aştri. Soarele şi Luna s'au separat în aşa fel, încât să apară doi aştri corespunzători fiinţelor care îşi vor continua evoluţia pe ei. Această determinare, prin spirit, a substanţelor care compun aştrii, şi a energiilor acestor substanţe, merge mult mai departe. Entităţile spirituale condiţionează şi anumite mişcări ale corpurilor cereşti, anumite rotaţii ale acestora, unele în jurul celorlalte. Aceşti aştri ajung astfel în poziţii reciproce diferite. Şi de îndată ce se modifică poziţia unui astru faţă de celălalt, se modifică şi influenţele reciproce ale entităţilor care le populează. Aşa s'a întâmplat cu Soarele şi cu Luna. Prin mişcarea Lunei în jurul Soarelui, fiinţele omeneşti ajung, alternativ, odată mai mult în domeniul acţiunii forţelor solare; altădată ele părăsesc zona acestor influenţe, şi atunci sunt reduse mai mult la propriile lor forţe. Mişcarea Lunei este o consecinţă a „căderii" anumitor fiinţe lunare, pe care am descris-o, şi a compensaţiei create pentru lupta provocată de această cădere. Ea nu este decât expresia fizică a raportului de forţe spirituale, creat prin cădere. Faptul că un astru se mişcă în jurul celuilalt, are drept consecinţă, că în fiinţele care locuesc aceşti aştri, alternează stări de conştienţă, în modul descris mai sus. Putem spune că Luna, alternativ, îşi îndreaptă vieaţa spre Soare şi îşi abate vieaţa dela Soare. Există deci o perioadă solară şi o perioadă planetară. In aceasta din urmă, fiinţele lunare îşi continuă evoluţia pe acea parte a Lunei care nu era îndreptată către Soare. Inafară de mişcarea corpurilor cereşti, pe Lună mai intervin şi alte fenomene. Conştienţa suprasensibilă îndreptată spre acest trecut, constată că fiinţele lunare se deplasează ele înseşi periodic, înconjurând astrul pe care-l populează. In anumite timpuri, ele cercetează astfel regiunile în care se pot dărui influenţelor solare; în alte epoci, emigrează în regiunile în care nu sunt supuse acestor influenţe, putând atunci să se concentreze asupra lor înseşi.

Pentru completarea imaginei acestor fenomene, pe care o schiţăm, trebue să amintim, că în această etapă, „Fiii Vieţii"

ating treapta lor de om. Simţurile, al căror germene apăruse deja pe Saturn, omul nu le poate încă folosi nici pe Lună pentru a percepe cu ele obiectele exterioare. In faza lunară aceste simţuri devin însă intrumente ale „Fiilor Vieţii". Aceştia se servesc de ele pentru a percepe cu ajutorul lor. Ca o urmare, simţurile, care aparţin corpului fizic omenesc, intră în raport de reciprocitate cu „Fii Vieţii". Aceste entităţi nu numai că se folosesc de ele, dar le şi perfecţionează.

In urma raportului alternativ ce s'a stabilit faţă de Soare, se modifică, după cum am arătat, şi condiţiunile de vieaţă ale fiinţei omeneşti. De fiecare dată, când fiinţa omului este supusă influenţelor solare, ea se dărueşte mai mult vieţii şi fenomenelor solare decât ei însăşi. In aceste răstimpuri, omul simte splendoarea şi măreţia universului, aşa cum se exprimă în existenţa solară. Le soarbe în sine, ca să zicem aşa. In aceste răstimpuri, sublimele Fiinţe de pe Soare acţionează asupra Lunei. Iar Luna, la rândul ei, acţionează asupra fiinţei omeneşti. Cu toate acestea, influenţa nu se extinde asupra omului întreg, ci, mai ales asupra acelor părţi din om, care s'au sustras influenţei conştienţei de imagini. Corpul fizic şi cel eteric ajung în acest timp la o mărime şi desvoltare deosebită. In schimb, funcţiunile conştienţei se reduc. Iar atunci când fiinţa omenească cu vieaţa ei este abătută dela Soare, ea e preocupată de propria ei natură. Incepe o vie activitate lăuntrică, mai cu seamă în corpul astral. In schimb structura exterioară, cade pe al doilea plan, devenind mai puţin desăvârşită în formele ei. — Deci în cursul evoluţiei lunare, există cele două stări de conştienţă caracterizate, care se deosebesc clar una de alta şi care alternează continuu. O conştienţă mai întunecoasă în timpul perioadei solare, şi o conştienţă mai luminoasă în decursul epocelor, în care vieaţa este redusă la propriile ei puteri. Intâia conştienţă este mai puţin luminoasă, în schimb ea este mai lipsită de egoism ; în decursul ei omul trăieşte mai mult dăruit lumii exterioare, dăruit universului, care i se oglindeşte în Soare. Este o alternanţă care se poate compara cu aceea a somnului cu veghea omului de astăzi, precum şi cu vieaţa dintre naştere şi moarte, pe de o parte, şi cu existenţa, mai mult spirituală, din-

tre moarte şi naştere, pe de altă parte. Trezirea de pe Lună, care a avut loc pe măsură ce vieaţa solară lua sfârşit, poate fi caracterizată ca o stare medie între trezirea din fiecare dimineaţă a omului din prezent şi între momentul naşterii sale. Tot astfel şi treptata întunecare a conştienţei, la apropierea perioadelor solare, se aseamănă cu o stare medie între adormire şi moarte. Căci pe vechea Lună, nu exista încă o conştienţă despre naştere şi moarte aşa cum o are omul de astăzi. Omul savura vieaţa într'un fel de vieaţă solară, căreia i se dăruia. In această perioadă, el se afla într'un fel de răpire de sine. Trăia mai mult spiritualiceşte. Despre cele vieţuite de om în aceste timpuri, nu putem da decât o descriere aproximativă şi numai prin comparaţii. El simţea cum pătrund, cum pulsează în fiinţa lui, forţele active ale universului. Se simţea ca îmbătat de armoniile universului pe care le vieţuia. Corpul său astral era ca eliberat de corpul fizic. Chiar şi o parte a corpului vieţii era scoasă din corpul fizic. Şi această structură, alcătuită din corpul astral şi dintr'o parte a corpului eteric, era ca un instrument muzical minunat şi subtil, pe ale cărui coarde răsunau misterele universului. Aşa încât organele din acea parte a fiinţei omeneşti, asupra căreia conştienţa nu avea decât o influenţă slabă, se plăsmuiau acum după armoniile universului. Căci în aceste armonii acţionau Fiinţele solare. In felul acesta, sunetele spirituale ale universului plăsmuiau formele acestei părţi a fiinţei omeneşti. In această faza a evoluţiei, trecerea dela starea de conştienţă mai luminoasă din timpul perioadelor lunare, la conştienţa mai întunecoasă, nu era atât de pronunţată ca trecerea dela veghe la somnul fără vise de astăzi. Conştienţa de imagini nu era atât de luminoasă ca actuala conştienţă de veghe, în schimb nici cealaltă conştienţă, conştienţa lunară, nu era atât de întunecoasă ca somnul fără vise de azi. De aceea, deşi oarecum vag, omul avea totuşi o reprezentare despre armoniile cosmice din corpul său fizic şi din acea parte a corpului eteric, care rămăsese unită cu corpul fizic. In epoca în care Soarele nu lumina pentru oameni, în locul armoniilor, în conştienţa omului pătrundeau reprezentările-imagini. In corpul fizic şi al vieţii îşi reluau atunci

funcţiunea, îndeosebi acele organe, care se aflau sub directa stăpânire a conştienţei omeneşti. In schimb celelalte părţi ale fiinţei omeneşti, asupra cărora încetau să acţioneze forţele plăsmuitoare ale Soarelui, treceau într'un proces de pietrificare, de uscare. Şi când perioada solară revenea, vechile corpuri se descompuneau; ele se detaşau de fiinţa omenească, şi, ca dintr'un mormânt al vechei sale corporalităţi se ridica omul, nou format în interior, deşi, sub această formă nu avea decât un aspect rudimentar. Avusese loc o înnoire a proceselor de vieaţă. Sub înrâurirea Fiinţelor solare şi a armoniilor lor, corpul nou născut se desvoltă iarăşi până la desăvârşire, şi procesul descris mai sus se repeta. Omul vieţuia această înnoire ca îmbrăcarea unui nou vesmânt. Sâmburele fiinţei sale nu trecea printr'o naştere şi moarte propriuzisă; totul nu era decât o trecere dela o conştienţă de sunete spirituale, în timpul căreia omul era dăruit mai mult lumii exterioare, la o altă conştientă, îndreptată mai mult spre propriul său intern. Năpârlea ca să zicem aşa. Vechiul trup, devenit inutilizabil, era lepădat şi reînnoit. Am caracterizat astfel mai amănunţit procesul de reproducere, despre care spuneam că era în legătură cu vieaţa de reprezentare. Omul, în ceea ce priveşte anumite părţi ale corpului său fizic şi eteric, reproducea astfel o fiinţă asemănătoare lui. Nu se naşte însă o fiinţă distinctă de aceea a părintelui ei, ci însuşi sâmburele fiinţei acestuia trece asupra urmaşului. Omul nu produce deci o fiinţă nouă, ci se zideşte pe sine însuşi sub o formă nouă. Astfel omul lunar vieţuieşte o metamorfoză a conştienţei. Odată cu apropierea perioadei solare, reprezentările în imagini devin din ce în ce mai şterse şi omul se umple cu o dăruire de sine fericită; în interiorul său tăcut răsună armoniile universului. Spre sfârşitul acestei perioade, reînvie imaginile din corpul astral; omul începe din ce în ce mai mult să se vieţuiască, să se simtă pe sine. El trăieşte un fel de trezire din fericirea şi pacea în care fusese cufundat în timpul perioadei solare. Omul mai are încă o trăire importantă. Odată cu reînvierea imaginilor conştienţei, el se vede ca învăluit de un nor, care, asemenea unei fiinţe, coborîse asupra lui din univers. Pe această fiinţă o simte ca ceva ce-i aparţine,

o simte ca o completare a propriei sale naturi. O simte drept realitatea care îi conferă existenţa, o simte drept „Eul" său. Şi această fiinţă este unul din „Fii Vieţii". Faţă de el, omul are următoarea trăire: „In această fiinţă am trăit şi în cursul perioadei solare, când eram dăruit splendorii universului; numai că atunci ea nu-mi era vizibilă; acum ea mi se descoperă". Este „Fiul Vieţii" dela care porneşte puterea acelei acţiuni, pe care, în timpul lipsit de Soare, omul o exercită asupra corporalităţii sale. Iar apoi, când perioada solară revine, omul se simte contopit cu „Fiul Vieţii". Deşi nu-l mai vede, se simte totuşi în strânsă legătură cu el.

Legătura cu „Fii Vieţii" nu era aşa încât fiecare om să fi avut pentru sine un „Fiu al Vieţii", ci un întreg grup de oameni simţea că îi aparţine o asemenea entitate. Astfel, pe Lună, oamenii trăiau separaţi în asemenea grupuri şi fiecare grup simţea într'un „Fiu al vieţii", „Eul grup" comun. Deosebirea dela un grup la altul consta în faptul, că în fiecare grup corpurile eterice aveau o altă formă. Şi cum corpurile fizice se plăsmuesc după formele corpurilor eterice, deosebirile acestor corpuri eterice s'au imprimat şi corpurilor fizice, aşa încât grupurile de oameni apar şi sub raport fizic cu înfăţişări deosebite. Când „Fii Vieţii" priveau spre grupurile de oameni care le aparţineau, se vedeau multiplicaţi, ca să zicem aşa, în fiinţele omeneşti distincte. Şi în acest fapt îşi simţeau propriul lor Eu. Ei se oglindeau aşazicând în oameni. Or, tocmai aceasta era menirea simţurilor omului în acea vreme. Am arătat că aceste simţuri nu mijloceau încă omului o percepţiune a lucrurilor exterioare. Ele oglindeau însă fiinţa „Fiilor Vieţii". Şi ceea ce percepeau „Fii Vieţii" prin această oglindire, le dădea „conştienţa Eului" lor. Iar cele stimulate de această oglindire în corpul astral omenesc, constitue imaginile întunecoase crepusculare ale conştienţei lunare. — Rezultatul acestei activităţi exercitată de om în raport de reciprocitate cu „Fiii Vieţii", a acţionat în corpul fizic al omului în rudimentul sistemului nervos. Nervii se înfăţisează aşazicând ca prelungiri ale simţurilor spre interiorul corpului.

Din expunerile de până aci vedem cum au acţionat asu-

pra omului [illegible] acelea ale „Personalității", „Spiritele Focului" și „Fiii Vieții". Dacă ne îndreptăm acum privirea spre etapa principală, spre epoca de mijloc a evoluției lunare, putem zice: „Spiritele Personalității" sădesc în corpul astral al omului independența, caracterul personalității. Acestui fapt i se datorește împrejurarea că în perioadele, în care Soarele nu-l lumina pe om, omul putea exercita un fel de introspecțiune și putea acționa plăsmuitor asupra lui însuși. „Spiritele Focului" acționează asupra corpului eteric, în măsura în care acesta își imprimă plăsmuirea independentă pe care a realizat-o ființa omenească. Acestei plăsmuiri i se datorește că omul, după fiecare reînnoire a trupului, se simte mereu aceeași ființă. Grație „Spiritelor Focului" corpul eteric este înzestrat cu un fel de memorie. „Fii Vieții" acționează în așa fel asupra corpului fizic, încât acesta să poată ajunge o expresie a corpului astral devenit independent. Ei fac deci posibil ca acest corp fizic să devină o copie fizionomică a corpului său astral. Pe de altă parte, în decursul perioadei solare, în măsura în care corpul fizic și cel eteric se desvoltă independent de corpul astral, intervin cu activitatea lor entități spirituale mai înalte, și anume: „Spiritele Formei" și „Spiritele Mișcării". După cum am arătat, intervenția acestora se face de pe Soare.

Sub înrâurirea acestor fapte, ființa omenească ajunge la maturitatea necesară pentru a desvolta în sine, încetul cu încetul, germenele „Sinei spirituale", în mod asemănător cum în a doua jumătate a evoluției saturniene a desvoltat germenele Omului spirit, iar pe Soare germenele Spiritului vieții. Ca urmare, toate condițiunile de pe Lună se modifică. Prin metamorfoze și înnoiri succesive, ființa omului devine din ce în ce mai nobilă, din ce în ce mai subtilă; ea dobândește însă și putere. Datorită acestui fapt, conștiența în imagini se păstrează din ce în ce mai mult și în cursul perioadelor solare. Ea dobândește prin aceasta o influență și asupra plăsmuirii corpului fizic și eteric, plăsmuire realizată mai înainte numai prin acțiunea Ființelor solare. Ceea ce se înfăptuia astfel pe Lună de către oameni și de către Spiritele legate de evoluția lor, începe să fie tot mai asemănător celor înfăptuite odinioară de către Soare și Entitățile

superioare care îl populează. Urmarea a fost că Entităţile solare ajung să-şi poată utiliza forţele tot mai mult pentru propria lor evoluţie. Prin aceasta, Luna devine aptă ca, după o vreme, să se unească iarăşi cu Soarele. — Sub raport spiritual, această fază a evoluţiei se prezintă după cum urmează: „Entităţile lunare căzute", treptat, treptat, sunt învinse de către Entităţile solare şi sunt obligate să-şi încadreze acţiunile lor în ordinea acţiunii entităţilor solare, subordonându-se lor. — Acest eveniment avu loc numai după ce se scurseră lungi epoci, în decursul cărora, perioadele lunare au devenit din ce în ce mai scurte, iar perioadele solare din ce în ce mai lungi. Urmează din nou o epocă, în timpul căreia Soarele şi Luna formează un singur astru. In decursul ei, corpul fizic al omului se eterizează complet. — Dacă spunem că acest corp fizic s'a eterizat, să nu ne închipuim că în această perioadă, nu am putea vorbi despre un corp fizic. Corpul fizic, format dealungul evoluţiilor Saturn, Soare, Lună, există. Trebue să ne desobişnuim a admite existenţa fizicului numai acolo, unde el se manifestă în mod fizic-vizibil. Fizicul poate exista şi atunci când înafară îmbracă forma etericului, sau chiar şi aceea a astralului. Trebue să facem distincţie între manifestările exterioare şi între legile care stăpânesc înăuntrul unei realităţi. O realitate fizică se poate eteriza şi astraliza, păstrând însă legile fizice. Aceasta se întâmplă pe Lună cu corpul fizic al omului, după ce atinsese un anumit grad de perfecţiune. El îmbracă o formă etherică. Când conştienţa suprasensibilă, care poate observa aceste realităţi, se îndreaptă asupra unui astfel de corp fizic eterizat, el nu îi apare stăpânit de legile etericuluí ci de acelea ale fizicului. Cele fizice sunt primite atunci în realităţile eterice, pentru a se odihni şi a fi îngrijite ca într'un sân matern. Mai târziu apar iarăşi sub formă fizică, dar pe o treaptă mai înaltă. Dacă fiinţele omeneşti de pe Lună ar fi păstrat corpul fizic în forma sa grosolană fizică, niciodată Luna nu s'ar fi putut reuni cu Soarele. Prin îmbrăcarea formei eterice, corpul fizic devine mai înrudit cu corpul eteric şi se poate astfel, uni mai intim cu acea parte a corpului eteric şi astral, care, în decursul perioadelor solare din evoluţia lunară,

trebuiau să se ridice din organismul fizic. Omul, care după despărţirea Soarelui de Lună, apăruse ca o fiinţă bipartită, ajunge iarăşi o creatură unitară. Fizicul devine mai sufletesc. In schimb cele sufleteşti se unesc mai mult cu cele fizice. — Asupra acestei fiinţe omeneşti unitare, entităţile solare, în al căror domeniu ajunsese acum omul, pot acţiona cu totul în-tr'altfel decât odinioară, când trebuiau să acţioneze dinafară asupra Lunei. Omul se află acum într'un mediu mai sufletesc şi mai spiritual. In aceste noi împrejurări, „Spiritele Înţelepciunii" pot desfăşura o activitate deosebit de intensă. Ele imprimă fiinţei omeneşti înţelepciunea. O însufleţesc cu înţelepciune. Prin aceasta, omul devine, într'un anumit sens, un suflet independent. Influenţei acestor entităţi i se mai alătură aceea a „Spiritelor Mişcării", care acţionează îndeosebi asupra corpului astral. Sub influenţa acestor entităţi spirituale, corpul astral elaborează o activitate sufletească mai vie şi un corp eteric plin de înţelepciune. Acest corp eteric plin de înţelepciune, constitue primul rudiment pentru acea parte a fiinţei omeneşti, pe care, într'un capitol precedent, am descris-o ca suflet al raţiunii. Iar corpul astral, acţionat de „Spiritele Mişcării", formează primul rudiment al sufletului sensaţiei. Şi, cum toate acestea se înfăptuesc în om în timpul stării sale de independenţă, rudimentul sufletului raţiunii şi cel al sufletului sensaţiei apar ca o expresie a „Sinei spirituale". De aceea, nu trebue să cădem în eroarea de a crede că în această fază a evoluţiei, „Sinea spirituală" ar fi ceva distinct de sufletul raţiunii şi al sensaţiei. Ultimele nu sunt decât o expresie a acestei „Sine spirituale", iar ea însăşi reprezintă armonia şi unitatea lor superioară.

Este de o importanţă cu totul deosebită faptul, că „Spiritele Înţelepciunii" au intervenit cu activitatea lor în această epocă. Această activitate nu se exercită numai asupra fiinţei omeneşti. Ea se resfrânge şi asupra celorlalte regnuri, care s'au format pe Lună. Prin reunirea Soarelui cu Luna, şi aceste regnuri inferioare sunt atrase în domeniul solar. Tot ce era fizic în ele, se eterizează. In Soare se găsesc acum nu numai oamenii, ci şi plantele-minerale şi animalele-plante. Dar aceste

ființe rămân înzestrate cu legile inerente regnului lor. Datorită acestui fapt, ele se simt străine în noua lor ambianță. Natura lor este în desacord cu mediul înconjurător. Totuși, prin faptul că s'au eterizat, acțiunea „Spiritelor Înțelepciunii“ se poate exercita și asupra lor. Toate câte au venit din Lună în Soare, se pătrund acum de forțele „Spiritelor Înțelepciunii“. De aceea, complexul care se naște în această fază a evoluției din astrul Soare-Lună, poate fi numit „Cosmosul Înțelepciunii“. — Când după o pauză mare, sistemul nostru pământesc apare ca urmaș al acestui „Cosmos al Înțelepciunii“, toate ființele de pe Pământ, chemate la nouă viață din germenii lor lunari, vor apare astfel alcătuite, încât vor fi pline de înțelepciune. Aceasta e explicația faptului că omul, pe Pământ, când studiază obiectele din jurul lui, poate descoperi înțelepciunea în alcătuirea lor. Putem admira înțelepciunea în fiecare frunză, în fiecare os de animal sau de om, în structura minunată a creierului și a inimii. Faptul că omul are nevoie de înțelepciune pentru a înțelege lucrurile, adecă scoate înțelepciune din ele, ne arată că în lucruri sălășluește înțelepciune. Căci, oricât de mult s'ar strădui omul să înțeleagă lucrurile, el n'ar putea scoate din ele înțelepciune, dacă aceasta nu ar fi fost sădită mai dinainte în ele. Cine ar vrea să înțeleagă lucrurile refuzând să admită că acestora li s'a întipărit apriori înțelepciunea, se aseamănă omului care ar crede că poate scoate apă dintr'un vas, în care nu s'a turnat mai dinainte apă. Pământul, după cum vom arăta, este „vechea Lună“ renăscută. Ca astru, el apare plin de înțelepciune, datorită faptului, că în epoca pe care am descris-o, a fost străbătut de forțele „Spiritelor Înțelepciunii“.

Se va înțelege de sigur, că în această descriere a condițiunilor lunare, nu am putut reda decât anumite momente esențiale ale evoluției. Din desfășurarea evenimentelor, am reținut, pentru expunerea noastră, numai anumite părți caracteristice. Acest fel de a descrie lucrurile nu dă, natural, decât imagini izolate; de aceea, din cele arătate se poate vedea că nu am înfățișat evoluția într'o urzeală de noțiuni precis conturate. Celui ce ar transforma însă această constatare într'o

obiecţiune, trebue să i se atragă atenţiunea asupra faptului că intenţionat am evitat să dăm o descriere în noţiuni precis conturate. Căci nu era de loc important să dăm noţiuni speculative şi construcţiuni de idei, ci să înfăţişăm realităţile pe care le constată într'adevăr conştienţa suprasensibilă, când îşi îndreaptă privirea spirituală spre trecutul îndepărtat al evoluţiei. Iar aceste realităţi, când este vorba de evoluţia lunară, nu se înfăţişează atât de precis conturate ca percepţiunile pământeşti de astăzi. Când observaţia suprasensibilă examinează evoluţia lunară, ea are în faţa ei impresii schimbătoare, imagini în continuă metamorfoză şi mişcare, precum şi fazele de tranziţie ale acestora. Inafară de aceasta, trebue să avem în vedere faptul că evoluţia decurge în perioade foarte, foarte lungi, şi că din acestea nu pot fi reţinute pentru descrierea noastră decât imagini de o clipă.

Când corpul astral al omului ajunse atât de departe în evoluţie, încât corpul său fizic a dat „Fiilor Vieţii“ posibilitatea să se ridice pe treapta de om, punctul culminant al evoluţiei lunare este atins. Tot atunci atinge şi omul, cât priveşte interioritatea sa, tot ceea ce stadiul lunar i-a putut da pe calea desăvârşirii sale. De aceea, întreg restul evoluţiei, adecă a doua parte a evoluţiei lunare, poate fi considerată ca un fel de coborîre. Cu toate acestea, tocmai în această fază de coborîre se desfăşoară pentru ambianţa omului, chiar şi pentru om, un eveniment extrem de important. In astrul Soare-Lună se sădeşte înţelepciunea. Am arătat că în decursul acestei coborîri au fost sădiţi germenii sufletului raţiunii şi ai sufletului sensaţiei. Totuşi, abea în decursul evoluţiei pământeşti se va desăvârşi desvoltarea acestora, precum şi a sufletului conştienţei şi prin aceasta se va înfăptui naşterea „Eului“, a conştienţei de sine libere. In evoluţia lunară, sufletul raţiunii şi al sensaţiei nu sunt încă atât de mature, încât să îngădue omului să se exteriorizeze prin ele. Aci ele nu apar decât ca instrumente de manifestare ale „Fiilor Vieţii“ coordonaţi fiinţei omeneşti. Dacă am voi să caracterizăm sentimentul pe care-l are omul pe Lună în această privinţă, ar trebui să spunem: „In mine şi prin mine trăieşte, „Fiul Vieţii“; el pri-

veşte prin mine lumea lunară; în mine gândeşte asupra lucru-
rilor şi fiinţelor acestei lumi". Omul lunar se simte adumbrit
de „Fiul Vieţii", se simte ca un instrument al acestei fiinţe
mai superioare. In timpul sciziunii Soarelui de Lună, când Luna
îşi abătea faţa dela Soare, omul simţea o mai mare indepen-
denţă; în schimb simţea ca şi cum „Eul" coordonat lui, care
pentru timpul perioadei solare dispăruse din conştienţa sa de
imagini, îi devenea atunci iarăşi vizibil. Alternarea stărilor de
conştienţă în omul lunar, s'a desfăşurat astfel, încât îi dădea
următorul sentiment: „Eul meu se depărtează cu mine, în
cursul perioadelor solare, ridicându-se în lumi superioare, în
domeniul Fiinţelor sublime, iar când Soarele apune, Eul meu
coboară iarăşi, împreună cu mine, în alte lumi".

Evoluţia lunară propriuzisă a fost precedată de o perioadă
pregătitoare. In decursul acesteia, într'un anumit fel, a avut
loc o repetare a evoluţiilor Saturn şi Soare. După reunirea
Soarelui cu Luna, adecă în faza de coborîre, de asemenea pot
fi distinse două perioade. In decursul lor, până la un anumit
grad, au loc chiar şi condensări fizice. Stări spirituale-sufle-
teşti ale astrului Soare-Lună, alternează deci cu stări fizice.
In aceste perioade fizice, fiinţele omeneşti, precum şi fiinţele
regnurilor inferioare, apar în aşa fel, încât, în aspectul lor rigid
şi lipsit de independenţă, par a întruchipa deja atunci, ca un
model, ceea ce vor deveni ele mai târziu, în evoluţia pămân-
tească, sub formă mai independentă. Putem vorbi deci despre
două perioade pregătitoare ale evoluţiei lunare, şi despre alte
două perioade din timpul coborîrii acestei evoluţii. Pe aceste
perioade le putem numi „circuite". In răstimpul dintre cele
două perioade pregătitoare şi cele ale fazei de coborîre, adecă
în timpul despărţirii Lunei, putem distinge încă trei perioade.
Din aceste trei, perioada de mijloc este aceea în care „Fiii
Vieţii" ating treapta de om. Ei îi premerge perioada în care
toate condiţiunile de existenţă lunare se pregătesc pentru a
culmina în acest eveniment principal; apoi urmează o altă
perioadă, pe care o putem caracteriza ca o adaptare şi des-
voltare a noilor condiţiuni. In felul acesta, mijlocul evoluţiei
lunare se împarte în trei perioade, care, împreună cu cele două

pregătitoare şi cu cele două din faza de coborîre, dau în total şapte circuite lunare. Se poate spune deci, că întreaga evoluţie lunară se desfăşoară în şapte circuite. Intre aceste circuite sunt pauze de odihnă. Entităţile solare, de pildă, se retrag treptat, treptat, dela activitatea desfăşurată pe Lună. Pentru aceste entităţi, începe atunci un timp, în care, înafară, apare ca o pauză de odihnă, în timp ce pe Lună stăpâneşte încă o vie activitate independentă. In modul acesta, epoca de activitate a unei categorii de entităţi se extinde în pauza de odihnă a altei categorii de entităţi. Dacă avem în vedere acest fapt, putem vorbi despre o ridicare şi despre o coborîre ritmică a forţelor în circuite. Subdiviziuni asemănătoare se pot distinge chiar şi înăuntrul celor şapte circuite lunare. Aşa încât, întreaga evoluţie lunară o putem numi un circuit mare, un stadiu planetar; cele şapte subdiviziuni ale acestuia le putem numi „circuite mici“ sau perioade, iar subdiviziunile acestora pot fi numite „circuite mai mici“ sau epoci. Această împărţire a întregului stadiu planetar în de şapte ori şapte, poate fi observată până şi în evoluţia solară şi chiar şi în stadiul saturnean. Totuşi trebue să avem în vedere, că încă pe Soare, dar mai ales pe Saturn, limitele dintre aceste perioade sunt din ce în ce mai şterse. Abea pe măsură ce înaintează evoluţia spre faza pământească, aceste delimitări devin tot mai precise.

* * *

După încheierea evoluţiei lunare, schiţată mai sus, toate entităţile şi forţele care au participat la această evoluţie trec într'o formă de existenţă mai spirituală. Această formă de existenţă stă pe cu totul altă treaptă decât aceea din timpul evoluţiei lunare şi chiar decât acea din timpul evoluţiei pământeşti de mai târziu. Faptul că o fiinţă ar avea forţe de cunoaştere atât de desvoltate, încât să poată percepe toate amănuntele evoluţiei lunare şi ale celei pământeşti, nu implică de loc, putinţa ca ea să contemple şi ceea ce se desfăşoară în intervalul dintre aceste două evoluţii. Pentru o asemenea fiinţă, la sfârşitul evoluţiei lunare, entităţile şi energiile

cosmice ar dispare, aşazicând, ca într'un neant şi după trecerea unui răstimp, ar reapare din întunerecul crepuscular al sânului lumii. Numai o fiinţă dotată cu facultăţi spirituale cu mult mai înalte, ar putea urmări faptele spirituale care se desfăşoară în răstimpul dintre Lună şi Pământ.

La sfârşitul acestui răstimp, entităţile care participaseră la procesele de evoluţie de pe Saturn, Soare şi Lună, reapar dotate cu facultăţi nouă. Entităţile superioare omului, au dobândit prin faptele lor din trecut, facultatea de a continua în aşa fel evoluţia omului, încât în stadiul pământesc, care urmează stadiului lunar, omul să atingă o conştienţă cu o treaptă mai înaltă decât conştienţa de imagini pe care o avusese pe Lună. Dar mai întâiu, omul trebuia pregătit pentru a primi ceea ce urma să i se dăruiască. In cursul evoluţiilor Saturn, Soare şi Lună, omul a integrat fiinţei sale corpul fizic, corpul vieţii şi corpul astral. Dar aceste principii constitutive ale fiinţei sale primiseră numai acele forţe şi însuşiri, care le fac capabile să aibă o conştienţă de imagini; le lipsesc încă atât organele cât şi structura prin care să poată percepe o lume de obiecte exterioare fizice, aşa cum corespunde aceasta etapei pământeşti. După cum planta nouă nu desvoltă decât elementele latente în grăuntele provenit dela planta veche, tot astfel, la începutul noului stadiu de evoluţie, cele trei părţi constitutive ale naturii omeneşti, apar înzestrate cu astfel de forme şi organe, care le îngădue să desvolte numai conştienţa de imagini. Deci, pentru a putea desvolta o stare de conştienţă superioară conştienţei de imagini, ele trebuiau mai întâi corespunzător pregătite. — Această pregătire are loc în trei etape. In prima etapă, corpul fizic este ridicat pe o astfel de treaptă, pe care să poată trece prin schimbările necesare desvoltării unei conştienţe fizice. Ea este una dintre cele trei etape pregătitoare ale evoluţiei pământeşti, şi pe care o putem caracteriza drept o repetiţie, pe o treaptă mai înaltă, a evoluţiei saturniene. Căci în decursul ei, entităţile superioare lucrează numai asupra corpului fizic aşa cum s'a întâmplat şi în cursul evoluţiei saturniene. După ce corpul fizic a progresat în deajuns, toate entităţile trebue să treacă iarăşi într'o formă de existenţă superioară

şi numai după aceea poate progresa şi corpul eteric. Corpul fizic trebue, aşazicând, turnat din nou, pentru ca atunci când îşi va continua desvoltarea, să poată primi în sine corpul vieţii, ridicat acum pe o treaptă mai înaltă. După acest răstimp consacrat unei forme de existenţă mai înalte, are loc o repetiţie pe o treaptă mai înaltă a evoluţiei solare, cu scopul desvoltării şi adaptării corpului vieţii. După un nou răstimp, ceva asemănător are loc şi pentru corpul astral, printr'o repetiţie a evoluţiei lunare.

Să ne îndreptăm acum privirea asupra aspectelor evoluţiei, care s'a desfăşurat după terminarea repetiţiei a treia. Toate entităţile şi energiile s'au spiritualizat din nou. In timpul acestei spiritualizări, ele s'au ridicat în lumi superioare. Lumea cea mai de jos, în care, în timpul perioadei de spiritualizare se mai poate percepe ceva din aceste entităţi şi energii, este lumea în care omul de astăzi se găseşte între moarte şi o nouă naştere. Sunt regiunile lumii spiritelor. Ele coboară apoi, treptat, în lumile mai de jos. Inainte de a începe evoluţia fizică a Pământului, ele au coborît atât de mult, încât revelaţia lor cea mai de jos poate fi contemplată în lumea astrală, adecă a sufletelor.

Tot ceea ce exista din om în acea vreme, se înfăţişa încă sub formă astrală. Pentru a înţelege starea în care se găseşte acum omul, trebue să dăm o deosebită importanţă faptului că omul este alcătuit din corp fizic, corp eteric şi din corp astral, dar, atât corpul fizic, cât şi cel eteric nu existau sub formă fizică sau etherică, ci sub formă astrală. Ceea ce dă aci corpului fizic caracterul de fizic, nu este forma fizică, ci faptul că, deşi există sub formă astrală, el poartă totuşi în sine legile fizice. El este o entitate sub formă astrală stăpânită de legi fizice. Aceleaşi lucruri se pot spune şi despre corpul eteric.

In faţa ochiului spiritual, Pământul, pe această treaptă a evoluţiei, apare mai întâi ca un astru compus în întregime din suflet şi spirit, în care aşadar, atât forţele fizice, cât şi acelea ale vieţii, se manifestă încă sub formă astrală. In acest astru se cuprind, în germene, toate câte mai târziu se vor

transforma în creaturile Pământului fizic. El luminează; lumina lui însă nu este o astfel de lumină pe care ochii fizici ar fi putut să o perceapă, chiar dacă ei ar fi existat pe atunci. Lu. minează numai ca lumină sufletească, pentru ochiul deschis al văzătorului.

In acest astru se petrece ceva, ce poate fi desemnat drept o condensare. Rezultatul acestei condensări este că, după o anumită vreme, în mijlocul astrului de natură sufletească, a. pare un nucleu de foc, asemănător stării pe care o avusese Saturn în faza sa cea mai densă. Acest nucleu de foc este întreţesut, este străbătut de acţiunea diferitelor entităţi, care participă la evoluţie. Raportul de reciprocitate dintre aceste entităţi şi corpul ceresc în devenire, se arată privirii spirituale ca o ridicare şi o cufundare a acestor entităţi în globul de foc al Pământului. De aceea globul de foc al Pământului nu este o substanţă omogenă, ci un fel de organism străbătut de su. flet şi de spirit. Fiinţele destinate să devină pe Pământ oameni cu înfăţişarea actuală, se aflau deocamdată într'o stare, în care nu participau decât foarte puţin la scufundarea în astrul de foc. Ele se menţineau aproape în întregime, în ambianţa încă necondensată a astrului, fiind încă în sânul Fiinţelor spirituale superioare. Pe această treaptă a evoluţiei, ele ating numai cu un punct al structurii lor sufleteşti Pământul de foc. Şi ca ur. mare căldura face să se condenseze o parte din forma lor as. trală. Prin aceasta se aprinde în oameni vieaţa pământească. Deci, cu cea mai mare parte a fiinţei lor, ei aparţin încă lu. milor sufleteşti-spirituale; numai datorită contactului cu focul Pământului, oamenii sunt învăluiţi de căldura vieţii. Dacă vrem să ne facem o imagine sensibil-suprasensibilă despre aceşti oameni dela începutul fazei fizice a Pământului, trebue să ne reprezentăm o formă sufletească ovoidală, care se află în at. mosfera Pământului şi a cărei suprafaţă inferioară este închisă într'o capsulă, asemănătoarea aceleia a ghindei de stejar. Nu. mai că substanţa capsulei, în acest caz, este compusă exclusiv din căldură sau foc. Această învăluire a omului cu căldură, nu are ca urmare numai aprinderea vieţii în om, ci în acelaşi timp se produce o modificare şi înăuntrul corpului astral. Acestuia

i se integrează rudimentul sufletului sensației. De aceea putem spune că pe această treaptă a evoluției, omul se compune din sufletul sensației, din corpul astral, din corpul vieții și din corpul fizic urzit din foc. In corpul astral urcă și coboară, ca valurile, entitățile spirituale care participă la existența omului; prin sufletul sensației, omul se simte legat de Pământ. In această fază, în om predomină conștiența de imagini în care se revelează entitățile spirituale, în sânul cărora se găsește; și în interiorul acestei conștiențe, sensația propriului corp, apare numai ca un punct. El privește, așa zicând, din lumea spirituală în jos, spre o realitate pământească, care îi aparține, și despre care simte: „Aceasta este a ta". — Condensarea Pământului continuă și odată cu această condensare, amintita diviziune a ființei omenești, devine din ce în ce mai precisă. La un moment dat al evoluției, Pământul este atât de condensat, încât numai o parte a sa mai este din foc. Cealaltă parte a îmbrăcat o stare de agregație pe care o putem numi „gaz" sau „aer". Odată cu aceasta are loc o modificare și în om. Acum, el nu este atins numai de căldura Pământului, ci corpului său de foc i se integrează substanța „aer". Și după cum căldura a aprins în om viața, tot astfel aerul din jurul său stimulează în el anumite efecte, pe care le putem caracteriza drept sunet (spiritual). Corpul său eteric începe să răsune. Tot atunci, din corpul astral se detașează o parte, care constitue baza sufletului rațiunii de mai târziu. — Pentru a ne înfățișa ceea ce se petrece în această epocă în sufletul omenesc, trebue să avem în vedere faptul că în astrul de aer-foc al Pământului, entitățile superioare omului, urcă și coboară în valuri. In Pământul de foc, „Spiritele Personalității" sunt printre primele care au o înrâurire asupra omului. Și în timp ce căldura Pământului stimulează în om viața, sufletul sensației își spune: „Acestea sunt" „Spiritele Personalității". In mod asemănător se manifestă în corpul de aer acele entități pe care, în sensul esoterismului creștin le-am numit „Arhangheli". Iar ceea ce simte omul ca sunete când îl învălue curenții de aer, sunt înrâuririle acestor ființe. Și în timpul acestei percepțiuni, sufletul rațiunii își zice: „Aceștia sunt

Arhanghelii". Astfel, în legătura sa cu Pământul, pe această treaptă, omul nu percepe încă obiecte fizice, ci trăieşte în sensaţiile de căldură ce se ridică până la el, şi într'o mare de sunete; în aceşti curenţi de căldură, şi în această mare de sunete, omul simte însă prezenţa „Spiritelor Personalităţii" şi pe aceea a „Arhanghelilor". Bine înţeles că nu poate percepe direct aceste fiinţe, ci numai prin vălul căldurii şi al sunetelor. Şi în timp ce aceste percepţiuni pătrund dela Pământ în sufletul său, în acest suflet continuă să urce şi să coboare imaginile entităţilor superioare, în sânul cărora se simte omul.

Evoluţia Pământului continuă. Această continuare se exprimă printr'o nouă condensare. Pământului i se integrează substanţa „apă", aşa încât el este alcătuit acum din trei stări de agregaţie: căldură, gaz şi lichid. Inainte ca această condensare să aibă loc, se desfăşoară un eveniment important. Din Pământul aer-foc se desprinde un astru independent, care, în evoluţia lui de mai târziu, devine Soarele de astăzi. Mai înainte, Soarele şi Pământul erau un singur astru. După despărţirea Soarelui, Pământul, la început, cuprindea încă în sine toate câte se află azi pe Lună şi în Lună. Despărţirea Soarelui are loc fiindcă pentru propria lor evoluţie şi pentru ceea ce au de înfăptuit pentru Pământ, anumite entităţi superioare nu mai pot suporta materia condensată până la gradul de lichid. Din masa generală a Pământului, ele separă substanţele pe care le puteau folosi, se retrag apoi de pe Pământ pentru a-şi creea în Soare o nouă reşedinţă. De aci înainte ele acţionează asupra Pământului dinafară, de pe Soare. Pentru continuarea evoluţiei sale însă, omul are trebuinţă de un tărâm, pe care substanţele să se condenseze şi mai mult.

Odată cu integrarea în Pământ a elementului lichid, are loc o prefacere şi în om. De aci înainte, în el nu circulă numai foc, el nu este doar înconjurat de aer, ci corpului său fizic i se integrează substanţa apă. In acelaşi timp i se modifică şi etericul. Omul începe să perceapă acest eteric ca pe un subtil trup de lumină. Odinioară, el simţea urcându-se dela Pământ spre el curenţii de căldură, iar aerul îl simţea venind spre el sub formă de sunete. Acum corpul său de foc

şi de aer este străbătut şi de elementul lichid, iar pătrunderea şi ieşirea acestui element o percepe ca o creştere şi descreştere a luminii. O modificare avu loc şi în sufletul omului. Rudimentului sufletului sensaţiei şi al sufletului raţiunii, i se alătură acum rudimentul sufletului conştienţei. In elementul apă acţionează „Ingerii". Tot ei sunt şi stimulatorii propriuzişi ai luminii. Pentru om, este ca şi cum Ingerii i-ar apare în lumină. — Anumite entităţi superioare, care mai înainte erau în astrul pământesc, acţionează acum asupra Pământului de pe Soare. Prin aceasta se modifică toate condiţiunile de existenţă de pe Pământ. Omul, acum încătuşat de Pământ, nu ar mai putea resimţi acţiunea entităţilor solare, dacă sufletul său ar fi mereu îndreptat în spre Pământul din care este luat corpul său fizic. In stările de conştienţă ale omului, intervine acum o modificare. Entităţile solare, în anumite timpuri, smulg sufletul omenesc din corpul fizic, aşa încât de aci înainte, omul se găseşte în mod alternativ, când pur sufleteşte în sânul entităţilor solare, când într'o stare, în care este unit cu corpul său, şi primeşte influenţele Pământului. Când se află în corpul fizic, curenţii de căldură se revarsă în spre el. In jurul lui răsună masele de aer; apele pătrund şi ies din el. Iar când omul se găseşte înafara corpului, atunci în sufletul său, el este străbătut de imaginile entităţilor superioare, în sânul cărora se găseşte. — Pe această treaptă a evoluţiei sale, Pământul trece prin două timpuri. Intr'unul îi este dat să împrejmuiască cu substanţele sale sufletele omeneşti, învesmântându-le cu corpuri; în decursul celuilalt timp, sufletele îl părăsesc; nu-i rămân atunci decât corpurile. Pământul, împreună cu fiinţele omeneşti, se află atunci într'o stare de somn. Vorbind cu totul obiectiv, putem spune că în aceste vremuri străvechi, Pământul trecea printr'un timp de zi şi unul de noapte. (Sub raport fizic spaţial, acest fenomen se exprimă în faptul că datorită acţiunii reciproce a entităţilor solare şi a celor pământeşti, Pământul este pus într'o anumită mişcare în raport cu Soarele; această mişcare provoacă alternanţa: zi şi noapte, pe care am caracterizat-o. Ziua se desfăşoară în timpul când suprafaţa Pământului, pe care se desvoltă omul, era întoarsă spre Soare; iar

noaptea, adecă timpul în care omul duce o existenţă pur sufletească, avea loc atunci când această suprafaţă a Pământului era întoarsă dela Soare. Bine înţeles, nu trebue să ne imaginăm că pe acele vremuri străvechi, mişcarea Pământului în jurul Soarelui ar fi fost asemănătoare aceleia de astăzi. Raporturile erau cu totul altele. Este însă util să presimţim chiar aci, că mişcările aştrilor sunt o consecinţă a raporturilor ce se stabilesc între entităţile spirituale care îi populează. Cauze spirituale-sufleteşti pun corpurile cereşti în astfel de poziţii şi mişcări, încât în realitatea fizică să se poată manifesta stările spirituale).

Dacă ne-am fi îndreptat privirile spre Pământ în decursul nopţii sale, ne-ar fi apărut asemenea unui cadavru. Căci, în cea mai mare parte, el era alcătuit atunci din corpurile omeneşti în descompunere, ale căror suflete se aflau într'o altă formă de existenţă. Structurile de apă şi aer din care se compuneau corpurile omeneşti, se descompuneau, disolvându-se în restul masei Pământului. Numai acea parte a corpului omenesc, care s'a format încă dela începutul evoluţiei pământeşti prin colaborarea focului şi a sufletului omenesc şi care, mai târziu, a devenit din ce în ce mai densă, numai ea se păstrează ca un germene cu un aspect exterior rudimentar. Cele spuse despre zi şi noapte, nu trebue să ni le reprezentăm deci prea asemănătoare stărilor pe care le denumim astăzi cu aceste expresiuni. Când odată cu începutul zilei, Pământul participă direct la influenţele solare, sufletele oamenilor coboară în domeniul vieţii fizice. Ele intră în contact cu germenii amintiţi făcându-i să se desvolte, aşa încât aceştia îmbracă o formă exterioară, care apare ca o copie a fiinţei sufleteşti a omului. Ceea ce se desfăşoară aci între sufletul omenesc şi germenele lui de vieaţă, este ca un fel de fecundare subtilă. Sufletele astfel întrupate, încep din nou să atragă din mediul ambiant şi să integreze corpului lor, mase de aer şi de apă. Corpurile astfel organizate, încep să aspire şi să expire aerul; se naşte primul rudiment al sistemului respirator de mai târziu. Apa este de asemenea absorbită şi eliminată; începe un proces primitiv de nutriţie. Aceste procese nu pot fi încă percepute

ca procese exterioare. Un fel de percepţiune exterioară, sufletul are numai în momentul amintitei fecundări a germenului de vieaţă. Sufletul simte o vagă trezire la vieaţa fizică, în momentul în care atinge germenul, care îl preîntâmpină pe Pământ. El desluşeşte acum ceva ce s'ar putea exprima prin cuvintele: „Aceasta este forma mea, organismul meu". Un asemenea sentiment, pe care l-am putea considera ca un înce- put crepuscular al sentimentului de sine, rămâne sufletului pe tot timpul unirii sale cu corpul fizic. Procesul absorbirii aeru- lui, sufletul nu-l simte încă decât sufleteşte şi spiritualiceşte, deci ca procese ce decurg în imagini. Acest proces se mani- festă în anumite imagini sonore, în continuu flux şi reflux, care dau formă germenului ce se organizează. Sufletul se simte pretutindeni învăluit de sunete, şi simte cum îşi plăsmueşte propria sa corporalitate în conformitate cu aceste sunete-forţe. Astel pe acea treaptă a evoluţiei, sau desvoltat forme ome- neşti, pe care o conştienţă asemănătoare celei de azi nu le-ar fi putut încă observa în lumea exterioară. Ele aveau forme vegetale şi de floare, alcătuite dintr'un ţesut de substanţă subtilă, însă mobile în interiorul lor, din care cauză, apar ase- mănătoare unor flori ce flutură continuu. Plăsmuirea omului în asemenea forme, trezeşte în el sentimente de fericire în timpul existenţei sale pământeşti. Iar asimilarea elementului apă, este simţită ca o fortificare, ca o întărire lăuntrică. In- afară, ea apare ca o creştere a făpturii fizice omeneşti. Odată cu descreşterea acţiunii solare directe, sufletul pierde puterea de a mai stăpâni aceste procese. Treptat, treptat, organismul depune părţile sale constitutive, până ce nu mai rămân decât părţile care lasă să se coacă în sânul lor germenele caracte- rizat. Omul îşi părăseşte corpul şi se reîntoarce la forma de existenţă spirituală. (Cum nu toate substanţele Pământului sunt întrebuinţate la zidirea trupurilor omeneşti, nu trebue să ne închipuim că în timpul nopţii sale, Pământul s'ar compune numai din cadavrele în descompunere şi din germenii ce aşteaptă să fie treziţi la vieaţă. Aceste cadavre şi aceşti germeni, sunt întreţesuţi altor formaţiuni, care se plăsmuesc din substanţele Pământului. Despre aceste formaţiuni vom vorbi mai târziu).

Procesul de condensare a substanţelor Pământului continuă. Elementului „apă“ i se alătură elementul solid, pe care îl putem numi şi „pământesc“. Şi prin aceasta, însuşi omul, în decursul existenţei sale pământeşti, începe să integreze trupului său şi elementul pământesc. De îndată ce începe această integrare, forţele pe care şi le aducea sufletul din existenţa dinafara trupului, nu mai au puterea de mai înainte. In trecut, sufletul îşi plăsmuia corpul din elementele foc, aer şi apă, în conformitate cu sunetele care îl învăluiau şi în conformitate cu imaginile de lumină care îl înconjurau. Faţă de corpul densificat, sufletul nu mai are această putere. In plăsmuirea corpului omenesc, intervin alte puteri. Partea care rămâne din om, după ce sufletul părăseşte corpul, nu reprezintă numai un germene, care să fie trezit la vieaţă de sufletul ce se reîntoarce pe Pământ. Ea este alcătuită acum dintr'o formaţiune, care cuprinde în ea însăşi puterea acestei treziri la vieaţă nouă. La plecarea sa, sufletul nu lasă pe Pământ numai o copie a fiinţei sale, ci sădeşte în această copie şi o parte din puterea lui de vivifiere. La reîntoarcerea sa pe Pământ, sufletul nu mai poate trezi singur la vieaţă această copie. Trezirea trebue să se facă în însăşi interiorul copiei fiinţei omeneşti. Entităţile spirituale care acţionează asupra Pământului de pe Soare, menţin acum puterea de vivifiere în corpul omenesc chiar şi în timpul când omul, el însuşi, nu se mai găseşte pe Pământ. Ca urmare, sufletul, când se întrupează în aceste noi condiţiuni, nu simte numai sunetele şi imaginile de lumină care îl învălue şi în care simte entităţile imediat superioare, dar prin primirea elementului pământesc, el vieţueşte acum şi influenţa entităţilor şi mai înalte care sălăşluesc pe Soare. Mai înainte, omul se simţea aparţinând entităţilor spirituale-sufleteşti cu care era unit în timpul când se afla înafara corpului său. In sânul acestor entităţi odihnea încă „Eul“ său. Acest „Eu“ îl întâmpina în cursul întrupării sale fizice, la fel ca toate celelalte realităţi, care se aflau în jurul său. Pe Pământ se aflau acum copii independente ale fiinţei omeneşti psiho-spirituale. In comparaţie cu corpurile omeneşti actuale, acestea erau formaţiuni alcătuite dintr'o substanţialitate subtilă. Căci elementul „pământ“ nu li se ameste-

case decât sub forma cea mai fină, aproximativ aşa cum aspiră omul de astăzi prin organul mirosului particulele mici şi subtile ale unui corp. Corpurile omeneşti erau asemănătoare unor umbre. Aceste corpuri fiind răspândite pe întreg Pământul, ele ajung sub influenţa forţelor terestre, care sunt deosebite pe diferitele puncte de pe suprafaţa Pământului. Dacă mai înainte copiile trupeşti corespundeau omului sufletesc, care le anima, şi de aceea în mod real erau la fel pe întreaga suprafaţă a Pământului, acum începe să apară o diferenţiere printre formele omeneşti. Astfel se pregăteşte ceea ce mai târziu va duce la diferenţierea în rase. — Odată cu independenţa, pe care a dobândit-o corporalitatea omenească, se desface până la un anumit grad legătura intimă de odinioară, care a existat între omul pământesc şi lumea spirituală-sufletească. De aci înainte, când sufletul părăseşte trupul, acest trup continuă să mai trăiască într'un anumit fel. — Dacă evoluţia s'ar fi continuat în acest fel, Pământul ar fi ajuns la o încremenire sub influenţa elementului său solid. Cunoaşterea suprasensibilă, când studiază acest stadiu al evoluţiei, constată că de îndată ce sunt părăsite de sufletele lor, corpurile omeneşti se densifică din ce în ce mai mult. Aşa încât, după un anumit timp, sufletele omeneşti care se reîntorceau pe Pământ n'ar mai fi găsit un material potrivit cu care să se poată uni. Toate substanţele utile omului, ar fi fost folosite pentru a umplea Pământul cu resturile lemnificate ale întrupărilor.

Atunci a intervenit un eveniment, care a dat un alt curs întregii evoluţii. Tot ceea ce putea duce, în substanţele solide ale Pământului, la o densificare de durată, a fost eliminat: Luna care gravitează azi în jurul Pământului, părăsi atunci Pământul. Forţele care, direct în interiorul Pământului, duseseră odinioară la condensarea formelor, acţionează de aci înainte indirect, sub o formă atenuată, de pe Lună. Entităţile superioare, de care depinde această condensare a substanţelor, au hotărît să nu-şi mai exercite influenţele din interiorul Pământului, ci dinafară. Prin aceasta, în structura fizică a omului, apare o diferenţiere, care trebue considerată ca începutul despărţirii într'un sex masculin şi unul feminin. Subtilele forme omeneşti

care populau odinioară Pământul, lăsau ca, prin conlucrarea celor două forţe — a germenului şi a forţei de vivifiere, — să se desvolte din ele înseşi noua formă omenească, adecă urmaşul lor. Acum aceşti urmaşi se transformă. Intr'un grup de urmaşi acţionează mai mult puterea germinativă spiritual-sufletească, în celălalt grup, acţionează mai mult puterea germinativă de vivifiere. Aceste fenomene sunt o consecinţă a faptului, că prin detaşarea Lunei, puterea de acţiune a elementului pământesc s'a atenuat. Acţiunea reciprocă a celor două forţe devine acum mai gingaşe ca în trecut, când se petrecea într'o s i n g u r ă fiinţă. Consecinţa acestor noi împrejurări este că urmaşul însuşi devine din ce în ce mai gingaş, mai subtil. El coboară pe Pământ mai întâiu într'un organism subtil, integrându-şi abea treptat părţile mai dense. Prin aceasta, s'au creat condiţiuni nouă pentru ca sufletul să poată coborî iarăşi pe Pământ şi să se poată uni cu un trup. El nu mai vivifiază acest trup dinafară, căci această vivifiere se face acum chiar pe Pământ. Sufletul se uneşte însă cu acest trup, şi-l face să crească. Această creştere, natural, era limitată. Prin despărţirea Lunei, corpul omenesc devenise pentru un timp maleabil; cu cât continuă însă să crească, cu atât forţele de solidificare predomină. In cele din urmă, sufletul nu mai poate participa decât din ce în ce mai puţin la plăsmuirea trupului său. Acest trup începe să se descompună de îndată ce sufletul urcă în existenţa sufletească-spirituală.

Putem urmări cum forţele pe care omul şi le-a însuşit încetul cu încetul, în decursul evoluţiilor Saturn, Soare şi Lună, participă treptat la progresul pe care-l face omul în perioada descrisă a evoluţiei Pământului. Corpul astral, care conţinea încă disolvat în sine atât corpul eteric cât şi corpul fizic, este cel dintâi aprins de focul pământesc. Apoi corpul astral se divide într'o parte mai subtilă, sufletul sensaţiei, şi într'o parte mai puţin subtilă, eterică, parte care de aci înainte ajunge sub înrâurirea elementului pământesc. Corpul eteric sau corpul vieţii, care se formase mai de mult, ajunge astfel să se manifeste. Şi în timp ce în omul astral se desvoltă sufletul raţiunii şi al conştienţei, în corpul eteric se detaşează părţile

mai dense, sensibile la sunet şi lumină. In momentul în care corpul eteric s'a condensat şi mai mult, aşa încât dintr'un corp de lumină el devine un corp de foc sau de căldură, s'a atins treapta de evoluţie, pe care, după cum am arătat mai sus, se integrează fiinţei omeneşti părţi din elementul pământesc solid. Fiindcă etericul omenesc s'a condensat până la foc, de aceea datorită forţelor corpului fizic, care au fost sădite într'ânsul mai înainte, el se poate uni cu substanţele subtilizate până la starea de foc a Pământului fizic. El nu ar mai fi însă capabil să integreze singur în corpul său şi substanţele gazoase, fiindcă acesta, între timp, se densificase şi mai mult. Atunci intervin, aşa cum am arătat mai sus, entităţile superioare de pe Soare şi insuflă omului aerul. In timp ce, datorită trecutului său, omul are puterea să se pătrundă singur de focul pământesc, suflarea de vieaţă este dirijată de entităţile superioare în trupul său. Inainte de densificare, corpul eteric al omului, ca receptor de sunete, dirija curenţii de aer. El pătrundea trupul omenesc cu vieaţă. Acum corpul său fizic primeşte o vieaţă exterioară. Urmarea este că această vieaţă devine independentă de sufletul omenesc. Sufletul la plecarea sa de pe Pământ, nu lasă în urmă, ca altădată, doar germenele formei sale, ci o copie vie a propriei sale fiinţe. „Spiritele Formei" rămân unite cu această copie. Ele transmit şi urmaşilor vieaţa pe care au conferit-o. Aceasta, după ce sufletul a părăsit trupul. Astfel se pun bazele eredităţii. Iar când sufletul omenesc reapare pe Pământ, el se simte într'un trup, a cărui vieaţă coboară dela strămoşi. Se simte atras în mod deosebit tocmai către un astfel de trup. Prin aceasta se desvoltă un fel de amintire a strămoşului cu care sufletul se simte una. Această amintire se perindă dealungul generaţiilor ca o conştienţă comună. „Eul" coboară revărsându-se prin şirul generaţiilor.

In timpul existenţei sale pământeşi, pe această treaptă de evoluţie, omul se simţea o fiinţă de sine stătătoare. El simţea focul lăuntric din corpul său eteric unit cu focul exterior al Pământului. Căldura care se revărsa prin el, o simţea drept „Eul" său. In aceşti curenţi de căldură, străbătuţi de vieaţă, trebue să căutăm originea circulaţiei sângelui de mai

târziu. In elementul care se revărsa însă în el ca aer, omul nu-şi simţea pe deplin fiinţa sa proprie. Căci în acest aer erau active forţele entităţilor superioare caracterizate mai sus. Înăuntrul aerului care îl străbătea, omul păstra totuşi acea parte a forţelor active, care îi aparţinuse şi în trecut prin forţele desvoltate în corpul său eteric. El era stăpân peste o parte a curenţilor de aer. Şi în măsura în care omul îi stăpânea, la plăsmuirea lui nu au acţionat numai entităţile superioare, ci şi el însuşi. Părţile sale aeriene le plăsmuia după imaginile corpului său astral. In timp ce dinafară se revărsa astfel aer în corpul omenesc, — fenomen care devine baza sistemului de respiraţie, — o parte a aerului se organizează în interiorul corpului într'un anumit fel, devenind baza sistemului nervos de mai târziu. Pe acele timpuri, omul stătea deci, prin aer şi prin căldură, în legătură cu lumea exterioară a Pământului. — In ce priveşte pătrunderea elementului pământesc solid în corpul său, omul, dimpotrivă, nu simţea nimic. Acest element participa de asemenea la întruparea omului pe Pământ. Integrarea lui în organism, omul nu o putea însă percepe direct, ci numai într'o conştienţă obscură, în imaginea entităţilor superioare active în acest element. Sub forma unor asemenea imagini care erau expresia entităţilor superioare, omul percepuse mai înainte şi pătrunderea în el a elementului pământesc lichid. Prin condensarea organismului pământesc al omului, aceste imagini au suferit o modificare în conştienţa sa. Elementului lichid i s'au amestecat substanţele solide. Această introducere a elementului solid în om, trebue să ne-o reprezentăm de asemenea efectuată dinafară, de către Fiinţele superioare. Omul nu mai poate avea în sufletul său puterea de a conduce el însuşi integrarea acestor substanţe, căci această putere trebue să servească acum corpului zidit dinafară. Dacă ar voi să conducă el însuşi integrarea acestor elemente, omul ar vătăma structura organismului său. De aceea, toate câte le asimilează dinafară, le simte dirijate de poruncile-forţe ale entităţilor superioare care lucrează la plăsmuirea trupului său. Omul se simte un Eu; el posedă sufletul raţiunii, ca o parte a corpului astral, cu care vieţueşte lăuntric în imagini ceea ce se petrece în exterior,

şi cu care îşi penetrează subtilul său sistem nervos. Şi omul se simte descendent al înaintaşilor săi, datorită vieţii care curge prin şirul generaţiilor. Toate acestea le respiră şi le simte ca un efect al acţiunii entităţilor superioare caracterizate, adecă a „Spiritelor Formei". El se supune acestor entităţi chiar şi în ceea ce primeşte dinafară ca hrană prin impulsurile acestor entităţi. Lucrul cel mai întunecos pe care îl resimte omul acelor vremuri, este originea sa ca individualitate. In această privinţă nu simţea decât că a suferit o înrâurire a „Spiritelor Formei", active înăuntrul forţelor pământeşti. In raporturile sale cu lumea exterioară, omul era dirijat şi condus. Aceasta se exprimă în faptul că omul posedă o conştienţă despre activităţile sufleteşti şi spirituale care se desfăşoară în dosul lumii fizice. Nu percepe încă entităţile spirituale sub forma lor directă, vieţueşte însă în sufletul său sunete, colori, etc. Şi el ştie că în această lume de sensaţii trăiesc faptele entităţilor spirituale. Comunicările acestor entităţi vin spre el sub formă de sunete; iar revelaţiile lor îi apar în imagini luminoase. Trăirea cea mai lăuntrică, omul o are prin reprezentările evocate în el de elementul foc sau căldură. Căci omul deosebeşte deja căldura sa lăuntrică de curenţii de căldură ai ambianţei pământeşti. In aceştia din urmă se revelează „Spiritele Personalităţi". Omul nu are însă decât o conştienţă vagă despre ceea ce stă în dosul curenţilor căldurii exterioare. In aceşti curenţi, el simte influenţa „Spiritelor Formei". Când în jurul omului se manifestă puternice efecte de căldură, sufletul simte: acum entităţile spirituale învăpăiază ambianţa Pământului; sunt entităţile din care s'a desprins o scânteie care încălzeşte propriul meu interior. — Înăuntrul efectelor de lumină omul nu distinge încă, în acelaşi fel, un interior şi un exterior. Când se ivesc în mediul ambiant imaginile de lumină, acestea nu trezesc întotdeauna acelaşi sentiment în sufletul omului de pe Pământ. Erau timpuri în care omul simţea aceste imagini de lumină înafara lui. Era după coborîrea omului în întrupare, din starea sa extracorporală. Era perioada creşterii sale de pe Pământ. Când venea apoi perioada în care germenul se plăsmuia pentru un nou pământean, atunci, aceste imagini începeau să pălească. Şi omul nu reţinea

din ele decât reprezentări-amintiri lăuntrice. Aceste imagini de lumină conţineau faptele „Spiritelor Focului“ (ale Arhanghelilor). Aceste spirite îi apăreau omului ca slujitori ai entităţilor-căldură care au sădit o scânteie înăuntrul lui. Când revelaţiile lor exterioare se stingeau, omul le vieţuia ca reprezentări (ca amintiri) înăuntrul său. El se simţea unit cu forţele lor. Şi într'adevăr aşa era. Căci prin energia primită dela aceste Spirite, omul putea să acţioneze asupra atmosferei înconjurătoare. Sub înrâurirea lui, această atmosferă începea să lumineze. Era o vreme în care forţele naturii şi forţele din om nu erau încă despărţite în felul în care s'au despărţit mai târziu. Cele ce se petreceau pe Pământ, într'o mare măsură erau provocate de forţele oamenilor. Dacă cineva ar fi urmărit dinafara Pământului fenomenele naturii, care se desfăşurau atunci pe el, nu ar fi văzut numai fenomene independente de om, ci în ele ar fi observat acţiunea oamenilor. Perceperea sunetelor, avea un caracter cu totul deosebit pentru omul pământesc al acelor vremuri. Dela începutul vieţii pământeşti, omul percepea sunetele în chip exterior. In timp ce, imaginile aeriene exterioare omul le percepea până la mijlocul existenţei sale pământeşti, sunetele exterioare le putea auzi chiar şi dincolo de această vârstă mijlocie. Abea spre sfârşitul vieţii sale, omul de pe Pământ devenea insensibil faţă de aceste sunete, rămânându-i doar reprezentările-amintiri ale lor. In ele erau cuprinse revelaţiile „Fiilor Vieţii“ (ale Ingerilor). Când, către sfârşitul vieţii sale, omul se simţea unit lăuntric cu aceste forţe, atunci, prin imitarea lor, el putea provoca puternice efecte în elementul apă al Pământului. Sub înrâurirea lui, apele se puneau în mişcare în şi deasupra Pământului. In ceea ce priveşte sensaţiile de gust, omul le avea numai în primul sfert al vieţii sale pământeşti. Dar şi atunci, ele apăreau sufletului numai ca o aducere aminte de trăirile pe care le avusese în starea premergătoare întrupării sale. Cât timp avea aceste sensaţii, condensarea trupului său continua, prin asimilarea de substanţe exterioare. In al doilea sfert al vieţii pământeşti, creşterea, ce e drept, continua încă, dar forma corpului era precizată. In această epocă, omul nu putea percepe celelalte fiinţe vii din jurul său decât

prin efectele lor de căldură, lumină şi sunete. Căci el nu era încă în stare să-şi reprezinte elementul solid. Sensaţiile de gust caracterizate, omul le primea numai dela elementul apă, în primul sfert al vieţii sale.

Forma exterioară a corpului omenesc era o copie a acestei stări sufleteşti lăuntrice. Părţile în care se cuprindeau bazele capului de mai târziu, erau cele mai perfect desvoltate. Celelalte organe nu apăreau decât ca apendice. Acestea aveau un aspect de umbră, nedesluşit. Totuşi, în ceea ce priveşte forma lor, oamenii difereau unii de alţii. Existau oameni, la care, în funcţie de condiţiunile pământeşti în mijlocul cărora trăiau, amintitele organe apendice erau mai mult sau mai puţin desvoltate. Ele se deosebeau după regiunile geografice în care locuiau oamenii. Unde oamenii se aflau într'o legătură mai puternică cu lumea pământească, organele apendice erau mai desvoltate. Iar oamenii cari la începutul evoluţiei fizice a Pământului, ajunseră prin evoluţia lor anterioară cei mai maturi, aşa încât vieţuiseră chiar dela început — când pământul nu se condensase încă până la aer — contactul lor cu elementul foc, au putut desvolta acum cel mai bine bazele capului lor. Aceştia erau oamenii cei mai armonioşi. O altă parte a omenirii nu era coaptă ca să se unească cu elementul focului decât după ce Pământul desvoltase în sine elementul aer. Acest al doilea grup de oameni era într'o dependenţă mai mare de condiţiunile şi fenomenele exterioare decât primul grup. Primul grup simţea lămurit, prin căldură, „Spiritele Formei", şi în timpul vieţii pământeşti simţea ca şi cum ar păstra o amintire a aparţinerii la aceste Spirite şi că fusese unit cu ele în vieaţa extracorporală. Al doilea grup de oameni simţea într'o măsură mai mică amintirea stării extracorporale; el simţea aparţinerea sa la lumea spirituală, în deosebi prin efectele de lumină ale „Spiritelor Focului" (ale Arhanghelilor). O a treia categorie de oameni s'a scufundat şi mai adânc în existenţa pământească. Sunt oamenii cari nu au putut fi atinşi de elementul foc decât după ce se detaşase Soarele de Pământ, şi după ce Pământul primise în sine elementul apă. Sentimentul aparţinerii lor la lumea spirituală era slab, în deosebi la începutul vieţii lor pământeşti. Abea mai târziu, după

ce în viaţa lor de reprezentare lăuntrică începeau să activeze Arhanghelii şi mai ales Ingerii, au resimţit această legătură cu lumea spirituală. In schimb la începutul existenţei lor pământeşti, erau plini de impulsuri pentru faptele ce se pot săvârşi în condiţiunile de existenţă pământească. La aceşti oameni, organele apendice se desvoltaseră deosebit de puternic.

Inainte de a se fi despărţit Luna de Pământ, forţele lunare au provocat pe Pământ o densificare progresivă, care a avut drept consecinţă faptul că o parte din urmaşii născuţi din germenii lăsaţi pe Pământ, se condensară atât de mult, încât sufletele omeneşti care coborau pe Pământ, nu se mai puteau întrupa. Structura şi forma acestor urmaşi s'a densificat prea mult datorită forţelor lunare, aşa încât au devenit prea neasemănătoare formei omeneşti, şi astfel nu au mai putut adăposti în ele suflete omeneşti. In aceste împrejurări, anumite suflete omeneşti n'au mai aflat posibilitatea de a se reîntoarce pe Pământ. Numai sufletele cele mai mature, numai sufletele cele mai tari, erau capabile să transforme în aşa fel trupul în decursul creşterii lui, încât să îmbrace iarăşi forma omenească. Numai o parte din urmaşii fizici ai omenirii mai era în stare să fie purtătoare de suflete omeneşti. O altă parte, din cauza trupului prea densificat, nu mai putea primi în sânul ei decât suflete inferioare sufletelor omeneşti. O parte a sufletelor omeneşti s'a văzut atunci constrânsă să nu participe la această etapă a evoluţiei pământeşti. Prin aceasta, ele au fost dirijate spre alte condiţiuni de existenţă. Erau şi astfel de suflete, care chiar la despărţirea Soarelui de Pământ, nu au mai găsit condiţiuni prielnice pentru a se putea întrupa pe Pământ. Pentru continuarea evoluţiei lor, aceste suflete au fost strămutate pe o altă planetă, care se detaşase din substanţa generală a lumii, sub conducerea unor entităţi cosmice. La începutul evoluţiei fizice a Pământului, această planetă era de asemenea unită cu întreaga masă a substanţelor din care se desprinsese şi Soarele. Este planeta, pe care, sub raport fizic, ştiinţa curentă o numeşte „Jupiter“. (Aci vorbim despre corpuri cereşti, despre planete şi despre numele acestora, în sensul unei discipline mai vechi. Sensul pe care-l atribuim acestor fenomene şi rea-

lităţi cosmice, rezultă din însuşi cadrul expunerilor noastre. După cum Pământul fizic nu este decât o expresie fizică a unui organism psiho-spiritual, tot aşa este cazul şi cu celelalte corpuri cereşti. Şi după cum cercetătorul suprasensibilului prin noţiunea „Pământ“ nu înţelege numai planeta fizică, prin „Soare“ numai o stea fixă pe care o percep ochii, ci înţelege totodată şi vaste înlănţuiri spirituale, la fel este cazul şi atunci când vorbeşte despre „Jupiter“, „Marte“, etc. Natural că din timpurile despre care vorbim aci şi până azi, aceşti aştri şi-au schimbat în mod esenţial atât forma cât şi menirea, iar într'o anumită privinţă ei şi-au schimbat chiar şi locul în spaţiul ceresc. Numai acela care cu ajutorul cunoaşterii suprasensibile urmăreşte evoluţia acestor aştri până în timpurile străvechi, numai acela este în măsură să înţeleagă legătura dintre planetele actuale şi precursorii lor de odinioară). Deci, pe „Jupiter“ au continuat să evolueze sufletele caracterizate. Iar mai târziu, când Pământul s'a condensat din ce în ce mai mult, a trebuit să se creeze un nou lăcaş în spaţiu pentru alte suflete, care, o vreme, au fost capabile să locuiască trupurile condensate, dar mai târziu, după ce densificarea progresase prea mult, ele nu se mai puteau întrupa. Pentru aceste suflete s'a creat în planeta „Marte“ un tărâm prielnic evoluţiei lor. Incă pe timpurile când Pământul era unit cu Soarele şi îşi integra elementul aer, o parte din sufletele omeneşti s'au dovedit incapabile de a mai participa la evoluţia pământească. Ele fuseseră prea puternic atinse de forma pământească a corpului. De aceea, încă de pe acele timpuri, ele trebuiau sustrase influenţei directe a forţelor solare. Aceste forţe trebuiau să acţioneze asupra lor dinafară. Pentru continuarea evoluţiei lor, acestor suflete li s'a creat un tărâm potrivit pe „Saturn“. Deci în cursul evoluţiei Pământului, numărul oamenilor descreştea din ce în ce mai mult; apărură trupuri care nu mai puteau adăposti suflete omeneşti. Trupuri care puteau primi în ele numai corpuri astrale. S'a creat astfel o stare asemănătoare aceleia de pe Lună, când corpurile fizice şi eterice omeneşti nu puteau adăposti decât corpuri astrale. Şi în timp ce numărul oamenilor descreştea din ce în ce mai mult, Pământul se populează cu aceste fiinţe. In

cele din urmă toate sufletele omeneşti ar fi fost silite să părăsească Pământul, dacă prin despărţirea Lunei nu s'ar fi creat posibilitatea pentru trupurile omeneşti, capabile de a mai fi locuite de suflete omeneşti, să ocrotească în timpul vieţii lor pământeşti, germenul omenesc faţă de forţele lunare ce veneau direct din Pământ, şi să-l lase să se coacă în aşa măsură, încât să poată fi apoi expus la influenţa acestor forţe. Mai târziu, cât timp ţinea plăsmuirea germenului înăuntrul omului, el stătea sub influenţa entităţilor, care, sub conducerea celei mai puternice dintre ele, despărţiseră Luna de Pământ, pentru a trece Pământul peste un punct critic al evoluţiei sale.

După ce Pământul desvoltase în sine elementul aer, trăiau pe el fiinţe astrale, venite ca resturi din vechea Lună, fiinţe care rămăseseră în evoluţie cu mult în urma celor mai inferioare suflete omeneşti. Ele deveniră sufletul acelor forme, pe care oamenii au trebuit să le părăsească încă înainte de despărţirea Soarelui. Aceste fiinţe sunt precursorii regnului animal. In decursul unor lungi perioade, ele au desvoltat apoi mai ales acele organe, care la om nu apăruseră decât sub formă de apendice. Corpul lor astral a trebuit să acţioneze asupra corpului lor fizic şi eteric aşa cum acţionase corpul astral omenesc în timpul vechei evoluţii lunare. Animalele apărute în acest fel, posedau suflete care nu puteau locui în singuratecul animal. Sufletul îşi extindea fiinţa şi asupra urmaşului. Animalele care derivă din aceeaşi formă tip, posedă toate împreună un singur suflet. Numai când urmaşul, datorită unor influenţe speciale, se îndepărtează de forma înaintaşilor, coboară un nou suflet animal în întrupare. In acest sens, ştiinţa spirituală, cu privire la animale, vorbeşte de suflet al speciei sau şi de suflet-grup.

Fenomene asemănătoare s'au petrecut şi în timpul despărţirii Soarelui de Pământ. Din elementul apă au apărut forme, care în desvoltarea lor nu depăşiseră treapta pe care o atinsese omul înainte de evoluţia de pe vechea Lună. Aceste făpturi nu puteau primi influenţele astrale decât dinafară. Dar şi aceasta a putut să aibă loc numai după ce Soarele a părăsit Pământul. De fiecare dată, când revenea perioada solară a Pământului, astralitatea solară stimula în aşa fel aceste structuri, încât îşi

plăsmuiau un corp eteric din etericul Pământului. După ce Soarele asfinţea, acest corp eteric se descompunea din nou în structura eterică generală a Pământului. Şi ca o urmare a acestei colaborări dintre astralitatea Soarelui şi etericul Pământului, s'au ridicat din elementul apă structurile fizice, care formează precursorii actualului regn vegetal.

Pe Pământ omul devenise o fiinţă sufletească individualizată. Corpul său astral, pe care „Spiritele Mişcării" îl revărsaseră în el pe Lună, s'a diferenţiat pe Pământ în sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi în sufletul conştienţei. Iar când sufletul conştienţei era atât de desvoltat, încât putea să plăsmuiască în cursul vieţii sale pământeşti un corp adecvat, atunci „Spiritele Formei" îl înzestrează pe om cu o scânteie din propriul lor foc. In om s'a aprins astfel „Eul". Ori de câte ori îşi părăsea corpul fizic, omul se ridica în lumea spirituală, unde întâlnea entităţile spirituale care, în cursul evoluţiei Saturn, Soare şi Lună, i-au dăruit corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, şi le-au desvoltat până la treapta pe care au atins-o pe Pământ. Din momentul în care în cursul vieţii pământeşti, s'a aprins în om scânteia de foc a „Eului", pentru timpul vieţii înafara trupului, au intervenit de asemenea anumite modificări. Odinioară, când omul nu atinsese încă acest punct al evoluţiei, el nu avea nicio independenţă faţă de lumea spirituală. Înăuntrul acestei lumi spirituale, omul nu se simţea o fiinţă distinctă, ci numai ca un organ în sânul organismului sublim, care se compunea din entităţi spirituale superioare omului. „Trăirea-Eului" pe care o are acum omul pe Pământ, are repercusiuni şi asupra vieţii sale în lumea spirituală. De aci înainte, omul începe să se simtă şi în această lume, într'o anumită măsură, o fiinţă distinctă. Insă el simte de asemenea că este într'o continuă legătură cu această lume spirituală. In existenţa sa înafară de trup, omul întâlneşte „Spiritele Formelor", le regăseşte însă într'o formă superioară aceleia sub care percepuse pe Pământ revelaţia acestor entităţi prin scânteia Eului său.

Prin despărţirea Lunei de Pământ, s'au creat şi în lumea spirituală trăiri nouă pentru sufletul ce se afla înafara trupului, trăiri în legătură cu detaşarea Lunei. Pe Pământ s'au putut

desvolta corpuri capabile să adăpostească suflete individuale, numai grație faptului că o parte a forțelor plăsmuitoare a fost strămutată de pe Pământ pe Lună. Prin aceasta, individualitatea omenească ajunge în sfera entităților lunare. Ecoul individualității pământești nu se putea păstra în starea extracorporală decât prin aceea că sufletul și în această stare rămânea în domeniul puternicelor Spirite, care înfăptuiseră despărțirea Lunei de Pământ. Fenomenul a îmbrăcat următorul aspect: imediat după părăsirea corpului pământesc, sufletul putea contempla înaltele entități solare numai ca într'o splendoare reflectată de entitățile lunare. Abea după ce se pregătea în deajuns, prin contemplarea acestui reflex, sufletul ajungea să perceapă direct înaltele entități solare.

Regnul mineral al Pământului s'a născut de asemenea printr'o eliminare din linia generală a evoluției omenești. Formațiunile lui sunt alcătuite din substanțele care au rămas solidificate și după despărțirea Lunei de Pământ. Din existența sufletească generală, numai acea parte se simțea atrasă spre aceste formațiuni, care în evoluția sa rămăsese îndărăt pe treapta saturneană, capabilă deci să plăsmuiască numai forme fizice. Toate evenimentele și fenomenele despre care vorbim aci și în cele ce urmează, s'au desfășurat în perioade de timp extrem de lungi. Aci nu ne putem însă ocupa de determinarea timpului.

Fenomenele descrise mai sus reprezintă latura exterioară a evoluției Pământului. Din punct de vedere spiritual, aceste fenomene se înfățișează după cum urmează. Entitățile spirituale care au despărțit Luna de Pământ și care și-au unit existența cu aceea a Lunei — care au devenit deci ființe ale satelitului Pământului — prin forțele pe care le-au trimis de pe Lună pe Pământ, au provocat o modificare în structura organismului omenesc. Acțiunea lor se îndrepta asupra „Eului" pe care îl primise omul. Această acțiune s'a manifestat în raportul de reciprocitate care s'a stabilit între acest „Eu" pe de o parte și corpul astral, corpul eteric și corpul fizic, pe de altă parte. Datorită acestei acțiuni, în om s'a născut posibilitatea de a oglindi conștient structura plină de înțelepciune a lumii, de a

o copia, ca într'o oglindire de cunoaştere. Să ne amintim că în stadiul lunar, în urma despărţirii de atunci a Soarelui, omul dobândise în organismul său o anumită independenţă, un grad de conştienţă mai liber decât acela care venea direct dela fiinţele solare. In faza de evoluţie pământească, pe care am caracterizat-o, în om începe să se manifeste din nou această conştienţă liberă şi independentă, — moştenire a vechei evoluţii lunare. Dar tocmai această conştienţă putea fi adusă în armonie cu universul, putea deveni iarăşi o copie a acestui univers, sub influenţa amintitelor entităţi lunare ale satelitului Pământului. Aceasta s'ar fi şi întâmplat, dacă nu ar fi intervenit o altă influenţă. In lipsa acestei influenţe, omul ar fi devenit o fiinţă dotată cu o conştienţă, al cărei conţinut ar fi oglindit lumea în imagini ale cunoaşterii, nu prin voinţa sa liberă, ci printr'o necesitate naturală. Lucrurile nu s'au petrecut aşa. Tocmai în timpul detaşării Lunei de Pământ, intervin în evoluţia omenirii anumite entităţi, care păstraseră din natura l o r lunară atât de multe elemente, încât nu putuseră participa la despărţirea Soarelui de Pământ. Acest surplus de element lunar, le-a exclus de asemenea şi din câmpul de activitate al entităţilor care din Luna pământească îşi trimiteau influenţele pe Pământ. Aceste entităţi, care au păstrat vechea natură lunară, rămân legate de Pământ datorită evoluţiei lor, într'un anumit sens, anormală. Natura lor lunară cuprindea tocmai elementul care încă pe timpul vechei evoluţii lunare, se răsvrătise împotriva Spiritelor solare, fapt care pe acele timpuri a fost întru atât spre binele omului întru cât datorită lui, omul a fost condus spre o stare de conştienţă liberă şi independentă. Evoluţia particulară a acestor entităţi, în timpul evoluţiei pământeşti, a avut drept urmare, că ele au devenit adversari ai acelor entităţi, care acţionând din Lună, au voit să transforme conştienţa omenească într'o necesară oglindire de cunoaştere a universului. Principiul care l-a ajutat pe om, pe vechea Lună, să se ridice pe o treaptă mai înaltă, acum intervine ca un element potrivinc noilor condiţiuni ale evoluţiei pământeşti. Puterile opoziţioniste, şi-au adus din natura lor lunară, forţa de a acţiona asupra corpului astral, adecă — în sensul descri-

erii de mai sus — forţa de a face acest corp astral independent. Ele au exercitat această forţă dând corpului astral — de aci înainte, pentru timpul evoluţiei pământeşti — o anumită independenţă, faţă de starea de conştienţă n e c e s a r ă (neliberă) provocată de Fiinţele Lunei pământeşti. Cu greu se pot exprima prin cuvinte uzuale, influenţele pe care entităţile spirituale caracterizate, le-au exercitat asupra omului în acele vremuri străvechi. Nu trebue să le concepem nici ca influenţele de astăzi ale naturii, nici asemănătoare înrâuririi unui om asupra celuilalt, când primul prin cuvinte trezeşte în celălalt forţe lăuntrice de conştienţă, prin care învaţă să înţeleagă ceva, sau este îndemnat spre o virtute sau spre un viciu. Acţiunea care s'a exercitat astfel în acele vremuri străvechi, nu era o acţiune naturală, ci o influenţă spirituală, care acţiona spiritualiceşte, o influenţă care trecea în mod spiritual dela entităţile spirituale superioare asupra omului, potrivit stării de conştienţă a omului de atunci. Dacă ne-am imagina întregul proces ca o influenţă a naturii, nu ne-am apropia de loc de natura sa adevărată. Dacă, dimpotrivă, zicem că fiinţele spirituale care şi-au păstrat vechea natură lunară, s'au apropiat de om pentru ca „ispitindu-l“ să-l câştige pentru scopurile lor, atunci folosim o expresiune simbolică, bună atât timp, cât suntem conştienţi de natura ei simbolică şi de faptul că în dosul simbolului stă o realitate spirituală.

Acţiunea care s'a exercitat de entităţile spirituale rămase îndărăt pe treapta lunară, a avut asupra omului o dublă concaracterul unei simple oglinzi a universului, deoarece în corpul astral s'a trezit facultatea de a stăpâni şi de a orândui imaginile conştienţei. Omul deveni stăpânul cunoaşterii. Pe de altă parte, punctul de placare al acestei stăpâniri deveni corpul astral. Ca urmare, „Eul“ mai înainte supraordonat astrului, cade acum într'o continuă dependenţă de acesta. Prin aceasta, în viitor, omul ajunge să fie expus necontenitelor influenţe ale unui element inferior din natura sa. In decursul vieţii sale, el putea să coboare sub nivelul pe care entităţile Lunei pământeşti îl aşezaseră în devenirea lumii. In timpurile ce au urmat,

s'au exercitat continuu asupra naturii sale influenţele entităţi-
lor lunare evoluate neregulat, pe care le-am caracterizat. Pe
aceste entităţi lunare, în opoziţie cu acelea care de pe Luna
pământească plăsmuiseră conştienţa omului într'o oglindă a
universului, fără a-i fi dat voinţă liberă, le putem numi: „Spi-
rite luciferice". Aceste spirite au adus omului posibilitatea să
desvolte în conştienţa sa o activitate liberă. Odată cu aceasta
au adus însă şi posibilitatea erorii, posibilitatea răului.

Consecinţa acestor procese a fost că omul a ajuns într'un
alt raport cu entităţile solare, decât acela care i-a fost predes-
tinat de către spiritele Lunei pământeşti. Acestea voiau să
desvolte în aşa fel oglinda conştienţei omeneşti, încât în în-
treaga vieaţă sufletească a omului să predomine influenţa Spi-
ritelor solare. Acest plan a fost zădărnicit, iar în fiinţa ome-
nească s'a creat o opoziţie între influenţa Spiritelor solare şi
aceea a Spiritelor cu o evoluţie lunară anormală. Datorită
acestei opoziţii, omul pierde facultatea de a mai distinge ca
atare, înrâuririle solare fizice, ele rămânându-i ascunse în do-
sul impresiilor fizice ale lumii exterioare. Astralitatea omului,
plină de aceste impresii, fu atrasă în sfera „Eului". Acest „Eu",
care altfel ar fi simţit numai scânteia de foc conferită de către
„Spiritele Formei", iar în tot ceea ce priveşte focul exterior,
sa'r fi supus poruncilor acestor Spirite, acţionează acum, prin
elementul care i-a fost inoculat, asupra fenomenelor calorice
exterioare. Se stabili astfel o legătură între om şi focul Pă-
mântului. Aceasta l-a scufundat pe om mai adânc în materie,
mai adânc decât îi era predestinat. In timp ce, mai înainte,
omul avea un corp fizic care, în părţile sale principale, consta
din foc, aer şi apă, şi căruia i se amestecase ceva şi din sub-
stanţa Pământ, ceva asemănător unei imagini-umbră, acum ele-
mentul Pământ din corpul său se densifică. Şi pe când mai
înainte omul era într'un fel de mişcare de înnot, într'o plutire
deasupra pământului solid, ca o fiinţă subtil organizată, el este
nevoit să coboare acum din „atmosferă", pe părţile mai mult
sau mai puţin solidificate ale Pământului.

Faptul că influenţele spirituale descrise, au putut provoca
asemenea consecinţe fizice, se datoreşte împrejurării, că ace-

ste influenţe aveau natura caracterizată mai sus. Ele nu erau deci nici influenţe naturale, nici influenţe psihice pe care le exercită un om asupra altui om. Acestea din urmă nu-şi pot extinde efectul atât de mult asupra corpului, ca forţele spirituale despre care vorbim.

Fiindcă omul se expunea influenţelor lumii exterioare după propriile reprezentări, reprezentări supuse greşelii, fiindcă trăia după poftele şi pasiunile pe cari nu le lăsa să fie orânduite de influenţe spirituale superioare, apăru posibilitatea îmbolnăvirii. Un deosebit efect al influenţei luciferice este acela că de aci înainte omul nu-şi mai poate simţi vieaţa pământească ca o continuare a vieţii extracorporale. Omul începe să primească în sine astfel de impresiuni pământeşti, care puteau fi vieţuite prin elementul astral ce i-a fost inoculat, şi care se uneau cu forţele ce distrug corpul fizic. Omul vieţueşte acest fenomen ca proces de pierire a vieţii sale pământeşti. Şi astfel intră în lume „moartea", provocată de însăşi natura omenească. Prin cele de mai sus ne-am referit la un însemnat mister al naturii omeneşti, la legătura corpului astral omenesc cu bolile şi cu moartea.

Pentru corpul eteric al omului intervin de asemenea condiţiuni deosebite. El a fost astfel plasat între corpul fizic şi corpul astral, încât într'o anumită privinţă a rămas neatins de facultăţile pe care omul şi le-a însuşit prin influenţa luciferică. O parte a acestui corp eteric se păstrase în aşa fel înafara corpului fizic, încât putea fi stăpânit numai de entităţile superioare, nu şi de către Eul omenesc. Aceste entităţi superioare erau acelea, care la despărţirea Soarelui de Pământ, au părăsit Pământul, pentru ca sub conducerea unuia dintre tăvarăşii lor sublimi să ocupe un alt loc în spaţiu. Dacă partea caracterizată din corpul eteric ar fi rămas unită cu corpul astral, atunci forţele suprasensibile de care omul dispunea mai înainte, le-ar fi pus în serviciul său propriu. El ar fi extins influenţa luciferică şi asupra acestor forţe. Prin aceasta, omul treptat s'ar fi desfăcut cu totul de entităţile solare. Iar Eul său ar fi devenit un Eu pur pământesc. Urmarea ar fi fost că acest Eu pământesc, îndată după moartea corpului fizic, sau chiar în timpul

decadenței acestuia, ar fi trecut să locuiască într'un corp fizic succesor, fără să mai treacă printr'o fază de legătură cu entitățile spirituale superioare în starea extracorporală. Omul ar fi ajuns atunci la conștiența Eului său, dar numai la conștiența unui „Eu pământesc". Acest lucru s'a evitat prin procesul provocat de entitățile Lunei pământești în corpul eteric. Prin acest proces, Eul individual propriuzis a fost în așa fel detașat de Eul pur pământesc, încât în decursul vieții pământești, omul nu se simțea de fapt decât parțial un Eu personal, în același timp își simțea Eul pământesc ca o continuare a Eului pământesc al strămunilor, Eu care se revărsa dealungul generațiilor. In viața sa pământească, sufletul simțea un fel de „Eu-grup" până la strămoșii îndepărtați. Omul se simțea parte integrantă din grup. Abea în starea extracorporală, Eul individual se putea simți o ființă distinctă. Această viețuire a Eului individual era însă stânjenită de faptul că Eul rămânea atașat cu amintirile sale de conștiența pământească (de Eul-pământesc). Urmarea acestui fapt este că privirea omului pentru lumea spirituală se turbură și lumea spirituală începe să se acopere cu un văl între moarte și naștere, după cum se acoperise cu un văl pentru privirea fizică pe Pământ.

Expresia fizică a tuturor prefacerilor din lumea spirituală, care s'au desfășurat în timpul când omenirea trecea prin etapele descrise, este stabilirea treptată a raporturilor de reciprocitate dintre Soare, Lună și Pământ, (și într'un sens mai larg și a altor corpuri cerești). Alternanța dintre zi și noapte este u n a dintre consecințele acestor raporturi. (Mișcările corpurilor cerești sunt orânduite și coordonate de entitățile care le locuesc. Mișcarea Pământului, care are drept urmare nașterea zilei și a nopții, a fost provocată de raporturile de reciprocitate dintre diferitele categorii de Spirite superioare omului. La fel s'a născut și mișcarea Lunei, pentru ca, prin rotația ei în jurul Pământului, „Spiritele Formei" să poată acționa într'un mod just, într'un ritm just asupra corpului fizic al omului). In decursul zilei, Eul și corpul astral erau activi în interiorul corpului fizic și în cel al vieții. In timpul nopții, această activitate înceta, iar Eul și corpul astral se ridicau afară din corpul fizic și eteric. In

acest timp, Eul şi corpul astral ajungeau cu totul în sfera „Fiilor vieţii“ (a Ingerilor), a „Spiritelor Focului“ (a Arhanghelilor), a „Spiritelor Personalităţii“ şi a „Spiritelor Formei“. In timp ce Eul şi astralul se aflau astfel înafara fizicului şi a etericului, corpul fizic şi corpul eteric al omului erau cuprinse în sfera de activitate a „Spiritelor Formei“, precum şi în aceea a „Spiritelor Mişcării“, a „Spiritelor Inţelepciunii“ şi a „Tronurilor“. Pe această cale puteau fi reparate influenţele vătămătoare care se exercitau asupra omului în cursul zilei prin erorile corpului său astral.

Oamenii înmulţindu-se iarăşi pe Pământ, în descendenţi nu a mai existat niciun obstacol, ca sufletele omeneşti să nu se întrupeze în ei. Căci aşa cum acţionau acum forţele Lunei pământeşti, corpurile puteau să se plăsmuiască în aşa fel, încât să fie potrivite ca în ele să se întrupeze suflete omeneşti. Urmarea a fost că sufletele emigrate pe Marte, Jupiter, etc., au fost iarăşi dirijate spre Pământ. Pentru fiecare descendent care se năştea în şirul generaţiilor, exista acum un suflet omenesc. Acest proces durează timpuri îndelungate, aşa încât coborîrii sufletelor de pe astre, îi corespundea înmulţirea oamenilor pe Pământ. Sufletele, care la moarte părăseau acum trupul, păstrau, ca o amintire în existenţa lor extracorporală, ecoul individualităţii lor pământeşti. Această amintire acţiona în aşa fel, încât în momentul când pe Pământ se năştea un trup corespunzător, sufletul se întrupa în acesta. Ca urmare, în şirul generaţiilor, apar oameni cari au în ei suflete venite din cosmos, suflete care acum reapar pentru întâia dată pe Pământ dela primele timpuri ale acestuia, — şi oameni cari au în ei suflete reîntrupate. Cu cât progresează evoluţia, sufletele tinere care apar pentru întâia dată pe Pământ, devin tot mai puţine, tot mai mare devenind numărul sufletelor reîntrupate. Totuşi încă timp îndelungat, neamul omenesc se compunea din oamenii uniţi cu strămoşii lor prin Eul-grup comun. In schimb, cu atât mai puternică era vieţuirea Eului individual în starea extracorporală dintre moarte şi o nouă naştere. Sufletele care, venind din spaţiul ceresc, pătrundeau în corpurile omeneşti, erau într'o altă situaţie decât acelea care aveau deja în urma lor una sau

mai multe vieţi pământeşti. Prima categorie de suflete nu aducea în viaţa pământească, decât condiţiunile cărora au fost supuse în lumea spirituală superioară şi experienţele făcute înafara domeniului pământesc. Celelalte suflete, în vieţile lor precedente, mai adăugaseră ele înseşi şi alte condiţiuni. Destinul primului grup de suflete era determinat numai de cauze existente înafara noilor condiţiuni pământeşti. Iar destinul sufletelor reîntrupate era determinat şi de propriile lor fapte din vieţile pământeşti precedente. Odată cu începutul reîntrupărilor, intră în acţiune carma individuală a oamenilor. — Prin faptul că, în felul arătat mai sus, corpul vieţii fusese scos de sub influenţa corpului astral, raportul de reproducere nu intra în sfera conştienţei omeneşti, ci stătea sub stăpânirea lumii spirituale. Când sosea timpul ca un suflet omenesc să coboare pe Pământ, în omul de pe Pământ se năşteau impulsurile de reproducere. Pentru conştienţa pământească a omului, întregul proces rămânea însă, până la un anumit grad, învăluit într'un întunerec misterios. — Consecinţele detaşării parţiale a corpului eteric de corpul fizic apărură şi în viaţa pământească. Facultăţile corpului eteric puteau fi sporite foarte mult prin influenţe spirituale. Pentru viaţa sufletească, acest fapt s'a vădit printr'o desvoltare deosebită a memoriei. In acel timp, gândirea logică independentă a omului era numai la primele ei începuturi. In schimb memoria era aproape nelimitată. Spre exterior omul poseda un fel de cunoaştere emotivă directă a forţelor şi a funcţiunilor a tot ce e viu. El era capabil să pună în slujba sa forţele de viaţă şi de reproducere ale naturii animale, dar mai ales acelea ale naturii vegetale. Putea să extragă şi să utilizeze forţele care provoacă creşterea plantelor, după cum azi ştie să întrebuinţeze forţele naturii lipsite de viaţă, de pildă, ştie să extragă forţa latentă în cărbunele de piatră şi să o utilizeze pentru a pune în mişcare maşini. (Amănunte asupra acestui subiect, se găsesc în mica mea scriere: „Străbunii noştri atlanteeni"). — Viaţa sufletească lăuntrică a omului se modifică de asemenea, în modul cel mai felurit, sub influenţa luciferică. Am putea arăta multe categorii de sentimente şi simţăminte, care s'au născut datorită acestei influenţe. Vom aminti câteva.

Până la această influenţă, în toate plăsmuirile, în toată munca pe care trebuia să o desfăşoare, sufletul omenesc a acţionat în sensul intenţiilor entităţilor spirituale superioare. Planul pentru tot ce trebuia făcut, era dinainte stabilit. Şi în măsura în care era, în genere, desvoltată conştienţa omenească, ea putea prevedea desfăşurarea în viitor a lucrurilor după planul dinainte conceput. Această conştienţă profetică s'a pierdut atunci când în faţa revelaţiei entităţilor spirituale superioare, s'a ţesut vălul percepţiunilor pământeşti, în dosul căruia se ascundeau forţele propriuzise ale Fiinţelor solare. De aci înainte, viitorul deveni nesigur. Şi prin aceasta, în sufletele omeneşti se sădi posibilitatea sentimentului de frică. Frica este o consecinţă directă a erorii, a greşelii. — Vedem, în acelaşi timp, că prin influenţa luciferică, omul a devenit independent de anumite forţe, cărora li se supunea fără voinţă. De aci înainte, el este capabil să ia hotărîri din proprie iniţiativă. Libertatea este rezultatul acestei influenţe. Iar frica şi alte sentimente asemănătoare, nu sunt decât fenomenele însoţitoare ale evoluţiei omului spre libertate.

Examinând apariţia fricii din punct de vedere spiritual, constatăm că înăuntrul forţelor pământeşti, sub a căror influenţă ajunsese omul prin acţiunea Puterilor luciferice, erau active şi alte Puteri, care se abătuseră dela mersul normal al evoluţiei cu mult înaintea celor luciferice. Odată cu asimilarea forţelor pământeşti, omul primea în fiinţa sa şi influenţa acestor Puteri. Ele au dat unor sentimente — care, fără intervenţia lor, ar fi activat cu totul altfel, — nuanţa fricii. Entităţile despre care vorbim acum, le putem numi ahrimanice; sunt aceleaşi pe care Goethe le-a numit mefistofelice.

Chiar dacă la început influenţa luciferică nu s'a exercitat decât asupra celor mai progresaţi oameni, nu peste mult timp, ea s'a extins şi asupra celorlalţi. Urmaşii oamenilor progresaţi s'au amestecat cu urmaşii oamenilor mai puţin progresaţi, caracterizaţi mai sus. Prin aceasta, forţa luciferică pătrunse şi la aceştia din urmă. Corpul eteric al sufletelor care se întorc din planete, nu putea fi ferit în aceeaşi măsură, în care a putut fi ocrotit corpul eteric al urmaşilor sufletelor rămase pe Pământ.

Ocrotirea corpului eteric al acestora din urmă, pornea dela o Inaltă Entitate, care, pe vremea când Soarele s'a despărţit de Pământ, avea conducerea în cosmos. Această Entitate, în domeniul pe care-l studiem aci, apare ca Domnitorul împărăţiei solare. Odată cu ea, s'au dus în Soare şi acele Spirite sublime, care în evoluţia lor cosmică atinseseră maturitatea necesară. Au existat însă şi astfel de entităţi, care la despărţirea Soarelui nu se ridicaseră până la o asemenea înălţime. Aceste entităţi trebuiau să-şi caute alte lăcaşuri în cosmos. Sunt entităţile prin a căror activitate s'au desprins Jupiter şi alte planete din substanţa cosmică comună, care la origine era cuprinsă în organismul fizic al Pământului. Jupiter deveni lăcaşul cosmic al entităţilor care nu se ridicaseră până la maturitatea solară. Cea mai evoluată dintre ele, deveni conducătorul lui Jupiter. După cum conducătorul evoluţiei solare devenise „Eul superior", care acţiona în corpul eteric al descendenţilor oamenilor rămaşi pe Pământ, tot astfel conducătorul lui Jupiter deveni „Eul-superior", care, asemenea unei conştienţe comune, străbătea oamenii proveniţi din amestecul unor urmaşi ai celor rămaşi pe Pământ, cu oamenii, cari în felul descris mai sus, au coborît pe Pământ abea în timpul când apare elementul aer, şi au emigrat apoi pe Jupiter. Pe aceşti oameni, în sensul ştiinţei spirituale, îi putem numi „oameni jupiterieni". Ei erau urmaşii acelei părţi a omenirii, care, pe acele vremuri îndepărtate, primea încă în sine suflete omeneşti; totuşi astfel de oameni, cari la începutul evoluţiei pământeşti nu fuseseră încă maturi pentru a participa la prima atingere cu focul. Erau suflete care se găseau pe o treaptă intermediară între sufletele regnului omenesc şi acelea ale regnului animal. Există apoi şi entităţi, care, sub conducerea celei mai superioare dintre ele, şi-au detaşat, din substanţa cosmică comună, un lăcaş propriu constituind planeta Marte. Sub influenţa acestor entităţi, printr'un anumit amestec, se naşte o a treia categorie de oameni. Sunt „oamenii martieni". (Aceste cunoştinţe revarsă lumină asupra cauzelor originare ale naşterii planetelor sistemului nostru solar. Căci toate aceste planete s'au născut datorită diferitelor grade de maturitate ale entităţilor care le populează.

Aci, bine înţeles, nu ne putem extinde asupra tuturor amănuntelor privitoare la formarea organismului cosmic). Oamenii cari percepeau în corpul lor eteric prezenţa însăşi a Inaltei Fiinţe solare, pot fi numiţi „oameni solari". Fiinţa care trăia în ei drept „Eul lor superior" — bine înţeles numai în generaţii, nu în singuratecul om — este Fiinţa, căreia mai târziu, când oamenii dobândiră o cunoştinţă conştientă despre Ea, i-au dat diferite numiri. Pentru oamenii din prezent, Ea este Fiinţa, în care li-se revelează raportul pe care îl are Christos faţă de cosmos. Mai putem distinge apoi „oameni saturnieni". In legătură cu aceştia, s'a manifestat ca „Eu superior" o entitate, care împreună cu tovarăşii ei a trebuit să părăsească substanţa cosmică comună, încă înainte de despărţirea Soarelui. Aceşti oameni saturnieni, nu numai în corpul lor eteric, dar şi în corpul fizic aveau o parte rămasă neatinsă de influenţa luciferică.

La oamenii mai puţin evoluaţi, corpul eteric era totuşi prea puţin ferit ca să poată rezista în deajuns influenţelor luciferice. Aceşti oameni erau capabili să extindă în chip arbitrar într'o aşa măsură acţiunea scânteii de foc a „Eului" lor, încât să provoace în ambianţa lor puternice efecte de foc distrugător. Consecinţa a fost o uriaşă catastrofă tectonică. Uraganele de foc au nimicit o mare parte a pământului locuit pe atunci, şi împreună cu ea şi pe oamenii căzuţi în greşeală. Numai un mic număr de oameni, care rămăsese parţial neatinşi de greşeală, a putut să se salveze într'o regiune a pământului ferită până atunci de influenţele omeneşti distrugătoare. Un loc potrivit pentru noua omenire l-a format continentul care, pe acele timpuri, ocupa porţiunea de pământ astăzi acoperită de apele oceanului Atlantic. Acolo a emigrat acea parte a omenirii care a rămas cel mai puţin atinsă de greşeală. Numai resturi sporadice au mai populat şi alte regiuni ale pământului. In sensul ştiinţei spirituale, acest continent care se întindea odinioară între Europa, Africa şi America de azi, poate fi numit „Atlantida". (Literatura de specialitate descrie, într'un anumit fel, şi perioada de evoluţie a omenirii, caracterizată de noi, care premerge evoluţiei atlanteene. Acolo ea este numită perioada lemuriană, căreia i-a urmat perioada atlanteeană. Iar perioada,

în timpul căreia forţele lunare nu desfăşuraseră încă acţiunea lor principală, poate fi numită perioada hiperboreană. Această perioadă este precedată încă de una, cea polară, care cuprinde primele timpuri ale evoluţiei fizice a Pământului. In tradiţia biblică, timpul care precede acţiunea fiinţelor luciferice, este descris ca timpul paradisului, şi coborîrea pe Pământ, adecă scufundarea oamenilor în lumea simţurilor, este descrisă ca izgonirea din paradis).

Evoluţia care s'a desfăşurat pe Atlantida, constitue timpul despărţirii propriuzise în oameni saturnieni, solari, jupiterieni şi martieni. Mai înainte, în acest scop, nu s'au pus decât bazele. Apariţia stării de veghe şi a stării de somn a avut pentru om şi alte consecinţe, care s'au manifestat cu deosebire la omenirea atlanteeană. In decursul somnului, corpul astral şi Eul omului se găseau în sfera entităţilor superioare omului, până în sfera „Spiritelor Personalităţii". Prin acea parte a corpului eteric, care nu era unită cu fizicul, omul putea percepe „Fiii Vieţii" (Ingerii) şi „Spiritele Focului" (Arhanghelii). Aceasta datorită faptului că în decursul somnului, omul putea să rămână unit cu partea corpului eteric nestrăbătută de corpul fizic. Perceperea „Spiritelor Personalităţii" era însă confuză din pricina influenţei luciferice. Odată cu Ingerii şi cu Arhanghelii, omului i-au devenit vizibile în stările caracterizate şi acele entităţi, care rămânând îndărăt în evoluţie pe vechiul Soare şi pe vechea Lună, nu puteau să coboare în existenţa pământească. De aceea, ele au trebuit să rămână în lumea spirituală-sufletească. Prin natura sa luciferică, omul a atras însă aceste entităţi în domeniul sufletului său despărţit de trup. El a ajuns astfel în contact cu entităţile care într'o mare măsură au acţionat ispititor asupra lui. Ele au înmulţit în suflet pornirea omului spre greşeală; mai cu deosebire l-au îndemnat să abuzeze de forţele de creştere şi de reproducere, care prin scindarea dintre corpul fizic şi al vieţii, stăteau în puterea sa.

Pentru unii oameni ai perioadei atlanteene, a existat posibilitatea de a nu se scufunda decât extrem de puţin în lumea simţurilor. Prin aceşti oameni, influenţa luciferică se transformă dintr'un obstacol al evoluţiei omenirii, într'un mijloc

de progres superior. Datorită acestei influenţe, ei au ajuns să desvolte o cunoaştere a lucrurilor pământeşti mai înainte ca aceasta să fi fost în mod normal posibil. In acelaşi timp au încercat să îndepărteze eroarea din vieaţa lor de reprezentare, căutând să deslușească din fenomenele lumii, intenţiile originare ale entităţilor spirituale. Se ţineau departe de pornirile şi poftele corpului astral, îndreptate numai spre lumea simţurilor. Prin aceasta, ei se eliberau tot mai mult de erorile acestui corp astral, ajungând să aibă stări, în care percepeau numai cu acea parte a corpului eteric care era detaşată de corpul fizic, în modul descris. In aceste stări, facultatea de percepere a corpului fizic, era ca stinsă, iar corpul însuşi era ca mort. Prin corpul eteric ei erau atunci într'o intimă legătură cu împărăţia „Spiritelor Formei", şi puteau afla dela aceste entităţi modul în care sunt conduse şi dirijate de acea Fiinţă înaltă, care avea conducerea în timpul despărţirii Soarelui de Pământ, şi prin care, mai târziu, s'a deschis omenirii înţelegerea pentru „Christos". Aceşti oameni erau iniţiaţii. Deoarece individualitatea omenească ajunsese însă, în modul arătat, în sfera fiinţelor lunare, chiar şi aceşti iniţiaţi, în general, nu puteau fi atinşi direct de către Fiinţa solară, ea putând să le fie arătată numai ca într'o oglindire, de către fiinţele lunare. Ei nu vedeau atunci direct Fiinţa solară, ci numai reflexul acesteia. Aceşti iniţiaţi deveniră conducătorii celorlalţi oameni, cărora le împărtăşeau misterele contemplate de ei. Işi alegeau discipoli, cărora le arătau căile ce duc la iniţiere. La cunoaşterea lucrurilor revelate de „Christos", înainte de întruparea Sa, se puteau ridica numai oamenii solari. Cunoştinţele lor pline de mister, practicele necesare atingerii acestor cunoştinţe, le cultivau într'un loc deosebit, pe care aci îl vom numi oracolul lui Christos sau oracolul solar. (Oraculum, adecă locul unde se deslușeau intenţiile entităţilor spirituale). Cele spuse aci cu privire la Christos nu le vom înţelege greşit, dacă ne gândim, că în apariţia lui Christos pe Pământ, cunoaşterea suprasensibilă trebue să vadă evenimentul, la care s'au referit aceia cari înainte de acest eveniment, au cunoscut sensul evoluţiei pământeşti. Am greşi dacă am presupune că raportul dintre aceşti „iniţiaţi" şi Christos, a devenit posibil abea prin

...stăşurarea acestui eveniment. Ei au putut înţelege profetic ...mătorul fapt, pe care l-au împărtăşit discipolilor lor: „Cel care este atins de puterea Fiinţei solare, îl vede pe Christos venind spre Pământ".

Alte oracole au fost înfiinţate de oamenii saturnieni, marieni şi jupiterieni. Iniţiaţii acestor oracole nu ajungeau cu conplarea decât până la entităţile care se puteau revela în corpurile lor eterice drept „Eurile superioare" ale omenirii respective (saturniene, jupiteriene, martiene). Astfel sau format adepţi ai înţelepciunii saturniene, jupiteriene şi martiene. Inafară de aceste metode de iniţiere, au existat altele pentru oamenii cari asimilaseră elementul luciferic într'o măsură prea mare, aşa încât la ei nu se putea menţine înafara corpului fizic o parte atât de mare a corpului eteric ca la oamenii solari. Ei nu puteau fi treziţi nici prin amintitele stări ce duceau la revelaţia profetică a lui Christos. Datorită corpului lor astral, prea puternic influenţat de principiul luciferic, ei trebuiau să treacă prin pregătiri mai grele, putând avea abea după aceea, într'o stare mai puţin extracorporală decât ceilalţi, revelaţia altor entităţi superioare, dar nu revelaţia însăşi a lui Christos. La despărţirea Soarelui de Pământ, au existat asemenea Entităţi superioare, care au părăsit Pământul, însă care nu se aflau totuşi la înălţimea care să le fi îngăduit participarea constantă la evoluţia solară. Mai târziu, după detaşarea Soarelui de Pământ, aceste entităţi au desprins direct din Soare planeta Venus, făcând din ea lăcaşul lor cosmic. Conducătorul acestei planete este fiinţa care deveni „Eul superior" al iniţiaţilor descrişi şi al adepţilor lor. Un lucru asemănător se întâmplă şi cu Spiritul conducător al planetei Mercur, pentru o altă categorie de oameni. S'au născut astfel oracolele venusiene şi mercuriene. O altă parte a omenirii, care primise în sine, în cea mai mare măsură, elementul luciferic, nu putea să se ridice decât până la o Fiinţă, care împreună cu tovarăşii ei a fost eliminată cel mai de timpuriu din evoluţia solară. Această Fiinţă nu are o planetă aparte în spaţiu, ci trăieşte încă în însăşi atmosfera Pământului, cu care s'a unit după întoarcerea ei din Soare. Oamenii, cărora li s'a descoperit această entitate drept Eul lor superior, pot fi numiţi apar-

ţinători ai oracolului vulcanean. Privirea lor, mai mult decât aceea a celorlalţi iniţiaţi, era îndreptată spre fenomenele pământeşti. Ei au aşezat cele dintâi temelii pentru ceea ce s'a desvoltat mai târziu în omenire ca ştiinţe şi arte. Iniţiaţii mercurieni dimpotrivă, au statornicit mai mult ştiinţa despre realităţile suprasensibile. Acest lucru l-au făcut într'un grad şi mai înalt iniţiaţii venusieni. Iniţiaţii vulcanieni, mercurieni şi venusieni, se deosebeau de iniţiaţii saturnieni, jupiterieni şi martieni prin aceea că ultimii îşi primeau tainele mai mult ca o revelaţie de sus, mai mult de-a gata; iar celor dintâi, ştiinţa li se descoperea mai mult sub formă de gânduri, de idei proprii. La mijloc stăteau iniţiaţii lui Christos. Aceştia, odată cu revelaţia, primeau direct şi facultatea de a-şi îmbrăca misterele în concepte şi noţiuni omeneşti. Iniţiaţii saturnieni, jupiterieni şi martieni trebuiau să se exprime mai mult în imagini simbolice; iniţiaţii christici, venusieni, mercurieni şi vulcanieni, puteau să-şi împărtăşească înţelepciunea mai mult în reprezentări (în idei).

Omenirea atlanteană a primit toate elementele de cultură şi de civilizaţie pe cale indirectă, prin iniţiaţi. Restul omenirii şi-a însuşit de asemenea facultăţi deosebite, datorită principiului luciferic, după ce înaltele entităţi cosmice au întors spre bine, ceea ce altfel ar fi dus la stricăciune. O astfel de facultate este aceea a vorbirii. Ea fu conferită omului în urma condensării sale în substanţa fizică, şi în urma despărţirii unei părţi a corpului eteric de corpul fizic. In timpurile de după despărţirea Lunei, omul se simţea unit cu predecesorii săi fizici prin Eul-grup. Totuşi în cursul generaţiilor, s'a pierdut treptat această conştienţă comună, care lega pe urmaşi de înaintaşi. Urmaşii de mai târziu nu mai aveau amintirea lăuntrică decât până la un predecesor nu prea îndepărtat; această amintire nu mai putea răsbate până la străbunii îndepărtaţi. Numai în stări asemănătoare somnului, în timpul cărora oamenii intrau în contact cu lumea spirituală, se mai trezea în ei amintirea unuia sau altuia dintre străbuni. Oamenii se considerau atunci identici cu acel străbun, despre care credeau că s'a reîntrupat în ei. Dar aceasta nu era decât o idee greşită despre reîntru-

pare, idee ce apare spre sfârşitul perioadei atlanteene. Adevărata învăţătură despre reîntrupare, despre reîncarnare, se putea afla numai în şcolile iniţiaţilor. Iniţiaţii priveau cum sufletul, în stare extracorporală, trecea din întrupare în întrupare. De aceea, adevărul în această privinţă, numai ei erau în măsură să-l împărtăşească discipolilor lor.

In vremurile străbune despre care vorbim aci, făptura fizică a omului este încă foarte diferită de aceea a omului de astăzi. Această făptură era încă într'o mare măsură expresia însuşirilor sufleteşti. Organismul omenesc era alcătuit dintr'o substanţialitate mai subtilă, mai delicată decât mai târziu. Părţile azi dense în organism, pe atunci erau încă moi, flexibile şi plastice. Pe acele timpuri, omul mai evoluat, mai sufletesc, mai spiritual, poseda un organism trupesc delicat, mobil şi expresiv. Iar omul mai puţin evoluat spiritualiceşte, poseda un corp dur, cu forme imobile, mai puţin plastice. Progresul psihic comprima părţile corpului, statura se păstra mică. Regresul psihic şi scufundarea prea puternică în lumea simţurilor, se exprima în mărime uriaşă. In perioada de creştere, trupul omului lua forme care ar fi părut conştienţei actuale fabuloase, chiar fantastice. Căci trupul, pe acele timpuri, se plăsmuia în conformitate cu vieaţa care pulsa în suflet. Depravarea pasiunilor, pornirilor şi a instinctelor, atrăgea după sine o creştere a părţilor materiale din fiinţa omului până la mărimi uriaşe. Forma fizică actuală, s'a născut prin contractarea, prin condensarea şi consolidarea omului atlanteean. Dacă înaintea perioadei atlanteene, omul era o copie fidelă a naturii sale sufleteşti, evenimentele care s'au desfăşurat pe Atlantida, au purtat în ele cauzele, care au dus la omul post-atlanteean, consolidat în structura sa fizică, care nu mai depinde decât într'o măsură relativ mică de însuşirile sale sufleteşti. (In comparaţie cu omul, formele fizice ale regnului animal s'au condensat pe Pământ în vremuri mult mai vechi). — Legile care prezidează în prezent plăsmuirea formelor în regnurile naturii, nu trebuesc de loc extinse la timpuri prea îndepărtate.

Spre mijlocul evoluţiei atlanteene, s'a abătut treptat o mare nenorocire asupra omenirii. Misterele iniţiaţilor ar fi trebuit

să fie ferite cu grijă de oamenii cari nu şi-au purificat de greşeli, corpul astral, printr'o pregătire corespunzătoare. Aceşti oameni, de îndată ce reuşeau să arunce o privire în cunoştinţele ascunse, în legile după care entităţile superioare dirijau forţele naturii, începeau să le pună în slujba trebuinţelor şi pasiunilor lor rătăcite. Pericolul era cu atât mai mare, cu cât, după cum am arătat, omul ajunsese în sfera unor entităţi spirituale inferioare, incapabile să participe la evoluţia pământească normală, şi de aceea ostile ei. Aceste entităţi îi influenţau continuu pe oameni, în aşa fel încât le inspirau interese, care într'adevăr erau îndreptate împotriva binelui omenirii. Or, în această perioadă, oamenii posedau încă facultatea de a pune în slujba lor forţele de creştere şi de reproducere ale naturii animale şi omeneşti. — Nu numai oameni obişnuiţi, dar chiar şi o parte dintre iniţiaţi au cedat ispitelor ce veneau din partea entităţilor spirituale inferioare. Aceşti iniţiaţi au ajuns să pună amintitele forţe suprasensibile, în slujba unor practice contrare evoluţiei omenirii. In acest scop şi-au căutat tovarăşi printre oamenii neiniţiaţi, cari au început să utilizeze într'un sens cu totul inferior secretele activităţii suprasensibile din sânul naturii. Urmarea a fost o mare depravare a omenirii. Răul se răspândea din ce în ce mai mult. Şi deoarece forţele de creştere şi de reproducere, când sunt smulse din rostul lor natural şi sunt întrebuinţate independent, stau într'o tainică legătură cu anumite forţe active în aer şi în apă, — prin faptele oamenilor, au fost deslănţuite forţe naturale catastrofale. Ele au dus la o treptată distrugere a Atlantidei prin catastrofe aeriene şi deluviene. Omenirea atlanteeană, care nu a pierit în uragane, a trebuit să emigreze. Aceste fenomene catastrofale au schimbat faţa pământului. De o parte s'au ridicat, primind tot mai mult forma lor actuală, Europa, Asia şi Africa. De cealaltă parte, America. Spre aceste continente, au pornit lungi convoaie de emigranţi. Pentru epoca noastră prezentă, importante sunt, în deosebi acele convoie, care înaintau spre răsărit de Atlantida. Europa, Asia şi Africa au fost colonizate treptat de urmaşii atlanteenilor. In aceste continente s'au stabilit popoare felurite. Ele se găseau pe diferite trepte de evoluţie, dar şi pe trepte

diferite de depravare. In mijlocul lor păşeau iniţiaţii, păzitorii misterelor din oracole. Ei înfiinţară, în diferitele regiuni, sanctuare, în care se celebrau misterele lui Jupiter, Venus, etc., în sens bun, iar în alte sanctuare chiar şi în sens rău. Trădarea, divulgarea misterelor vulcaniene exercitase o influenţă deosebit de nefastă. Căci privirea adepţilor acestei categorii de mistere, era îndreptată în deosebi spre lumea pământească. Prin această trădare, omenirea a ajuns în dependenţa acelor entităţi spirituale, care, datorită evoluţiei lor anterioare, au luat o atitudine ostilă faţă de toate impulsurile ce veneau din lumea spirituală, după despărţirea Pământului de Soare. Conform predispoziţiilor lor, aceste entităţi au acţionat tocmai în elementul, care se desvoltase în om datorită faptului că avea percepţiuni în lumea fizică, în dosul cărora se ascund realităţile spirituale. Aceste entităţi dobândiră o mare influenţă asupra multor pământeni. Şi această influenţă, în primul rând, a stins în om tot mai mult sentimentul pentru spiritualitate. — Şi deoarece pe acele vremuri, mărimea, forma şi plasticitatea corpului fizic omenesc se conformau încă în mare măsură însuşirilor sufletului, amintita trădare a dus şi la modificarea evidentă a structurii organismului omenesc. Acolo unde depravarea oamenilor se vădea în deosebi prin aceea, că forţe suprasensibile erau puse în serviciul pornirilor, poftelor şi pasiunilor inferioare, acolo se plăsmuiau corpuri omeneşti diforme, groteşti ca mărime şi înfăţişare. Aceşti oameni, bine înţeles, nu au putut supravieţui perioadei atlanteene. Ei au dispărut. Omenirea postatlanteeană s'a format fiziceşte din acei străbuni atlanteeni, la care structura corpului fizic se consolidase în aşa măsură, încât nu a mai cedat forţelor sufleteşti devenite potrivnice naturii. — In cursul evoluţiei atlanteene a existat o epocă, în care, datorită legilor ce stăpâneau în şi în jurul Pământului, au dominat condiţiuni prielnice condensării corpurilor omeneşti. Rasele omeneşti care se condensaseră înainte de această epocă, puteau să se reproducă încă multă vreme, totuşi, sufletele care se întrupau în ele, încetul cu încetul erau atât de strâmtorate, încât aceste rase au trebuit să piară. Numai o parte din ele s'au menţinut până în timpurile postatlanteene, iar unele dintre ele, cele în deajuns de plastice,

au supravieţuit, sub o formă modificată, chiar foarte multă vreme. Tipurile omeneşti care şi-au menţinut plasticitatea şi după epoca caracterizată, au devenit corpuri pentru sufletele care au suferit în mare măsură influenţa vătămătoare a trădării descrise. Ele au fost sortite însă unei grabnice pieiri.

Din cele arătate reiese că dela mijlocul evoluţiei antlanteene, în evoluţia omenirii au intervenit entităţii care au căutat să-l facă pe om să trăiască în lumea fizică într'un mod nespiritual. Această influenţă a putut merge atât de departe, încât în locul înfăţişării adevărate a acestei lumi, s'au arătat omului tot felul de himere, de fantome şi de iluzii. Omul nu era expus n u m a i influenţei luciferice, ci şi aceleia a entităţilor la care ne-am referit mai sus, şi al căror conducător, după numirea pe care a primit-o mai târziu în cultura persană, poate fi numit Ahriman. (Mefistofeles este aceeaşi fiinţă). Ca o urmare a acestei influenţe, omul, după moarte, ajungea sub stăpânirea unor Puteri, care şi aci îl lăsau să apară numai ca o fiinţă, ale cărei interese nu sunt îndreptate decât spre lumea pământească-fizică. Astfel i se ia omului, din ce în ce mai mult, perspectiva clară asupra fenomenelor lumii spirituale. El se simţea sub stăpânirea lui Ahriman, şi până la un anumit grad, exclus dela comuniunea cu lumea spirituală.

O însemnătate deosebită avea un oracol, care, în decadenţa generală, păstrase în modul cel mai curat vechiul cult. Acesta aparţinea oracolelor christice. De aceea, el a putut păstra nu numai misterul despre Christos, dar şi pe acela al celorlalte oracole. Căci în revelaţia celui mai sublim Spirit solar, se descopereau şi conducătorii lui Saturn, Jupiter, etc. In oracolul solar era cunoscut secretul de a produce într'un om sau altul corpuri eterice aşa cum le-au avut cei mai buni dintre iniţiaţii lui Jupiter, ai lui Mercur, etc. Prin mijloace cunoscute iniţiaţilor solari, şi pe care nu le vom descrie aci, ei puteau păstra copiile celor mai bune corpuri eterice ale vechilor iniţiaţi, pe care mai târziu le integrau oamenilor corespunzători. Aceste procedee, în ceea ce-i priveşte pe iniţiaţii lui Venus, Mercur şi Vulcan, s'au putut aplica chiar şi corpurilor astrale.

La un moment dat, conducătorul iniţiaţilor christici se vede izolat, împreună cu un număr restrâns de adepţi cărora nu le mai poate împărtăşi misterele lumii decât într'o măsură foarte redusă. Căci aceşti adepţi erau oameni, la care, în mod natural nu se mai putea disloca corpul eteric de corpul fizic decât într'o măsură extrem de redusă. Dar tocmai aceşti oameni erau pe acea vreme cei mai apţi pentru evoluţia progresivă a omenirii. Trăirile lor spirituale din timpul somnului se răriseră treptat. Lumea spirituală li se închisese din ce în ce mai mult. De aceea le lipseşte înţelegerea pentru toate câte s'au revelat omenirii în vremurile străbune, când omul nu era în corpul său fizic, ci numai în corpul său eteric. Oamenii din imediata apropiere a conducătorului oracolului lui Christos, au făcut cele mai mari progrese în ce priveşte reunirea cu corpul fizic a acelei părţi din corpul eteric care se detaşase odinioară de corpul fizic. Această reunire s'a făcut apoi treptat în întreaga omenire, ca o consecinţă a modificărilor pe care le suferise Pământul prin scufundarea Atlantidei. Corpul fizic şi corpul eteric au ajuns treptat să coincidă. Prin aceasta, facultăţile nelimitate de odinioară ale memoriei se pierdură. In schimb, începe vieaţa de gândire a oamenilor. Partea de corp eteric care se unise cu corpul fizic, transformă creierul fizic în organul propriuzis al gândirii, şi abea de aci înainte omul îşi simţi „Eul" în corpul fizic. Abea atunci se trezi în om conştienţa de sine. La început, acest lucru s'a înfăptuit numai la un număr restrâns de oameni, în deosebi la adepţii conducătorului oracolului lui Christos. Celelalte mase ale omenirii, resfirate în Europa, Asia şi Africa, au mai păstrat, în cele mai diferite grade, resturi din vechile stări de conştienţă. De aceea, ele au păstrat un contact direct cu lumea suprasensibilă. — Adepţii iniţiatului christic erau oameni cu raţiunea puternic desvoltată, dar dintre toţi ceilalţi oameni, ei aveau cele mai puţine experienţe în domeniul suprasensibil. Cu ei a emigrat iniţiatul christic dela apus spre răsărit, până într'o anumită regiune din Asia centrală. Aci, el voia să-i ferească cât mai mult de contactul cu omenirea mai puţin progresată sub raportul desvoltării conştienţei. El a educat acest grup de adepţi în sensul misterelor ce i se

revelau. In acest mod a acționat mai ales asupra urmașilor acestor adepți. Și-a educat astfel un sobor de oameni, care primiseră în inima lor impulsurile ce corespundeau misterelor inițierii christice. Din acest sobor a ales șapte, pe cei mai buni, înzestrați cu corpuri eterice și astrale care să corespundă copiilor corpurilor eterice a șapte dintre cei mai buni inițiați atlanteeni. El educă astfel câte un urmaș al inițiatului christic, saturnean, jupiterian, etc. Acești șapte inițiați deveniră învățătorii și conducătorii oamenilor, cari, în epoca ce a urmat Atlantidei, colonizaseră sudul Asiei, și mai ales vechea Indie. Și deoarece acești mari învățători erau dotați cu câte o copie a corpului eteric al înaintașilor lor spirituali, toate câte se cuprindeau în propriul lor corp astral, și anume: știința și cunoștințele cucerite personal, nu se puteau compara cu înaltele revelații pe care i le descoperea corpul lor eteric. Pentru ca aceste revelații să se poată manifesta în ei, trebuiau să reducă la tăcere propria lor știință și cunoștință. Atunci, în ei și prin ei, vorbeau înaltele entități care vorbiseră și înaintașilor lor spirituali. Iar în perioadele în care aceste entități nu vorbeau prin ei, ei erau simpli oameni, dotați cu cultura minții și a inimii, pe care și-o cuceriseră singuri.

Oamenii cari populau atunci India, păstraseră o amintire vie a vechei stări sufletești a atlanteenilor, care le permisese să aibă trăiri în lumea spirituală. Intr'un mare număr din acești oameni, persista o puternică nostalgie a inimii după viețuirea lumii suprasensibile. Printr'o înțeleaptă conducere a destinului, partea principală a acestui grup de oameni, ajuns aici în sudul Asiei, era recrutată din elementele cele mai bune ale populației atlanteene. Inafară de această ramură principală, în alte timpuri, au mai imigrat în India și alte grupuri de oameni. Pentru acest amestec de populație al Indiei, amintitul inițiat christic a rânduit ca învățători pe cei șapte mari discipoli ai săi. Ei au dat acestui popor, înțelepciunea și legile lor. Unii dintre acești vechi indieni, nu aveau nevoie decât de o mică pregătire pentru a reînsufleți în ei facultățile de contemplare în lumea suprasensibilă, facultăți care abea se stinseseră. Căci nostalgia după această lume, constituia dispoziția fundamentală

a sufletului indian. In această lume, — astfel simţeau ei, — era patria originară a oamenilor. Din această lume, oamenii au fost strămutaţi în lumea pe care o poate sesiza vederea exterioară fizică, precum şi raţiunea legată de această vedere. Lumea suprasensibilă era simţită ca fiind lumea cea a d e v ă r a t ă, iar lumea fizică era considerată ca un miraj, ca o iluzie (maya) a percepţiunii omeneşti. De aceea, oamenii se străduiau cu toate mijloacele să-şi deschidă privirea în lumea cea adevărată. Pentru lumea iluzorie a simţurilor, indianul nu avea niciun interes, sau se interesa numai în măsura, în care ea se dovedeşte a fi un văl care acoperă lumea suprasensibilă. Puterea care s'a exercitat asupra acestor oameni şi care venea dela cei şapte mari învăţători, era extrem de mare. Cele ce s'au putut revela prin ei, s'au săpat adânc în sufletele indiene. Şi deoarece posesiunea corpurilor eterice şi astrale primite, conferea acestor învăţători puteri înalte, ei puteau acţiona şi magic asupra discipolilor lor. Ei nu învăţau propriuzis, ci acţionau ca prin puteri magice dela om la om. Astfel se născu o cultură străbătută în întregime de înţelepciune suprasensibilă. Cele cuprinse în cărţile de înţelepciune ale Inzilor (în vede) nu redau forma originară a înaltelor comori de înţelepciune, cultivate în epoca cea mai veche de către marii învăţători, ci numai un slab ecou al acestora. Numai privirea spirituală care cercetează trecutul, poate descoperi o înţelepciune originară nescrisă, în dosul celei scrise. O caracteristică deosebită a acestei înţelepciuni originare îl constitue acordul armonios dintre diferitele înţelepciuni ale oracolelor din perioada atlanteeană. Căci fiecare dintre marii învăţători era capabil să desvălue câte una din înţelepciunile acestor oracole. Iar aspectele diferite ale înţelepciunii dădeau o armonie desăvârşită, deoarece în dosul lor stătea înţelepciunea fundamentală a profeticei iniţieri christice. De fapt acel învăţător care era urmaşul spiritual al iniţiatului christic, nu înfăţişa ceea ce fusese în stare să desvălue însuşi iniţiatul-christic. Acesta rămăsese activ în arier-planul evoluţiei. Funcţia sa înaltă, deocamdată, n'a putut să o treacă în sarcina niciunui om postatlantean. Marele iniţiat christic atlantean se deosebea de iniţiatul christic al celor şapte mari

învăţătorii ai Indiei, prin aceea că fusese în măsură să prelucreze pe deplin în reprezentări omeneşti, viziunea sa asupra misterului lui Christos, în timp ce iniţiatul christic indian nu putea reda decât un reflex al acestui mister în semne şi simboluri. Căci puterea sa de reprezentare omenească, nu se putea ridica până la acest mister. Insă din unirea celor şapte învăţători, s'a născut, într'o grandioasă imagine de înţelepciune, o cunoştinţă a lumii suprasensibile, din care, în vechiul oracol atlantean, nu se puteau înfăţişa decât aspecte parţiale. Se desveleau omenirii marile conduceri ale cosmosului şi se făcea aluzie la marele Spirit solar, la cel ascuns, la acela care tronează deasupra entităţilor pe care le revelează cei şapte învăţători.

Ceea ce înţelegem aici prin „Indienii vechi" nu sunt Inzii despre care ne vorbeşte istoria. Din timpul despre care vorbim aci, nu există documente exterioare. Poporul numit în mod obişnuit „hindus", corespunde unei etape a evoluţiei istorice care s'a format mult mai târziu de epoca la care ne referim aici. Trebue să deosebim o primă epocă pământească post-atlanteeană, în care a predominat cultura „hindusă" caracterizată; apoi s'a desvoltat o a doua epocă post-atlanteeană, în care a predominat cultura pe care o vom numi „cultura veche persană"; iar mai târziu s'a desvoltat cultura „egipto-chaldeană". In decursul formării acestei a doua şi a treia epoci de cultură post-atlanteeană, „vechiul" indianism parcursese şi el o a doua şi o a treia epocă. Abea la această a treia epocă se referă descrierile care se dau de obiceiu despre vechea Indie. Cele descrise aci nu trebuesc deci raportate la „vechea Indie" despre care se vorbeşte în mod obişnuit.

O altă trăsătură caracteristică a acestei „culturi hinduse străvechi" este aceea care a dus mai târziu la formarea castelor. Locuitorii Indiei erau urmaşi ai atlanteenilor cari aparţineau diferitelor categorii de oameni: saturnieni, jupiterieni, etc. Din învăţăturile suprasensibile se ştia că un suflet nu coboară printr'o întâmplare într'o castă sau alta, ci în urma faptului că el însuşi, prin trecutul său, a determinat coborîrea sa în acea castă. O asemenea înţelegere a învăţăturilor spirituale,

aci a fost uşurată, în deosebi prin faptul că în mulţi oameni se puteau trezi, în felul caracterizat, amintiri lăuntrice a străbunilor, amintiri care au dus însă foarte uşor şi la o idee greşită despre reîntrupare. Aşa după cum în perioada atlanteeană nu se putea dobândi ideea adevărată a reîntrupării decât dela iniţiaţi, tot astfel şi în India străveche, la adevărata idee a reîntrupărilor se putea ajunge numai prin contactul direct cu marii învăţători. Interpretarea greşită a ideii reîntrupării a aflat cea mai întinsă răspândire la popoarele, care, după scufundarea Atlantidei, s'au stabilit în Europa, Asia şi Africa. Şi deoarece iniţiaţii care apucaseră pe căi greşite în timpul evoluţiei atlanteene, împărtăşiseră acest mister şi unor oameni necopţi, omenirea a ajuns să confunde tot mai mult ideea adevărată a reîntrupării cu cea greşită. Căci cea mai mare parte a omenirii păstrase, ca o moştenire a perioadei atlanteene, un fel de clarvedere crepusculară. După cum în timpul somnului, Atlanteenii pătrundeau în domeniul lumii spirituale, tot astfel urmaşii lor vieţuiau această lume spirituală în stări anormale dintre veghe şi somn. Atunci apăreau în ei imaginile vremurilor vechi, în care trăiseră înaintaşii lor. Ei se considerau că sunt reîntruparea oamenilor cari trăiseră în acele vremuri. Invăţături asupra reîntrupării, în contradicţie cu adevăratele idei ale iniţiaţilor, se răspândiră pe întreg globul pământesc.

In regiunile Asiei occidentale, ca rezultat al migraţiunilor de lungă durată, care, dela începutul distrugerii Atlantidei, înaintau dela apus spre răsărit, s'a stabilit un amestec de popoare, pe ai cărui urmaşi istoria îi cunoaşte ca Perşi, precum şi triburile înrudite. Cunoaşterea suprasensibilă trebue să meargă până la timpurile preistorice ale acestor popoare. E vorba de înaintaşi foarte îndepărtaţi ai Perşilor de mai târziu, înaintaşi în sânul cărora s'a plămădit a doua mare cultură postatlanteeană, care a urmat culturii hinduse. Popoarele acestei a doua culturi au avut o altă misiune decât Inzii. Nostalgiile şi înclinările lor nu se mai îndreptau numai spre lumea suprasensibilă. Aceste popoare erau talentate pentru a fi active în lumea fizică. Ele îndrăgiră Pământul. Preţuiră ceea ce se poate cuceri pe Pământ şi ceea ce se poate dobândi prin forţele

acestuia. Realizările Perşilor ca popor războinic, precum şi mijloacele inventate de ei pentru a smulge pământului comorile sale, sunt în legătură cu aceste însuşiri ale naturii lor. La ei nu exista pericolul ca prin nostalgia după lumea suprasensibilă să-şi abată cu desăvârşire privirile dela „iluzia" lumii fizice; dimpotrivă, la ei exista pericolul, ca prin simţul lor pentru lumea fizică, să piardă cu totul legătura sufletească cu lumea suprasensibilă. Chiar şi centrele oracolelor, transplantate aci din regiunile vechei Atlantide, purtară caracterul poporului. Prin forţele pe care omul şi le însuşise odinioară prin vieţuirea lumii suprasensibile, şi pe care în anumite forme inferioare le mai putea stăpâni şi acum, ei au cultivat anumite practice, prin care au dirijat fenomenele naturii în aşa fel, încât să servească interesele lor personale. Acest popor vechiu stăpânea încă într'o mare măsură acele forţe ale naturii, care mai târziu s'au sustras voinţei omului. Păzitorii oracolelor dispuneau de forţe interioare, care stăteau în legătură cu focul şi cu alte elemente. Ei pot fi numiţi magi. Bine înţeles că forţele şi cunoştinţele suprasensibile pe care le păstraseră ca moştenire din timpuri vechi, erau slabe în comparaţie cu forţele pe care le poseda omul în trecutul foarte îndepărtat. Posesiunea acestor forţe şi cunoştinţe, a îmbrăcat toate formele posibile, dela îndeletnicirile nobile, care aveau în vedere numai binele omenirii, până la exercitarea celor mai condamnabile practice. In aceşti oameni, principiul luciferic ajunsese să stăpânească în chip deosebit. Acest principiu i-a pus în legătură cu toate elementele care îl abat pe om dela intenţiile entităţilor superioare, care, fără influxul luciferic, ar fi dirijat singure evoluţia progresivă a omenirii. Dar şi membrii acestui popor, cari erau încă dotaţi cu resturi ale vechei clarvederi, în starea intermediară dintre veghe şi somn, descrisă mai sus, se simţeau de asemenea puternic atraşi spre fiinţele inferioare ale lumii spirituale. Acestui popor trebuia să i se dea un imbold spiritual, care să acţioneze împotriva acestor însuşiri caracteristice ale sale. In acest scop, păzitorul misterelor oracolului solar, a dat poporului persan un conducător, din acelaşi izvor din care a purces şi vechea vieaţă spirituală a Indiei.

Conducătorul străvechei culturi spirituale a Persiei, dat poporului persan de către păzitorul oracolului solar, poate fi numit Zaratustra sau Zoroastru, nume pe care-l cunoaşte şi istoria. Trebue însă să accentuăm că personalitatea la care ne referim aci, aparţine unei epoci cu mult mai îndepărtate decât epoca în care istoria îl aşează pe Zaratustra. Aci nu ne referim la cercetările istoriei exterioare, ci la ştiinţa spirituală. Iar dacă ne gândim la personalitatea lui Zaratustra, la care se referă istoria obişnuită, vom afla concordanţa cu ştiinţa spirituală în sensul că în acest Zaratustra trebue să vedem un urmaş al primului, al marelui Zaratustra, urmaş care a primit de asemenea numele de Zaratustra şi a activat în spiritul învăţăturii marelui Zaratustra. Impulsul dat de marele Zaratustra poporului său, consta în faptul că a arătat poporului persan că lumea fizică nu este realitatea lipsită de spirit pe care o vede omul când o priveşte fiind stăpânit exclusiv de influenţa principiului luciferic. Omul datorează acestui principiu independenţa sa personală şi sentimentul său de libertate. Dar acest principiu ar trebui să acţioneze în om în concordanţă cu Entitatea spirituală opusă. Străvechiul popor persan trebuia să menţină vie conştienţa pentru această Entitate spirituală. Căci datorită înclinării sale pentru lumea fizică, pe acest popor îl ameninţa pericolul de a se contopi cu totul cu principiul luciferic. Păzitorul oracolului solar a conferit lui Zaratustra o iniţiere care i-a îngăduit să aibă revelaţiile înaltelor Fiinţe solare. In stări de conştienţă excepţionale, la care ajunsese prin disciplina pe care o practica, el a putut contempla pe Conducătorul Entităţilor solare, care în modul descris mai sus, luase sub paza sa corpul eteric al oamenilor. Zaratustra ştia că această Fiinţă conduce evoluţia omenirii, dar numai într'o anumită epocă va putea coborî din spaţiul cosmic pe Pământ. In acest scop va fi necesar să ajungă să poată trăi şi în corpul astral al unui om, după cum dela influxul principiului luciferic a activat în corpul eteric. Trebuia să se nască un om, care să transforme din nou corpul astral până la treapta la care acest corp astral ar fi ajuns la un moment dat (la mijlocul perioadei atlanteene) dacă nu ar fi intervenit Lucifer. Dacă Lucifer nu ar fi venit,

omul ar fi atins mai de vreme această treaptă, dar ar fi fost lipsit de independenţă personală şi de posibilitatea libertăţii. De aci înainte, deşi înzestrat cu aceste două însuşiri, omul urmează să se ridice totuşi până la această înălţime. In stările sale contemplative, Zaratustra vedea profetic, că în viitor, în evoluţia omenirii va fi posibilă existenţa unei personalităţi, care să aibă un astfel de corp astral. El ştia de asemenea că înainte de acest timp, forţele spirituale solare nu vor putea fi găsite pe Pământ, însă contemplarea suprasensibilă le va putea percepe în sfera spirituală a Soarelui. Atunci când îşi îndrepta privirea văzătoare în spre Soare, Zaratustra putea contempla aceste forţe. Şi el a vestit poporului său Fiinţa acestor forţe, care nu puteau fi găsite atunci decât în lumea spirituală şi care mai târziu vor coborî pe Pământ. Zaratustra vestea astfel pe marele Spirit solar, pe Spiritul Luminii (Aura soarelui, Ahura mazdao, Ormuzd). Acest Spirit al Luminii se revelează lui Zaratustra şi adepţilor săi ca Spiritul care îşi îndreaptă din lumea spirituală faţa sa către om, şi pregăteşte viitorul omenirii. Spiritul Luminii, pe care-l propovăduieşte Zaratustra este Christos, înainte de coborîrea sa pe Pământ. Iar în Ahriman (în Angra mainiu) dimpotrivă, Zaratustra ne înfăţişează o Putere, care, prin influenţa sa, acţionează vătămător asupra sufletului omenesc, când acesta i se dărueşte unilateral. Această Putere nu este alta decât cea caracterizată mai sus şi care, dela trădarea misterelor vulcaniene, dobândise o dominaţie deosebită pe Pământ. Inafară de vestirea Zeului Luminii, Zaratustra a mai propovăduit şi învăţături despre entităţile spirituale, care se revelează simţului purificat al văzătorului, ca tovarăşi ai Spiritului Luminii. Faţă de aceste entităţi, spiritele ispititoare formau un contrast şi apăreau clarvederii impure care se păstrase, ca o reminiscenţă din vremea Atlantidei. Poporului persan trebuia să i se arate că în sufletul omenesc — în măsura în care acţiunea şi strădania lui este îndreptată către lumea fizică, — se desfăşoară o luptă între puterea Zeului Luminii şi aceea a Potrivnicului său. Trebuia să i se arate cum să se comporte omul pentru ca Potrivnicul să nu-l ducă în prăpastie, ci influenţa lui să fie întoarsă spre bine prin puterea Spiritului Luminii.

O a treia epocă de cultură a perioadei post-atlanteene s'a născut printre acele popoare, care, după migraţiuni îndelungate, s'au statornicit în cele din urmă în Asia Mică şi în nordul Africei. Ea s'a format la Caldeeni, Babilonieni şi Asirieni, pe de o parte, şi la Egipteni, pe de altă parte. La aceste popoare, simţul pentru lumea fizică era altfel desvoltat decât la Perşii străvechi. Căci aceste popoare primiseră în fiinţa lor, cu mult mai mult decât altele, predispoziţia spirituală care formează baza facultăţii de gândire, a facultăţii mintale, predispoziţie care s'a născut în ultimele timpuri ale perioadei atlanteene. Era doar misiunea omenirii post-atlanteene să desvolte facultăţile sufleteşti, care pot fi dobândite prin forţele trezite ale gândirii şi ale simţirii, pe care lumea spirituală nu le stimulează direct, ci se nasc prin aceea că omul observă lumea fizică, trăieşte în ea şi o prelucrează. Cucerirea lumii fizice prin facultăţile amintite, constitue misiunea omului post-atlantean. Această cucerire progresează pas cu pas. In vechea Indie chiar, omul este îndreptat, prin constituţia sa sufletească, spre această lume. El o vede însă numai ca iluzie, iar spiritul său este întors spre lumea suprasensibilă. In străvechiul popor persan, dimpotrivă, se naşte năzuinţa de a cuceri lumea fizică; acest lucru oamenii îl încearcă însă în mare măsură cu ajutorul forţelor sufleteşti, care se păstraseră ca moştenire din timpurile în care omul se putea ridica la o legătură directă cu lumea suprasensibilă. La popoarele din a treia epocă de cultură, sufletul pierduse în mare măsură facultăţile suprasensibile. El trebue să cerceteze revelaţiile spiritului în lumea fizică înconjurătoare şi să-şi continue evoluţia prin mijloacele de cultură descoperite şi inventate de om în această lume. Prin faptul că omul studiază acum în lumea fizică legile spiritualităţii active în dosul fenomenelor fizice, se nasc ştiinţele întemeiate de om, iar prin faptul că omul cunoaşte şi prelucrează energiile acestei lumi fizice, se naşte tehnica omenească, munca artistică, precum şi instrumentele şi mijloacele necesare. Pentru omul popoarelor caldean şi babilonean, lumea fizică nu mai era o iluzie, ci în regnurile ei, în munţi şi în mări, în aer şi în apă, lumea fizică reprezenta o manifestare a faptelor spirituale ale Puterilor care stau în

dosul lor, şi ale căror legi el se străduia să le cunoască. Pentru egiptean, pământul era un câmp al muncii sale, care i s'a predat într'o stare, pe care trebuia să o preschimbe prin propriile lui forţe de gândire în aşa fel, încât să apară ca expresie a puterii omeneşti. In Egipt s'au transplantat din Atlantida oracolele care aparţineau mai ales oracolului lui Mercur. Totuşi, au mai existat şi alte oracole, de pildă oracole venusiene. Prin elementele cultivate în poporul egiptean de aceste oracole, s'a sădit germenele unei noi culturi. Acest germene a pornit dela un mare conducător, care s'a pregătit în misterele zaratustriene din Persia. (El era reîntruparea unui discipol al marelui Zaratustra). Evocând un nume istoric îl vom numi „Hermes". Prin asimilarea misterelor zuratustriene, Hermes a aflat calea justă pentru conducerea poporului egiptean. In vieaţa pământească dintre naştere şi moarte, acest popor îşi îndrepta în aşa fel privirile spre lumea fizică, încât nu mai putea contempla direct decât într'o măsură redusă, lumea spirituală care stă în dosul fenomenelor fizice. El recunoştea însă în lumea fizică legile active ale lumii spirituale. In aceste condiţiuni, omului nu i se putea înfăţişa lumea spirituală, drept realitatea, în care, în timpul vieţii de pe Pământ, să poată pătrunde şi trăi. In schimb i se putea arăta cum va trăi omul după moarte, în starea extracorporală, în lumea acelor spirite, care, în timpul vieţii pământeşti, îi apar prin amprenta lor din lumea fizică. Hermes propovăduia: în măsura în care omul utilizează pe Pământ puterile sale în conformitate cu intenţiile Puterilor spirituale, el devine capabil să se unească după moarte cu aceste Puteri. In deosebi acei cari vor fi activat între naştere şi moarte cu cea mai mare râvnă în această direcţie, se vor uni după moarte cu înalta Fiinţă solară, cu Osiris. In ramura caldeo-babiloneană a cestei culturi, îndreptarea privirii omului spre lumea fizică era mai pronunţată decât în ramura egipteană. Se cercetau legile lumii fizice şi dela chipurile fizice se trecea la arhitipurile spirituale. Cu toate acestea, poporul era alipit în multe privinţe de lumea fizică. In locul spiritului stelei, se aşeza pe primul plan steaua, în locul altor spirite, chipurile lor pământeşti. Numai conducătorii dobândeau cunoştinţe adânci cu privire la

legile lumii suprasensibile şi la corelaţia ce există între ea şi lumea fizică. Aci s'a creeat un contrast mai mare ca în orice altă parte, între cunoştinţele iniţiaţilor şi între credinţa greşită a poporului.

Altele erau împrejurările în regiunile din Sudul Europei şi din Vestul Asiei, unde înflori a patra cultură post-atlanteeană. Ea poate fi numită cultura greco-latină. In aceste ţări imigrà- seră urmaşi ai oamenilor din cele mai diferite regiuni ale lumii vechi. Aci erau oracole continuatoare ale diferitelor oracole atlanteene. Existau oameni cari posedau ca predispoziţie natu- rală, resturi din vechea clarvedere, şi alţii cari le puteau dobândi relativ uşor, supunându-se unei anumite discipline. In unele centre, nu numai că s'au păstrat tradiţiile vechilor iniţiaţi, dar s'au ridicat chiar şi urmaşi demni ai iniţiaţilor, cari şi-au ales şi şi-au educat discipoli. Aceşti discipoli izbuteau să se ridice la înalte grade de contemplare spirituală. Inafară de aceste însuşiri, popoarele de care vorbim, aveau în ele pornirea de a creea în lumea fizică un domeniu, care să exprime în fizic, realitatea spirituală, în forme desăvârşite. Printre multe altele, arta grecească este rezultatul acestei porniri. E deajuns să privim cu ochiul spiritului templul grecesc, pentru a recunoaşte, că într'o astfel de minune a artei, elementele materiale au fost în aşa fel prelucrate de către om, încât în toate detaliile sale, templul să fie o expresie a spiritului. Templul grecesc este „casa Spiritului". In formele templului grecesc percepem lucruri, pe care, altfel, nu le cunoaşte decât ochiul spiritual al văzăto- rului. Templul lui Zeus (sau Jupiter) este astfel construit, încât el înfăţişează ochiului fizic un înveliş demn pentru realitatea spirituală pe care păzitorul iniţierii lui Zeus sau Jupiter o contempla cu ochiul spiritual. Şi aşa este cu întreaga artă grecească. Comorile de înţelepciune ale iniţiaţilor se revărsau pe căi tainice, în poeţi, artişti şi în gânditori. In concepţiile despre lume ale vechilor filosofi greci, regăsim misterele iniţiaţilor sub formă de noţiuni şi de idei. Spre aceste popoare şi spre conducătorii lor, se revărsau influenţele vieţii spirituale şi misterele centrelor de iniţiere asiatice şi africane. Marii învă- tători ai Indiei, urmaşii lui Zaratustra şi adepţii lui Hermes

şi-au educat discipoli. Aceşti discipoli, sau urmaşii lor, au întemeiat centre de iniţiere, în care vechile înţelepciuni reînviau sub o formă nouă. Acestea sunt Misterele antice. In aceste Mistere, discipolii erau pregătiţi în aşa fel, încât puteau fi transpuşi în stările de conştienţă, prin care ajungeau la contemplarea lumii spirituale. (Unele detalii asupra acestor mistere antice, se găsesc în cartea mea: „Creştinismul ca fapt mistic“[1]) Alte amănunte se găsesc în ultimele capitole ale acestei cărţi). Din aceste centre de iniţiere şi-au primit comoara de înţelepciune aceia, cari au cultivat misterele spirituale în Asia mică, Grecia şi Italia. (In Grecia s'au întemeiat importante centre de iniţiere în misterele orfice şi eleusice. In şcoala înţelepciunei a lui Pitagora, se practicau marile învăţături şi metodele de înţelepciune ale trecutului. In lungile sale călătorii, Pitagora fusese iniţiat în tainele celor mai felurite mistere).

* * *

Vieaţa dintre naştere şi moarte, în perioada post-atlanteeană, a avut o înrâurire şi asupra stării extracorporale de după moarte. Cu cât îşi îndrepta omul mai mult interesul spre lumea fizică, cu atât mai mare era posibilitatea ca, în decursul vieţii sale pământeşti, Ahriman să pătrundă în suflet şi să-şi păstreze apoi puterea şi după moarte. Acest pericol, la popoarele vechei Indii, era neînsemnat, deoarece aceste popoare, în timpul vieţii pământeşti simţiseră lumea fizică drept iluzie. Prin aceasta, ele se sustrăgeau după moarte puterii lui Ahriman. Acest pericol era însă cu atât mai mare la popoarele Persiei străvechi. Aceste popoare, în timpul dintre naştere şi moarte, şi-au îndreptat privirea cu interes spre lumea fizică. Ele ar fi căzut pradă mrejelor lui Ahriman într'o mare măsură, dacă Zaratustra, prin învăţătura despre Dumnezeul-Luminii, nu le-ar fi arătat într'un mod impresionant, că în dosul lumii fizice stă lumea Spiritelor Luminii. In măsura în care oamenii acestei culturi, asimilau în sufletul lor reprezentările descrise, în aceeaşi

[1]) Traducerea în limba română este în pregătire. Menţionăm că traducerea franceză făcută de Eduard Schuré, poartă titlul: „Les Mystères antiques et le Mystère chrétien“. Editura: Perrin et Co., Paris. (n. tr.)

măsură se sustrăgeau, pentru vieaţa pământească, mrejelor lui Ahriman, şi prin aceasta, şi pentru vieaţa de după moarte, în care îşi pregăteau o nouă vieaţă pământească. In vieaţa pământească, puterea lui Ahriman este aceea care îl determină pe om să creadă că lumea fizică este singura realitate, închizându-i astfel orice perspectivă spre o lume spirituală. In lumea spirituală, această Putere îl duce pe om la o totală izolare, la convergenţa tuturor intereselor numai spre sine însuşi. Oamenii care la moarte se găsesc sub stăpânirea lui Ahriman, se renasc ca egoişti.

Astăzi, ştiinţa spirituală poate descrie vieaţa dintre moarte şi o nouă naştere, aşa cum se desfăşoară ea când influenţa ahrimanică este învinsă până la un anumit grad. In acest fel, autorul acestei cărţi a descris această vieaţă de după moarte în alte lucrări, precum şi în primele capitole ale acestei cărţi. Ea trebue descrisă astfel pentru ca să se înţeleagă lucrurile pe care le poate vieţui omul în această formă de existenţă, dacă şi-a cucerit privirea spirituală pură pentru cele ce există în mod real. Măsura în care oamenii vor vieţui în acest fel vieaţa lor de după moarte, depinde de măsura în care au învins în ei influenţa ahrimanică. Omul se apropie tot mai mult de ceea ce poate el să fie în lumea spirituală. Influenţele care îl împiedecă pe om să realizeze ceea ce poate el să fie, trebue examinate precis, aci unde ne preocupăm de mersul evoluţiei omenirii.

La poporul egiptean, Hermes purta de grijă ca oamenii să se pregătească, încă în timpul vieţii pământeşti, pentru comuniunea cu Spiritul Luminii. Deoarece în această epocă, în timpul vieţii dintre naştere şi moarte, interesele oamenilor erau deja astfel orânduite, încât oamenii nu mai puteau privi decât într'o măsură foarte redusă prin vălul lumii fizice, privirea spirituală a sufletului rămânea turbure şi după moarte. Perceperea lumii de lumină slăbise. — Voalarea lumii spirituale după moarte, atinse o culminaţie la acele suflete, care treceau pragul morţii din trupuri ale culturii greco-latine. Aceste suflete au dus la înflorire cultivarea existenţei fizice. Prin aceasta, pentru vieaţa de după moarte, ele s'au condamnat la o existenţă de

umbră. De aceea grecul simţea vieaţa de după moarte ca pe o existenţă de umbră; aşa încât nu era simplă vorbărie, ci expresia unui adevăr, când eroul acelor vremuri, dedat cu totul vieţii fizice, zicea: „Mai bine cerşetor pe pământ, decât rege în împărăţia umbrelor". Această stare era şi mai accentuată la acele popoare asiatice, care în loc să-şi ridice privirea către arhitipurile spirituale, şi-au îndreptat privirea, în adoraţia şi veneraţia lor, numai spre imaginile fizice ale acestor arhitipuri. In decursul culturii greco-latine, o mare parte a omenirii era în situaţia descrisă. Vedem deci, cum misiunea omului post-atlantean de a cuceri lumea fizică, a trebuit să ducă în mod necesar la înstrăinarea omului de lumea spirituală. Astfel ascensiunea pe un tărâm este în chip necesar legată de o decadenţă pe celălalt tărâm. — In mistere se cultiva legătura omului cu lumea spirituală. Iniţiaţii misterelor puteau primi, în stări sufleteşti speciale, revelaţii din această lume. Ei erau, mai mult sau mai puţin, urmaşii păzitorilor oracolelor atlanteene. Lor li se descopereau realităţile pe care le voalaseră influenţele lui Lucifer şi ale lui Ahriman. Lucifer ascundea omului acele realităţi din lumea spirituală, care, până la mijlocul perioadei atlanteene, se revărsaseră fără participarea omului în corpul său astral. Dacă corpul eteric nu ar fi fost parţial ridicat din corpul fizic, omul ar fi fost capabil să vieţuiască în el această parte a lumii spirituale, ca o revelaţie sufletească interioară. In urma influxului luciferic, omul nu mai putea avea această revelaţie decât în stări sufleteşti deosebite. In aceste stări, îi apărea o lume spirituală într'o învesmântare astrală. Entităţile spirituale i se revelau în înfăţişări, care aveau numai părţile superioare ale figurii omeneşti, pe care purtau simbolurile astrale ale forţelor lor spirituale. In acest mod, omului i se revelau entităţi supra-umane. — După intrarea lui Ahriman în acţiune, acestui fel de iniţiere i s'a alăturat un altul. Ahriman a voalat toate câte i s'ar fi descoperit omului din lumea spirituală, ca spiritualitate ce stă în dosul percepţiunii fizice, dacă dela mijlocul perioadei atlanteene nu ar fi intervenit acţiunea ahrimanică. Faptul că iniţiaţilor li s'a descoperit această spiritualitate, se datoreşte împrejurării, că ei, depăşind cu mult

starea lor obişnuită, au exercitat toate facultăţile dobândite de om între timp, prin care se obţin impresiile existenţei fizice. Prin aceasta li s'au revelat Puterile spirituale care stau în dosul forţelor naturii. Ei puteau vorbi despre fiinţele spirituale din dosul naturii. Lor li s'au descoperit Puterile creatoare ale forţelor care acţionează în regnurile naturii inferioare omului. Puterile spirituale care au acţionat dealungul evoluţiilor saturneană, solară şi lunară, şi care au plăsmuit corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral al omului, precum şi regnurile mineral, vegetal şi animal, formau conţinutul secretelor unei categorii de mistere. Erau secretele voalate de Ahriman. Realitatea spirituală care este în legătură cu formarea sufletului sensaţiei, al raţiunii şi al conştienţei, s'au revelat înăuntrul tainelor unei a-doua categorii de mistere. Misterele puteau doar profetiza că, în decursul vremurilor va veni în lume un om, înzestrat cu un astfel de corp astral, care, cu toată influenţa luciferică, îi va îngădui să devină conştient în corpul său eteric, — fără a fi necesare stări sufleteşti speciale, — de lumea de lumină a Spiritului solar. Iar corpul fizic al acestui om va fi astfel, încât i se vor putea revela din lumea spirituală toate câte până la moartea fizică îi pot fi acoperite omului de către Ahriman. Moartea fizică nu poate modifica nimic în vieaţa acestui om, adecă nu poate avea nicio putere asupra vieţii sale. In această fiinţă omenească, „Eul" se va manifesta astfel, încât chiar în vieaţa fizică se va cuprinde, în acelaşi timp, şi întreaga vieaţă spirituală. O asemenea fiinţă este purtătorul Spiritului Luminii, Spirit către care iniţiatul se ridica din două direcţii, prin aceea că, în stările sufleteşti speciale, era condus fie la spiritualitatea supra-omenescului, fie la entităţile spirituale din dosul forţelor naturii. Iniţiaţii care preziceau că, în cursul vremii, va apare în lume o asemenea fiinţă omenească, erau profeţii lui Christos.

Ca profet deosebit, în acest sens, a apărut o personalitate în mijlocul unui popor, care prin ereditate naturală poseda însuşirile popoarelor din Asia occidentală, şi prin educaţie poseda învăţăturile egiptenilor. Acesta este poporul izraelit. Iar personalitatea la care ne referim este Moise. In sufletul lui au

pătruns atâtea influenţe iniţiatice, încât, în stări sufleteşti speciale, i se revela acea Fiinţă, care odinioară, în cadrul evoluţiei normale a Pământului, a luat asupra ei rolul de a plăsmui de pe Lună conştienţa omenească. In fulgere şi în tunete, Moise nu percepea numai fenomene naturale, ci manifestările Spiritului caracterizat. Asupra sufletului său, în acelaşi timp, a acţionat şi a doua categorie de mistere şi astfel el a ajuns să perceapă, în contemplările sale astrale, cum supraomenescul devine omenesc prin „Eu". Astfel i s'a revelat lui Moise din două părţi Cel ce urma să vie, drept forma cea mai superioară a „Eului".

Şi cu „Christos", apăru în făptură omenească, ceea ce Inalta Fiinţă solară pregătise drept marele prototip pământesc al fiinţei omeneşti. Odată cu apariţia lui Christos, întreaga înţelepciune a misterelor a trebuit să îmbrace, într'un anumit sens, o formă nouă. In trecut, această înţelepciune avea numai menirea să arate omului calea trecerii în astfel de stări sufleteşti, în care putea contempla, î n a f a r a evoluţiei pământeşti, împărăţia Spiritului Solar. De aci încolo, comorile de înţelepciune ale misterelor au primit misiunea de a-l face pe om capabil să cunoască pe Christosul devenit om, ca din acest punct central a toată înţelepciunea, să înţeleagă atât lumea naturală, cât şi lumea spirituală.

In acea clipă a vieţii sale, în care corpul astral a lui Christos Isus a avut în sine toate câte pot fi voalate de influxul luciferic, în acea clipă începe activitatea sa ca învăţător al omenirii. Din acea clipă în evoluţia pământească a omenirii, s'a sădit predispoziţia asimilării acelei înţelepciuni, prin care, treptat, treptat, se va putea realiza ţinta fizică a existenţei pământeşti. Iar în clipa în care se săvârşi evenimentul de pe Golgota, s'a sădit în omenire cealaltă predispoziţie, prin care se va putea întoarce în bine influenţa lui Ahriman. De aci înainte, omul poate lua cu sine din vieaţa pământească pentru a le duce prin poarta morţii, elementele care în lumea spirituală îl liberează de singurătate şi izolare. Evenimentul de pe Golgota nu constitue punctul central numai pentru evoluţia fizică a omenirii, dar şi pentru celelalte lumi cărora le aparţine

omul. După ce se săvârşise „misterul de pe Golgota", după ce „moartea pe lemnul crucii" a fost îndurată, Christos apăru în lumea în care sălăşluesc sufletele după moarte, stăvilind puterea lui Ahriman. Din acea clipă, regiunea pe care Grecii o numiseră „împărăţia umbrelor", fu străbătută de acel fulger spiritual, care arătă fiinţelor ei, că în ea urmează să pătrundă iarăşi lumina. Cele înfăptuite pentru lumea fizică prin „Misterul de pe Golgota", şi-au aruncat lumina şi în lumea spirituală. — Evoluţia postatlanteeană a omenirii până la acest eveniment, a însemnat o urcare pentru lumea fizică. Ea a însemnat însă o coborîre pentru cea spirituală. Toate câte au apărut în lumea fizică, au purces din cele ce încă din vremuri străvechi erau în lumea spirituală. Incepând dela evenimentul christic, oamenii cari se ridică până la misterul lui Christos, pot duce cu ei în lumea spirituală cuceririle realizate în lumea fizică. Şi, din lumea spirituală, aceste cuceriri se revarsă iarăşi asupra lumii pământeşti, prin aceea că la reîntruparea sa, omul aduce cu sine ceea ce, în lumea spirituală între moarte şi o nouă naştere, a devenit pentru el impulsul lui Christos.

Toate câte s'au revărsat în evoluţia omenirii prin apariţia lui Christos, au acţionat ca un germene. Acest germene nu se poate desvolta decât treptat. Numai cea mai infimă parte din adâncurile noilor comori de înţelepciune s'a revărsat până acum în existenţa fizică. Ea nu se găseşte decât la începutul evoluţiei creştine. In veacurile ce au urmat apariţiei lui Christos, evoluţia creştină nu a putut să descopere din esenţa ei lăuntrică, decât atât cât au fost în măsură oamenii şi popoarele să asimileze, atât cât au fost capabili să primească în facultatea lor de reprezentare. Forma cea dintâi în care s'a putut turna această cunoaştere, se poate exprima într'un cuprinzător ideal de vieaţă. Acest ideal s'a opus formelor de vieaţă pe care le desvoltase omenirea postatlanteeană. Am descris mai sus împrejurările care au acţionat în evoluţia omenirii dela repopularea Pământului, începând din timpul lemurian. Sub raport sufletesc, oamenii descind din fiinţe diferite, care venind din alte lumi, s'au întrupat în corpurile urmaşilor vechilor lemurieni. Diferitele rase de oameni sunt o consecinţă a acestui fapt. In sufletele

reîntrupate, potrivit carmei lor, s'au manifestat cele mai felurite interese. Cât timp au acţionat acestea, nu putea exista idealul „omenescului universal". Omenirea, la origine, a purces dintr'o unitate; evoluţia de până acum a Pământului a dus însă la diferenţiere, la separaţiune. In ideea christică este dat idealul care acţionează împotriva oricărei diferenţieri, fiindcă în omul care poartă numele Christos, trăiesc de asemenea forţele Inaltei Entităţi solare, în care fiecare Eu omenesc îşi are originea sa. Poporul izraelit se simţea încă popor, iar oamenii cari îl compuneau, se simţeau încă părţi integrante din acest popor. Prin faptul că oamenii au conceput în gândirea lor, că în Christos Isus trăieşte omul ideal, până la care nu pot pătrunde condiţiunile care duc la diferenţieri, creştinismul a devenit idealul frăţietăţii universale. Dincolo de toate interesele particulare, dincolo de înrudirile de sânge, s'a născut sentimentul, că cel mai lăuntric Eu, la toţi oamenii, are aceeaşi origine. (Dincolo de toţi strămoşii pământeşti, se iveşte Tatăl tuturor oamenilor. „Eu şi Tatăl una suntem").

In veacul al patrulea, al cincilea şi al şaselea d. Ch., în Europa se pregăteşte o nouă epocă de cultură, care începu în veacul al cincisprezecelea, şi în cadrele căreia omenirea se găseşte şi azi. Această nouă epocă de cultură este menită să înlocuiască treptat cultura greco-latină. Ea formează a cincia epocă de cultură postatlanteeană. Popoarele, care, după cele mai felurite migraţiuni, după cele mai diferite destine, s'au făcut purtătoarele acestei culturi, erau urmaşii acelor atlanteeni, cari rămăseseră cei mai neatinşi de toate câte s'au desfăşurat în cele patru culturi precedente. Ele nu pătrunseseră până în regiunile în care au prins rădăcini culturile pe care le-am descris. In schimb au continuat, în felul lor, culturile atlanteene. In aceste popoare erau mulţi oameni cari păstraseră în mare măsură resturi din vechea clarvedere crepusculară, — adecă starea intermediară între veghe şi somn, pe care am caracterizat-o. Aceşti oameni cunoşteau lumea spirituală din propriu experienţă, putând deci împărtăşi semenilor lor cele ce se petrec în această lume. Astfel s'a născut o mulţime de povestiri despre fiinţele şi fenomenele spirituale. Comoara de basme şi

de legende a popoarelor îşi are originea în astfel de trăiri spirituale. Căci clarvederea crepusculară s'a păstrat până în vremuri nu prea îndepărtate de timpurile noastre. Pe de altă parte existau oameni, cari deşi pierduseră clarvederea, şi-au orientat totuşi simţul pentru lumea fizică, după sentimentele şi simţămintele care corespundeau trăirilor acestei clarvederi. Chiar şi oracolele atlanteene aveau aci urmaşele lor. Pretutindeni existau Mistere. Numai că în aceste Mistere se practica mai ales o astfel de iniţiere, care duce la revelarea lumii spirituale, pe care Ahriman o ţine zăvorîtă. In aceste Mistere se descopereau Puterile spirituale care stau în dosul forţelor naturii. Mitologiile popoarelor europene, cuprind resturile adevărurilor pe care iniţiaţii acestor Mistere erau în măsură să le împărtăşească oamenilor. Natural că aceste mitologii cuprind şi celălalt mister, dar într'o formă mai puţin perfectă ca în Misterele sudice şi răsăritene. Entităţile supraomeneşti erau cunoscute şi în Europa. Totuşi ele erau văzute într'o continuă luptă cu entităţile luciferice. Aci de asemenea s'a propovăduit Dumnezeul Luminii; dar într'o formă, din care nu reieşia că El îl va birui pe Lucifer. Totuşi şi în aceste Mistere lumina imaginea viitoare a lui Christos. (Despre El se spunea că împărăţia lui va urma împărăţiei celuilalt Dumnezeu al Luminii. Toate legendele despre amurgul Zeilor, şi celelalte legende asemănătoare, îşi au originea în această cunoştinţă a Misterelor Europei). Aceste influenţe au făcut să se nască o sciziune sufletească în oamenii epocei a cincia postatlanteeană, care durează şi în prezent, manifestându-se în cele mai diverse fenomene ale vieţii. Sufletele n'au mai păstrat din timpurile vechi înclinarea spre cele spirituale atât de puternic, încât să fi putut menţine legătura dintre lumea spirituală şi cea fizică. Oamenii n'au mai păstrat această înclinare decât ca sentiment, ca simţământ, şi nu ca o contemplare directă a lumii suprasensibile. In schimb, privirea omului se îndreaptă tot mai mult spre lumea fizică şi spre dominarea ei. Aşa încât forţele minţii, trezite în ultima parte a perioadei atlanteene, toate acele forţe din om, al căror instrument este creierul fizic, au fost desvoltate pentru cunoaşterea şi dominarea lumii fizice. In pieptul omenesc s'au desvoltat două lumi.

Una din ele este îndreptată spre existența fizică. Cealaltă este receptivă la revelațiile spiritului, dar numai pentru a le pătrunde cu sentimentul, cu simțirea, nu însă prin contemplare directă. Predispoziția pentru această sciziune sufletească a existat deja în timpul, când învățătura lui Christos a început să se răspândească în regiunile Europei. Oamenii primiră în inimile lor această solie despre spirit, pătrunzându-și sentimentul cu ea, fără a reuși însă să arunce o punte spre descoperirile rațiunii întemeiate pe datele simțurilor fizice. Antagonismul ce există azi între știința exterioară și cunoștința spirituală, nu este decât o consecință a acestui fapt. Mistica creștină (a lui Eckhardt, Tauler, etc.) este un rezultat al pătrunderii creștinismului cu sentimentul. Știința îndreptată exclusiv spre lumea fizică și aplicările acesteia în viață, constitue rezultatul celeilalte din cele două predispoziții fundamentale ale sufletului. Cuceririle din domeniul culturii exterioare materiale, se datorează în întregime acestei sciziuni a dispozițiilor fundamentale ale sufletului omenesc. Și fiindcă facultățile din om, care își au instrumentul de manifestare în creier, s'au îndreptat unilateral asupra vieții fizice, ele au reușit astfel să se fortifice în așa măsură, încât au dat naștere științei, tehnicei moderne, etc. Originea acestei culturi materialiste nu putea apare decât la popoarele Europei, deoarece Europenii sunt urmașii acelor popoare atlanteene, care au transformat înclinarea către lumea fizică într'o facultate activă, abea după ce această înclinare atinsese o anumită maturitate. Inainte de această epocă, ei lăsară să dormiteze în sufletul lor această înclinare, trăind din resturile moștenite ale clarvederii atlanteene și din comunicările inițiaților lor. In timp ce, înafară, cultura lor spirituală era expusă numai acestor influențe, lăuntric se cocea încet simțul pentru stăpânirea materială a lumii.

Totuși, astăzi se și anunță zorile epocei a șasea de cultură postatlanteeană. Căci însușirile care urmează să apară în evoluția omenirii la un moment dat, se coc treptat în epoca premergătoare. Ceea ce se poate desvolta în începuturile sale deja astăzi, este găsirea acelui fir, care unește cele două naturi din pieptul omenesc; cultura materială și viața în lumea spi-

rituală. In acest scop este necesar ca pe de o parte, omul să înţeleagă rezultatele contemplării spirituale, iar pe de altă pare să înţeleagă revelaţiile spiritului în cercetările şi trăirile din lumea fizică. Epoca a şasea de cultură, va duce la o deplină armonie cele două naturi ale vieţii sufletului omenesc. — Am ajuns astfel, în expunerea acestei cărţi, la punctul, la care, dela privirea în trecut, putem trece la privirea în viitor. Totuşi e mai bine, dacă lăsăm să premeargă acestei priviri în viitor, o consideraţiune asupra cunoaşterii lumii superioare şi asupra iniţierii. Apoi, în limitele posibile în această lucrare, vom putea reda pe scurt, în legătură cu conţinutul capitolului următor, şi perspectiva viitorului.

CUNOAŞTEREA LUMILOR SUPERIOARE
(Despre iniţiere)

In vieaţa sa obişnuită dintre naştere şi moarte, omul, în actualul stadiu de evoluţie, trece prin trei stări sufleteşti: veghea, somnul şi, între aceste două, visul. Asupra visului vom reveni pe scurt într'un alt capitol al acestei cărţi. Aci ne vom ocupa mai întâiu de cele două stări alternative principale ale vieţii: veghea şi somnul. — Omul se ridică la cunoaşterea lumilor superioare, când înaîară de somn şi de veghe, mai dobândeşte o a treia stare sufletească. In timpul veghei, sufletul este absorbit de impresiile simţurilor şi de reprezentările stimulate de aceste impresii. In timpul somnului, impresiile simţurilor sunt reduse la tăcere; iar sufletul îşi pierde conştienţa. Trăirile zilei se scufundă în marea inconştienţei. — Să ne imaginăm că în timpul somnului, sufletul ar putea ajunge la o conştienţă, cu toate că impresiile simţurilor sunt inactive. Să ne închipuim că până şi a m i n t i r e a trăirilor de peste zi, ar fi total absentă. Oare, într'un asemenea caz, sufletul s'ar afla în neant? Oare, nu ar putea avea nicio trăire? — Un răspuns la această întrebare este cu putinţă numai dacă s'ar putea crea într'adevăr o asemenea stare sufletească, sau una asemănătoare ei. Deci, o stare în care sufletul să aibă trăiri conştiente chiar şi atunci când impresiile simţurilor şi amintirea acestor impresii, ar fi complet absente. In acest caz, sufletul s'ar afla faţă de lumea exterioară obişnuită în aceeaşi situaţie ca în somn; şi totuşi el nu ar dormi, ci ar fi în stare de veghe faţă de o lume reală. — O asemenea stare de conştienţă poate fi într'adevăr creată, practicând exerciţiile sufleteşti pe care ni le împărtăşeşte ştiinţa spirituală. Toate datele ştiinţei spirituale despre lumile care depăşesc sensibilul, sunt

obţinute cu ajutorul unei asemenea stări de conştienţă. — In expunerile precedente, am dat câteva comunicări despre lumile superioare. In cele ce urmează — în măsura în care acest lucru este posibil în această carte — vom vorbi despre mijloacele prin care omul poate crea în sine starea de conştienţă necesară pentru a face personal cercetări în lumile superioare.

Starea de conştienţă superioară de care vorbim, se aseamănă cu somnul numai într'o singură privinţă, şi anume prin aceia că în timpul ei, încetează toate impresiile exterioare ale simţurilor; de asemenea se sting şi toate gândurile stimulate de aceste impresiuni sensoriale. Dar în timp ce în decursul somnului, sufletul nu posedă puterea de a vieţui ceva conştient, prin noua stare de conştienţă, el dobândeşte această putere. Ea trezeşte deci în suflet facultatea unor trăiri conştiente, de felul acelora cum în vieaţa obişnuită numai acţiunea simţurilor stimulează în noi. Trezirea sufletului la o astfel de stare de conştienţă superioară, poate fi numită i n i ţ i e r e.

Mijloacele iniţierii îl conduc pe om dela starea obişnuită de veghe, la o activitate sufletească în care se serveşte de organe de observaţie spirituale. Inainte de desvoltarea lor, aceste organe se găsesc în suflet în stare de germene. Ele trebuesc desvoltate. — Se poate întâmpla ca un om, fără să fi făcut pregătiri speciale, la un moment dat al vieţii sale, să descopere că în sufletul lui s'au desvoltat asemenea organe superioare. Intr'un asemenea caz, are loc un fel de trezire spontană. Un astfel de om îşi va simţi atunci schimbată întreaga sa fiinţă. Trăirile sale sufleteşti ajung la o îmbogăţire nelimitată. El va găsi atunci că prin nicio cunoştinţă din lumea fizică, nu poate simţi fericirea, mulţumirea şi căldura lăuntrică pe care i-o dau cunoştinţele inaccesibile ochiului fizic. Dintr'o lume spirituală, se vor revărsa în voinţa lui putere şi certitudine în vieaţă. — Există asemenea cazuri de iniţiere spontană. Ele nu trebue să ne ducă însă la credinţa, că ar fi just să aşteptăm numai o asemenea iniţiere spontană, şi să nu facem nimic pentru a realiza iniţierea printr'o disciplină corespunzătoare. Aci nu vom insista asupra iniţierii spontane, ea ivindu-se fără observarea unor reguli speciale. In schimb vom arăta modul cum

pot fi desvoltate, prin disciplină spirituală metodică, organele de percepţiune care se găsesc în suflet ca germeni. Oamenii cari nu simt nicio pornire deosebită să facă ceva pentru evoluţia lor, cu foarte multă uşurinţă vor zice: vieaţa omului stă sub cârmuirea Puterilor spirituale, în conducerea cărora să nu ne amestecăm; să aşteptăm cu răbdare clipa, în care aceste Puteri vor găsi că e bine să deschidă sufletului o altă lume. Aceşti oameni consideră drept o cutezanţă, drept o dorinţă nelegitimă, aspiraţiunea de a interveni în înţelepciunea acestei conduceri spirituale. Persoanele care gândesc astfel, vor ajunge la o altă părere abea atunci când o anumită idee va fi exercitat o impresie destul de puternică asupra lor. Când îşi vor zice: Acea conducere înţeleaptă, a sădit în mine anumite facultăţi; nu mi le-a conferit ca să le las în paragină, ci ca să le întrebuinţez. Înţelepciunea conducerii stă tocmai în faptul că a sădit în mine germenii unei stări de conştienţă superioară. Nu voiu înţelege această conducere decât simţind că este o datorie a omului să i se reveleze toate câte i se pot revela prin puterile sale spirituale. Când un asemenea gând a exercitat o impresie în deajuns de puternică asupra sufletului, atunci vor dispare obiecţiunile de mai sus, împotriva unei discipline care duce la desvoltarea stării de conştienţă superioară.

Evident că împotriva unei asemenea discipline, se mai pot ridica şi alte obiecţiuni. Se poate spune: „Desvoltarea puterilor lăuntrice sufleteşti, are loc în sanctuarul cel mai ascuns al omului. Ea duce, într'un anumit sens, la o transformare a întregii fiinţe omeneşti. Mijloacele unei astfel de transformări, bine înţeles nu pot fi inventate căci modalitatea pătrunderii în lumile superioare, o poate şti numai acela care cunoaşte, din proprie experienţă, calea ce duce în aceste lumi. Prin urmare, dacă ne adresăm unui astfel de cunoscător, îi îngăduim să exercite o influenţă asupra celui mai ascuns sanctuar al sufletului nostru". — Cei ce cugetă astfel, nu vor fi mai împăcaţi nici atunci când mijloacele desvoltării stărilor de conştienţă superioară, s'ar afla descrise într'o carte. Căci pentru ei nu importă, dacă un lucru ni se împărtăşeşte verbal, sau dacă o persoană, care cunoaşte aceste mijloace, le descrie în-

într'o carte, iar altul le află de acolo. Există alte persoane care cunosc regulele pentru desvoltarea organelor spirituale de percepere, dar care sunt de părerea, că nu este îngăduit ca aceste reguli să fie încredinţate unei cărţi. Aceste persoane, foarte adesea, consideră împărtăşirea anumitor adevăruri privitoare la lumea spirituală, ca inadmisibilă. Totuşi această atitudine, în perioada actuală a evoluţiei omenirii trebue considerată, într'un anumit sens, ca învechită. Este adevărat că împărtăşirea regulelor corespunzătoare nu se poate face decât până la o anumită limită. Totuşi regulele împărtăşite, promovează un astfel de progres, încât sufletul, care le aplică, va ajunge atât de departe în desvoltarea cunoaşterii, că va afla apoi şi restul căii. Această cale apoi duce mai departe. Despre felul în care ea continuă nici nu poţi să-ţi faci o idee, înainte de a fi parcurs tu însuţi primele ei etape. Din toate acestea se pot naşte îngrijorări cu privire la calea cunoaşterii spirituale. Ele dispar îndată ce pătrundem natura evoluţiei pe care o descrie disciplina spirituală potrivită epocei noastre. Aci nu vom vorbi decât despre această cale, iar la alte discipline, nu vom face decât scurte aluzii.

Disciplina pe care o vom înfăţişa, pune la îndemâna celui ce vrea să ajungă la o desvoltare superioară, mijloacele, cu ajutorul cărora, poate întreprinde transformarea sufletului său. O intervenţie în fiinţa discipolului, care să ne îngrijoreze, ar avea loc numai atunci când învăţătorul ar opera amintita transformare prin mijloace, care s'ar sustrage conştienţei discipolului. Nicio instrucţiune de desvoltare spirituală j u s t ă nu se serveşte, în epoca noastră, de asemenea mijloace. Instrucţiunea spirituală nu-l tansformă pe discipol într'o unealtă oarbă. Ea nu face decât să-i descrie regulele disciplinei ; iar discipolul le aplică. Şi ori de câte ori este necesar, se arată şi motivele pentru care trebue urmată o regulă sau alta. Acceptarea şi aplicarea acestor reguli, nu trebue să se întemeieze pe credinţă oarbă. O astfel de credinţă oarbă, trebue exclusă cu desăvârşire de pe acest tărâm. Cine examinează natură sufletului omenesc, în măsura în care poate fi cercetată prin auto-observarea obişnuită, deci fără vreo disciplină spirituală, acela, după acceptarea re-

gulelor recomandate de disciplina spirituală, se poate întreba: cum vor acţiona aceste reguli asupra vieţii sufleteşti? Această întrebare, chiar şi înainte de aplicarea disciplinei spirituale, poate primi un răspuns *îndestulător* din partea minţii omeneşti sănătoase şi imparţiale. Incă înainte de a le aplica, ne putem face o idee justă despre modul de acţiune al acestor reguli. De *vieţuit*, firește, nu putem vieţui această acţiune decât în decursul aplicării disciplinei. Dar şi atunci, vieţuirea va fi însoţită mereu de înţelegere, dacă fiecare pas pe care îl facem, îl însoţim cu judecata sănătoasă. In prezent, adevărata ştiinţă spirituală nu dă decât reguli, cărora li se poate aplica o asemenea judecată sănătoasă. Cine posedă voinţa de a se da numai unei *astfel* de discipline, cine nu se lasă pradă credinţei *oarbe*, prin nicio părere preconcepută, acela va observa cum dispare orice îngrijorare. Obiecţiunile ce se aduc împotriva unei discipline metodice pentru dobândirea stărilor de conştienţă superioară, nu îl vor turbura.

Chiar şi pentru o persoană, care posedă maturitatea lăuntrică care o poate duce, mai curând sau mai târziu, la o trezire spontană a organelor spirituale de percepere, parcurgerea disciplinei nu este de prisos. Dimpotrivă, tocmai pentru ea, o asemenea disciplină este deosebit de necesară. Căci nu există decât cazuri rare, ca o asemenea persoană, să nu parcurgă înaintea iniţierii spontane cele mai felurite căi laterale, întortochiate şi zadarnice. Disciplina ne cruţă de astfel de căi laterale. Ea ne duce dre înainte. Când are loc o iniţiere spontană, aceasta înseamnă că sufletul şi-a cucerit maturitatea corespunzătoare în vieţile lui anterioare. Foarte uşor se întâmplă ca tocmai un asemenea suflet să aibă un sentiment obscur despre maturitatea sa, şi din acest sentiment să refuze să aplice condiţiunile disciplinei metodice. Un astfel de sentiment poate trezi în suflet un anumit orgoliu, care împiedecă trezirea încrederii în adevărata disciplină spirituală. La alţii, o anumită treaptă a desvoltării sufleteşti, poate rămâne ascunsă până la o anumită vârstă şi să se manifeste abea atunci. Insă tocmai disciplina poate fi mijlocul just de a provoca această manifestare. Dacă un asemenea om refuză disciplina spirituală, se

...ate întâmpla ca facultăţile lui să rămână ascunse în această ...eaţă şi să nu se arate decât într'una din existenţele urmă-...oare.

In legătură cu metoda descrisă aci pentru dobândirea ...oaşterii suprasensibile, este important să nu lăsăm să se ...ească anumite înţelegeri greşite. Una din aceste înţelegeri ...eşite se poate naşte atunci când s'ar crede că disciplina vrea ...-l schimbe cu totul pe om, în ceea ce priveşte întreg felul ...ia de vieaţă. De fapt aci nu e vorba de prescripţiuni gene-...le pentru vieaţă, ci de practice cu caracter psihic, pe care ...că omul le aplică, îi dau posibilitatea perceperii realităţilor ...prasensibile. Toate aceste practice nu au nicio influenţă ...irectă asupra acelor părţi ale funcţiunilor vieţii, care se ...găsesc înafara observării lumilor suprasensibile. Pe lângă aceste ...ncţiuni, omul dobândeşte în plus şi darul investigaţiei supra-...sensibile. Activitatea acestei investigaţii este tot atât de distinctă ...de funcţiunile obişnuite ale vieţii, ca starea de veghe faţă de ...somn. Una nu o poate turbura întru nimic pe cealaltă. Cine ...ar vrea, de pildă, să penetreze cursul obişnuit al vieţii sale ...cu impresiile contemplării suprasensibile, s'ar asemui omului ...bolnav, al cărui somn ar fi mereu întrerupt de treziri vătămă-...toare. Voinţa liberă a celui ce a parcurs disciplina spirituală, ...trebue să fie capabilă să provoace ea însăşi starea observării ...suprasensibile. Indirect disciplina stă, firește, într'atât în ...legătură cu prescripţiile pentru vieaţă, întru cât o privire în ...suprasensibil fără o vieaţă coordonată anumitor principii de ...etică, este imposibilă, iar dacă totuşi are loc, atunci e vătămă-...toare. De aceea multe din preceptele care duc la contemplarea ...supra-sensibilului sunt, în acelaşi timp, mijloace de înnobilare ...a conduitei în vieaţă. Pe de altă parte, privind în lumea supra-...sensibilă, ajungem să cunoaştem impulsuri morale superioare, ...care sunt valabile şi în lumea fizică. Anumite imperative morale ...nu pot fi recunoscute decât în sânul acestor lumi superioare. — ...O altă înţelegere greşită ar fi credinţa că practicile sufle-...teşti care duc la cunoaşterea suprasensibilă, ar avea ceva a ...face cu modificări înăuntrul organismului fizic. Aceste practice ...nu au nimic a face cu domeniul care ţine de fiziologie sau de

vreo altă ramură a ştiinţelor naturale. Ele sunt procese pur spirituale şi sufleteşti, tot atât de distincte de ceea ce este fizic în noi, ca şi gândirea sau perceperea sănătoasă. Principial, în suflet, prin aceste practice, nu se petrece nimic altceva decât ceea ce se desfăşoară în om, când el îşi reprezintă sau judecă sănătos. Cât de mult sau cât de puţin are a face gândirea sănătoasă cu trupul, tot atât de mult şi de puţin au a face cu corpul nostru, procesele adevăratei discipline ce duce la cunoaşterea suprasensibilă. Orice practice care nu se comportă în acest fel faţă de om, nu constitue o disciplină adevărată, ci numai o caricatură a acesteia. Expunerile ce urmează trebuesc concepute numai în sensul celor de mai sus. Şi numai fiindcă cunoaşterea suprasensibilă porneşte din întreg sufletul omenesc, lucrurile vor avea aparenţa că disciplina ar comporta condiţiuni care l-ar schimba cu totul pe om. De fapt nu e vorba decât de practice, care dau sufletului posibilitatea de a provoca, în timpul vieţii sale, momente în decursul cărora să poată contempla realitatea suprasensibilă.

* * *

Ridicarea la starea de conştienţă suprasensibilă nu poate porni decât dela starea conştienţei de veghe obişnuită. Inainte de ridicarea sa în lumile superioare, sufletul trăieşte în această conştientă de veghe. Disciplina spirituală, pune sufletului la dispoziţie mijloacele care îl fac să depăşească conştienţa obişnuită. Primele mijloace pe care le indică disciplina preconizată aci, sunt mijloace care pot fi caracterizate încă drept funcţiuni ale conştienţei de veghe obişnuite. Căci mijloacele cele mai de seamă se rezumă la tăcute practice sufleteşti. Şi anume, este vorba ca sufletul să se dăruiască unor reprezentări cu totul precise. Aceste reprezentări sunt astfel alcătuite, încât prin natura lor proprie, exercită o putere de trezire asupra anumitor facultăţi ascunse ale sufletului omenesc. Ele se deosebesc de acele reprezentări ale stării de veghe care au menirea să copieze obiectele exterioare. Cu cât copiază mai exact aceste obiecte, cu atât sunt mai adevărate. Şi este natura lor a fi adevărate

în acest sens. Reprezentările cărora trebue să se dea sufletul în vederea disciplinei spirituale, nu au această menire. Ele sunt alcătuite astfel, încât nu copiază ceva exterior, ci prin structura lor au însuşirea de a exercita o acţiune de trezire asupra sufletului. Cele mai bune reprezentări în acest scop sunt reprezentările s i m b o l i c e. Natural că se pot întrebuinţa şi alte reprezentări; căci nu interesează de loc conţinutul lor, ci numai faptul ca sufletul să-şi concentreze toate energiile asupra lor, aşa încât să nu aibă în conştienţă decât reprezentarea respectivă. Dacă în vieaţa sufletească obişnuită, forţele sufletului se risipesc asupra multor lucruri, iar reprezentările se schimbă repede, în disciplina spirituală partea esenţială o formează concentrarea întregii vieţi sufleteşti asupra unei singure reprezentări. Această reprezentare trebue fixată, prin liberă voinţă, în centrul conştienţei. Reprezentările simbolice sunt mai bune decât acelea care copiază obiecte sau fenomene exterioare, deoarece ultimele îşi au punctul de reazim în lumea exterioară, şi sufletul trebue să se sprijinească mai puţin pe el însuşi decât în cazul reprezentărilor simbolice, pe care omul trebue să le plăsmuiască din energia sufletească proprie. Esenţialul nu este c e e a c e ne reprezentăm, ci faptul ca obiectul reprezentării prin însăşi modul cum ni-l reprezentăm, să despartă sufletul de orice contact cu realitatea fizică.

Ajungem la o înţelegere a acestei adânciri într'o reprezentare simbolică, evocând mai întâiu în faţa sufletului n o ţ i u n e a a m i n t i r i i. Dacă de pildă ne îndreptăm privirea spre un pom, iar apoi ne abatem privirea dela el, încât nu-l mai putem vedea, atunci putem evoca în suflet, din amintire, reprezentarea acelui pom. Această reprezentare pe care o avem despre un pom, când pomul nu se mai găseşte în câmpul vizual, reprezintă o a m i n t i r e a acelui pom. Să menţinem acum în suflet această amintire; să lăsăm sufletul să zăbovească aşazicând asupra ei şi, în acelaş timp, să ne străduim să îndepărtăm din conştienţa noastră orice altă reprezentare. Atunci sufletul este a d â n c i t în reprezentarea-amintire a pomului. Atunci avem a face cu o adâncire a sufletului într'o reprezentare; numai că această reprezentare este copia unui

obiect perceput cu simţurile. Procedând la fel cu o reprezentare pe care, prin voinţă liberă, o fixăm în conştienţa noastră, atunci, treptat, treptat, vom atinge efectul pe care îl urmărim.

Pentru exemplificare, vom descrie acum una din adâncirile într'o reprezentare simbolică. Omul trebue să clădească mai întâiu în sufletul său această reprezentare. Acest lucru îl putem face astfel: Să ne imaginăm o plantă, cum prinde rădăcini în pământ, cum creşte frunză după frunză. Cum se desvoltă până ce se deschid florile. Apoi ne imaginăm lângă această plantă un om. Facem apoi să trăiască intens în noi următorul gând: omul posedă facultăţi şi însuşiri, ce pot fi considerate mai perfecte decât acelea ale plantei. Omul se poate mişca dintr'un loc într'altul, după sentimentele şi voinţa sa, pe când planta este încătuşată de pământ. Şi apoi ne vom zice: de bună seamă că omul este mai desăvârşit decât planta, în schimb omul posedă însuşiri, pe care nu le percepem la plantă. Şi tocmai lipsa acestor însuşiri ne arată planta, într'o anumită privinţă, mai perfectă decât omul. Omul este plin de pofte şi de pasiuni; în comportarea sa, el urmează acestor pofte şi pasiuni. Aşa încât la om pot vorbi despre rătăcirile provocate de pornirile şi de pasiunile sale. La plantă observ cum frunză cu frunză, ea urmează legilor pure ale creşterii, deschizându-şi fără patimă floarea, razei imaculate a soarelui. Imi pot zice: Intr'o anumită privinţă omul este mai perfect decât planta, el a răscumpărat însă această perfecţiune prin aceea că a îngăduit ca, înafara forţelor curate care îmi apar în plantă, să mai pătrundă în fiinţa lui pornirile, poftele şi pasiunile. Imi imaginez cum curge prin plantă seva ei verde. Că această sevă este expresia legilor pure şi lipsite de patimi ale creşterii. Apoi îmi reprezint cum curge sângele roşu prin vinele omului şi cum acest sânge este expresia pornirilor, poftelor şi pasiunilor. Toate acestea le voiu lăsa să trăiască în sufletul meu ca un gând viu. Apoi voiu continua să-mi reprezint că omul este capabil de evoluţie, că poate să purifice şi să limpezească pornirile şi pasiunile sale cu ajutorul însuşirilor lui sufleteşti superioare. Imi imaginez cum se nimiceşte, prin aceasta, din porniri şi pasiuni, un element inferior şi că ele

vor renaşte pe o treaptă superioară. Atunci îmi pot reprezenta sângele ca expresia pornirilor şi a pasiunilor limpezite şi purificate. Apoi privesc în spirit la trandafir, şi îmi zic: în seva roşie a trandafirului văd transformată în roşu coloarea verde a sevei plantei; trandafirul roşu ca şi frunza cea verde, urmează de asemenea legilor pure, lipsite de pasiune, ale creşterii. Roşul trandafirului să-mi fie simbolul sângelui care a devenit expresia pornirilor şi a pasiunilor purificate, care au eliminat elementul inferior, şi în puritatea lor se aseamănă cu forţele active în trandafirul roşul. Nu voiu încerca să prelucrez aceste gânduri numai în mintea mea, ci le voiu lăsa să devină vii şi în simţirea mea. Când îmi reprezint puritatea şi lipsa de pasiune a plantei în creştere, mă poate cuprinde un sentiment de fericire; după aceea pot trezi în mine sentimentul corespunzător faptului că anumite perfecţiuni mai înalte, trebuesc răscumpărate cu preţul pătrunderii în suflet a pornirilor şi a pasiunilor. Aceste gânduri pot transforma într'un sentiment grav, fericirea de mai înainte; iar apoi se poate mişca în mine un sentiment de fericire liberatoare, când mă dăruesc gândului, că sângele roşu poate deveni purtătorul unor trăiri lăuntrice tot atât de pure ca şi seva roşie a trandafirului. Important este să nu ne dăruim fără simţăminte gândurilor care servesc la construirea unei reprezentări simbolice. După ce am stăruit o vreme în aceste gânduri şi simţăminte, le transformăm pe toate în următoarea reprezentare simbolică. Să ne imaginăm o cruce neagră. Aceasta să ne fie s i m b o l pentru elementul inferior nimicit din porniri şi din pasiuni; iar acolo unde se intretaie lemnul crucii, să ne imaginăm radiind şapte trandafiri roşii rânduiţi într'un cerc. Aceşti trandafiri să ne fie s i m b o l u l unui sânge care a devenit expresia pasiunilor şi a pornirilor purificate [1]) Această reprezentare simbolică o evocăm în suflet aşa cum am descris mai sus, evocarea unei

1) Nu interesează măsura în care, vederile ştiinţelor naturale justifică sau nu ideile redate mai sus. Căci este vorba de idei în legătură cu planta şi cu omul, pe care le putem dobândi, fără nicio teorie, ci numai printr'o simplă observare a lucrurilor. Aceste idei îşi au însemnătatea lor alături de ideile teoretice, nu mai puţin importante, ce se elaborează în legătură cu realităţile lumii exterioare. Gândurile redate de noi aci, nu au scopul de a expune fapte ştiinţifice. Scopul lor este de a clădi un s i m b o l, care se dovedeşte activ în suflet, indiferent de obiecţiunile aduse de o persoană sau alta, în legătură cu edificarea acestui simbol.

reprezentări-amintire. O reprezentare simbolică, căreia ne dăruim prin adânciri lăuntrice, are în ea o putere de trezire a sufletului. In timpul adâncirilor, trebuesc excluse orice alte reprezentări. Singură reprezentarea simbolică amintită, să plutească în spirit cât mai viu posibil în faţa sufletului. – Nu este lipsit de însemnătate faptul că aci acest simbol, nu a fost înfăţişat direct, ci a fost mai întâiu clădit în legătură cu anumite reprezentări referitoare la plantă şi la om. Căci efectul unui asemenea simbol depinde de faptul că înainte de a-l utiliza pentru adâncirea lăuntrică, îl construim în modul descris. Dacă ni l-am reprezenta pur şi simplu, fără a parcurge în sufletul nostru un asemenea proces de construire, atunci el rămâne rece şi cu mult mai puţin activ, ca în cazul când, printr'o pregătire potrivită, şi-a dobândit forţa luminătoare de suflet. In decursul adâncirii, apoi, să nu mai evocăm în suflet ideile pregătitoare, ci să menţinem viu în spirit numai imaginea, şi să lăsăm, ca un ecou, să vibreze s e n t i m e n t u l care s'a trezit în suflet ca rezultat al gândurilor pregătitoare. Astfel simbolul devine o expresie a trăirilor emotive. Şi în zăbovirea sufletului asupra acestor trăiri, se cuprinde elementul activ. Şi cu cât putem stărui mai mult în aceste vieţuiri, fără să se amestece o altă reprezentare, cu atât va fi mai activ întregul proces. Este bine totuşi, ca înafară de timpul consacrat adâncirii propriuzise, să repetăm de mai multe ori construirea imaginei, prin gânduri şi sentimente de felul celor arătate mai sus, pentru ca simţămintele să nu păleasca. Cu cât avem mai multă răbdare pentru asemenea reluări, cu atât mai însemnată va fi imaginea pentru suflet. (In cartea mea „Iniţierea“ se găsesc indicate şi alte exemple de adâncire lăuntrică. Deosebit de active sunt meditaţiile caracterizate în acea carte privitoare la devenirea şi pieirea unei plante, la forţele de creştere ce odihnesc într'o sămânţă de plantă, la formarea cristalelor, etc. Aci, în această carte, nu am voit decât să arătăm, printr'un exemplu, natura meditaţiei).

Un simbol ca cel descris mai sus, nu copiază niciun obiect, nicio fiinţă produsă de natură. Insă tocmai prin această particularitate, el are în sine puterea de a trezi în noi anumite fa-

cultăţi pur sufleteşti. Negreşit că cineva ar putea face următoarea obiecţiune: Bine înţeles „întregul" ca simbol nu este un produs al naturii; în schimb toate componentele sunt luate din natură, ca de pildă trandafirul, coloarea neagră, etc. Pe toate acestea le percepem cu simţurile. Omul care se lasă turburat de o asemenea obiecţiune, să reflecteze asupra faptului că nu copierea percepţiunilor sensibile duc la trezirea facultăţilor sufleteşti superioare, ci aceste efecte sunt provocate numai de felul în care sunt îmbinate aceste componente în reprezentarea simbolică. Iar această îmbinare nu copiază nimic ce ar exista în lumea exterioară.

Prin reprezentarea simbolică — dată ca exemplu — am incercat să lămurim procesul activ de adâncire a sufletului. In disciplina spirituală se pot întrebuinţa cele mai variate imagini de acest fel, şi ele pot fi construite în cele mai felurite moduri. Se pot da de asemenea şi anumite maxime, formule, sau chiar numai cuvinte, în care urmează să ne adâncim. Insă în toate cazurile, mijloacele adâncirii lăuntrice au ca scop desprinderea sufletului de percepţiunile simţurilor şi stimularea lui spre o activitate în care impresia asupra simţurilor fizice este neînsemnată, în schimb devine esenţială desvoltarea lăuntrică a anumitor facultăţi sufleteşti latente. Mai poate fi vorba de adânciri numai în sentimente, simţăminte, etc. Această categorie de adânciri, se dovedeşte deosebit de eficace. Să luăm, de pildă, sentimentul bucuriei. In cursul vieţii obişnuite, sufletul simte bucuria când este provocată de o cauză exterioară. Un suflet cu simţirea sănătoasă când vede pe un om că săvârşeşte o acţiune care izvoreşte din bunătatea inimii, va simţi plăcere şi bucurie privind o asemenea acţiune. Acest suflet poate reflecta asupra unei acţiuni de acest fel. Işi poate zice: O acţiune săvârşită din bunătatea inimii, este o acţiune la care cel ce o împlineşte nu urmăreşte propriile sale interese, ci interesele semenilor săi. O astfel de acţiune poate fi numită bună din punctul de vedere moral. Acum sufletul contemplator se poate elibera cu totul de reprezentarea cazului particular din lumea exterioară, care îi prilejuise bucuria sau plăcerea, şi poate să-şi formeze în conştienţă numai ideea cea mare despre bunătatea

inimii. El poate, de pildă, să reflecteze asupra faptului că bunătatea inimii se naşte prin aceea că un suflet absoarbe, aşa zicând, interesele altor suflete, identificându-se cu ele. Şi sufletul poate simţi acum bucurie în legătură cu ideea morală a bunătăţii inimii. In acest caz, bucuria nu o avem pentru un fenomen oarecare din lumea exterioară, ci pentru o i d e e. Dacă ne străduim să însufleţim în noi timp mai îndelungat o asemenea bucurie, atunci aceasta este o adâncire într'un sentiment. In acest caz, nu ideea cuprinde în sine elementul activ pentru trezirea facultăţilor sufleteşti lăuntrice, ci sentimentul activ timp mai îndelungat în suflet, sentiment care nu a fost stârnit printr'o simplă impresie a unei realităţi exterioare. — Deoarece cunoaşterea suprasensibilă poate pătrunde mai adânc în fiinţa lucrurilor decât reprezentarea obişnuită, ea ne poate indica simţăminte, care, atunci când sunt întrebuinţate la adânciri lăuntrice, acţionează şi mai puternic asupra desvoltării facultăţilor sufleteşti. Oricât de necesare ar fi aceste adânciri pentru gradele mai înalte ale disciplinei, trebue totuşi să ştim că deja adâncirile energice în astfel de sentimente, cum este de pildă, bunătatea inimii, despre care am vorbit, ne poate duce foarte departe. — Insă cum firea oamenilor este diferită, mijloacele disciplinei potrivite diferiţilor oameni, sunt de asemenea diferite. — In ce priveşte durata adâncirilor, trebue să ştim că efectul este cu atât mai puternic, cu cât adâncirea este mai liniştită şi mai conştientă. Să evităm însă orice exagerare în această direcţie. Ceea ce trebue să facă discipolul în această privinţă, va descoperi printr'un anumit tact lăuntric, care i se va desvolta ca o consecinţă a exerciţiilor înseşi.

In general, va trebui să facem exerciţiile de adâncire lăuntrică timp îndelungat, mai înainte de a putea constata noi înşine rezultatele lor. Disciplina cere neapărat: răbdare şi perseverenţă. Cine nu desvoltă în sine aceste două însuşiri, şi nu-şi face mereu, cu toată liniştea, exerciţiile, în aşa fel încât răbdarea şi perseverenţa să formeze dispoziţia fundamentală a sufletului său, acela nu va ajunge la rezultate deosebite.

Din expunerile precedente, putem vedea lămurit, că adâncirea lăuntrică (meditaţia) constitue un mijloc pentru dobândirea

cunoaşterii lumilor superioare şi că nu orice reprezentare, aleasă după bunul plac, poate duce la acest rezultat, ci numai reprezentările orânduite, clădite, după principiile indicate mai sus.

Calea indicată de noi, duce mai întâiu la ceea ce numim cunoaşterea imaginativă. Ea este prima treaptă de cunoaştere superioară. Cunoaşterea obţinută pe temeiul percepţiunilor sensibile şi a prelucrării acestor percepţiuni cu ajutorul minţii legată de simţuri, — în sensul ştiinţei spirituale — poate fi numită „cunoaşterea sensibilă". Deasupra cunoaşterii sensibile se înşirue treptele de cunoaştere superioară, dintre care cea dintâi este cunoaşterea imaginativă. Expresiúnea „imaginativ" poate trezi nedumeriri în cei cari prin cuvântul „imaginaţie" înţeleg numai reprezentările „închipuite", care, deci, nu corespund niciunei realităţi. In ştiinţa spirituală, prin cunoaşterea „imaginativă" înţelegem o cunoaştere reală, pe care sufletul o poate avea numai într'o stare de conştienţă suprasensibilă. In această stare de conştienţă, omul percepe fenomenele şi fiinţele spirituale, la care simţurile obişnuite nu au acces. Şi fiindcă această stare e trezită în suflet prin adânciri în imagini simbolice, adecă în „imaginaţiuni", lumea accesibilă acestei stări de conştienţă superioară, poate fi numită „lumea imaginativă", iar cunoaşterea care se referă la ea, „cunoaşterea imaginativă". „Imaginativ" înseamnă deci ceva ce este o „realitate", într'un alt sens decât faptele şi fiinţele percepţiunilor fizice. Esenţialul nu îl constitue cuprinsul reprezentărilor care umplu trăirea imaginativă, ci facultăţile sufleteşti care se desvoltă ca o consecinţă a acestor vieţuiri.

O obiecţiune frecventă împotriva reprezentărilor simbolice caracterizate, este aceea că formarea lor ar ţâşni dintr'o gândire visătoare, dintr'o putere de imaginaţie arbitrară şi de aceea nu ar putea duce decât la rezultate îndoelnice. Asemenea obiecţiuni sunt nejustificate când e vorba de simbolurile ce stau la temelia disciplinei spirituale normale. Căci în această disciplină, simbolurile sunt astfel alese încât se face cu totul abstracţie de legătura lor cu realitatea fizică exterioară, iar valoarea lor trebue căutată numai în puterea cu care acţionează asupra sufletului, când acest suflet îşi abate orice atenţiune

dela lumea exterioară, când exclude orice impresiuni sensoriale, şi elimină chiar şi toate gândurile pe care le-ar putea avea în legătură cu impresiile dinafară. Intreg procesul meditaţiei îl înţelegem cel mai bine comparându-l cu somnul. Meditaţia se aseamănă pe de o parte cu somnul, iar pe de altă parte, ea este diametral opusă somnului. Ea este un somn, care, faţă de conştienţa obişnuită reprezintă o veghe superioară. Căci în decursul ei, sufletul, pentru concentrarea sa asupra reprezentării sau imaginei meditaţiei, este nevoit să scoată, din propriile sale adâncuri, forţe cu mult superioare acelora pe care le întrebuinţează în vieaţa şi în cunoaşterea obişnuită. Prin aceasta, activitatea sa lăuntrică se intensifică. Sufletul se desprinde de corporalitate ca şi în decursul somnului; de data aceasta nu trece însă în stare de inconştienţă, ca în somn, ci ajunge la vieţuirea unei lumi, pe care mai înainte nu o vieţuise. Această nouă stare a sufletului, care, datorită detaşării de corp, pe de o parte, poate fi asemuită cu somnul, este totuşi astfel, încât în comparaţie cu conştienţa obişnuită de peste zi, poate fi caracterizată ca o veghe intensificată. Prin ea, sufletul se vieţueşte în adevărata sa fiinţă interioară, independentă, în timp ce în veghea obişnuită, datorită desfăşurării mai puţin intense a forţelor sale, nu ajunge la conştienţă decât cu ajutorul corpului, deci nu se poate vieţui pe sine direct, ci numai în imaginea — ca un fel de oglindire — pe care i-o arată corpul (prin procesele active în el).

Simbolurile clădite în felul arătat mai sus, natural, nu se referă încă la nimic real în lumea spirituală. Ele nu servesc decât pentru a desprinde sufletul de percepţiunile sensoriale şi de creier, de care raţiunea este legată la început. Detaşarea nu se poate însă înfăptui mai înainte ca omul să simtă: acum am ajuns să-mi reprezint ceva, cu ajutorul unor forţe, pe care simţurile şi creierul nu le mai slujesc ca instrument. Intâiul lucru pe care-l vieţueşte omul pe această cale, este o desprindere, o detaşare de organele fizice. El îşi poate zice: conştienţa mea nu se stinge când nu mă mai preocupă percepţiunile sensibile şi gândirea raţiunii obişnuite; eu mă pot detaşa de ele şi mă simt o fiinţă alături de ceea ce am fost mai

înainte. Aceasta este prima trăire pur spirituală: descoperirea şi contemplarea unei fiinţe-Eu psiho-spirituale. Această fiinţă s'a ridicat ca o sine nouă din sinea legată numai de simţurile şi raţiunea fizică. Dacă ne-am fi detaşat de lumea simţurilor şi a raţiunii obişnuite, fără practicarea adâncirilor meditative, ne-am fi scufundat în „neantul" inconştienţei. Se înţelege dela sine că fiinţa noastră psiho-spirituală am posedat-o şi înainte de a fi practicat adâncirea meditativă. Ea nu era însă înzestrată cu organele necesare perceperii lumii spirituale. Era oarecum asemănătoare unui corp fizic, care nu posedă ochi pentru a vedea şi urechi pentru a auzi. Abea forţa ce se desvoltă în decursul adâncirilor meditative, elaborează organele sufleteşti-spirituale, în fiinţa noastră psiho-spirituală, înainte neorganizată. Şi tocmai ceea ce am elaborat în acest fel, constitue întâiul lucru pe care-l percepem. De aceea cea dintâi trăire este într'un anumit sens, o auto-percepere. Este o caracteristică a disciplinei spirituale că sufletul, prin auto-educaţia pe care o practică, are, la acest punct al evoluţiei sale, o conştienţă deplină de faptul că la început, în lumea de imagini (în imaginaţiile) care i se arată ca o consecinţă a exerciţiilor, el se percepe pe sine însuşi. Aceste imagini, bine înţeles, îi apar într'o lume nouă; sufletul trebue să recunoască însă, că, la început, ele nu sunt nimic altceva decât o oglindire a propriei sale fiinţe fortificată prin exerciţii. Nu e de ajuns ca sufletul să recunoască aceasta printr'o judecată justă, ci trebue să fi ajuns la o desvoltare atât de puternică a voinţei, încât în orice moment să fie capabil să îndepărteze, să stingă din conştienţa sa imaginile. Sufletul trebue să poată stăpâni şi să acţioneze cu totul liber şi cu deplină veghe înăuntrul acestor imagini. Acest lucru face parte, la această etapă, din adevărata disciplină spirituală. Dacă sufletul nu ar fi capabil de aceasta, el s'ar afla, în domeniul trăirilor spirituale, în aceeaşi situaţie, în care s'ar găsi un suflet în lumea fizică, suflet care de îndată ce şi-ar îndrepta privirea spre un obiect, ar fi subit captivat în aşa fel de acesta, încât nu şi-ar mai putea lua privirile dela el. De posibilitatea de a fi stinse, în modul arătat, face excepţie un singur grup de trăiri imaginative. Este un

grup, care la această treaptă a disciplinei spirituale, nu poate fi stins. El corespunde nucleului sufletesc al propriei noastre ființe; și discipolul spiritual recunoaște în aceste imagini acea parte din sine însuși, care, constituind entitatea sa fundamentală, se perindă prin repetatele vieți pământești. La acest punct al desvoltării spirituale, omul viețuește conștient realitatea vieților pământești repetate. Cu privire la toate celelalte imagini, trebue să domine însă amintita libertate în viețuire. Și numai după ce omul a atins facultatea stingerii, el se apropie de adevărata lume spirituală exterioară. Atunci, în locul imaginilor pe care le-am stins, apare un element nou, în care recunoaștem realitatea spirituală. Simțim cum dintr'un nedefinit, creștem sufletește ca o entitate bine definită. Pornind dela această auto-percepere, trebue să ne ridicăm până la perceperea lumii psiho-spirituale dinafara noastră. Aceasta are loc atunci când vieața noastră interioară o vom orândui în sensul indicațiilor pe care le vom da aici.

La început sufletul discipolului spiritual este slab față de toate câte se pot percepe în lumea sufletească spirituală. Va trebui să utilizeze o mare energie lăuntrică pentru a menține în adâncirea interioară, simbolurile sau reprezentările pe care și le-a construit cu ajutorul unor elemente din lumea fizică. Dacă înafară de aceasta, va voi să se ridice până la adevărata percepere în lumea superioară, nu e s u f i c i e n t să poată menține aceste reprezentări. După ce a realizat acestea, trebue să poată să se mențină într'o stare, în care nu acționează asupra sufletului nicio influență sensorială din lumea fizică, în care se elimină totodată din conștiență chiar și reprezentările imaginative caracterizate. Abea atunci pot pătrunde în conștiență elementele care s'au desvoltat prin adâncirile meditative. Este necesar ca sufletul să posede acum suficientă forță lăuntrică, pentru a contempla într'adevăr spiritualicește aceste elemente, fără ca ele să se mai sustragă atențiunii sale observatoare. Când energia sufletească este încă slabă, realitățile spirituale se sustrag observațiunii lăuntrice. Organismul psiho-spiritual care se desvoltă pe acest drum și pe care îl sesizăm prin amintita auto-percepere, la început este delicat

şi plăpând. Iar influenţele turburătoare care vin din lumea exterioară sensibilă şi ecoul amintirilor din această lume, sunt puternice, oricât de mult ne-am strădui să le eliminăm. Aici nu e vorba numai de turburările de care suntem conştienţi, ci mai ales de acele turburări de care în viaţa obişnuită nici nu ne dăm seama. — Datorită structurii fiinţei omeneşti, în această privinţă e posibilă o tranziţie. Ceea ce nu poate săvârşi deocamdată în timpul stării de veghe, datorită turburărilor lumii fizice, sufletul este în stare să facă în timpul somnului. Cine exercită adâncirea meditativă, dacă este în deajuns de atent, va descoperi anumite modificări în somnul său. Va simţi că în cursul somnului „nu doarme pe deplin", ci sufletul său are perioade în care, deşi dormind, desfăşoară o anumită activitate. In aceste stări, desfăşurarea naturală a somnului îndepărtează de suflet influenţele lumii exterioare, pe care, în timpul veghei, sufletul nu le poate încă îndepărta cu totul prin puterea sa proprie. După ce adâncirile meditative şi-au produs efectul, sufletul, în decursul somnului, se desprinde din inconştienţă şi începe să simtă lumea psihospirituală. Inceputul acestei vieţuiri se poate face în două feluri. Omul poate să-şi zică la un moment dat în cursul somnului: acum mă găsesc într'o altă lume; sau poate avea, după trezire, amintirea: am fost într'o altă lume. Pentru primul caz, firește, este necesară o energie lăuntrică mai mare ca pentru al doilea. De aceea ultimul caz va fi mai frecvent la începătorii în disciplina spirituală. Treptat lucrurile evoluează atât de mult, încât la trezire, discipolul are sensaţia: în tot decursul somnului m'am aflat într'o altă lume, din care am revenit la trezire. Şi aducerea aminte de fiinţele şi fenomenele acestei alte lumi, va deveni tot mai precisă. In acest caz, discipolul a realizat, sub o formă sau alta, ceea ce se poate numi: continuitatea conştienţei. (Continuitatea conştienţei în timpul somnului). Prin aceasta nu înţelegem de loc că omul şi-ar păstra întotdeauna conştienţa când doarme. Căci s'a realizat mult în continuitatea conştienţei, când omul care, deşi doarme ca toţi oamenii, are totuşi anumite perioade în cursul somnului, în timpul cărora, cu o anumită conştienţă, poate privi o

lume psiho-spirituală, sau când, în decursul veghei, poate privi în această lume superioară numai pentru o scurtă durată, prin noi stări de conştienţă. Să nu pierdem însă din vedere faptul că cele arătate mai sus, trebuesc considerate numai ca o stare de tranziţie. Este bine să se treacă prin această stare tranzitorie; totuşi să nu credem că din această fază, cu caracter tranzitoriu, am putea dobândi cunoştinţe concludente cu privire la lumile psiho-spirituale. In această stare, sufletul este nesigur şi nu se poate încă baza pe ceea ce percepe. Prin astfel de trăiri, el culege însă tot mai multă putere, pentru ca să poată ajunge apoi ca şi în timpul stării de veghe să poată ţine departe de el influenţele turburătoare ale lumii fizice şi ale lumii interioare, şi să ajungă astfel la contemplări psiho-spirituale, când impresiile nu mai răzbesc prin simţuri, când mintea legată de creierul fizic tace, şi când s'au depărtat din conştienţă şi reprezentările adâncirii meditative, prin care nu a făcut decât să se pregătească pentru contemplarea spirituală. — Ori ce se publică, sub o formă sau alta de către ştiinţa spirituală, niciodată nu ar trebui să aibă o altă sursă decât aceste contemplări psiho-spirituale, făcute în deplină stare de veghe.

In continuarea disciplinei spirituale, două experienţe sufleteşti prezintă o însemnătate deosebită. Prima este aceea care îngădue omului să-şi zică: chiar şi atunci când fac abstracţie de toate impresiile pe care mi le poate da lumea fizică, nu privesc în internul meu ca la o fiinţă, în care s'ar stinge întreaga activitate, ci ca la o fiinţă conştientă de sine într'o lume, despre care nu ştiu nimic atât timp, cât nu mă las stimulat decât de impresiile simţurilor şi ale raţiunii obişnuite. In acest moment al evoluţiei, sufletul are sensaţia că a născut din sine, în felul descris, o fiinţă nouă, drept nucleu sufletesc al fiinţei sale. Şi această fiinţă nouă, are cu totul alte calităţi decât acelea pe care sufletul le avea mai înainte. — A doua experienţă constă în faptul că fiinţa sa de până atunci, omul o simte lângă sine, ca pe o a doua fiinţă. Elementele înăuntrul cărora ne-am simţit închişi până aci, începem să le privim oarecum din exterior. Temporar ne simţim înafara a ceea ce mai înainte

consideram propria noastră fiinţă, propriul n o s t r u „Eu". Este ca şi cum am trăi în deplină conştienţă în două „Euri". Unul este acela pe care l-am cunoscut până acum. Celălalt planează deasupra acestuia ca o fiinţă nou născută. Şi simţim cum Eul dintâiu dobândeşte o anumită independenţă faţă de cel de al doilea, aproximativ aşa cum corpul are o anumită independenţă faţă de primul Eu. — Această trăire are o mare însemnătate. Fiindcă datorită ei, omul ajunge să ştie ce înseamnă să trăieşti în lumea pe care te străduieşti să o atingi pe calea disciplinei.

Al doilea Eu — Eul nou născut — poate ajunge acum să perceapă lumea spirituală. In acest Eu se pot desvolta organele, care au aceeaşi însemnătate pentru perceperea lumii spirituale, pe care organele senzoriale obişnuite o au pentru perceperea lumii fizice. După ce această desvoltare va fi progresat în deajuns, omul nu se va simţi numai pe sine ca Eu nou născut, ci va percepe totodată, în jurul său, fapte şi fiinţe spirituale, după cum prin simţurile sale fizice percepe lumea fizică. Şi aceasta constitue a t r e i a experienţă esenţială. Pentru a trece cu deplin succes această treaptă a disciplinei spirituale, omul trebue să se aştepte, că, odată cu fortificarea energiilor sufleteşti, amorul propriu şi egoismul se vor manifesta cu o forţă pe care vieaţa sufletească obişnuită, nu o cunoaşte de loc. Ar fi o greşeală să credem că la această fază a evoluţiei vorbim numai despre iubirea de sine obişnuită. La această treaptă a evoluţiei, iubirea de sine se intensifică în aşa măsură încât îmbracă, în suflet, aspectul unei forţe a naturii şi e necesară o puternică disciplină a voinţei, pentru a putea birui acest puternic egoism. Acest egoism nu este produsul disciplinei spirituale; el există întotdeauna; trăirea spirituală ne ajută doar să devenim conştienţi de el. Educaţia voinţei trebue să meargă paralel cu disciplina spirituală. In noi există o puternică pornire de a ne simţi fericiţi în lumea pe care am evocat-o noi înşine. Şi precum am arătat mai sus, trebue să putem stinge cuprinsul lumii de imagini, pentru cucerirea căruia mai înainte ne-am străduit din răsputeri. Trebue să n e stingem în lumea imaginativă cucerită. Impotriva acestei stingeri, duc o luptă aprigă

cele mai puternice porniri ale egoismului. — Uşor s'ar putea crede că exerciţiile disciplinei spirituale nu ar avea decât un caracter exterior, care face abstracţie de desvoltarea morală a sufletului. Faţă de această credinţă, trebue să spunem că forţa morală necesară pentru înfrângerea egoismului nu se poate dobândi, fără a ridica structura morală a sufletului până la un nivel corespunzător. Nu e imaginabil un progres în disciplina spirituală, fără ca, în mod necesar, să se realizeze concomitent şi un progres moral. Fără puterea morală este imposibilă amintita biruinţă asupra egoismului. Concepţia după care adevărata disciplină spirituală nu ar fi în acelaşi timp şi o disciplină morală, este lipsită de obiectivitate. Numai cel care nu s'a ridicat el însuşi până la o asemenea trăire spirituală, poate concepe următoarea obiecţiune: Cum poate şti omul că atunci când crede că are percepţiuni spirituale, acestea sunt într'adevăr realităţi şi nu simple închipuiri (viziuni, halucinaţii, etc.)?. — Lucrurile de fapt se prezintă în aşa fel încât acela care a atins printr'o disciplină metodică treapta caracterizată, poate distinge propriile sale reprezentări, de realităţile spirituale, la fel cum un om, dotat cu minte sănătoasă, poate deosebi simpla reprezentare a unei bucăţi de fier fierbinte, de o adevărată bucată de fier încălzită pe care o atinge cu mâna. Deosebirea o dă trăirea sănătoasă ea însăşi, şi nimic altceva. Şi în lumea spirituală, tot vieaţa este aceea care ne dă adevărata piatră de încercare. După cum în lumea fizică ştim că o bucată de fier imaginară nu ne poate frige degetul, oricât de fierbinte ne-am reprezenta-o, tot asemenea şi discipolul spiritual instruit, ştie că în fenomenele spirituale pe care le vieţueşte, trăiesc numai închipuirile sale, sau că fenomene şi fiinţe reale exercită o impresie asupra organelor sale de percepere spirituale trezite. Regulele pe care trebue să le observăm în decursul disciplinei spirituale, pentru a nu cădea pradă erorilor şi iluziilor pe acest tărâm, le vom descrie în expunerea ce urmează.

Când în discipol se trezeşte conştienţa unui Eu nou născut, este de cea mai mare însemnătate ca el să fi dobândit o structură sufletească bine definită. Căci prin Eul său, omul este conducătorul sensaţiilor, sentimentelor, reprezentărilor, porni-

rilor, aspiraţiunilor şi pasiunilor sale. In suflet nu putem lăsa în seama lor percepţiunile şi reprezentările. Ele trebuesc cârmuite prin veghea gândirii. Şi Eul este acela care mânueşte aceste legi ale gândirii, şi care creează prin ele, ordine în vieaţa de reprezentare şi de gândire. La fel stau lucrurile şi cu pornirile, dorinţele şi pasiunile omului. Principiile etice devin conducătorii acestor forţe sufleteşti. Şi prin judecata morală, Eul devine conducătorul sufletului în acest domeniu. Când omul extrage din Eul său obişnuit, Eul său superior, atunci primul Eu devine, într'o anumită privinţă, independent. Acestui Eu i se sustrage atâta energie de vieaţă, câtă i se dă Eului superior. Să presupunem că omul nu şi-a desvoltat o anumită capacitate, o anumită tărie pe tărâmul legilor gândirii şi ale puterii de judecată, şi pe această treaptă ar stărui totuşi să-şi nască Eul superior. In acest caz, va putea lăsa Eului obişnuit numai acea capacitate de gândire, pe care a desvoltat-o până atunci. Dacă măsura gândirii ordonatoare este prea mică, atunci în Eul obişnuit, devenit independent, se va manifesta o gândire şi o judecată desordonată, confuză şi fantastică. Şi fiindcă la un astfel de om, Eul superior de asemenea nu poate fi decât slab, în domeniul contemplării suprasensibile va dobândi supremaţie Eul inferior confuz, aşa încât acel om nu va arăta o putere de judecată echilibrată în legătură cu observarea suprasensibilului. Dacă ar fi desvoltat în deajuns facultatea gândirii logice, ar putea lăsa liniştit Eul său obişnuit în seama independenţei pe care acesta a atins-o. — In ceea ce priveşte domeniul etic, lucrurile se prezintă la fel. Dacă omul nu a dobândit tărie în judecata sa morală, dacă nu a ajuns să stăpânească în deajuns înclinările, pornirile şi pasiunile sale, atunci va realiza independenţa Eului său obişnuit într'o stare, în care sunt active forţele sufleteşti amintite. Intr'un asemenea caz, omul, în stabilirea şi precizarea cunoştinţelor suprasensibile pe care le vieţueşte, nu aplică acelaşi simţ înalt pentru adevăr ca acela pe care îl aplică realităţilor de care devine conştient în lumea fizică exterioară. Iar în cazul unui asemenea simţ slăbit pentru adevăr, ar putea considera drept realităţi spirituale tot felul de lucruri, care în fond, nu sunt decât produsul propriei sale fantezii. In

acest simţ pentru adevăr, trebue să fie activă tăria judecăţii etice, tăria caracterului, temeinicia conştiinţei, însuşiri pe care le vom fi desvoltat în Eul obişnuit mai înainte ca Eul superior să devină activ în scopul cunoaşterii suprasensibile. — Toate acestea nu vor să fie de loc un mijloc de înfricare şi de renunţare la disciplina spiritualităţii; ele trebuesc însă observate cu toată seriozitatea.

Omul care are voinţa puternică să facă toate câte sunt necesare pentru a pune primul Eu în siguranţă lăuntrică în ceea ce priveşte exercitarea funcţiunilor sale, nu trebue să se înfricoşeze de loc de faptul detaşării prin disciplină a unui al doilea Eu, în vederea cunoaşterii suprasensibile. Nu trebue să uite însă, că autoînşelarea are o mare putere asupra omului, ori de câte ori este vorba să se considere „matur", în legătură cu un domeniu oarecare. In disciplina spirituală descrisă de noi aci, omul ajunge la o astfel de desvoltare a gândirii sale, încât nu mai poate fi expus pericolului de a greşi, cum presupun unii. Această desvoltare a gândirii are ca urmare manifestarea tuturor trăirilor lăuntrice necesare, aşa cum trebue să fie vieţuite de suflet, fără a fi însoţite de erorile vătămătoare ale fantaziei. Fără o desvoltare corespunzătoare a gândirii, trăirile spirituale pot provoca în suflet o mare nesiguranţă. Metoda preconizată aci are drept urmare faptul, că trăirile spirituale se desfăşoară în întregime în felul în care vieţuim percepţiunile lumii fizice când avem o structură sufletească sănătoasă. Prin desvoltarea gândirii devenim m a i mult o b s e r v a t o r i a celor ce vieţuim în noi, în timp ce fără această gândire, ne pierdem în înseşi trăirile pe care le avem.

Disciplina metodică indică anumite însuşiri, pe care trebue să le dobândească prin exerciţiu acela care vrea să afle drumul ce duce în lumile superioare. Aceste însuşiri, înainte de toate, sunt: stăpânirea sufletului asupra gândirii, asupra voinţei şi asupra sentimentelor sale. Metoda pe care trebue să o aplicăm, pentru a dobândi prin exerciţiu această stăpânire, are un scop dublu. Pe de o parte ea urmează să imprime sufletului atâta tărie, siguranţă şi echilibru, încât să-şi păstreze aceste calităţi şi după ce se va naşte din el al doilea Eu. Pe de altă parte, acestui al doilea Eu trebue să i se dea reazăm şi tărie lăuntrică.

Intâia calitate necesară gândirii omului în legătură cu disciplina spirituală, este obiectivitatea. In lumea fizică sensibilă, însăşi vieaţa este marele învăţător al Eului omenesc întru obiectivitate. Dacă în lumea fizică, sufletul şi-ar lăsa gândurile să alerge arbitrar dela un obiect la altul, foarte curând ar trebui să se lase corectat de vieaţă, dacă nu vrea să ajungă în conflict cu ea. Sufletul este astfel nevoit să gândească în conformitate cu desfăşurarea realităţilor vieţii. Atunci însă când îşi abate atenţiunea dela lumea fizică, îi lipseşte corectura pe care i-o impune această lume fizică. Şi dacă gândirea nu este capabilă să-şi fie propriul ei corector, în mod fatal ea va trebui să ajungă la rătăciri şi reverie. De aceea discipolul spiritual trebue să-şi exercite gândirea în aşa fel, încât să-şi poată fixa ea însăşi directive şi ţeluri. Tărie lăuntrică şi facultatea de a rămâne concentrată strict asupra obiectului pe care l-am ales, iată însuşirile pe care trebue să le dobândească gândirea. In acest scop „exerciţiile de gândire“ nu trebuesc făcute în legătură cu obiecte complicate şi puţin cunoscute, ci, dimpotrivă, cu obiecte simple şi bine cunoscute. Omul care, timp de câteva luni, şi-a concentrat zilnic cel puţin cinci minute, gândurile sale asupra unui obiect simplu din vieaţa obişnuită (de pildă un ac cu gămălie, un creion, etc.) excluzând în acest timp toate gândurile care nu stau în legătură cu acest obiect, a făcut mult în această direcţie. (Zilnic putem face acest exerciţiu cu un alt obiect, sau să menţinem timp de mai multe zile unul şi acelaşi obiect.) Chiar şi omul, care datorită studiilor sale ştiinţifice se simte „gânditor“, să nu refuze cu dispreţ să se „maturizeze“ în acest mod în vederea disciplinei spirituale. Căci dacă reuşim să ne menţinem gândurile, un anumit timp, la un obiect cunoscut, rămânând numai la el, putem fi siguri că gândim obiectiv. Cel ce se întreabă: Din ce se compune creionul? Cum se prelucrează materialele care îl compun? In ce fel sunt reunite pentru a da creionul? Când a fost inventat creionul?, etc., etc.: acela cu siguranţă îşi adaptează gândirea mai mult realităţii, decât acela care se gândeşte la originea omului, sau se întreabă: ce este vieaţa? Prin exerciţii de gândire s i m p l e învăţăm să ne reprezentăm cu mult mai obiectiv desfăşurarea

evoluţiilor Saturn, Soare şi Lună, decât prin idei complicate şi savante. Căci, la început, nu e de loc vorba să reflectăm asupra unui lucru sau altul, ci să gândim obiectiv prin puterea noastră lăuntrică. Dacă ne-am însuşit obiectivitatea în legătură cu un fenomen din lumea fizică, pe care-l putem sesiza cu uşurinţă, atunci gândirea se obişnueşte să voiască să fie obiectivă şi atunci când nu se simte stăpânită de lumea fizică şi de legile acesteia. Şi ne desvăţăm să lăsăm gândurile să vagabondeze neobiectiv.

La fel ca în lumea gândurilor sale, sufletul trebue să devină stăpân şi în domeniul voinţei. In lumea fizică, tot viaţa ne stăpâneşte şi voinţa. Ea stârneşte în om anumite trebuinţe; iar voinţa se simte stimulată să satisfacă aceste trebuinţe. Pentru disciplina superioară, omul trebue să se obişnuiască să asculte sever de propriile sale ordine. Celui ce se obişnueşte să facă aceasta, îi va trece din ce în ce mai puţin prin minte să dorească lucruri neesenţiale. Nemulţumirea şi lipsa de rezistenţă a voinţei derivă din aspiraţia după lucruri, despre realizarea cărora nu ne facem mai înainte o idee precisă. Asemenea nemulţumire poate aduce în desordine întreaga viaţă sufletească atunci când Eul superior vrea să iasă din suflet. In legătură cu acest aspect al desvoltării spirituale, un exerciţiu foarte bun este, ca timp de mai multe luni, într'un moment precis al zilei, să ne dăm ordinul: astăzi „la ora cutare, vei face cutare lucru". Treptat ne obişnuim să ne alegem în aşa fel timpul şi modul de executare al ordinului pe care ni-l dăm, încât executarea va fi negreşit posibilă. Şi în felul acesta, ne ridicăm deasupra procedeelor vătămătoare, în virtutea cărora, altădată ziceam: „aş vrea aceasta; aş vrea aceea", fără să ne gândim de loc la posibilităţile de realizare. O mare personalitate, într'o lucrare a sa, pune pe o văzătoare să rostească cuvintele: „Eu îl iubesc pe acela care aspiră imposibilul" (Goethe, Faust II.) Aceeaşi personalitate (Goethe) spune: „A trăi în idee înseamnă a trata imposibilul ca posibil". (Goethe, Maxime în proză.) Asemenea maxime, natural, nu trebue folosite ca obiecţiune împotriva celor expuse de noi aci. Căci cele pretinse de Goethe şi de văzătoarea sa (Manto) nu pot

fi îndeplinite decât de acela care prin aspirarea la cele posibile s'a educat mai întâiu, pentru ca apoi, prin voinţa sa puternică, să poată trata în aşa fel „imposibilul", încât să se transforme în ceva posibil.

In ceea ce priveşte vieaţa emotivă, discipolul trebue să atingă un anumit calm. In acest scop este necesar ca sufletul să devină stăpân pe exprimarea plăcerii şi a suferinţei, a bucuriei şi a durerii. Tocmai împotriva dobândirii acestei însuşiri, se pot ridica anumite prejudecăţi. S'ar putea crede că vom deveni insensibili şi fără compătimire faţă de lumea care ne inconjoară, când ni se cere „să nu ne mai bucurăm în legătură cu lucrurile care trezesc bucurie, să nu ne mai îndurerăm în legătură cu lucrurile care ne întristează". Totuşi nu despre aceasta este vorba. Lucrul care trezeşte în noi bucurie, să n e bucure. Lucrul întristător să n e îndurereze. Singura problemă care se pune, este ca să ajungem să stăpânim exteriorizarea bucuriei şi a durerii, a plăcerii şi a neplăcerii. Dacă tindem spre a c e a s t a, vom constata că nu am devenit insensibili, ci dimpotrivă, mai receptivi decât odinioară, pentru toate câte în jurul nostru ne inspiră bucurie sau durere. Firește că omul trebue să fie foarte atent la exteriorizările sale timp mai îndelungat, dacă vrea să-şi însuşească calitatea despre care vorbim. Trebue să putem vieţui pe deplin plăcerea şi durerea, fără să ne pierdem în aşa fel în ele, încât să le dăm o exteriorizare independentă de voinţa noastră. Să nu înnăbuşim durerea justificată, ci plânsul involuntar; nu repulsiunea în faţa unei acţiuni rele, ci furia oarbă a mâniei; nu precauţiunea când e vorbă de o primejdie, ci „frica" ce nu ne poate ajuta la nimic, etc. — Numai printr'un asemenea exerciţiu, discipolul dobândeşte acea liniște interioară, care este necesară, ca, în cazul naşterii, în cazul întrării în funcţiune a Eului superior, sufletul să nu ducă ca un fel de dublu, de alter-ego, o a doua vieaţă nesănătoasă alături de acest Eu superior. Tocmai cu privire la aceste lucruri, nu ar trebui să ne amăgim pe noi înşine. Unii vor crede că au atins deja un anumit calm în vieaţa obişnuită şi că deci nu ar mai avea nevoie de aceste exerciţii. Insă tocmai aceşti oameni au trebuinţă de ele, din două motive. Căci putem fi

foarte calmi în faţa realităţilor vieţii obişnuite; atunci însă când ne ridicăm într'o lume superioară, se poate manifesta cu atât mai puternic un desechilibru lăuntric care până atunci nu fusese decât înnăbuşit. Trebue să recunoaştem că pentru disciplina spirituală este de puţină valoare ceea ce ni se pare că avem; important este să exercităm metodic ceea ce trebue să ne însuşim. Oricât de contradictorie pare această frază, ea este adevărată. Chiar dacă vieaţa ne-a înzestrat cu o însuşire sau alta: în disciplina spirituală servesc calităţile pe care ni le-am însuşit noi înşine. Dacă vieaţa ne-a înzestrat cu enervare, va trebui să ne eliberăm de ea prin autoeducaţie; dacă vieaţa ne-a înzestrat cu indiferenţă, să ne cutremurăm lăuntric prin autoeducaţie în aşa fel, încât expresiile, exteriorizările sufletului nostru, să corespundă impresiilor pe care le primeşte. Cine nu poate râde de nimic, îşi stăpâneşte tot atât de puţin vieaţa ca şi acela care, fără a se putea stăpâni, este continuu pornit pe râs.

Un mijloc care continuă desvoltarea gândirii şi a simţirii, îl formează dobândirea însuşirii pe care o putem numi: pozitivitate. O frumoasă legendă povesteşte despre Christos Isus că trecea odată cu câţiva oameni pe lângă cadavrul unui câine. Ceilalţi îşi întorc privirea dela apariţia respingătoare. Christos Isus însă vorbeşte cu admiraţie despre dinţii frumoşi ai animalului. Ne putem exercita să aplicăm fiinţelor şi fenomenelor lumii dispoziţia şi atitudinea care rezultă din această legendă. Eroarea, răul şi urâtul să nu împiedece sufletul să găsească pretutindeni unde există, adevărul, binele şi frumosul. Această atitudine de pozitivitate să nu o confundăm cu absenţa simţului critic, cu închiderea voluntară a ochilor în faţa răului, a falsului şi a valorilor inferioare. Cel care admiră „dinţii frumoşi" ai animalului, vede şi cadavrul în descompunere. Acest cadavru însă nu-l împiedecă să vadă dinţii frumoşi. Răul nu poate fi considerat bine, nici eroarea adevăr. Dar putem ajunge acolo, încât răul să nu ne împiedece să vedem binele, şi eroarea să nu ne împiedece să vedem adevărul.

Gândirea şi voinţa ating o anumită maturitate, când ne sforţăm ca experienţele şi trăirile avute, să nu ne răpească

niciodată receptivitatea imparţială pentru trăiri nouă. Reflexiunea: „Aceasta n'am auzit-o niciodată, aceasta n'o cred" trebue să-şi piardă orice însemnătate pentru discipol. Dimpotrivă, o anumită vreme, în mod conştient, să caute în orice împrejurare ca fiecare lucru, fiecare fiinţă, pe care o întâlneşte, să-i spună ceva nou. Dela fiecare adiere, dela fiecare frunză, dela fiecare gângăvit al unui copil, putem învăţa ceva, dacă suntem hotărîţi să adoptăm un punct de vedere neîntrebuinţat de noi până atunci. Uşor se poate întâmpla, ca în legătură cu desvoltarea acestei calităţi, să mergem prea departe. La o anumită vârstă, să nu trecem cu vederea experienţele pe care le-am făcut în vieaţă. Trăirile din prezent să le judecăm după experienţele pe care le-am făcut în trecut. Acest lucru trebue aşezat pe un taler al balanţei; pe celălalt, discipolul trebue să aşeze înclinarea de a afla mereu lucruri nouă. Şi întâiu de toate să fie întotdeauna conştient, că experienţele nouă, ar putea chiar contrazice pe cele vechi.

Am indicat astfel cinci însuşiri sufleteşti, pe care, discipolul trebue să şi le însuşească metodic în disciplina spirituală: stăpânirea gândirii, stăpânirea impulsurilor de voinţă, echilibrul lăuntric în legătură cu plăcerea şi suferinţa, pozitivitate în judecarea lumii, şi nepărtinire în concepţia despre vieaţă. Acela care s'a exercitat succesiv în dobândirea acestor însuşiri, va mai trebui să le ridice în sufletul său la un acord armonios. Va trebui să le exercite două câte două, trei şi una simultan, etc., pentru a le armoniza.

Exerciţiile caracterizate sunt date de metodele disciplinei spirituale. Când le practicăm t e m e i n i c, ele nu provoacă în discipolul spiritual numai rezultatele imediate indicate mai sus, ci, indirect, ele au ca urmare multe alte rezultate necesare omului pe calea către lumile spirituale. Cel ce aplică în deajuns aceste exerciţii, va descoperi în decursul lor, multe insuficienţe şi erori ale vieţii sale sufleteşti; va găsi mijloace care tocmai lui îi sunt necesare pentru punerea în siguranţă şi pentru fortificarea vieţii sale intelectuale, emotive şi de caracter. Natural că va trebui să mai facă multe alte exerciţii, în funcţie de capacitatea, temperamentul şi caracterul său; aceste exerciţii

vor rezulta dela sine, după ce omul va fi practicat în deajuns exerciţiile indicate mai sus. Vom observa de asemenea că, i n d i r e c t, exerciţiile expuse vor duce la rezultate care iniţial nici nu păreau că rezidă în ele. Dacă cineva nu are, de pildă, suficientă încredere în sine, după trecerea unui timp corespunzător, va putea constata că exerciţiile fac să apară în el încrederea în sine necesară. La fel se prezintă lucrurile şi cu alte însuşiri sufleteşti. (Exerciţii speciale, mai amănunţite, se găsesc în cartea mea: „Iniţierea"). Foarte important este ca discipolul spiritual să ridice însuşirile amintite la grade tot mai înalte. In stăpânirea gândurilor şi a simţămintelor trebue să ajungă atât de departe, încât sufletul să dobândească puterea de a-şi crea timpuri de totală linişte lăuntrică, în care să ţină departe de spiritul şi inima sa, toată fericirea şi suferinţa, satisfacţiile şi îngrijorările, chiar toate îndatoririle şi exigenţele vieţii exterioare. In aceste timpuri, omul va lăsa să intre în sufletul său numai acele elemente, pe care sufletul, el însuşi, vrea să le lase să pătrundă în sine în decursul adâncirii. S'ar naşte părerea că astfel ne înstrăinăm de vieaţă şi de îndatoririle ei, dacă pentru anumite răstimpuri din zi, ne retragem din ea, cu inima şi cu spiritul nostru. In realitate însă, nu acesta e cazul. Omul care, în modul descris, se dă periodic liniştei şi păcii lăuntrice, dobândeşte din această pace şi linişte chiar şi pentru vieaţa exterioară, forţe atât de puternice şi aşa de multe, încât nu numai că nu îşi va îndeplini mai rău îndatoririle vieţii, ci absolut sigur mai bine. Are mare importanţă ca în asemenea perioade, omul să se desfacă cu totul de gândurile în legătură cu preocupările sale strict personale şi să se ridice la probleme care au o importanţă nu numai pentru e l, ci, în general, pentru întreaga omenire. Dacă este capabil să-şi umple sufletul cu comunicările care ne vin din lumea superioară spirituală, dacă aceste comunicări reuşesc să-i captiveze interesul într'un grad atât de înalt ca şi o grijă sau o preocupare personală, atunci sufletul său va recolta roade deosebite din aceste comunicări. – [1])

1) E vorba de comunicările pe care le face cercetătorul spiritual, deci de conţinutul ştiinţei spirituale. De aceste comunicări ţin şi scrierile sacre ale diferitelor confesiuni, care au la origine un văzător-iniţiat. Nu însă şi „comunicările spiritiste", deoarece nu izvorăsc dintr'o conştienţă superioară, ci din stări inferioare conştienţei de veghe. De aceea spiritismul nu este o metodă de cercetare sigură. Acelaşi caracter nesigur îl prezintă toate stările de extaz şi de răpiri de sine, prin care unii încearcă, în stări de conştienţă anormale, să prindă ceva din lumile spirituale. (Nota trad).

Cine se străduește să-și orânduiască în acest fel viața sufle-
tească, va ajunge și la posibilitatea unei auto-observări care îi
va îngădui să privească cu liniște la propriile preocupări, ca
la acelea ale unui străin. A putea privi la propriile tale expe-
riențe, la propriile tale bucurii și suferințe, ca la acelea ale
altuia, formează o bună pregătire pentru disciplina spirituală.
Gradul de desvoltare necesar în această privință, îl atingem
dacă, zilnic, după terminarea muncii, lăsăm să treacă prin fața
spiritului nostru, imaginea experiențelor de peste zi. Să ne privim
pe noi înșine în imagine înăuntrul experiențelor noastre, adecă
să ne privim, în viața noastră de peste zi, ca dinafară. Ne
însușim o anumită practică în această auto-observare, dacă
începem prin a privi în imagine numai părți mai mici din viața
de peste zi. Și le privim în ordine inversă. Treptat vom do-
bândi îndemânare și ușurință în asemenea retrospecțiuni, așa
încât, după exerciții mai îndelungate, ajungem să îmbrățișăm
întâmplările de peste zi, într'un timp scurt. Această privire în
ordine cronologică inversă a experiențelor, are o valoare deo-
sebită, în disciplina spirituală, deoarece desvoltă în suflet fa-
cultatea de a se desface, în reprezentarea sa, de obișnuința
de a urmări evenimentele cu gândirea n u m a i în ordinea în
care ele s'au desfășurat; gândind evenimentele în ordine cro-
nologică inversă, adecă retrospectiv, noi ne reprezentăm lucru-
rile just, dar nu dominați de cursul lor exterior. Or tocmai
aceasta este necesar pentru a pătrunde și a ne familiariza cu
lumea suprasensibilă. Prin aceste exerciții se fortifică în mod
sănătos viața de reprezentare. De aceea este bine, ca pe lângă
viața de peste zi, să ne reprezentăm în ordine inversă (adecă
dela sfârșit spre început) de pildă desfășurarea unei drame, a
unei povestiri, a unei succesiuni de sunete, etc. — I d e a l u l
discipolului spiritual va fi din ce în ce mai mult să se com-
porte în așa fel față de evenimentele pe care i le aduce viața,
încât cu siguranță lăuntrică, cu liniște sufletească, le lasă să
se apropie de el, și nu le judecă după dispoziția s a suflе-
tească, ci după însemnătatea și valoarea lor intrinsecă. Tocmai
privind spre acest ideal, discipolul își va crea fundamentul
sufletesc necesar pentru a se putea dărui adâncirilor în gân-

duri şi simţăminte simbolice şi de altă natură, descrise mai sus. Condiţiunile descrise trebuesc împlinite, deoarece trăirea suprasensibilă se clădeşte pe temelia vieţii sufleteşti, pe care ne găsim înainte de a pătrunde în lumea suprasensibilă. Orice trăire suprasensibilă depinde sub un dublu raport, de maturitatea sufletească pe care o avem înainte de a întra în suprasensibil. Cine nu se străduieşte să-şi desvolte dela început o putere de judecată sănătoasă ca temelie a disciplinei sale spirituale, acela va desvolta facultăţi suprasensibile care percep lumea spirituală greşit şi neprecis. Organele sale spirituale de percepere se vor desvolta greşit. Şi după cum cu un ochiu defectuos sau bolnav, nu putem vedea just lumea fizică, tot aşa nu se poate percepe just lumea spirituală, cu organele spirituale care nu s'au desvoltat pe temelia unei puteri de judecată sănătoase. — Cine porneşte dela o structură sufletească imorală, se ridică în lumile spirituale în aşa fel, încât contemplările lui vor fi ca ameţite, ca împrejmuite de negură. Faţă de lumile suprasensibile, el se va afla în situaţia omului turmentat care încearcă să observe lucrurile lumii fizice. Numai că omul beat nu va ajunge la rezultate importante, în timp ce observatorul spiritual, chiar şi în ameţeala sa, va fi totuşi întotdeauna mai treaz decât omul în cadrul conştienţei sale obişnuite. De aceea învăţăturile şi comunicările sale vor fi erori faţă de lumea spirituală.

* * *

Solidaritatea lăuntrică a cunoaşterii imaginative, se stinge prin aceea că sprijinim adâncirile sufleteşti (meditaţiile) descrise, prin exercitarea „gândirii libere de sensibil“. Când ne formăm un gând pe baza unei observaţii în lumea fizică, acest gând nu e liber de sensibil. Omul nu-şi poate forma n u m a i astfel de gânduri. Gândirea omenească nu trebue să rămână goală şi lipsită de conţinut, atunci când nu se umple de observaţiuni sensibile. Drumul cel mai sigur şi cel mai scurt, pentru discipolul spiritual, de a ajunge la o astfel de gândire liberă de sensibil, îl formează asimilarea cu gândirea a realităţilor,

a faptelor lumii superioare comunicate de ştiinţa spirituală. Aceste fapte nu pot fi observate de simţurile fizice. Totuşi omul va constata că le poate înţelege, dacă e în deajuns de răbdător şi perseverent. Fără disciplina spirituală nu putem cerceta lumile superioare, nu putem observa noi înşine cuprinsul acestor lumi; fără disciplina superioară putem însă înţelege toate câte ni le împărtăşesc cercetătorii spirituali despre aceste lumi superioare. Şi dacă cineva zice: Cum pot să accept numai pe încredere spusele cercetătorilor spirituali, cât timp eu însumi nu pot vedea lumea despre care vorbesc ei, atunci o asemenea atitudine este cu totul nejustificată. Căci este absolut cu putinţă ca prin simplă reflexiune să dobândim o convingere sigură că cele împărtăşite sunt adevărate. Şi dacă cineva nu-şi poate forma această convingere prin reflexiune, aceasta nu înseamnă că ar fi imposibil să „crezi" ceva ce nu vezi, ci numai că omul nu a reflectat încă în deajuns de nepărtinitor, de cuprinzător şi de temeinic, asupra acestor lucruri. Pentru a fi lămuriţi asupra acestui punct, trebue să ştim că gândirea omenească, activată puternic din interior, este capabilă să înţeleagă cu mult mai mult decât înclinăm să credem de obiceiu. Căci însăşi în gând zace o realitate lăuntrică, ce stă în legătură cu lumea suprasensibilă. De obiceiu sufletul nu e conştient de această legătură, deoarece este obişnuit să aplice facultatea gândirii numai lumii fizice. De aceea omul consideră de neînţeles cele ce i se comunică din lumea suprasensibilă. Or, aceste comunicări pot fi înţelese nu numai de gândirea educată prin aplicarea disciplinei spirituale, ci şi de fiecare gândire conştientă de întreaga ei putere, şi care vrea să întrebuinţeze această putere. — Asimilând fără încetare comunicările ştiinţei spirituale, ne obişnuim cu o gândire, care nu îşi scoate conţinutul din observaţiunile simţurilor. Învăţăm să cunoaştem cum se urzeşte înăuntrul sufletului gând lângă gând, cum caută un gând pe celălalt, chiar şi atunci când asocierea gândurilor nu este provocată de puterea observaţiunilor sensibile. Esenţialul este să observăm că lumea gândurilor posedă o vieaţă lăuntrică, că atunci când gândim într'adevăr, ne aflăm deja înăuntrul unei lumi suprasensibile vii. Zicem: In mine se

găseşte ceva ce desvoltă un organism de gândire; eu sunt însă una cu acest „ceva". Dăruindu-ne astfel gândirii libere de sensibil, ajungem să vieţuim o realitate vie care se revarsă în viaţa noastră interioară aşa cum prin organele noastre fizice, se revarsă în noi însuşirile realităţilor sensibile, în timpul perceperii fizice. Afară în spaţiu se găseşte un trandafir — aşa îşi zice observatorul lumii simţurilor —; el nu e un lucru străin pentru mine, deoarece mi se împărtăşeşte prin coloarea şi parfumul său. Este suficient să fim în deajuns de lipsiţi de prejudecăţi, pentru ca atunci când lucrează în noi gândirea liberă de sensibil, să ne zicem: acum mi se împărtăşeşte o realitate, care leagă în mine gând de gând, care desvoltă în mine un organism de gânduri. Există, firește, o deosebire de sesizare între ceea ce are înaintea sa observatorul lumii sensibile exterioare şi între ceea ce se împărtăşeşte omului ca realitate în gândirea liberă de sensibil. Primul observator se simte înafara trandafirului pe care îl priveşte, în timp ce acela care se dărueşte gândirii libere de sensibil, simte în sine realitatea care i se împărtăşeşte. Se simte una cu ea. Omul care consideră realitate numai lucrurile care i se împărtăşesc asemenea obiectelor extorioare, acela nu va putea avea de sigur următorul sentiment: o realitate ni se poate împărtăşi şi prin aceea că suntem uniţi cu ea ca într'o unitate. Pentru a vedea just în acest domeniu, trebue să putem avea următoarea trăire lăuntrică. Trebue să învăţăm să deosebim asociaţiile de gânduri, pe care le provocăm în mod voluntar, de acelea, pe care le vieţuim în noi când aducem la tăcere această activitate voluntară. In ultimul caz putem zice: mă menţin cu totul liniştit; nu provoc personal nicio asociere de gânduri; mă dăruesc cu totul realităţii care „gândeşte în mine". Atunci suntem pe deplin îndreptăţiţi să spunem: în mine acţionează o entitate, după cum îndreptăţiţi suntem, pe de altă parte, să spunem: asupra mea acţionează un trandafir, atunci când văd un anumit roşu, când percep un anumit parfum. — Faptul că scoatem conţinutul gândurilor noastre din comunicările cercetătorilor spirituali, nu contrazic cele arătate mai sus. In acest caz gândurile sunt deja prezente când ne dăruim lor, nu le-am

putea însă gândi, dacă nu le-am crea de fiecare dată din nou în sufletul nostru. Ceea ce importă este faptul că cercetătorul spiritual evocă în auditorii şi cititorii săi astfel de gânduri, pe care aceştia trebue să le scoată mai întâiu d i n e i î n ş i ş i, în timp ce acela care descrie realitatea fizică, se referă la lucruri, pe care cititorii şi auditorii săi le pot observa în lumea simţurilor.

(Calea gândirii libere de sensibil, la care ajungem prin asimilarea comunicărilor ştiinţei spirituale, este o cale absolut sigură. Există însă şi o altă cale şi mai sigură, întâiu de toate mai precisă, în schimb mai grea de urmat pentru mulţi oameni. Această cale am expus-o în cărţile mele: „Teoria cunoaşterii în concepţia despre lume a lui Goethe" şi în „Filosofia libertăţii". Aceste două cărţi arată ce poate elabora gândul omenesc, atunci când gândirea nu se dă impresiilor lumii exterioare fizice, ci n u m a i e i î n s ă şi. In om lucrează atunci gândirea pură ca o fiinţă ce trăieşte în ea însăşi, şi nu ca o gândire care se serveşte de amintirile privitoare la obiectele şi fenomenele fizice. Cărţile arătate nu cuprind nimic din comunicările ştiinţei spirituale însăşi. Cu toate acestea, în ele am arătat că gândirea pură, lucrând exclusiv în propria ei substanţă, poate ajunge la înţelegerea lumii, a vieţii şi a omului. Aceste scrieri stau pe o treaptă intermediară foarte importantă, între cunoaşterea lumii fizice, şi aceea a lumii spirituale. Ele ne oferă rezultatele gândirii care se ridică deasupra observării sensibile, dar care evită încă intrarea în domeniul cercetării spirituale. Omul care lasă să acţioneze aceste două scrieri asupra întregului său suflet, se află deja în lumea spirituală; numai că aceasta nu i se prezintă decât ca o lume de gânduri. Cine se simte în stare să lase să acţioneze asupra lui un asemenea stadiu intermediar, acela păşeşte pe un drum sigur; pe acest drum îşi poate desvolta un sentiment faţă de lumile superioare, care îi va aduce cele mai frumoase roade pentru toate timpurile viitoare).

* * *

Ţinta adâncirii (meditaţiei) în reprezentările simbolice şi în simţămintele caracterizate, vorbind exact, este desvoltarea

organelor superioare de percepere în corpul astral al omului. Ele se plăsmuesc din substanţa corpului astral. Aceste noi organe de percepere mijlocesc o lume nouă, în care omul învaţă să se cunoască ca un Eu nou. Ele se deosebesc de organele fizice prin aceea că sunt organe a c t i v e. De vreme ce ochiul şi urechea se comportă pasiv, lăsând să acţioneze asupra lor lumina şi sunetul, despre organele de percepere spirituale-sufleteşti trebue să spunem că, în timpul perceperii, ele se găsesc într'o continuă activitate, aşa încât în deplină conştienţă, c u p r i n d aşazicând obiectele şi faptele observaţiei lor. De aceea se naşte sentimentul că procesul de cunoaştere spiritual-sufletesc, constitue o unire cu fiinţele şi cu fenomenele observate, o „trăire în ele". — Datorită formei lor, pe care o constată conştienţa suprasensibilă (imaginativă), organele spirituale-sufleteşti, pot fi numite, prin analogie, „flori de lotus". (Se înţelege dela sine că o asemenea denumire nu are mai mult comun cu realitatea la care se referă, decât noţiunea de „aripă", când în unele limbi se vorbeşte de „aripa dreaptă sau stângă a plămânilor.") Există meditaţii precise care acţionează în aşa fel asupra corpului astral, încât ca urmare se desvoltă unul sau altul din organele spirituale-sufleteşti, una sau alta din „florile de lotus". După toate cele arătate, ar trebui să fie de prisos să mai accentuăm că nu e îngăduit să ne reprezentăm aceste „organe de percepere" ca şi cum în reprezentarea imaginei lor sensibile s'ar cuprinde o copie a realităţii lor. Aceste „organe" sunt suprasensibile şi constau dintr'o funcţiune, dintr'o activitate sufletească precisă; ele nu se menţin decât în măsura şi atâta timp, cât exercităm acea activitate sufletească. Aceste organe ni se arată tot atât de puţin fiziceşte, pe cât de puţin se înconjoară omul de vre-o substanţă ceţoasă atunci când gândeşte. Cine vrea neapărat să-şi reprezinte cele suprasensibile sub formă sensibilă, acela fatal ajunge la interpretări greşite. Cu toate că această remarcă, ar trebui să fie de prisos, am făcut-o totuşi, deoarece există întotdeauna şi astfel de adepţi ai realităţilor suprasensibile, care în reprezentările lor, nu vor să aibă decât ceva sensibil, şi deoarece există adversari ai cunoaşterii suprasensibile, care cred că cercetătorul spiritual

vorbeşte despre „florile de lotus“ ca despre subtile formaţiuni sensibile. Fiecare meditaţie făcută just şi metodic în vederea cunoaşterii imaginative, are influenţă asupra unuia sau altui organ. (In cartea mea „Iniţierea“ sunt indicate metodele de meditaţie şi exerciţiile speciale care trebuesc practicate pentru a acţiona asupra unuia sau altuia din organele de percepere spirituale-sufleteşti.) O disciplină metodică îndrumă în aşa fel exerciţiile discipolului, încât organele superioare se pot desvolta consecutiv, sau simultan, în mod corespunzător. Această desvoltare cere discipolului multă răbdare şi multă perseverenţă. Cine nu are decât măsura răbdării pe care ne-o dau, de obiceiu, condiţiunile obişnuite ale vieţii, acela nu posedă răbdarea necesară disciplinei. Căci durează mult, adeseori foarte, foarte mult, până ce desvoltarea organelor este atât de avansată, încât discipolul le poate utiliza pentru perceperea lumilor superioare. Şi în acest moment, pentru el are loc i l u m i n a r e a, în contrast cu p r e g ă t i r e a, sau purificarea, ce constă din exerciţiile pentru desvoltarea organelor superioare. (Vorbim de „purificare“, deoarece prin exerciţiile corespunzătoare, discipolul se purifică într'un anumit domeniu al vieţii lăuntrice, de toate câte vin numai din câmpul de observaţie a lumii sensibile.) Se poate întâmpla ca încă înainte de iluminarea propriu-zisă, omului să-i apară, de repetate ori, „fulgurări luminoase“ dintr'o lume superioară. Să primească cu mulţumire aceste fulgurări. Deja e l e îl pot face martor al lumii spirituale. Dar să nu se clatine, dacă în timpul pregătirii, care poate i se pare prea lung, nu i se arată asemenea fulgurări. Cine îşi pierde răbdarea „fiindcă nu vede încă nimic“, acela nu a stabilit încă raportul just faţă de lumile superioare. Numai acela a stabilit acest raport just, pentru care însăşi exerciţiile disciplinei au devenit un scop în sine. Aceste exerciţii sunt într'adevăr o muncă asupra unui principiu spiritual-sufletesc, adecă asupra propriului nostru corp astral. Deşi „nu vedem încă nimic“, putem totuşi „simţi“: „eu lucrez spiritual-sufleteşte“. Numai dacă dela început ne facem o anumită părere despre ceea ce voim să „vedem“, numai atunci nu vom avea acest sentiment. Căci atunci vom considera drept nimic ceea ce în realitate are o

însemnătate imensă. E bine să observăm în mod subtil toate câte se desfăşoară în noi în timpul exerciţiilor, căci sunt trăiri fundamental deosebite de toate trăirile pe care le avem în lumea sensibilă (fizică). Atunci vom constata că în corpul nostru astral nu putem lucra ca într'o substanţă indiferentă, ci, că în acesta trăieşte o lume cu totul diferită, despre care nu ştim nimic prin vieaţa fizică. Asupra corpului astral acţionează fiinţe superioare, după cum lumea exterioară fizică acţionează asupra corpului fizic. Şi ne întâlnim cu vieaţa superioară, în propriul nostru corp astral, dacă nu ne închidem noi înşine faţă de ea. Când cineva îşi zice mereu că el nu „percepe nimic", aceasta înseamnă cele mai adesea că el dinainte şi-a imaginat cum trebue să i se înfăţişeze aceste percepţiuni; şi deoarece nu vede ceea ce şi-a închipuit că trebue să vadă, el zice: „nu văd nimic".

Cine şi-a însuşit punctul de vedere just faţă de exerciţiile disciplinei, va găsi tot mai mult în chiar aceste exerciţii o activitate pe care o iubeşte pentru ea însăşi. El ştie atunci că însăşi prin exerciţiile pe care le face, se află în lumea spirituală-sufletească şi aşteaptă cu răbdare şi s u p u n e r e cele ce vor urma. Acest punct de vedere, această atitudine, se va concretiza cel mai bine în conştienţa discipolului, prin aceea că îşi va zice: „v o i e s c să fac totul în legătură cu exerciţiile care mi s'au dat, şi ştiu că la vreme potrivită mi se va împărtăşi din suprasensibil atât cât e necesar pentru mine. Nu cer aceste lucruri cu nerăbdare; mă străduesc să fiu însă totdeauna pregătit pentru a le primi". Următoarea obiecţiune nu se poate face: „Deci discipolul este lăsat să dibue prin întunerec, poate timp extrem de îndelungat; căci faptul că se află sau nu cu exerciţiile sale, pe drumul cel just, nu i se poate arăta decât după ivirea rezultatelor". Lucrurile nu stau aşa, fiindcă nu abea rezultatele sunt acelea care ne dau cunoştinţa despre justeţea exerciţiilor. Dacă discipolul adoptă atitudinea justă faţă de exerciţii, atunci însăşi mulţumirea pe care i-o dau exerciţiile, îl vor lămuri asupra faptului că el face un lucru just, ş i n u a b e a r e z u l t a t e l e. Exerciţiul just în domeniul disciplinei spirituale duce la o mulţumire, care nu e numai mulţumire, ci şi

cunoştinţă. Şi anume, cunoştinţa: eu fac ceva ce văd că mă duce înainte pe linia cea justă. Fiecare discipol poate avea această cunoştinţă în orice clipă, cu condiţia, să-şi observe în mod subtil trăirile sale. Dacă nu aplică această observare atentă, el trece pe lângă trăirile spirituale, fără a le remarca, tot aşa după cum drumeţul scufundat în gânduri, nu observă arborii de pe cele două margini ale drumului, pe care de sigur că i-ar vedea, dacă şi-ar îndrepta atenţiunea asupra lor. — Nu e de loc de dorit să se accelereze alte rezultate, decât acelea care decurg întotdeauna din însăşi aplicarea exerciţiilor spirituale. Fiindcă în acest caz, s'ar putea întâmpla ca omul să nu atingă decât o mică parte din ceea ce trebue să se desfăşoare într'adevăr. In desvoltarea spirituală, un rezultat parţial constitue adeseori motivul unei mari întârzieri a rezultatului deplin. Practicarea formelor de vieaţă spirituală, care duc la rezultate parţiale, ne închid faţă de influenţa forţelor care duc la rezultatele superioare ale evoluţiei. Şi câştigul ce-l avem că totuşi „am privit" în lumea spirituală, nu este decât un câştig aparent; fiindcă a c e a s t ă privire în lumea spirituală, nu poate mijloci realităţi, ci numai imagini înşelătoare.

* * *

Conştienţa suprasensibilă distinge la discipol, organele spirituale-sufleteşti, adecă florile de lotus, în apropierea anumitor organe ale corpului fizic. Din seria acestor organe sufleteşti vom enumera următoarele: organul ce apare în apropierea rădăcinii nasului, între sprâncene (aşa numita floare de lotus cu două petale), organul din apropierea laringelui (floarea de lotus cu şasesprezece petale), al treilea din regiunea inimii (floarea de lotus cu douăsprezece petale), al patrulea în regiunea stomacului. Alte organe apar în apropierea altor părţi ale corpului. Denumirea de „două", „şasesprezece petale", etc., poate fi întrebuinţată, deoarece aceste organe pot fi comparate cu flori cu un număr corespunzător de petale.

De florile de lotus devenim conştienţi în corpul astral. In momentul în care am desvoltat o floare sau alta, ştim de

asemenea că o posedăm. Simţim că ne putem servi de ea şi că prin întrebuinţarea ei pătrundem într'adevăr într'o lume superioară. Impresiile pe care le obţinem la început din această lume, seamănă încă, în unele privinţe, cu impresiile pe care ni le dă lumea fizică. Cine ajunge la cunoaşterea imaginativă, va putea vorbi despre noua lume superioară, în sensul că va denumi impresiile primite din ea, drept senzaţii de căldură, de frig, percepţiuni de sunete, cuvinte, efecte de lumină sau de colori. Căci în acest fel vieţuim lumea superioară. Omul este însă conştient de faptul că în lumea imaginativă, aceste percepţiuni exprimă altceva decât în lumea realităţilor fizice. El ştie că în dosul lor nu acţionează cauze fizice-materiale, ci cauze sufleteşti-spirituale. Când are, de pildă, o senzaţie de căldură, nu o atribue unei bucaţi de fier încălzit, ci o consideră ca emanaţia unui proces sufletesc, cum mai înainte nu cunoscuse decât în viaţa sa sufletească lăuntrică. El ştie că în dosul percepţiunilor imaginative stau realităţi şi fenomene sufleteşti şi spirituale, după cum în dosul percepţiunilor fizice, stau fiinţele şi fenomenele fizice materiale. — La această asemănare a lumii imaginative cu lumea fizică, se alătură însă o deosebire importantă. Există un lucru în lumea fizică, care se manifestă cu totul într'altfel în lumea imaginativă. In lumea fizică putem observa o continuă apariţie şi dispariţie a lucrurilor, o alternare: naştere şi moarte. In lumea imaginativă în locul acestor fenomene, apare m e t a m o r f o z a continuă. In lumea fizică vedem de pildă cum p i e r e o plantă. In lumea imaginativă, în măsura în care pe pământ se ofileşte planta, se vede născându-se o nouă formaţiune, fizic invizibilă, în care se transformă treptat planta care piere. Când planta a dispărut complet, noua formaţiune este pe deplin desvoltată, în locul ei. Naşterea şi moartea sunt reprezentări, care în lumea imaginativă îşi pierd semnificaţia. In locul lor apare noţiunea m e t a m o r f o z e i u n e i r e a l i t ă ţ i î n a l t a. — Pentrucă lucrurile se prezintă astfel, cunoaşterii imaginative îi sunt accesibile adevărurile despre om, comunicate în această carte în capitolul „Fiinţa omului". Perceperea fizică nu sesizează decât fenomenele şi funcţiunile corpului fizic. Acestea se desfă-

şoară în „domeniul naşterii şi al morţii". Celelalte părţi constitutive ale fiinţei omeneşti: corpul vieţii, corpul sufletesc, şi Eul, stau sub legea metamorfozei, şi perceperea lor se deschide numai cunoaşterii imaginative. Cine s'a ridicat până la această cunoaştere, percepe cum se ridică aşazicând din corpul fizic principiile, care continuă să trăiască după moarte într'o altă formă de existenţă.

Evoluţia nu se opreşte însă la lumea imaginativă. Cine ar voi să se oprească la ea, ar percepe, firește, entităţile care se află în continuă metamorfoză în această lume; dar nu ar putea interpreta procesele metamorfozei. In lumea nou cucerită, el nu s'ar putea orienta. Lumea imaginativă este un domeniu în continuă agitaţie. In această lume pretutindeni este numai mişcare, numai prefacere; nicăiri nu sunt puncte de repaus. — La astfel de puncte de repaus, omul ajunge numai dacă depăşeşte cunoaşterea imaginativă şi se ridică la ceea ce putem numi „cunoaşterea prin inspiraţie". — Cine aspiră la cunoaşterea lumii suprasensibile, nu trebue să se desvolte numai în aşa fel încât să-şi fi însuşit mai întâiu pe deplin cunoaşterea imaginativă, şi abea apoi să treacă la „inspiraţie". Exerciţiile sale pot fi orânduite astfel, încât paralel cu exerciţiile pentru imaginaţie să facă şi pe acelea pentru inspiraţie. In acest caz, după trecerea timpului corespunzător, omul va pătrunde într'o lume superioară în care nu va percepe numai, ci se va putea şi orienta, o va putea şi interpreta. De obiceiu progresul se face astfel: discipolului i se vor înfăţişa mai întâiu anumite fenomene din domeniul lumii imaginative şi după trecerea unui anumit timp, va simţi în sine: acum încep să mă şi orientez. — Cu toate acestea, lumea inspiraţiei este o lume cu totul nouă faţă de lumea pur imaginativă Prin imaginaţie percepem metamorfoza unor fenomene, schimbarea lor dintr'unul într'altul. Prin inspiraţie învăţăm să cunoaştem însuşirile lăuntrice ale entităţilor care se metamorfozează. Prin imaginaţie cunoaştem exteriorizarea sufletească a fiinţelor; prin inspiraţie pătrundem în interiorul lor spiritual. Mai întâiu începem să cunoaştem o mulţime de fiinţe spirituale şi raporturile dintre ele. In lumea fizică de asemenea avem a face cu o mulţime de

ființe diferite; totuși, în lumea inspirației, această multitudine prezintă un caracter deosebit. Aci, fiecare entitate stă în raport de reciprocitate cu alta, nu prin acțiuni exterioare, ca în lumea fizică, ci prin însușirile lor lăuntrice. Când percepem o ființă în lumea inspirației, nu se arată nicio influență exterioară care să se poată compara cu influența pe care o exercită o ființă fizică asupra unei alte ființe, ci se stabilește un raport între ele pe baza însușirilor lor lăuntrice. In lumea fizică, aceste raporturi se pot compara cu acelea ale sunetelor sau ale literelor dintr'un cuvânt. Când avem în fața ochilor cuvântul „om", acesta se naște prin reunirea sunetelor: o – m. Nu pornește nicio înrâurire exterioară, nicio lovitură dela litera o la m, ci ambele colaborează într'un întreg și aceasta prin însușirile lor lăuntrice. Iată de ce observarea lumii inspirației nu poate fi comparată decât cu c i t i t u l; iar entitățile acestei lumi acționează asupra contemplatorului ca niște litere, pe care trebue să învețe să le cunoască, și ale căror raporturi trebue să i se reveleze ca o scriere suprasensibilă. De aceea știința spirituală, prin comparație, poate numi cunoașterea prin inspirație și „citirea scrierii ascunse".

Felul în care se poate citi această „scriere ascunsă" poate fi văzut din rezultatele expuse în capitolele precedente ale acestei cărți. Am descris mai întâiu cum ființa omului se compune din mai multe părți constitutive. Am arătat apoi cum astrul pe care se desvoltă omul a trecut prin fazele Saturn, Soare, Lună și Pământ. Percepțiunile prin care putem cunoaște părțile constitutive ale omului, pe de o parte, și stadiile succesive ale Pământului și metamorfozele lui anterioare, pe de altă parte, se revelează cunoașterii imaginative. Apoi e necesar să se cunoască raporturile dintre stadiul saturnean și corpul fizic al omului, dintre stadiul solar și corpul eteric, etc. Trebue să se arate că germenele corpului fizic a luat ființă în stadiul saturnean, că acest corp a continuat, apoi, să evolueze de-a lungul stadiilor Soare, Lună și Pământ, până ce a atins înfățișarea lui actuală. Trebuia să arătăm, în continuare, prefacerile din ființa omenească datorite detașării de odinioară a Soarelui de Pământ precum și faptul că mai târziu s'a întâmplat ceva

asemănător cu Luna. — Mai departe trebuia să arătăm împrejurările care au colaborat pentru ca, în omenire, să se producă prefacerile care au avut loc în timpul Atlantidei şi în epocile următoare: a Indiei, a Persiei străvechi, a Egiptului, etc. Descrierea acestor înlănţuiri nu rezultă din perceperea imaginativă, ci numai din cunoaşterea inspirată, adecă din citirea scrierii ascunse. Pentru această „citire", percepţiunile imaginative sunt ca literele sau sunetele.

Această „citire" nu este necesară numai pentru a ajunge la explicaţii ca cele de mai sus. Căci nu am putea înţelege nici cursul vieţii omului, dacă l-am observa numai cu ajutorul cunoaşterii imaginative. Cu ajutorul acestei cunoaşteri, am observa de sigur cum la moarte se desfac principiile spirituale-sufleteşti din elementele corporale care rămân în lumea fizică; nu am putea înţelege însă raporturile trăirilor de după moarte, ale omului, cu stările sale anterioare şi următoare dacă nu am fi capabili să ne orientăm în lumea percepută prin imaginaţiune. Fără cunoaşterea inspirată, lumea imaginativă rămâne ca o scriere pe care o privim, dar pe care nu suntem capabili să o citim.

Când discipolul spiritual se ridică dela imaginaţie la inspiraţie, foarte curând i se va arăta cât de greşit ar fi să renunţe la înţelegerea marilor fenomene cosmice, şi să se mărginească numai la sfera celor mai imediate interese omeneşti. Omul care nu este iniţiat în aceste lucruri, ar putea de sigur să spună; „Pentru mine, singurul lucru important este să cunosc soarta sufletului după moarte; deci dacă cineva îmi face comunicări în această privinţă, eu sunt mulţumit. De ce îmi comunică Ştiinţa spirituală şi lucruri atât de îndepărtate cum sunt stadiul saturnean, solar, despărţirea Soarelui, a Lunei, etc?" Omul orientat just în aceste lucruri, ştie că o ştiinţă adevărată despre realităţile spirituale pe care aspiră să le cunoască, nu se poate atinge niciodată, fără cunoaşterea lucrurilor care îi par atât de inutile. Descrierea stărilor de după moarte, rămâne cu totul neînţeleasă şi fără valoare, dacă această descriere nu poate fi pusă în legătură cu noţiuni privitoare la lucruri luate din realităţi atât de îndepărtate ca stadiile Saturn, Soare, etc. Chiar cea mai simplă observaţie a

cunoscătorului domeniului suprasensibil, face necesară familiarizarea sa cu aceste noţiuni. Când la o plantă se face trecerea dela floare la fruct, investigaţia suprasensibilă vede metamorfoza unei formaţiuni astrale, care în timpul înfloririi a acoperit şi a învelit partea superioară a plantei, asemenea unui nor. Dacă fecundaţia nu s'ar fi înfăptuit, această formaţiune astrală ar fi luat cu totul altă înfăţişare, decât aceea pe care o îmbracă drept consecinţă a fecundaţiei. Înţelegem fenomenul perceput astfel de investigaţia suprasensibilă abea atunci când i-am înţeles natura din acel fenomen cosmic grandios, care s'a petrecut cu Pământul şi cu toţi locuitorii lui în timpul despărţirii Soarelui. Inaintea fecundaţiei, planta este într'o stare asemănătoare stării întregului Pământ, înainte de despărţirea Soarelui. După fecundaţie, floarea plantei ni se arată aşa cum era Pământul după detaşarea Soarelui, când forţele lunare erau încă întrânsul. Dacă ne-am însuşit reprezentările, pe care le putem dobândi în legătură cu detaşarea Soarelui, atunci vom deslusi semnificaţia procesului de fecundare la plante în aşa fel, încât vom zice: înainte de fecundaţie, planta este într'o stare solară, după fecundaţie ea se află într'o stare lunară. De fapt până şi cel mai neînsemnat fenomen din lume, nu poate fi înţeles decât atunci când recunoaştem în el oglindirea marilor fenomene şi procese cosmice. Altminteri, în ceea ce priveşte natura sa, el ne rămâne tot atât de neînţeles, cât de neînţeleasă rămâne Madona lui Rafael aceluia, care nu poate vedea din ea decât o porţiune mică albastră, în timp ce întregul i-ar fi acoperit. – Toate câte se desfăşoară în om, sunt o copie a marilor procese şi fenomene cosmice, ce stau în legătură cu existenţa sa. Dacă voim să înţelegem observaţiile conştienţei suprasensibile cu privire la fenomenele dintre naştere şi moarte şi dintre moarte până la o nouă naştere, va trebui să ne însuşim facultatea de a descifra datele observaţiunii imaginative, cu ajutorul reprezentărilor pe care ni le-am însuşit din studierea marilor procese cosmice. — Acest studiu ne dă tocmai c h e i a înţelegerii vieţii omeneşti. Iată de ce studierea fazelor Saturn, Soare, Lună, etc., din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, constitue în acelaşi timp un studiu al fiinţei omeneşti.

Prin inspiraţie ajungem să cunoaştem relaţiunile dintre fiinţele lumilor superioare. Printr'o nouă treaptă de cunoaştere, ajungem să cunoaştem însăşi interiorul acestor fiinţe. Această treaptă de cunoaştere o putem numi cunoaşterea intuitivă. (In vieaţa obişnuită, cuvântul intuiţie se aplică greşit, înţelegerii neclare, nedefinite a unui lucru, precum şi ideilor cu caracter de inspiraţie, care uneori corespund adevărului, dar al căror temeiu nu se poate demonstra dela început. Intuiţia de care vorbim aci, natural, nu are nimic comun cu acest fel de „intuiţie". Prin intuiţie, noi înţelegem o cunoaştere de cea mai înaltă, de cea mai luminoasă claritate, despre temeiul căreia, când o avem, suntem conştienţi în înţelesul deplin al cuvântului.) — A cunoaşte o fiinţă sensibilă, fizică, însemnează a fi în afara ei şi a o judeca după impresiile exterioare. A cunoaşte o entitate spirituală prin intuiţie, însemnează a fi cu desăvârşire una cu ea, a te fi unit cu interiorul ei. Discipolul spiritual se ridică treptat până la această cunoaştere. Imaginaţia îl conduce până la punctul la care ajunge să nu mai simtă percepţiunile ca însuşiri exterioare ale fiinţelor, ci să vadă în ele manifestări, emanaţiuni, ale unor entităţi spirituale-sufleteşti.

Inspiraţia îl conduce mai departe în interiorul fiinţelor. Prin ea învaţă să cunoască ce sunt aceste fiinţe unele pentru altele. Prin intuiţie pătrunde chiar în fiinţe. — Şi însemnătatea intuiţiei o putem de asemenea arăta din însăşi cuprinsul acestei cărţi. In capitolele precedente nu am arătat numai desfăşurarea evoluţiei saturniene, solare, lunare, etc., ci şi participarea entităţilor spirituale la această evoluţie. Am vorbit despre Tronuri sau Spiritele Voinţei, despre Spiritele Inţelepciunii, ale Mişcării, etc. In legătură cu evoluţia pământească am vorbit despre Spiritele luciferice şi ahrimanice. Originea şi structura universului am pus-o în legătură cu entităţile care au participat la zidirea lui. Ceea ce se poate şti despre aceste entităţi se dobândeşte prin cunoaşterea intuitivă. Această cunoaştere este necesară chiar şi pentru a studia cursul vieţii omeneşti. Principiile omului care se desprind după moarte de corpul fizic, în perioada care urmează morţii, parcurg diferite stări.

Stările ce urmează imediat morţii ar mai putea fi descrise, într'o oarecare măsură, prin cunoaşterea imaginativă. Stadiile care se succed apoi în timpul dintre moarte şi o nouă naştere, ar trebui să rămână cu totul de neînţeles pentru imaginaţie, dacă nu s'ar alătura şi inspiraţia. Cele scrise despre vieaţa omului în „lumea spiritelor" după purificare, nu pot fi cercetate decât cu ajutorul inspiraţiei. Se succed apoi stări, pentru care şi inspiraţia este insuficientă, stări pentru care inspiraţia pierde într'o anumită măsură firul înţelegerii. Intre moarte şi o nouă naştere există o perioadă în evoluţia omului, în decursul căreia fiinţa omenească nu e accesibilă decât intuiţiei. — Această parte a fiinţei omeneşti este însă întotdeauna în om; şi dacă voim să o înţelegem în realitatea ei lăuntrică, atunci, chiar şi între naştere şi moarte, trebue să o studiem tot cu ajutorul intuiţiei. Celui ce ar voi să studieze omul numai cu ajutorul imaginaţiei şi al inspiraţiei, i s'ar sustrage tocmai procesele fiinţei celei mai lăuntrice din om, fiinţă care trece din întrupare în întrupare. De aceea o cercetare obiectivă a repetatelor vieţi pământeşti şi a carmei, nu se poate face decât prin cunoaşterea intuitivă. Toate comunicările adevărate asupra acestor procese, trebue deci să rezulte din cercetări făcute cu ajutorul cunoaşterii intuitive. — Iar dacă omul va voi să-şi cunoască adevărata sa fiinţă lăuntrică, nu o poate face decât prin intuiţie. Cu ajutorul ei percepe ceea ce, din el, trece din vieaţă în vieaţă pământească.

* * *

Cunoaşterea inspirată şi intuitivă de asemenea poate fi dobândită numai prin exerciţii sufleteşti-spirituale. Aceste exerciţii sunt asemănătoare acelora pe care le-am descris drept adânciri lăuntrice (meditaţii) pentru atingerea imaginaţiei. Dacă la exerciţiile care duc la imaginaţie, se mai face o oarecare legătură cu impresiile lumii fizice, la exerciţiile pentru inspiraţie, această legătură trebue să dispară din ce în ce mai mult. Pentru a înţelege mai bine ce trebue să facem în această privinţă, să reflectăm încă odată asupra simbolului crucii cu

trandafiri. Dacă ne adâncim în acest simbol, avem în faţa noastră o imagine, ale cărei părţi componente sunt luate din impresiile lumii fizice, coloarea neagră a crucii, trandafirii, etc. Îmbinarea acestor părţi în crucea cu trandafiri, nu este luată din lumea fizică. Dacă discipolul spiritual încearcă acum să şteargă cu totul din conştienţa lui atât imaginea crucii negre cât şi aceea a trandafirilor roşii, ca imagini a unor realităţi fizice, şi reţine în sufletul său numai activitatea spirituală, care a îmbinat părţile simbolului, atunci a ajuns la elementele unei astfel de meditaţii, care treptat, treptat, îl va duce la inspiraţie. Să ne întrebăm în sufletul nostru în felul următor: Ce am făcut lăuntric pentru a reuni crucea şi trandafirii într'un simbol? Ceea ce am făcut, (propriul meu proces sufletesc) vreau să sesizez şi să reţin; imaginea o las însă să dispară din conştienţă. Apoi vreau să s i m t în mine tot ceea ce a făcut sufletul meu pentru a construi imaginea. Imaginea însăşi nu mi-o mai reprezint. Vreau să trăiesc acum lăuntric de tot în propria mea activitate care a creat imaginea. Nu mă adâncesc deci într'o imagine, ci în activitatea mea sufletească plăsmuitoare de imagini. Acest nou gen de adâncire, trebue aplicat în legătură cu multe alte simboluri. El ne duce atunci la cunoaştere prin inspiraţie. Un alt exemplu ar fi următorul: ne adâncim în reprezentarea procesului de devenire şi de pieire al unei plante. Facem să apară în sufletul nostru imaginea unei plante care se naşte treptat. Ne reprezentăm cum germinează din sămânţă, cum desvoltă frunză după frunză, până la floare şi fruct. Apoi ne formăm imaginea dela începutul ofilirii, până la descompunerea totală. Prin adâncirea într'o asemenea imagine ajungem treptat la un sentiment al naşterii şi al pieirii, sentiment pentru care planta nu mai este decât o imagine. Din acest sentiment, dacă exerciţiul este continuat cu perseverenţă, se poate plăsmui imaginaţia metamorfozelor care stau la baza naşterii şi a pieirii fizice. Iar dacă voim să ne ridicăm la inspiraţia ce corespunde acestor fenomene, atunci trebue să facem exerciţiile şi într'altfel. Trebue să ne concentrăm asupra propriei noastre activităţi psihice, care, din imaginea plantei, a dobândit reprezentarea desvoltării şi a pieirii. Trebue să

lăsăm planta să dispară cu totul din conştienţa noastră şi să ne adâncim numai în ceea ce am făptuit noi înşine lăuntric. Numai prin astfel de exerciţii, este posibilă ridicarea la inspiraţie. La început, nu-i va fi uşor discipolului să înţeleagă pe deplin cum trebue să procedeze pentru a executa aceste exerciţii. Căci omul care este obişnuit să lase să i se determine vieaţa lăuntică de către impresiile exterioare, ajunge la nesiguranţă, la totală şovăială de îndată ce i se cere să desvolte o vieaţă sufletească desfăcută de orice contact cu impresiile exterioare. Intr'o măsură şi mai mare decât pentru dobândirea imaginaţiei, faţă de aceste exerciţii pentru dobândirea inspiraţiei, discipolul trebue să înţeleagă că nu e bine să întreprindă aceste exerciţii decât dacă, paralel cu ele, a luat toate măsurile care pot duce la întărirea puterii sale de judecată, a vieţii sale de sentiment şi a caracterului său. Dacă va lua aceste măsuri, va atinge un dublu rezultat. Intâiu : prin aceste exerciţii va ajunge să nu-şi piardă echilibrul personalităţii în timpul contemplării suprasensibile. Al doilea : îşi va însuşi facultatea să poată efectua într'adevăr toate câte le cer aceste exerciţii înseşi. Numai atâta timp vom spune că aceste exerciţii sunt grele, până ce nu ne vom fi însuşit o anumită stare sufletească, anumite sentimente şi simţăminte precise. Acel om va dobândi îndată o înţelegere pentru exerciţii, şi de asemenea facultatea de a le executa, care, cu răbdare şi perseverenţă, desvoltă în sufletul său însuşirile favorabile germinării cunoaşterii suprasensibile. Cine se obişnueşte să privească adeseori în internul său, şi să se preocupe atunci mai mult, decât cu sine însuşi, cu orânduirea şi prelucrarea liniştită a experienţelor făcute în vieaţă, acela va câştiga mult. Va vedea că reprezentările şi sentimentele noastre se îmbogăţesc când stabilim legături între experienţele făcute în vieaţă. Va constata că se pot afla multe lucruri nouă nu numai prin noi impresii şi experienţe, ci şi prin aceea că lăsăm să lucreze în internul nostru experienţele vechi. Cine, în acest scop, lasă să se întâlnească într'un joc liber nu numai trăirile, dar chiar şi părerile sale în aşa fel, ca şi cum nu ar fi prezent cu simpatiile şi antipatiile lui, cu interesele şi sentimentele sale personale, acela pregăteşte un teren deo-

sebit de bun pentru forţele de cunoaştere suprasensibile. El va desvolta într'adevăr ceea ce se poate numi o v i e a ţ ă l ă u n t r i c ă b o g a t ă. Ceea ce importă acum, înainte de toate, este simetria şi echilibrul însuşirilor sufleteşti. Omul înclină prea mult să devină unilateral când se dă unei activităţi sufleteşti. Aşa de pildă când începe să desluşească în sine avantagiile reflexiunii meditative, şi ale stăruirii în propria sa lume de reprezentări, va dobândi pentru ele o înclinare atât de puternică, încât se va închide tot mai mult faţă de impresiile lumii exterioare. Aceasta duce însă la secătuirea şi pustiirea vieţii lăuntrice: Mai departe ajunge acel om, care alături de facultatea retragerii în propriul său interior, îşi păstrează deplină receptivitate pentru toate impresiile lumii exterioare. Şi când spunem aceasta, nu trebue să ne gândim numai la aşa numitele impresii însemnate ale vieţii, ci f i e c a r e om, în orice situaţie — chiar şi între cei mai sărăcăcioşi patru pereţi — poate avea suficiente trăiri, cu singura condiţie, să aibă simţurile receptive în această privinţă. Trăirile nu trebuesc căutate, căci ele se găsesc pretutindeni. — Deosebită importanţă are modul c u m sunt prelucrate trăirile în sufletul omului. Cineva ar putea să aibă bunăoară următoarea trăire. El descopere la o persoană venerată de el sau de alţii, o însuşire pe care trebue să o considere defect de caracter. O asemenea trăire îl poate predispune să gândească în două feluri. Va putea spune pur şi simplu: Acum, după ce am descoperit acest defect, nu mai pot venera în acelaşi fel acea persoană. Sau, îşi poate pune întrebarea: cum este cu putinţă ca persoana venerată să aibă acel defect? Cum trebue să-mi reprezint faptul că defectul nu este n u m a i defect, ci ceva cauzat de vieaţa acelei persoane, poate chiar datorită calităţilor ei mari? Omul care îşi pune aceste întrebări, va ajunge, poate, la concluzia că nu e de loc necesar să-şi micşoreze veneraţia de odinioară, pentrucă a descoperit defectul. Prin asemenea rezultate, vom învăţa întotdeauna ceva, vom alătura întotdeauna ceva facultăţii noastre de a înţelege vieaţa. Pe de altă parte nu e mai puţin adevărat, că ar fi un rău dacă prin latura bună a unui astfel de mod de a privi vieaţa, discipolul s'ar lăsa sedus să scuze orice la per-

soanele sau lucrurile care se bucură de simpatia lui, sau şi-ar însuşi chiar obiceiul de a trece cu vederea toate lucrurile criticabile. Şi aceasta numai pentrucă o astfel de atitudine îi procură avantagii pentru desvoltarea sa lăuntrică. Nu acesta va fi cazul atunci când primim din noi înşine impulsul nu numai de a critica greşelile, dar de a le şi înţelege, ci numai când o asemenea atitudine este pretinsă de însăşi situaţia în care ne aflăm, indiferent de ceea ce câştigă sau pierde criticul. Este foarte adevărat că nu putem învăţa condamnând o greşeală, ci numai înţelegând-o. Acela însă care de dragul înţelegerii, ar voi să elimine cu totul displăcerea, nu va ajunge nici el prea departe. Nici aci nu este îngăduită atitudinea unilaterală într'o direcţie sau alta, ci numai simetria şi echilibrul forţelor sufleteşti. – Aceste condiţiuni trebue să le îndeplinească mai cu deosebire o anumită însuşire sufletească, extrem de importantă pentru evoluţia omului, şi anume veneraţia (devoţiunea). Cine desvoltă în sine acest sentiment, sau îl posedă dela început ca un fericit dar natural, acela posedă o temelie bună pentru forţele cunoaşterii suprasensibile. In omul care în copilăria şi adolescenţa sa a putut privi cu admiraţie şi devoţiune la anumite persoane, ca spre înalte idealuri, în temelia sufletului unui asemenea om se cuprinde un element în care se poate desvolta deosebit de bine cunoaşterea suprasensibilă. Iar omul care a devenit matur, şi în vieaţa sa de mai târziu priveşte la cerul înstelat, şi într'o totală dăruire, simte, plin de admiraţie, revelaţia Inaltelor Puteri, acela, prin astfel de contemplaţiuni, se face matur pentru cunoaşterea lumilor superioare. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu omul capabil să privească cu admiraţie forţele active în vieaţa omenească. Şi nu este de mai mică însemnătate dacă deşi oameni maturi fiind, putem desvolta până la cel mai înalt grad veneraţie pentru alţi oameni, a căror valoare o presimţim, sau credem că o cunoaştem. Numai acolo unde există o astfel de veneraţie, se poate deschide perspectiva spre lumile superioare. Cine nu poate venera, în niciun caz nu va progresa prea mult în domeniul cunoaşterii. Celui ce nu vrea să recunoască nimic în lume, i se închide drumul spre esenţa lucrurilor. – Cel ce se lasă însă sedus prin sentimentele

de veneraţie şi devotament, la o totală înnăbuşire a încrederii în sine, a conştienţei de sine s ă n ă t o a s e, acela păcătueşte împotriva legii simetriei şi a echilibrului. Discipolul spiritual va lucra neîncetat asupra sa, pentru a deveni din ce în ce mai matur; făcând aceasta, el poate avea încredere în personalitatea sa proprie, şi poate crede că puterile acesteia cresc din ce în ce mai mult. Cine a dobândit în această direcţie sentimente juste, îşi zice: în mine sunt ascunse forţe, şi pot să le scot din interiorul meu. De aceea, acolo unde văd ceva ce trebue venerat, fiindcă îmi este superior, nu trebue să mă opresc numai la sentimentul veneraţiei, ci pot să cred că sunt capabil să desvolt în mine toate câte mă vor face asemenea acestei sau acelei fiinţe venerate.

Cu cât omul este mai capabil să-şi îndrepte a t e n ţ i u n e a asupra anumitor fenomene ale vieţii, care nu sunt apriori familiare judecăţii sale personale, cu atât mai mare îi este posibilitatea de a-şi crea baze pentru o desvoltare în lumi spirituale. Vom lămuri aceasta printr'un exemplu. Să ne imaginăm un om care ajunge într'o anumită situaţie în vieaţă, când deopotrivă poate îndeplini sau renunţa la o anumită acţiune. Judecata lui îi spune: Fă aceasta. In simţirea lui este totuşi prezent un element nedefinit, care îl reţine dela faptă. Se poate întâmpla că omul nu dă nicio atenţie acestui element nedefinit din simţirea sa, ci îndeplineşte acţiunea în conformitate cu judecata sa. Se poate însă întâmpla ca el să cedeze îndemnului acestui element inexplicabil şi să renunţe la acţiune. Continuând să examineze situaţia, va putea constata că dacă ar fi îndeplinit fapta proectată s'ar fi întâmplat o nenorocire. Deci renunţarea la acea hotărîre a fost o binecuvântare. O asemenea experienţă poate îndrepta gândirea omului într'o direcţie cu totul precisă. El îşi poate zice: în mine există un principiu care mă călăuzeşte mai just decât puterea de judecată pe care o posed în prezent. Trebue să am un simţ deschis faţă de „acest principiu din mine", de care nu mă pot încă apropia cu raţiunea. O înrâurire deosebit de fecundă se exercită asupra sufletului, când acesta îşi îndreaptă atenţiunea asupra unor astfel de cazuri din vieaţă. I se va arăta atunci într'o presimţire

sănătoasă, că în om se cuprinde mai mult decât sfera pe care o poate îmbrăţişa acum cu puterea sa de judecată. Observarea atentă a acestor lucruri duce la o extindere a vieţii sufleteşti. Dar şi aci pot rezulta unilateralităţi dăunătoare. Cine s'ar obişnui să-şi excludă mereu judecata, fiindcă „presimţirile" îl îndeamnă să facă un lucru sau altul, ar putea ajunge o minge în mâna tuturor pornirilor nedefinite. Iar dela o astfel de renunţare la puterea de judecată, până la superstiţie, drumul este foarte scurt. — Orice fel de superstiţie exercită o acţiune funestă asupra discipolului spiritual. Facultatea de a pătrunde într'adevăr în domeniile vieţii spirituale, ne-o însuşim numai dacă ne ferim cu băgare de seamă de superstiţie, fantazare, şi visătorie. In lumea spirituală nu pătrunde în mod just acela care se bucură că a vieţuit undeva un fenomen „ce nu poate fi înţeles de mintea omenească". Predilecţia pentru lucruri „inexplicabile", nu-l face pe nimeni discipol spiritual. Discipolul trebue să excludă cu desăvârşire prejudecata după care „misticul" ar fi omul care, pretutindeni în lume unde i se pare potrivit, presupune existenţa „unui ceva inexplicabil, a unui ceva ce nu poate fi studiat". Sentimentul just al discipolului spiritual este să recunoască pretutindeni existenţa forţelor şi a entităţilor spirituale ascunse, dar să şi presupună că aceste forţe şi fiinţe pot fi cercetate de îndată ce omul a desvoltat în sine forţele necesare, în acest scop.

Există o anumită stare sufletească, necesară discipolului spiritual, pe toate treptele desvoltării sale. Această stare constă în a nu dirija în mod unilateral pornirea după cunoştinţă, în aşa fel ca ea să-şi zică mereu: Cum se poate răspunde la cutare sau cutare întrebare? Ci: cum desvolt în mine una sau alta din facultăţile necesare? Şi după ce omul a desvoltat, prin muncă lăuntrică răbdătoare, o anumită facultate, îi vine şi răspunsul la anumite întrebări. Discipolii spiritului vor cultiva şi desvolta întotdeauna în ei această stare sufletească. Ei ajung să lucreze astfel asupra lor pentru a deveni tot mai maturi, şi a renunţa la obţinerea forţată a unui răspuns la anumite întrebări. Vor aştepta până ce li se dă aceste răspunsuri. — Cine se obişnueşte şi în această privinţă să fie unilateral de ase-

menea nu va progresa just. Discipolul spiritual poate avea de asemenea sentimentul de a-şi da, la un moment dat, cu măsura puterilor sale, răspunsuri la cele mai înalte întrebări. Deci şi în acest domeniu, simetria şi echilibrul structurii sufleteşti joacă un rol important.

Am mai putea vorbi despre multe alte calităţi sufleteşti, a căror cultivare şi desvoltare sunt folositoare, când discipolul tinde prin exerciţii la inspiraţie. In toate acestea ar trebui să accentuăm că simetria şi echilibrul sunt calităţi sufleteşti capitale. Ele pregătesc înţelegerea şi capacitatea necesară executării exerciţiilor pentru atingerea inspiraţiei.

Exerciţiile pentru intuiţie cer discipolului să elimine din conştienţa sa nu numai imaginile, cărora s'a dăruit pentru dobândirea imaginaţiei, dar chiar şi vieaţa în propria sa activitate sufletească, în care s'a adâncit pentru dobândirea inspiraţiei. Deci atunci să nu aibă în sufletul său absolut n i m i c din trăirile exterioare sau interioare cunoscute mai înainte. Dacă după această eliminare a trăirilor exterioare şi interioare, discipolul n'ar mai avea n i m i c în conştienţa sa, adecă dacă i-ar dispare total conştienţa şi s'ar scufunda în inconştienţă, aceasta ar trebui să-i fie un indiciu că nu este încă în deajuns de matur pentru a face exerciţii în vederea intuiţiei, şi deci va trebui să continue exerciţiile pentru imaginaţie şi inspiraţie. — Continuându-le, va veni odată timpul, când, după eliminarea tuturor trăirilor exterioare şi interioare, conştienţa nu mai rămâne goală, ca efect se păstrează ceva în ea, ceva în care ne putem apoi adânci la fel cum ne-am adâncit mai înainte în elemente pe care le-am datorat impresiilor exterioare sau interioare. Acest „ceva“ este de un gen cu totul deosebit. El este într'adevăr ceva cu totul nou în comparaţie cu toate experinţele de până atunci. Când începem să-l trăim, ştim: pe acesta nu l-am cunoscut mai înainte. Este o percepţiune după cum sunetul real pe care îl aude urechea este o percepţiune. Acest ceva nu poate pătrunde în conştienţa mea decât prin intuiţie, după cum sunetul obişnuit nu poate pătrunde în conştienţa mea decât prin ureche. Prin intuiţie se elimină ultimul rest de elemente fizice din impresiile omului; lumea spirituală începe

să se descopere cunoașterii într'o formă care nu mai are nimic comun cu însușirile lumii fizice-sensibile.

* * *

Cunoașterea imaginativă se dobândește prin desvoltarea florilor de lotus în corpul astral. Prin exercițiile pentru atingerea inspirației și a intuiției, încep să apară în corpul eteric anumite mișcări, anumite formațiuni și anumiți curenți, care mai înainte nu existau. Sunt organele prin care omul își însușește facultatea „citirii scrierii ascunse" și aceea a pătrunderii în domeniile care depășesc această citire. Cunoașterea supra-sensibilă constată următoarele modificări în corpul eteric al omului care s'a ridicat la inspirație și la intuiție. Aproximativ în regiunea din apropierea inimii fizice, devenim conștienți de un centru nou, în corpul eteric, centru care se plăsmuește într'un organ eteric. Dela acest centru eteric pornesc anumite mișcări, anumiți curenți, spre diferitele organe ale corpului omenesc, ramificându-se în modul cel mai felurit. Cei mai importanți dintre acești curenți, se duc la florile de lotus, străbătându-le atât pe ele cât și pe fiecare petală în parte, apoi le părăsesc și se revarsă, asemenea unor raze, în spațiul exterior. Omul cu cât este mai evoluat, cu atât mai mare este sfera din jurul său, înăuntrul căreia sunt perceptibili acești curenți. In cazul disciplinei metodice, centrul de care vorbim, nu se desvoltă dela început în regiunea inimii. El trebue mai întâiu pregătit. La început se formează un centru provizoriu în cap; acesta coboară apoi în regiunea laringelui, și pe urmă se deplasează în apropierea inimii fizice. Dacă desvoltarea nu decurge normal, organul de care vorbim s'ar putea forma dela început în regiunea inimii. In acest caz, omul este în pericol ca în loc să ajungă la contemplări suprasensibile liniștite și obiective, să devină un exaltat și un fantast. In continuarea evoluției, discipolul ajunge să desprindă curenții și formațiunile desvoltate în corpul eteric, de legătura lor cu corpul fizic, și învață să-i întrebuințeze independent. In acest scop, florile de lotus îi servesc ca instrumente, cu ajutorul cărora

pune în mişcare corpul său eteric. Inainte de a fi posibil aceasta, în întreaga sferă din jurul corpului eteric, trebue să fie formaţi anumiţi curenţi, anumite radiaţiuni, care închid acest corp eteric ca într'o reţea subtilă, făcând din el o entitate bine închegată. După ce s'au realizat toate acestea, mişcările şi curenţii activi în corpul eteric, se pot întâlni şi mai nestingheriţi cu lumea spirituală-sufletească exterioară, aşa încât se pot întrepătrunde procesele spirituale-sufleteşti exterioare, cu procesele interioare care se desfăşoară în corpul eteric al omului. Când se întâmplă aceasta, a sosit momentul în care omul percepe conştient lumea inspiraţiei. Această cunoaştere prezintă cu totul alt caracter decât cunoaşterea lumii fizice. In lumea fizică, simţurile ne mijlocesc percepţiuni, iar omul îşi face apoi reprezentări şi noţiuni în legătură cu acestea. In cazul cunoaşterii prin inspiraţie, lucrurile nu decurg astfel. Cunoaşterea e prezentă direct, în unul şi acelaşi act cu perçepţiunea; deci actul percepţiunii nu este urmat de reflexiune. Ceea ce nu dobândim, în cazul cunoaşterii fizice, decât ulterior, prin formarea noţiunilor, în cazul inspiraţiei ni se dă deodată cu percepţiunea. De aceea, dacă nu am desvolta în corpul eteric reţeaua caracterizată, ne-am contopi cu lumea spirituală sufletească înconjurătoare şi nu ne-am mai putea deosebi de ea.

Când facem exerciţiile pentru intuiţie, acestea nu acţionează numai asupra corpului eteric, ci şi asupra forţelor suprasensibile ale corpului fizic. Să nu ne închipuim însă că prin aceasta s'ar provoca în corpul fizic procese perceptibile cu simţurile fizice. Aceste procese nu pot fi studiate decât prin cunoaşterea suprasensibilă. Ele nu intră de loc în sfera cunoaşterii e x t e r i o a r e. Aceste procese sunt o consecinţă a maturităţii conştienţei când aceasta poate avea trăiri intuitive, după ce a eliminat din sine orice trăire exterioară şi interioară cunoscută mai înainte. — Experienţele intuiţiei sunt gingaşe, intime şi subtile; corpul fizic însă în actualul său stadiu de evoluţie, este prea grosolan în comparaţie cu aceste experienţe. De aceea, corpul fizic prezintă o puternică piedică în calea reuşitei exerciţiilor pentru intuiţie. Dacă continuăm aceste exerciţii energic, perseverent şi cu liniştea lăuntrică necesară, ele

reuşesc, în cele din urmă, să înfrângă puternicele piedici ale corpului fizic. Discipolul devine conştient de acest rezultat prin aceea că observă cum, treptat, anumite funcţiuni ale corpului, ce se desfăşurau mai înainte cu totul înafara conştienţei sale, acum intră sub stăpânirea sa. Va observa acest rezultat şi din faptul că, pentru perioade scurte, simte nevoia de a-şi orândui într'un anumit fel, de pildă respiraţia (sau alte funcţiuni), pentru ca să decurgă în armonie cu ceea ce săvârşeşte sufletul în timpul exerciţiului, sau al adâncirii lăuntrice. Idealul evoluţiei este ca prin corpul fizic să nu se facă direct niciun fel de exerciţii, nici chiar astfel de exerciţii de respiraţie, ci toate câte trebue să se întâmple cu acest corp, să fie numai o urmare a primelor exerciţii de intuiţie.

* * *

Când pe calea ce duce în lumile cunoaşterii superioare, discipolul se ridică pe o anumită treaptă, el va observa cum coeziunea forţelor personalităţii sale îmbracă o altă formă decât aceea pe care o au în lumea fizică-sensibilă. In lumea fizică, Eul provoacă o colaborare armonioasă între forţele sufleteşti, întâiu de toate între gândire, simţire şi voinţă. In vieaţa omenească obişnuită, aceste trei forţe sufleteşti stau întotdeauna într'un anumit raport de reciprocitate. Privim de pildă la un obiect oarecare în lumea exterioară. El place sau displace sufletului. Aceasta însemnează că în virtutea unei anumite necesităţi, de reprezentarea obiectului se leagă un sentiment de plăcere sau de neplăcere. Dorim acel lucru, sau primim impulsul de a-l modifica într'o privinţă sau alta. Aceasta înseamnă că însuşirea de a dori şi voinţa, se asociază unei reprezentări şi unui sentiment. Această asociere este provocată de faptul că Eul reuneşte într'o unitate, reprezentarea (gândirea), simţirea şi voinţa, şi creează astfel ordine înăuntrul forţelor personalităţii. Ordinea „sănătoasă" s'ar întrerupe, dacă Eul s'ar dovedi fără putere în această direcţie, dacă de pildă pofta ar apuca pe un alt drum decât sentimentul sau reprezentările. Omul care gândeşte că un lucru sau altul este

just, în schimb voieşte lucrurile despre care este convins că nu sunt juste, acel om nu prezintă o structură sufletească sănătoasă. La fel ar fi când cineva nu ar dori ceea ce îi place, ci lucrurile care îi displac. Or, omul va observa că pe drumul cunoaşterii superioare, gândirea, simţirea şi voinţa se despart primind fiecare o anumită independenţă, aşa încât un anumit gând nu mai determină, ca dela sine, un anumit sentiment, o anumită voinţă. Lucrurile se prezintă atunci astfel, că în gândire putem recunoaşte un lucru ca just, pentru a ajunge însă la un sentiment, la o hotărîre a voinţei în legătură cu el, trebue să ne determinăm din nou din noi înşine. In timpul investigaţiei suprasensibile, gândirea, simţirea şi voinţa nu rămân trei forţe sufleteşti ce radiază din centrul-Eu comun al personalităţii, ci din entităţi independente, devin aşa zicând, trei personalităţi. Şi de acum trebue să ne întărim şi mai mult propriul nostru Eu, deoarece nu este vorba să creeze ordine numai înăuntrul a trei forţe, ci să conducă şi să dirijeze, trei entităţi. Această scindare nu e îngăduit să persiste decât în timpul investigaţiunii suprasensibile. Iarăşi ni se arată lămurit cât este de necesar ca exerciţiile disciplinei superioare să fie secondate de exerciţiile care dau tărie şi siguranţă puterii de judecată, vieţii de sentiment şi de voinţă. Căci dacă nu aducem cu noi în lumea superioară această tărie şi siguranţă, îndată vom observa că Eul se dovedeşte prea slab pentru a fi un adevărat conducător al gândirii, simţirii şi al voinţei. Dacă ar exista această slăbiciune, sufletul ar fi târît ca de trei persoane în diferite direcţii, şi unitatea lui lăuntrică ar trebui să înceteze. Dacă evoluţia discipolului decurge în mod just, amintita metamorfoză a forţelor înseamnă un progres real; Eul rămâne stăpân peste cele trei entităţi, care constitue acum sufletul. – In continuarea desvoltării, evoluţia caracterizată progresează. Gândirea devenită independentă, provoacă manifestarea unei a patra entităţi spirituale-sufleteşti deosebite, ce poate fi caracterizată drept un influx direct de curenţi, în om, asemănători gândurilor. Intreaga lume îi apare acum omului ca un edificiu de gânduri, ce stă în faţa lui, aşa cum în lumea fizică are în faţa sa, lumea plantelor sau lumea animalelor. Simţirea şi voinţa, devenite

independente, stimulează de asemenea în suflet două forţe, care încep să activeze ca două entităţi independente. Mai intervine o a şaptea forţă şi fiinţă, asemănătoare propriului nostru Eu.

Acestei trăiri se asociază o altă experienţă. Inainte de pătrunderea în lumea suprasensibilă omul nu a cunoscut gândirea, simţirea şi voinţa decât ca trăiri sufleteşti interioare. De îndată ce pătrunde în lumea suprasensibilă, el percepe lucruri care nu exprimă realităţi fizice sensibile, ci realităţi sufleteşti-spirituale. In dosul însuşirilor lumii celei noi, percepute de el, stau fiinţele sufleteşti-spirituale. Şi acestea i se înfăţişează acum ca o lume exterioară, după cum pietrele, plantele şi animalele i s'au aşezat în faţa simţurilor în domeniul fizic. Discipolul spiritual va remarca o deosebire esenţială între lumea sufletească-spirituală, care i se deschide, şi între lumea pe care era obişnuit să o perceapă prin simţurile sale fizice. O plantă din lumea fizică rămâne aşa cum este, orice ar simţi sau ar gândi sufletul omenesc despre ea. Nu la fel se petrec lucrurile, la început, cu imaginile lumii sufleteşti-spirituale. Ele se modifică, după cum omul simte sau gândeşte, un lucru sau altul. Datorită acestui fapt, omul le imprimă un caracter ce depinde de propria sa fiinţă. Să ne reprezentăm că o imagine oarecare se aşează în faţa omului în lumea imaginativă. Dacă omul ia mai întâiu o atitudine indiferentă faţă de această imagine, ea se arată sub o anumită formă. Dar în clipa în care omul simte plăcere sau neplăcere faţă de acea imagine, ea se modifică. La început imaginile nu exprimă numai realităţi independente, exterioare omului, ci oglindesc şi ceea ce este omul el însuşi. Ele sunt cu totul străbătute de fiinţa proprie a omului. Aceasta se aşează ca un văl peste entităţi. Omul chiar dacă are atunci în faţa sa o fiinţă reală, nu o vede pe aceasta, ci numai propriile sale producţiuni. Aşa încât poate avea într'adevăr realităţi superioare în faţa sa şi să vadă totuşi lucruri false. Aceasta nu este cazul numai cu acele părţi din fiinţa sa, pe care omul le sesizează în mod conştient; ci toate câte se cuprind în om, exercită o influenţă asupra ambianţei spirituale. Omul poate avea, bunăoară, înclinări ascunse, care, în vieaţă,

sub înrâurirea educaţiei şi a caracterului, nu ies la iveală ; ele acţionează însă asupra lumii spirituale-sufleteşti, şi această lume îşi primeşte coloritul particular, dela întreaga fiinţă a omului, indiferent de măsura în care omul îşi cunoaşte sau nu, fiinţa. — Pentru a putea progresa, plecând dela această treaptă a evoluţiei, omul trebue să înveţe să deosebească între el şi lumea spirituală exterioară lui. Va fi necesar să înveţe să excludă toate influenţele propriului său interior asupra ambianţei spirituale-sufleteşi. Acest lucru îl poate face numai dobândindu-şi o cunoaştere a elemeutelor pe care el însuşi le duce cu sine în lumea cea nouă. Prin urmare trebue să ne însuşim mai întâiu o cunoaştere de sine adevărată şi temeinică, pentru a putea percepe în mod pur lumea spirituală-sufletească înconjurătoare. Anumite fapte ale evoluţiei omeneşti fac ca o asemenea cunoaştere de sine să trebuiască să aîbă loc în mod natural cu prilejul pătrunderii în lumile superioare. Omul îşi desvoltă Eul său, conştienţa sa de sine, în lumea fizică obişnuită. Or, acest Eu acţionează ca un centru de atracţie asupra a tot ce aparţine fiinţei omeneşti. Toate înclinările, simpatiile, antipatiile, pasiunile, părerile, etc., se grupează aşa zicând în jurul acestui Eu. Tot acest Eu este punctul de atracţie pentru ceea ce numim carma omului. Dacă am putea vedea nevoalat acest Eu, am observa că anumite evenimente de destin trebue să-l mai atingă în această vieaţă şi în întrupările viitoare, după felul cum a trăit în întrupările trecute, după cum şi-a însuşit o capacitate sau alta. Toate câte se leagă astfel de Eu, t r e b u e să apară ca întâia imagine în faţa sufletului omenesc, când acesta se ridică în lumea sufletească-spirituală. După o lege a lumii spirituale, acest dublu al omului trebue să se arate sufletului ca cea dintâi impresie în acea lume. Vom înţelege foarte uşor raţiunea acestei legi, dacă vom reflecta asupra celor ce urmează. In vieaţa fizică-sensibilă, omul se percepe numai în măsura în care se vieţueşte lăuntric în gândirea, simţirea şi voinţa sa. Această percepţiune este însă o percepţiune lăuntrică ; ea nu stă în faţa omului aşa cum stau pietrele, plantele şi animalele. Prin perceperea interioară, de asemenea, omul ajunge să se cunoască numai în parte. Anume, omul are

ceva în el care îi zădărniceşte o cunoaştere de sine mai profundă. Şi aceasta este pornirea care – atunci când, prin cunoaşterea de sine, omul trebue să mărturisească faţă de el însuşi o însuşire negativă şi nu vrea să-şi facă nicio iluzie despre sine — îl îndeamnă să transforme această însuşire.

Dacă omul nu cedează acestei porniri, el îşi abate pur şi simplu atenţiunea dela propriul său Eu şi rămâne aşa cum este, atunci se înţelege dela sine că îşi ia şi posibilitatea de a se cunoaşte în acea privinţă. Dacă omul pătrunde însă în sine, şi fără a-şi face vreo iluzie, sesizează în sine o însuşire sau alta, atunci sau va fi în măsură să o îndrepte sau îşi va da seama că în împrejurările actuale ale vieţii sale, nu este capabil de o asemenea îndreptare. In ultimul caz, sufletul va fi năpădit de un sentiment, pe care trebue să-l caracterizăm ca ruşine. In acest mod acţionează de fapt natura sănătoasă a omului: prin cunoaşterea de sine ea simte mai multe feluri de ruşini. Chiar şi în vieaţa obişnuită, acest sentiment are un efect precis. Omul care gândeşte sănătos va avea grijă, ca elemetele care îl umplu cu acest sentiment, să nu se exteriorizeze, să nu se manifeste în fapte exterioare. Ruşinea este deci o forţă care îl îndeamnă pe om să închidă ceva în interiorul său şi să nu-l lase să devină perceptibil înafară. Dacă reflectăm în deajuns asupra acestui fapt, vom înţelege, de ce investigaţia spirituală atribue consecinţe cu mult mai întinse trăirilor sufleteşti interioare, care sunt cu totul înrudite sentimentului de ruşine. Ea află că în adâncurile ascunse ale sufletului rezidă un fel de ruşine a s c u n s ă de care omul nu devine conştient în vieaţa fizică. Acest sentiment ascuns acţionează însă asemănător sentimentului de ruşine cunoscut în vieaţa obişnuită: el împiedecă fiinţa cea mai lăuntrică a omului să apară în faţa lui într'o imagine perceptibilă. Dacă acest sentiment nu ar fi prezent, atunci omul ar percepe ceea ce este el într'adevăr; reprezentările, sentimentele şi voinţa sa nu le-ar vieţui numai lăuntric, ci le-ar percepe exterior, aşa cum percepe pietrele, animalele şi plantele. Acest sentiment îl acopere, îl ascunde astfel pe om înaintea lui însuşi, voalându-i totodată întreagă lume

spirituală-sufletească. Căci în timp ce din faţa omului se ascunde propria sa fiinţă lăuntrică, nu poate percepe nici domeniile în contact cu care urmează să desvolte organele, cu ajutorul cărora să poată cunoaşte lumea spirituală-sufletească; el nu poate să-şi transforme deci în aşa fel fiinţa, încât să primească organele de percepere spirituale. Dacă omul tinde însă, prin disciplina metodică, să obţină aceste organe de percepere, atunci drept prima impresie superioară, va păşi în faţa lui ceea ce este el însuşi. El îşi percepe dublul său (alterego-ul său). Această percepere de sine nu poate fi de loc separată de perceperea restului lumii spirituale-sufleteşti. In vieaţa obişnuită, sentimentul caracterizat acţionează în aşa fel, încât neîncetat închide omului întrarea spre lumea spirituală-sufletească. Dacă omul ar voi să facă numai un pas pentru a pătrunde în această lume, sentimentul de ruşine, care se iveşte îndată, dar care nu se ridică în conştienţă, acopere imediat partea de lume spirituală care vrea să se arate. Exerciţiile caracterizate deschid însă această lume. De fapt amintitul sentiment ascuns, lucrează ca un mare binefăcător al omului. Căci cu tot ce ne însuşim, fără disciplina ştiinţei spirituale, drept putere de judecată, vieaţă de sentiment şi caracter, nu suntem capabili să suportăm perceperea propriei noastre fiinţe sub forma ei adevărată. Prin această percepere, omul ar pierde orice sentiment de sine, încrederea în sine şi conştienţa de sine. Pentru ca să nu se întâmple aceasta, omul trebue să ia măsuri ca paralel cu exerciţiile pentru dobândirea cunoaşterii superioare, să cultive şi puterea sa sănătoasă de judecată, sentimentul şi caracterul său. Prin disciplina metodică, omul învaţă să cunoască din ştiinţa sprirituală atât de multe lucruri, şi i se lămuresc atâtea mijloace pentru cunoaştea de sine şi pentru auto-observare, care îi sunt necesare, pentru a-şi putea întâmpina plin de putere dublul său. Discipolul spiritual vede sub o altă formă, ca imagine a lumii imaginative, realitatea cu care se familiarizase deja în lumea fizică. Cel care, mai întâiu în lumea fizică, a înţeles just legea carmei, cu ajutorul minţii, acela nu se va putea cutremura prea puternic când mai târziu va vedea germenii destinului său înscrişi în

imaginea dublului. Omului, care, cu ajutorul puterii de judecată, a înţeles evoluţia lumii şi a omenirii, şi care ştie că la un anumit moment al acestei evoluţii, au pătruns în sufletul omenesc forţele luciferice, aceluia nu-i va mai fi greu să suporte să vadă că în imaginea propriei sale fiinţe, sunt cuprinse aceste entităţi luciferice, cu toate influenţele lor. – De aci rezultă necesitatea ca omul să nu aspire la pătrunderea în lumea spirituală, mai înainte de a fi înţeles anumite adevăruri despre lumea spirituală, cu ajutorul puterii de judecată obişnuită, desvoltată în lumea fizică. De aceea în cazul unei desvoltări metodice, discipolul spiritual trebue să fi asimilat cu ajutorul puterii sale de judecată obişnuită, toate câte s'au comunicat în această carte în capitolele care preced pe acela intitulat „Cunoaşterea lumilor superioare", înainte de a manifesta dorinţa de a pătrunde el însuşi în lumile suprasensibile.

In cazul unei discipline care neglijează să desvolte siguranţa şi tăria puterii de judecată, tăria vieţii de sentiment şi a caracterului, se poate întâmpla ca discipolul să pătrundă în lumile superioare înainte de a poseda facultăţile lăuntrice necesare în acest scop. Atunci întâlnirea cu dublul l-ar copleşi şi l-ar induce în eroare. Iar dacă s'ar evita cu totul întâlnirea cu dublul, — lucru de asemenea posibil — şi omul s'ar introduce totuşi în lumile suprasensibile, în acest caz ar fi cu desăvârşire imposibil să recunoască această lume sub adevărata ei înfăţişare. Căci atunci i-ar fi cu neputinţă să deosebească elementele pe care le proectează din sine asupra realităţilor spirituale, de elementele care corespund într'adevăr acestor realităţi. Acest discernământ nu e posibil decât în cazul când omul percepe ca imagine, propria sa fiinţă şi prin aceasta reuşeşte să distingă, în ambianţa spirituală, toate elementele care ţâşnesc din propriul său intern. — In vieaţa omului în lumea fizică, dublul acţionează în aşa fel, încât prin sentimentul de ruşine caracterizat, se face invizibil, de îndată ce omul se apropie de lumea sufletească-spirituală. Prin aceasta, el ascunde omului întreagă această lume. El stă ca un „păzitor" în faţa acestei lumi, pentru a împiedeca intrarea acelora, care încă nu sunt apţi să intre. De aceea, dublul mai poate fi numit şi „păzitorul pra-

gului ce stă în faţa lumii spirituale". — Inafară de această întâlnire din momentul pătrunderii în lumea suprasensibilă, omul mai întâlneşte pe acest „păzitor al pragului", la trecerea sa prin moartea fizică. Apoi el se descopere, treptat, treptat, în decursul evoluţiei sufleteşti-spirituale dintre moarte şi o nouă naştere. Aci întâlnirea omului cu dublul său nu poate fi apă-sătoare, deoarece omul este conştient şi de alte lumi, nu ca în timpul vieţii dintre naştere şi moarte.

Dacă omul ar pătrunde în lumea sufletească-spirituală, fără să se întâlnească cu „păzitorul pragului", atunci ar putea cădea din eroare în eroare. Căci niciodată nu ar putea deosebi elementele pe care le aduce el însuşi în această lume, de ele-mentele propriu zise ale aceste lumi superioare. O disciplină justă trebue să-l ducă pe discipolul spiritual numai în dome-niul adevărului, şi nu în acela al iluziei. O asemenea disciplină va fi astfel constituită, încât prin ea însăşi, omul în mod ne-cesar va ajunge la un moment dat la întâlnirea cu păzitorul pragului. Căci ea este pentru contemplarea lumilor suprasen-sibile, una din regulele de precauţiune indispensabile împotriva tuturor erorilor şi fantazărilor posibile. – Una dintre măsurile cele mai esenţiale, pe care trebue să le ia fiecare discipol spi-ritual, este munca atentă asupra lui însuşi, pentru a nu deveni un fantast, un om care să poată cădea pradă iluziei şi auto-iluziei (sugestiei şi auto-sugestiei.) Cine urmează just indicaţiile disciplinei spirituale, nimiceşte totodată izvoarele tuturor ilu-ziilor. Aci, natural, nu putem vorbi pe larg despre amănuntele numeroase în legătură cu măsurile ce trebuesc luate în această privinţă. Trebue să ne mărginim să arătăm doar principial despre ce este vorba. Iluziile la care ne referim aci, ţâşnesc din două izvoare. In parte ele vin din faptul, că prin propria noastră entitate sufletească denaturăm, colorăm realitatea. In vieaţa obişnuită, în lumea fizică, acest izvor de eroare este relativ puţin periculos ; fiindcă aci, lumea exterioară impune întotdeauna categoric observaţiei, formele ei proprii, oricât de mult ar vci observatorul să o coloreze după dorinţele şi interesele sale personale. De îndată ce pătrundem însă în lumea imaginativă, imaginile acestei lumi se modifică în funcţie de aceste dorinţe

şi interese, aşa încât atunci avem în faţa noastră ca r e a l i-
t a t e, ceea ce am plăsmuit noi înşine, sau cel puţin parţial
am contribuit la acea plăsmuire. Numai prin aceea că discipo-
lul spiritual, prin întâlnirea cu „păzitorul pragului", învaţă să
cunoască toate câte sunt în el, adecă elementele pe care el le
poate introduce în lumea sufletească-spirituală, se înlătură acest
izvor de iluzii şi de eroare. Pregătirea practicată de discipolul
spiritual înainte de pătrunderea lui în lumea sufletească-spi-
rituală, acţionează în aşa fel, încât el se obişnueşte să se ex-
cludă pe sine chiar şi în cursul observării lumii fizice, lăsând
fenomenele şi lucrurile să-l agrăiască prin propria lor natură.
Omul care a urmat în deajuns această pregătire, poate aştepta
liniştit întâlnirea sa cu „păzitorul pragului". Prin această în-
tâlnire, el se va examina definitiv, dacă se simte într'adevăr
capabil să-şi excludă fiinţa proprie, şi atunci când se găseşte
faţă în faţă cu lumea sufletească-spirituală.

Inafară de acest izvor de erori şi de iluzii, mai există
şi un al doilea. El constă din interpretarea greşită a impresiilor
spirituale avute. In vieaţa fizică, un exemplu simplu pentru
acest gen de eroare, îl constitue faptul, când, şezând într'un
compartiment de tren, avem i m p r e s i a că arborii s'ar mişca
în direcţia opusă mersului trenului, pe când de fapt noi înşine
împreună cu trenul suntem în mişcare. Cu toate că sunt nu-
meroase cazurile, în care eliminarea erorii în lumea fizică este
mai dificilă decât în cazul simplu de mai sus, este totuşi uşor
de recunoscut, că înăuntrul acestei lumi, omul află mijloacele
de a înlătura asemenea erori, dacă judecata sănătoasă utilizează
toate elementele care pot servi la eluciderea situaţiei date. Cu
totul altfel se petrec lucrurile de îndată ce pătrundem în do-
meniile suprasensibile. In lumea fizică, eroarea, a cărei victimă
este omul, nu modifică realităţile acestei lumi. De aceea este
posibilă cercetarea erorilor printr'o examinare nepărtinitoare a
faptelor. In lumea suprasensibilă acest lucru nu e posibil atât
de uşor. Când examinăm un fenomen suprasensibil şi ne apro-
piem de el cu o judecată greşită, această judecată greşită se
introduce în acel fenomen; ea se amestecă cu el, aşa încât nu
e uşor să o deosebim imediat. In acest caz, eroarea nu este în

om, şi faptul real înafara omului, ci eroarea, ea însăşi, devine parte integrantă din faptul exterior. Iată de ce, în lumile superioare, eroarea nu poate fi corectată pur şi simplu, printr'o examinare nepărtinitoare a faptelor. Am arătat astfel un izvor din care ţâşneşte un noian de erori şi de fantasmagorii pentru aceia cari, fără a fi pregătiţi în mod just, se apropie de lumea suprasensibilă. — După cum discipolul îşi însuşeşte facultatea de a exclude erorile care se nasc din colorarea prin propria sa fiinţă, a fenomenelor lumii suprasensibile, tot aşa trebue să dobândească şi celălalt dar: darul de a anihila al doilea izvor de erori pe care l-am caracterizat. Omul poate elimina erorile izvorîte din el însuşi, abea după ce a întâlnit şi a cunoscut imaginea propriului său dublu; el nu va putea elimina pe al doilea izvor de iluzii, care se manifestă în direcţia amintită, decât cucerindu-şi facultatea de a recunoaşte din însăşi constituţia unui fenomen suprasensibil, dacă este realitate sau iluzie. Dacă iluziile s'ar înfăţişa exact la fel ca realităţile, atunci orice discernământ ar fi imposibil. Lucrurile însă nu se prezintă aşa. Erorile şi iluziile lumilor suprasensibile poartă într'ânsele însuşiri caracteristice, prin care se deosebesc de realităţile spirituale. Şi este important ca discipolul spiritual să cunoască caracteristicele după care poate distinge realităţile. Nimic nu e mai de înţeles decât să auzi, pe cei cari nu cunosc disciplina spirituală, zicând: e posibil oare să te fereşti de iluzie, când izvoarele acesteia sunt atât de numeroase? Există măcar un singur discipol spiritual care să fie sigur că toate pretinsele sale cunoştinţe superioare nu se întemeiază oare pe sugestie şi autosugestie? Cine vorbeşte astfel, ignorează faptul că în fiecare adevărată disciplină spirituală, prin întreg procesul în care decurge această disciplină, se închid dela început izvoarele iluziei. In primul rând, în perioada de pregătire, fiecare discipol adevărat îşi însuşeşte în deajuns de multe cunoştinţe despre toate împrejurările care pot da naştere iluziei, sugestiei şi autosugestiei, punându-se astfel în situaţia de a se putea feri de ele. In această privinţă ca nimeni altul, el are ocaziunea să se facă apt să judece întreg cursul vieţii. Prin toate elementele pe care discipolul le cultivă în el, va fi în-

demnat să nu reţină nimic din presimţirile sau inspiraţiile nedefinite, etc. Disciplina îl face cât mai precaut posibil. La aceasta se mai adaugă faptul că fiecare adevărată disciplină conduce mai întâiu la noţiuni privitoare la marile evenimente cosmice, aşa dar la fapte, care necesită o încordare a puterii de judecată, prin care aceasta se subtilizează şi se ascute în acelaşi timp. Numai omul care ar refuza să se avânte în astfel de domenii îndepărtate, şi nu ar vrea să se preocupe decât de „revelaţiile" imediate, numai acela ar putea pierde agerimea acelei puteri de judecată sănătoase, care îi dă certitudine, atunci când trebue să deosebească realitatea de iluzie. Totuşi, toate acestea nu constitue încă lucrul cel mai important. Elementul cel mai important e cuprins în însăşi exerciţiile de care se serveşte adevărata disciplină spirituală. Aceste exerciţii trebue să decurgă în aşa fel, încât, în tot timpul adâncirii lăuntrice, conştienţa discipolului spiritual să îmbrăţişeze cu privirea exact toate câte se petrec în suflet. Pentru atingerea imaginaţiei se creează mai întâiu un simbol. Acest simbol cuprinde încă anumite reprezentări luate din percepţiunile exterioare. Omul nu participă singur la conţinutul lor; nu elaborează acest conţinut. De aceea se poate da unei iluzii cu privire la naşterea lui; originea lui o poate interpreta greşit. Discipolul spiritual elimină însă şi acest conţinut din conştienţa sa, când se ridică la exerciţiile pentru inspiraţie. Atunci el se adânceşte numai în propria sa activitate sufletească, care a creat simbolul. Dar chiar şi la acest punct este încă posibilă eroarea. Omul şi-a însuşit prin educaţie, învăţământ, etc., felul particular al activităţii sale sufleteşti. Nu poate cunoaşte toate elementele originii ei. Or, discipolul elimină acum din conştienţa sa chiar şi această activitate sufletească proprie. Şi dacă se mai păstrează acum ceva în conştienţa lui, acest element nu mai cuprinde în sine nimic pe care conştienţa să nu-l poată îmbrăţişa cu privirea. Nu se mai poate amesteca în el nimic, pe care omul să nu-l poată judeca în întregime. Aşa dar în intuiţia sa, discipolul spiritual a atins un element, care îi arată cum este constituită o realitate cu desăvârşire clară a lumii spirituale-sufleteşti. Dacă va aplica tuturor lucrurilor ce pătrund în câmpul

său de observaţie, caracteristicele realităţii spirituale-sufleteşti astfel cunoscute, atunci el poate deosebi iluzia de realitate. Şi poate fi sigur că dacă va aplica întocmai această lege, va fi ferit de iluzie în lumea suprasensibilă, la fel cum, în lumea fizică-sensibilă, nu poate confunda o bucată de fier înroşit cu una pe care doar şi-o reprezintă ca atare. Se înţelege dela sine că acest comportament îl putem aplica numai acelor cunoştinţe, pe care le avem ca urmare a propriilor noastre experienţe în lumile suprasensibile, nu însă şi acelora pe care ni le însuşim din comunicările altora, şi pe care le înţelegem cu ajutorul minţii fizice şi a sentimentului sănătos pentru adevăr. Discipolul spiritual se va strădui să facă o deosebire precisă între cunoştinţele însuşite pe o cale, de acelea dobândite pe cealaltă cale. Pe de o parte va fi gata să primească şi să înţeleagă cu ajutorul minţii sale, comunicările despre lumile superioare. Pe de altă parte când va considera obiectul unei cunoştinţe drept rezultat al propriei sale observaţiuni, va şti precis dacă aceste cunoştinţe l-au întâmpinat marcate exact cu acele caracteristice, pe care a învăţat să le perceapă în intuiţia lipsită de orice iluzie.

* * *

După ce discipolul a vieţuit întâlnirea cu „păzitorul pragului“ la ridicarea sa în lumile suprasensibile, îi sunt rezervate experienţe nouă. Va observa mai întâiu că există o înrudire lăuntrică între acest „păzitor al pragului“ şi acea energie sufletească, descrisă mai sus ca a şaptea, şi care s'a plăsmuit ca într'o fiinţă de sine stătătoare. Da, aceasta a şaptea fiinţă, într'un anumit sens, nu este altceva decât dublul, nu este altceva decât însuşi „păzitorul pragului“. Ea pune discipolului o problemă deosebită. I se cere să conducă şi să dirijeze, prin Sinea nou născută, sinea sa obişnuită care îi apare în imagine. Se iscă un fel de luptă împotriva dublului. Acesta va tinde necontenit să aibă supremaţia. A ne pune într'un raport just faţă de el, a nu-l lăsa să facă nimic ce nu ar sta sub influenţa „Eului“ nou născut, iată ce întăreşte şi fortifică

puterile omului în această fază de desvoltare. — Or, în ceea ce priveşte cunoaşterea de sine în lumea superioară, lucrurile se prezintă, într'o anumită privinţă, altfel decât în lumea fizică. In timp ce în cea din urmă, cunoaşterea de sine apare numai ca o experienţă lăuntrică, Sinea nou născută se aşează imediat în faţa contemplatorului ca o viziune sufletească exterioară. Omul îşi vede în faţa sa, Sinea nou născută, ca pe o altă fiinţă. Totuşi ea nu poate fi văzută în întregime. Căci orice treaptă am fi atins pe calea ridicării noastre în lumile suprasensibile, există întotdeauna trepte şi mai înalte. Pe acestea ajungem întotdeauna să le percepem tot mai mult din „Sinea noastră superioară". Pe oricare treaptă ne-am afla, Sinea nu se poate descoperi discipolului decât parţial. Acum când omul începe să desluşească pentru întâia dată o parte din Sinea sa superioară, îl copleşeşte o ispită extraordinar de mare, de a judeca această „Sine superioară" după criteriile dobândite în lumea fizică-sensibilă. Această ispită este chiar bună, şi ea t r e b u e să aibă loc, pentru ca evoluţia să se poată desfăşura just. Trebue să privim dublul, „păzitorul pragului", care ni se arată, şi să-l aşezăm în faţa „Sinei superioare" pentru ca să putem observa distanţa ce există între ceea ce suntem şi ceea ce va trebui să fim. In cursul acestei observări, „păzitorul pragului" începe să îmbrace o formă cu totul nouă. El se înfăţişează acum drept imagine a tuturor p i e d e c i l o r, ce se aşează în drumul desvoltării „Sinei superioare". Vom percepe povara imensă pe care o târâm cu noi în sinea noastră obişnuită. Şi dacă la acest punct nu suntem în deajuns de puternici, prin pregătirea noastră, încât să ne zicem: nu mă voiu opri aci, ci necontenit mă voiu desvolta spre „Sinea mea superioară", atunci vom descuraja şi ne vom înspăimânta de experienţele prin care va trebui să trecem. In acest caz am pătruns în lumea spirituală-sufletească, dar renunţăm la ridicarea noastră progresivă în aceste lumi. Devenim prizonierul făpturii ce stă acum în faţa sufletului prin „păzitorul pragului". Notăm că în cazul acestei experienţe, omul nu are sensaţia că ar fi prizonier. Dimpotrivă, va crede că face cu totul altă experienţă. Făptura evocată de „păzitorul pragului" se poate manifesta în aşa fel, în-

cât provoacă în sufletul observatorului impresia că imaginile care i se arată pe această treaptă de evoluţie, cuprind deja realitatea tuturor lumilor posibile, şi că a ajuns astfel pe culmea cunoaşterii, şi deci orice nouă strădanie este inutilă. Aşa încât în loc să se simtă prizonier, se va putea simţi drept posesorul nespus de bogat al tuturor secretelor universului. Faptul că putem avea o asemenea experienţă, care să reprezinte inversul realităţii, nu-l va uimi de loc pe acela care ştie, că atunci când vieţuim aceste lucruri, ne aflăm deja în lumea sufletească-spirituală, şi că este o particularitate a acestei lumi, că în ea, evenimentele se pot înfăţişa invers. In această carte ne-am referit la acest fapt, când am vorbit despre vieaţa de după moarte.

Făptura pe care o percepe discipolul pe această treaptă de desvoltare, are încă şi o altă înfăţişare decât aceea sub care i se arătase mai întâiu „păzitorul pragului". In acest dublu se puteau percepe toate însuşirile pe care le posedă sinea obişnuită ca o consecinţă a influenţei forţelor lui Lucifer. In decursul evoluţiei omeneşti, sub influenţa lui Lucifer, în sufletul omenesc a mai pătruns şi o altă putere. Este puterea pe care, în capitolele precedente, am numit-o puterea lui Ahriman. Este Puterea care, în existenţa fizică, îl împiedecă pe om să perceapă entităţile spirituale-sufleteşti şi ale lumii exterioare, entităţi ce se află în dosul suprafeţei lumii fizice. Ceea ce a devenit sufletul omenesc sub influenţa acestei Puteri, iată ce arată, în imagine, făptura care îi apare omului în cursul experienţei caracterizate. — Cine se apropie corespunzător pregătit de această experienţă, o va interpreta just, şi apoi i se va arăta în curând o altă entitate, pe care, în contrast cu „Micul păzitor", o putem numi „Marele păzitor al pragului". Marele păzitor comunică discipolului că nu trebue să se oprească pe această treaptă, ci să lucreze energic mai departe. El evocă în observator conştienţa, că lumea cucerită va deveni adevăr şi nu se va preschimba în iluzie, numai dacă va continua munca în mod corespunzător. — Omul, care datorită unei discipline greşite s'ar apropia nepregătit de această experienţă, când ar ajunge la „Marele păzitor al pragului„ ar simţi că i se revarsă ceva în suflet, ce nu poste fi asemănat decât cu un „sentiment

de imensă spaimă", cu un sentiment de „nețărmurită frică".

După cum întâlnirea cu „Micul păzitor al pragului" dă discipolului posibilitatea să se examineze dacă este sau nu ferit de iluziile și erorile ce se pot naște prin proectarea ființei sale în lumea suprasensibilă, tot astfel, celelalte experiențe, care duc în cele din urmă la întâlnirea cu „Marele păzitor al pragului", îi dau posibilitatea să se examineze, dacă este sau nu capabil să se măsoare cu iluziile care derivă din al doilea izvor caracterizat mai sus. Dacă omul reușește să opună rezistență acelei iluzii puternice, care îi înfățișează lumea de imagini cucerită drept o comoară de înțelepciune, când de fapt el nu este decât prizonier, atunci, în continuarea evoluției sale, este ferit de a mai considera iluzia drept realitate.

Până la un anumit grad, „păzitorul pragului" va îmbrăca o înfățișare individuală pentru fiecare om. Intâlnirea cu el corespunde tocmai experienței prin care învingem caracterul personal al observațiunilor suprasensibile, și prin care ni se dă posiblitatea să pătrundem într'o regiune a existenței, liberă de orice colorit personal și valabilă pentru orice ființă omenească.

* * *

După ce discipolul a avut trăirile pe care le-am descris, el este capabil să deosebească în ambianță sufletească spirituală, ceea ce este el, de ceea ce se găsește acolo înafara lui. Atunci va recunoaște de ce, — pentru a înțelege pe om și viața acestuia, — este necesară cunoașterea procesului cosmic descris în această carte. Corpul fizic, de pildă, îl înțelegem numai dacă știm cum a fost zidit dealungul evoluției Saturn, Soare, Lună și Pământ. Înțelegem corpul eteric urmărind formarea sa dealungul evoluției Soare, Lună și Pământ, etc. Chiar și realitățile din prezent, în legătură cu evoluția pământească, nu le înțelegem decât cunoscând modul cum s'au desvoltat treptat în decursul evoluției. Disciplina spirituală ne dă posibilitatea să înțelegem raportul ce există între toate componentele omului și între fenomenele și ființele corespunzătoare din cosmos. Căci realitatea este următoarea: fiecare parte din constituția

omului stă într'un anumit raport cu întreg restul universului. Prin indicaţiile pe care le-am putut da în această carte, nu am făcut decât să schiţăm în contururi largi, domeniul vast al ştiinţei spirituale. Trebue să avem în vedere, de pildă, că în cursul evoluţiei saturniene, corpul fizic omenesc nu exista decât în primele sale începuturi. Organele sale: inima, plămânii, creierul, s'au desvoltat mai târziu, în cursul evoluţiilor Soare, Lună şi Pământ, din primul lor rudiment saturnean. Astfel inima, plămânii, etc., stau în legătură cu evoluţia solară, lunară şi pământească. La fel se prezintă lucrurile şi cu părţile constitutive ale corpului eteric, cu cele ale corpului sufletesc, ale sufletului senşaţiei, etc. Omul este plăsmuit din întreaga sa ambianţă cosmică; şi fiecare amănunt cuprins în fiinţa sa, corespunde unui proces, unei fiinţe din lumea exterioară. Pe treapta corespunzătoare a evoluţiei, discipolul ajunge să cunoască acest raport al propriei sale fiinţe cu marele univers. Această treaptă de cunoaştere o putem numi: descoperirea corespondenţelor dintre „universul mic", dintre microcosmos, care este omul însuşi, şi dintre „universul mare", dintre macrocosmos. Când discipolul spiritual a răzbit până la această cunoaştere, atunci poate avea o nouă trăire. Incepe să se simtă contopit cu întreg edificiul cosmosului, păstrându-şi în acelaşi timp deplina sa independenţă. Acest sentiment reprezintă o contopire, o unire, cu întregul univers, însă fără pierderea fiinţei proprii. Această treaptă de evoluţie poate fi numită: „unirea cu macrocosmosul". Important este să nu ne imaginăm această contopire cu universul în sensul că, prin ea, omul şi-ar pierde conştienţa individuală şi fiinţa omenească s'ar risipi în univers. Un asemenea gând nu ar fi decât expresia unei păreri izvorâte dintr'o judecată străină de orice disciplină spirituală. — In sensul procesului iniţiatic, descris aci, treptele cunoaşterii superioare le putem numi după cum urmează:

1. Studiul ştiinţei spirituale, în decursul căruia ne servim de puterea de judecată dobândită în lumea fizică.
2. Dobândirea cunoaşterii imaginative.
3. Cetirea scrierii ascunse (corespunzătoare inspiraţiei).
4. Trăirea în ambianţa spirituală (corespunzătoare intuiţiei).

5. Cunoaşterea corespondenţelor dintre microcosmos şi macrocosmos.
6. Unirea cu macrocosmosul.
7. Vieţuirea printr'o trăire de ansamblu a tuturor experienţelor anterioare, ca dispoziţie sufletească fundamentală.

Aceste etape nu trebuesc concepute în sensul că ar fi necesar să le parcurgem succesiv. Disciplina poate decurge mai curând în felul următor, în funcţie de aptitudinile individuale ale discipolului. Discipolul atinge prima treaptă până la un anumit punct, când începe să facă deja exerciţii pentru treapta următoare. De exemplu, poate fi foarte bine ca după ce omul a cucerit mai întâiu în mod sigur câteva imaginaţiuni, să înceapă deja exerciţii care vor ridica în sfera propriilor sale trăiri, inspiraţia, intuiţia, sau chiar cunoaşterea corespondenţelor ce există între microcosmos şi macrocosmos.

* * *

Când discipolul a ajuns să aibă trăirea intuitivă, el nu cunoaşte numai imaginile lumii psiho-spirituale, nu poate ceti numai raporturile dintre aceste imagini în „scrierea ascunsă", ci ajunge să cunoască chiar entităţile prin a căror colaborare s'a născut universul de care aparţine omul. Şi învaţă să se cunoască pe sine sub înfăţişarea pe care o are ca fiinţă spirituală în lumea psiho-spirituală. El s'a ridicat până la o percepere a Eului său superior, şi a observat modul în care trebue să continue munca pentru a ajunge să-şi stăpânească dublul, să-şi stăpânească „păzitorul pragului". El a vieţuit însă şi întâlnirea cu „Marele păzitor al pragului", care stând în faţa lui îl îndeamnă continuu să lucreze mai departe. Acest „Mare păzitor al pragului" devine modelul său ideal, spre care vrea să aspire. Când se naşte acest sentiment în discipol, atunci el a atins şi posibilitatea de a şti c i n e stă propriu zis în faţa sa sub forma „Marelui păzitor al pragului". Acest păzitor se metamorfozează acum, pentru contemplarea discipolului spiritual, în figura lui Christos, a cărui fiinţă şi intervenţie în evoluţia

Pământului, am indicat-o în capitolul precedent al acestei cărți. Atunci discipolul spiritual este inițiat în însăși misterul sublim care se leagă de numele Christos. Christos i se arată ca „Marele prototip ideal al evoluției omenirii pe Pământ". — După ce omul a recunoscut în lumea spirituală, pe această cale, prin intuiție, pe Christos, atunci va înțelege și evenimentul istoric care s'a desfășurat pe Pământ în epoca a patra a evoluției post-atlanteene (în epoca greco-latină). Intervenția în acest timp în evoluția pământească a înaltei Ființe solare, a Ființei lui Christos, continuarea acțiunii Ei în evoluția pământească, toate acestea devin o cunoaștere viețuită personal de către discipolul spiritual. Prin intuiție, discipolul ajunge deci la o explicație a sensului și a însemnătății evoluției pământești.

Calea cunoașterii lumilor suprasensibile, descrisă aci, este o cale ce poate fi urmată de fiecare om, indiferent de situația în care se află în cadrul condițiunilor actuale de viață. Când e vorba de o asemenea cale, trebue să știm că țelul adevărului și al cunoașterii, în toate timpurile evoluției pământești este același, numai punctele de plecare au fost felurite în diferitele timpuri. Pentru a păși pe drumul ce duce în domeniile suprasensibile, omul nu poate porni astăzi dela același punct de plecare, dela care pornea de pildă, candidatul la inițiere în vechiul Egipt. Iată de ce, omul de astăzi nu poate executa pur și simplu exercițiile practicate de discipolul spiritual din vechiul Egipt. De atunci sufletele omenești au trecut prin întrupări diferite. Și această evoluție din întrupare în întrupare, nu este fără sens și însemnătate. Facultățile și însușirile sufletului, se modifică din întrupare în întrupare. Și cine examinează viața omenească și v eața istorică chiar superficial, va observa că începând cu veacul al doisprezecilea și al treisprezecilea după Christos, s'au modificat, față de trecut, toate condițiunile de viață. Va observa că părerile, sentimentele, și facultățile omului s'au schimbat față de ceea ce erau mai înainte. Calea cunoașterii superioare descrisă aci, este o cale adecvată sufletelor care se întrupează în prezentul imediat. Ea este astfel constituită, încât, pentru evoluția spirituală, își ia punctul de plecare de acolo de unde se găsește astăzi omul, în oricare situație

de vieaţă s'ar afla. — Evoluţia progresivă conduce omenirea, cu privire la calea cunoaşterii superioare, din epocă în epocă, la forme mereu nouă, după cum şi vieaţa exterioară îşi modifică din epocă în epocă înfăţişarea. In fiecare epocă trebue să domine o armonie desăvârşită între vieaţa exterioară şi iniţiere.

PREZENTUL ŞI VIITORUL EVOLUŢIEI LUMII ŞI A OMENIRII

In sensul ştiinţei spirituale, o cunoaştere a prezentului şi a viitorului evoluţiei omului şi a lumii, nu e posibilă fără înţelegerea trecutului acestei evoluţii. Căci realităţile care se înfăţişează privirii clarvăzătoare, când studiază faptele ascunse ale trecutului, cuprind în a c e l a ş i t m p, toate elementele cunoştinţelor, pe care văzătorul le poate şti despre prezent şi viitor. In această carte am vorbit despre evoluţia Saturn, Soare, Lună şi Pământ. In sensul ştiinţei spirituale, nu putem înţelege evoluţia Pământului, dacă nu studiem mai întâiu stadiile anterioare ale evoluţiei. Căci realităţile pe care le găseşte omul în prezent pe Pământ, cuprind, într'o anumită privinţă, faptele evoluţiei lunare, solare şi saturniene. Fiinţele şi lucrurile care au participat la evoluţia lunară au continuat să evolueze. Din ele s'au născut toate câte aparţin în prezent Pământului. Dar conştienţa fizică nu este capabilă să perceapă toate câte au continuat să evolueze din vechea Lună şi se găsesc, în prezent, în constituţia Pământului. O parte din aceste elemente, venind din evoluţia lunară, nu se descopere decât unui anumit grad de cunoaştere suprasensibilă. Acest grad de cunoaştere, odată atins, poate constata legătura dintre lumea pământească şi lumea suprasensibilă. Această lume suprasensibilă cuprinde partea din existenţa lunară, ce nu s'a condensat până la perceptibilitate fizică. O cuprinde aşa cum este ea î n p r e z e n t şi n u cum a fiinţat în timpul vechei evoluţii lunare. Conştienţa suprasensibilă poate obţine o imagine a stărilor de odinioară. Şi anume: când conştienţa suprasensibilă se adânceşte în percepţiunile pe care le poate avea în prezent, acestea se scindează treptat în d o u ă categorii de imagini. Una înfăţişează forma pe

care o avusese Pământul în timpul evoluției lunare. Cealaltă categorie de imagini cuprinde o structură germene care abea în viitor va fi realitate, în sensul în care azi Pământul este realitate. Un studiu mai amănunțit constată că în această formă a viitorului se revarsă continuu efectul a ceea ce într'un anumit sens, se desfășoară pe Pământ. De aceea în această formă a viitorului, avem în fața noastră devenirea Pământului. Efectele existenței pământești se vor uni cu ceea ce se desfășoară în lumea suprasensibilă și din această contopire va lua ființă noul univers, în care se va fi metamorfozat Pământul, așa cum Luna s'a metamorfozat în Pământ. Această formă viitoare o putem numi faza jupiteriană. Cine observă în mod suprasensibil faza jupiteriană, constată că în viitor vor avea loc în mod necesar anumite evenimente, deoarece în partea suprasensibilă a Pământului care derivă din Lună, există entități și elemente care vor îmbrăca forme precise, după ce se vor fi desfășurat pe Pământul fizic anumite evenimente. Iată de ce stadiul jupiterian va cuprinde realitățile al căror germene fusese sădit deja în evoluția lunară și va mai cuprinde elementele nouă, care se vor adăuga întregii evoluții ca rod al proceselor și fenomenelor ce se vor fi desfășurat pe Pământ. De aceea conștiența suprasensibilă este capabilă să afle o parte din cele ce se vor desfășura în faza jupiteriană. Ființele și fenomenele care pot fi observate în câmpul acestei conștiențe, nu au caracterul de imagine sensibilă pe care îl au realitățile fizice. Ele nu se manifestă nici măcar sub forma de structuri fine, vaporoase, dela care ar putea porni efecte, care să amintească de impresiile simțurilor. Observatorul nu primește dela ele decât impresii pur spirituale, sonore, luminoase, calorice. Acestea nu se exprimă cu ajutorul vreunor procese de materializare. Nu pot fi sesizate decât cu ajutorul conștienței suprasensibile. Se poate totuși spune că aceste ființe au un „corp", înăuntrul structurii lor psihice, ce se înfățișează ca entitatea lor prezentă. Acest „corp" se arată sub forma unei sume de amintiri condensate, pe care le poartă în sânul ființei lor sufletești. In ființa lor se deosebește obiectul viețuirilor lor imediate, de elementele pe care le viețuiseră odinioară și de

care îşi pot aduce aminte. Aceste elemente din urmă se cuprind în structura fiinţelor ca un element corporal. Ele îl vieţuesc la fel cum omul de pe pământ îşi vieţueşte corpul. Gradul de conştienţă suprasensibilă, superior aceluia cu ajutorul căruia pot fi studiate fazele lunară şi jupiteriană, percepe entităţi şi realităţi suprasensibile, care reprezintă continuarea desvoltării complexului de realităţi existent deja în faza solară, şi care în prezent fiinţează pe o treaptă de existenţă atât de înaltă, încât el este pur şi simplu inexistent, pentru o conştienţă care s'a ridicat numai până la contemplarea formelor lunare. Imaginea acestei lumi se scindează de asemenea în două în cursul adâncirilor lăuntrice. Una duce la cunoaşterea fazei solare din trecut, cealaltă reprezintă o formă viitoare a Pământului, adecă forma în care se va fi metamorfozat Pământul, după ce, în structura lumii de care vorbim, se vor fi revărsat efectele evoluţiei pământeşti şi ale evoluţiei jupiteriene. Ceea ce se poate observa astfel din această lume viitoare se poate numi, în sensul ştiinţei spirituale, faza venusiană. Intr'un mod asemănător, o conştienţă suprasensibilă şi mai evoluată percepe o a treia fază de evoluţie cosmică şi mai îndepărtată, care poate fi numită faza vulcaniană şi care stă în acelaşi raport cu faza saturneană, după cum faza venusiană stă în raport cu faza solară, şi faza jupiteriană cu cea lunară. De aceea atunci când vorbim despre trecutul, prezentul şi viitorul evoluţiei Pământului, trebue să vorbim de fazele (stadiile) de evoluţie Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan. — Conştienţa suprasensibilă nu cuprinde cu privirea numai aceste etape mari ale evoluţiei Pământului, ci poate observa şi condiţiunile viitorului mai apropiat. F i e c ă r e i imagini a trecutului, îi corespunde o imagine a viitorului. Când vorbim despre aceste cunoştinţe, n u t r e b u e să pierdem de loc din vedere un lucru. Când ne însuşim aceste cunoştinţe, trebue să ne liberăm cu totul de părerea că gândirea filosofică, formată la sânul realităţilor sensibile, ar fi capabilă să ne descopere ceva în ceea ce priveşte viitorul. Aceste lucruri nu pot şi nu trebue să fie cercetate cu ajutorul acestei gândiri. Cine a aflat din ştiinţa spirituală stările fazei lunare, ar putea crede că reflectând asupra acestor

stări, va putea obține o imagine a stărilor de pe Jupiter, adăugând evenimentelor lunare pe acelea care se desfășoară pe Pământ. Cel care ar gândi astfel, ar comite erori grave. Aceste condițiuni de viață pot fi c e r c e t a t e numai cu ajutorul conștienței suprasensibile. Abea după ce se comunică rezultatul cercetărilor, el poate fi înțeles și fără conștiența suprasensibilă.

Situația cercetătorului spiritual este alta față de comunicările care privesc viitorul, decât aceea față de comunicările care vizează trecutul. Față de evenimentele viitoare, omul n u p o a t e a v e a l a î n c e p u t, aceeași atitudine nepărtinitoare ca față de trecut. Viitorul pune în mișcare simțirea și voința omului, trecutul îl suportăm cu totul într'altfel. Cine observă viața, știe că aceasta se aplică chiar și în viața obișnuită. Măsura uriașă în care se potențează această atitudine a omului față de viitor, formele particulare pe care le îmbracă față de realitățile ascunse ale vieții, despre aceasta nu poate avea cunoștință decât omul care știe anumite lucruri din lumile suprasensibile. Prin aceasta am indicat și motivul pentru care comunicarea acestor cunoștințe trebue să se păstreze în anumite limite.

După cum se poate descrie marea evoluție a cosmosului, în succesiunea fazelor ei dela Saturn până la Vulcan, tot așa se poate da o descriere a unor faze de evoluție mai scurte, de pildă, a fazelor evoluției pământești. După cataclismul uriaș, care a pus capăt vieții atlanteene, înăuntrul evoluției omenirii, s'au succedat epocele pe care, în această carte, le-am numit epoca Indiei străvechi, a Persiei străvechi, epoca egipto-caldeană și epoca greco-latină. Epoca a c i n c i a este aceea în care se găsește acum omenirea, este p r e z e n t u l. Această epocă a început treptat în veacul al doisprezecilea, treisprezecilea și al patrusprezecilea, după Chr., după ce se pregătise încă de prin veacul al patrulea și al cincilea. Incepând din veacul al cincisprezecilea această nouă epocă se manifestă lămurit de tot. Epoca anterioară, epoca greco-latină, a început aproximativ, în veacul al optălea înainte de era creștină. La sfârșitul primei sale treimi a avut loc evenimentul lui Christos. Struc-

tura sufletească a omului, toate facultăţile sale, s'au modificat odată cu trecerea dela epoca egipto-caldeană la epoca greco-latină. In cea dintâi, nu existase încă ceea ce numim gândire logică, sau concepţie raţionalistă despre lume. Cunoştinţele pe care şi le însuşeşte astăzi omul cu ajutorul minţii, odinioară le-a primit, într'o formă adecvată acelor timpuri, direct printr'o cunoaştere l ă u n t r i c ă, într'un anumit sens printr'o cunoaştere suprasensibilă. Omul percepea lucrurile, şi deodată cu perceperea lor, în sufletul său se ridica atât noţiunea cât şi imaginea de care avea trebuinţă. Când puterea de cunoaştere era astfel constituită, în sfera conştienţei omeneşti nu apăreau numai imaginile lumii fizice, ci din adâncurile sufletului se ridicau şi o anumită cunoaştere a fiinţelor şi a fenomenelor suprasensibile. Aceasta constituia restul vechei conştienţe suprasensibile, crepusculare, care odinioară era apanajul întregii omeniri. In epoca greco-latină au apărut tot mai mulţi oameni cărora le lipsea această facultate. Locul ei îl luă reflexiunea raţională asupra lucrurilor. Oamenii se îndepărtară tot mai mult de perceperea directă, dar ca de vis, a lumii spirituale sufleteşti, şi se văzură obligaţi, din ce în ce mai mult, să-şi formeze o imagine despre lumea superioară cu ajutorul raţiunii şi a sentimentului. Această situaţie se menţine, într'un anumit fel, dealungul întregii epoci a patra de după Atlantida. Numai oamenii cari păstraseră ca moştenire vechea structură sufletească, mai puteau primi direct în conştienţa lor lumea spirituală. Aceşti oameni sunt însă ariergarda unor vremi trecute. Felul cunoştinţelor lor nu se mai potrivea timpurilor noi. Căci legile evoluţiei fac ca o veche facultate sufletească să-şi piardă deplina ei valoare, atunci când apar facultăţile noi. Vieaţa omenească se adaptează atunci acestor facultăţi noi. Iar cu vechile facultăţi omul nu mai poate face nimic. Dar au existat şi oameni cari, alături de forţele raţiunii şi ale sentimentului câştigate, au început să desvolte, cu totul conştient, şi alte forţe superioare care le îngăduiau să pătrundă iarăşi în lumea spirituală şi sufletească. Acest lucru ei trebuiau să-l înceapă într'altfel decât discipolii vechilor iniţiaţi. Vechii discipoli nu aveau să ţină seama de facultăţile psihice care s'au desvoltat

abea în epoca a patra. Abea în această a patra epocă se puseră primele baze ale disciplinei, pe care am descris-o în această carte drept disciplina adecvată prezentului. Pe acele timpuri, ea nu se afla decât la începuturile ei. Desvoltarea ei propriu zis s'a putut realiza abea în epoca a cincia postatlanteană (cu începere din veacul al doisprezecilea, al treisprezecilea şi propriu zis în al cincisprezecilea). Oamenii cari s'au străduit să se ridice pe această cale în lumile suprasensibile, puteau afla prin proprie imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie, ceva despre domeniile superioare ale existenţei. Iar oamenii cari s'au mărginit la facultăţile raţiunii şi ale sentimentului, nou evoluate, n'au mai putut afla din cunoştinţele clarvederii mai vechi, decât elementele transmise din generaţie în generaţie, de tradiţia orală sau scrisă.

Nici despre natura propiuzisă a evenimentului christic, toţi câţi s'au născut mai târziu, nu puteau şti decât din tradiţie, exceptând cazurile oamenilor cari se puteau ridica ei înşişi în lumile suprasensibile. Au fost de bună seamă, şi astfel de iniţiaţi, cari posedând încă facultăţile naturale de percepere în lumea superioară, prin desvoltarea lor, se ridicau în lumea suprasensibilă, deşi ignorau noile forţe ale raţiunii şi ale sentimentului. Aceşti iniţiaţi creară tranziţia dela vechile metode la noile metode de iniţiere. Asemenea personalităţi au existat şi în timpurile următoare. Caracteristica esenţială a epocei a patra se rezumă la faptul că prin izolarea sufletului de contactul direct cu lumea sufletească şi spirituală, s'au întărit în om forţele raţiunii şi ale sentimentului. Sufletele care s'au întrupat în aşa fel în epoca a patra, încât au desvoltat într'o mare măsură forţele raţiunii şi ale sentimentului, au dus cu ele rezultatele acestei desvoltări în întruparea lor din epoca a cincia post-atlanteană. In această epocă de izolare a sufletului, drept surogat pentru vechile stări de clarvedere, au acţionat puternicile tradiţii ale străvechilor comori de înţelepciune, dar mai cu seamă tradiţiile despre evenimentul christic, care, prin puterea conţinutului lor, dădeau sufletelor cunoştinţe despre lumile superioare întemeiate pe credinţă. — Au existat însă întotdeauna şi oameni, cari, alături de forţele raţiunii şi ale sen-

timentului, au desvoltat în sufletul lor şi puterile cunoaşterii superioare. Lor le-a fost dat ca prin proprie experienţă supra-sensibilă să afle realităţile lumilor superioare, şi întâiu de toate tainele evenimentului christic. Dela aceşti oameni se revarsă în sufletele celorlalţi atât cât le era necesar şi puteau să înţe-leagă. — Cea dintâi răspândire a creştinismului, potrivit sensului evoluţiei Pământului, s'a înfăptuit deci într'o vreme în care forţele cunoaşterii suprasensibile erau nedesvoltate, la o mare parte a omenirii. Iată de ce, în acest răstimp puterea tradiţiei, a fost atât de covârşitoare. Era necesară cea mai puternică forţă pentru a face pe oameni să creadă în lumea suprasen-sibilă, într'o epocă, în care ei înşişi nu mai puteau privi în a-ceastă lume. Pe de altă parte, făcând abstracţie de o scurtă etapă din veacul al treisprezecilea, întotdeauna au existat şi oameni, cari prin imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie, se puteau ridica în lumile superioare. Aceşti oameni sunt urmaşii în era creştină ai vechilor iniţiaţi, ai conducătorilor şi ai membrilor ştiinţei Misterelor. Misiunea lor a fost descoperirea, prin pro-priile lor facultăţi, a comorii de înţelepciune a vechilor Mistere; acestei comori, aveau să-i adauge apoi cunoaşterea naturii evenimentului christic.

Pe această cale, la aceşti noi iniţiaţi s'a născut o con-ştienţă ce cuprindea toate elementele care formau obiectul vechei iniţieri; în centrul acestei cunoştinţe strălucea însă ştiinţa superioară despre misterele evenimentului christic. In epoca a patra, în cursul căreia sufletele aveau să-şi consolideze facul-tatea raţiunii şi a sentimentului, aceste cunoştinţe nu puteau pătrunde în vieaţa generală a omenirii, decât într'o măsură redusă. Iată de ce tocmai în această epocă, cunoaşterea supe-rioară era într'adevăr o „înţelepciune foarte ascunsă." Apoi a urmat epoca nouă, adecă epoca a cincia de după Atlantida. Caracte-ristica acestei epoci o constitue continuarea desvoltării facul-tăţilor raţiunii, care ajung la o puternică înflorire, şi care vor continua să se desvolte în prezent şi în viitor. Toate acestea s'au pregătit încetul cu încetul începând din veacul al doispre-zecilea, al treisprezecilea, pentru a-şi accelera din ce în ce mai mult mersul începând din veacul al şasesprezecilea până în

prezent. Sub această înrâurire, epoca a cincia a accentuat din ce în ce mai mult desvoltarea forţelor raţiunii, în timp ce cunoaşterea întemeiată pe credinţă, cunoaşterea tradiţională şi-a pierdut tot mai mult puterea asupra sufletului omenesc. In schimb, tot în acest răstimp se desvoltă ceeace putem numi revărsarea din ce în ce mai puternică în sufletele oamenilor, a cunoştinţelor conştienţei suprasensibile moderne. „Ştiinţa ascunsă" se revarsă, deşi imperceptibil la început, în felul de a gândi al oamenilor acestei epoci. E foarte natural că până în prezent, forţele raţiunii iau o atitudine potrivnică faţă de aceste cunoştinţe. Insă cu tot acest refuz temporar, ceea ce trebue să se întâmple se va întâmpla. Iar „înţelepciunea ascunsă", care cuprinde din această direcţie omenirea şi o va cuprinde din ce în ce mai mult, după un anumit simbol, poate fi numită, cunoaşterea „Gralului". Omul care învaţă să înţeleagă semnificaţia mai adâncă a acestui simbol, pe care-l întâlnim în povestiri şi în legende, va afla că, în chip elocvent, el simbolizează cunoaşterea noii iniţieri, în centrul căreia stă evenimentul christic. Iată de ce iniţiaţii timpurilor noi pot fi numiţi şi „Iniţiaţii Gralului". Calea spre lumile suprasensibile, descrisă în primele ei etape în această carte, duce la „Ştiinţa Gralului". Particularitatea acestei ştiinţe este că obiectul ei nu poate fi c e r c e t a t decât atunci când ne-am însuşit mijloacele necesare în acest scop, aşa cum le-am descris în această carte. Obiectul acestei ştiinţe odată cercetat, poate fi înţeles în deosebi de acele forţe sufleteşti, care s'au desvoltat în epoca a cincia. Se va vedea din ce în ce mai mult că aceste forţe din om vor fi satisfăcute într'un grad din ce în ce mai înalt tocmai de aceste cunoştinţe. Azi trăim într'un timp, în care aceste cunoştinţe trebuesc asimilate de conştienţa generală într'o măsură cu mult mai mare ca în epocile anterioare. Iar cartea de faţă vrea să fie o contribuţie în această direcţie. In măsura în care evoluţia omenirii va absorbi cunoştinţele Gralului, impulsul care a intrat în lume prin evenimentul christic, va putea acţiona tot mai puternic. Aspectului exterior al evoluţiei creştine, i se va alătura din ce în ce mai mult aspectul ei l ă u n t r i c. Cunoştinţele care prin imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie, pot fi dobândite cu

privire la lumile superioare în legătură cu misterul christic, vor pătrunde tot mai mult vieaţa de reprezentare, de simţire şi de voinţă a oamenilor. „Ştiinţa ascunsă a Gralului“ se va revela; ea va străbate, tot mai mult, ca forţă lăuntrică, manifestă-rile vieţii oamenilor.

In cursul epocei a cincia se vor revărsa în conştienţa omenească cunoştinţele despre lumile suprasensibile; şi atunci când va începe epoca a şasea, omenirea va putea dobândi, pe o treaptă mai înaltă, ceea ce posedase, printr'o contemplare supra-sensibilă încă crepusculară, într'o epocă anterioară de evoluţie. Totuşi noua achiziţie va avea o formă cu totul diferită de cea veche. Cunoştinţele despre lumile superioare, pe care le po-seda sufletul în timpurile străvechi, nu erau străbătute de for-ţele raţiunii proprii, de forţele sentimentului propriu. Aceste cunoştinţe coborau în suflet pe calea inspiraţiei. In viitor, su-fletul nu va avea numai inspiraţie, ci le va şi înţelege şi le va resimţi ca părţi integrante din propria sa fiinţă. Când sufletul îşi va însuşi o cunoştinţă despre o fiinţă sau un lucru, raţiu-nea, prin propria ei natură, va afla justificată acea cunoştinţă. Când sufletul va primi o cunoştinţă în legătură cu legea morală, în legătură cu o atitudine omenească, el îşi va zice: sentimentul meu se justifică faţă de sine însuşi numai dacă execut ceea ce este în sensul acestei cunoştinţe. O astfel de stare sufletească, ur-mează să se desvolte în epoca a şasea la un număr de oameni suficient de mare. – In epoca a cincia se repetă, sub o anu-mită formă, elementele pe care epoca a treia, epoca egipto-caldeană, le-a adus evoluţiei omenirii. Pe acea vreme, sufletul percepea încă anumite fapte ale lumii suprasensibile. Percepe-rea acestor fapte era tocmai atunci în dispariţie. Căci forţele raţiunii îşi pregăteau evoluţia lor; aceste forţe la început aveau să-l izoleze pe om de lumile superioare. In epoca a cincia, faptele suprasensibile, contemplate crepuscular de conştienţa epocii a treia, se revelează din nou, de data aceasta însă stră-bătute de forţele raţiunii şi ale sentimentului personal al ome-nilor. Ele se pătrund în acelaşi timp şi de bogăţia de spiritua-litate ce ce împărtăşeşte sufletului prin cunoaşterea misterului christic. Iată de ce vor îmbrăca o cu totul altă formă decât

aceea pe care o aveau odinioară. Dacă în trecut, impresiile din lumile suprasensibile au fost resimţite ca forţe care îl purtau şi îl mânau pe om, dintr'o lume spirituală exterioară lui, fără ca el să fie înăuntrul ei, evoluţia timpurilor mai noi face ca aceste impresii să fie resimţite ca ale unei lumi în care omul creşte, în care el va rămâne din ce în ce mai mult. Nimeni să nu creadă că repetarea culturii egipto-caldeene se poate înfăptui în sensul că sufletul ar asimila pur şi simplu cunoştinţele acelor vremuri, pe care tradiţia ni le-a păstrat. Impulsul christic înţeles just, are ca urmare că sufletul care l-a primit, se simte membru al unei lumi spirituale, şi cunoaşte şi se comportă ca atare ; înainte de a primi acest impuls, sufletul, era înafara acestei lumi spirituale. — In epoca a cincia reînvie în acest fel epoca a treia, pentru ca sufletele oamenilor să se pătrundă de elementele cu totul noi, desvoltate de epoca a patra. In acelaşi scop, acest fenomen se va repeta în epoca a şasea în raport cu epoca a doua, şi în epoca a şaptea în raport cu epoca întâia a Indiei străvechi. Toată înţelepciunea minunată a străvechii Indii, propovăduită odinioară de marii Invăţători, va putea fi din nou prezentă ca adevăruri vitale în sufletele omeneşti din epoca a şaptea.

Metamorfozele feţei Pământului, se desfăşoară într'un anumit raport cu evoluţia omenirii. După terminarea epocei a şaptea, Pământul va fi bântuit de un cataclism care poate fi comparat cu acela deslănţuit între perioada atlanteeană şi cea post-atlanteană. Noile stări pământeşti modificate, care se vor stabili după acest cataclism, vor continua să evolueze într'un nou ciclu de şapte epoci. Sufletele omeneşti, ce se vor întrupa atunci, vor vieţui pe un plan mai înalt acea comunitate cu o lume superioară pe care au vieţuit-o Atlanteenii pe o treaptă mai inferioară. Numai acei oameni vor fi la înălţimea noilor condiţiuni pământeşti, cari întrupează într'ânşii suflete ce au asimilat roadele epocei greco-latine, roadele epocilor următoare, adecă a cincia, a şasea şi a şaptea de după Atlantida. Interiorul acestor suflete va corespunde stadiului atins până atunci de Pământ. Celelalte suflete vor t r e b u i să rămână atunci îndărăt, în timp ce mai înainte va fi depins de ele crearea

condiţiunilor pentru a progresa în mod corespunzător. Maturitatea necesară noilor condiţiuni, care se vor stabili după următoarea mare catastrofă, nu o vor avea decât sufletele care tocmai la trecerea lor din epoca a cincia în epoca a şasea post-atlanteană, îşi vor fi creat posibilitatea de a pătrunde cunoştinţele suprasensibile cu forţele raţiunii şi ale sentimentului. Epocele a cincia şi a şasea sunt decisive. In epoca a şaptea, sufletele care au atins ţinta epocei a şasea, vor continua să se desvolte în mod corespunzător. Celelalte suflete, în condiţiunile de vieaţă schimbate, nu vor mai afla decât puţine ocazii de a recâştiga timpul pierdut. Abea într'un viitor mai îndepărtat, se vor ivi iarăşi condiţiunile, care vor îngădui acest lucru. — Astfel continuă evoluţia din epocă în epocă. Cunoaşterea suprasensibilă nu observă în viitor numai modificări la care participă Pământul, ci şi modificări care se desfăşoară între Pământ şi ceilalţi aştri din sistemul nostru solar. Va veni o vreme în care evoluţia Pământului şi a omenirii va fi progresat atât de mult, încât forţele şi entităţile care în perioada lemuriană au trebuit să părăsească Pământul, pentru a face posibilă continuarea evoluţiei fiinţelor de pe Pământ, vor putea să se unească iarăşi cu acesta. Luna se va uni cu Pământul. Aceasta se va întâmpla, deoarece va exista atunci un număr de suflete suficient de mare care vor avea atâta putere lăuntrică, încât vor putea întrebuinţa fecund aceste forţe lunare pentru continuarea evoluţiei. Toate acestea se vor întâmpla într'o vreme, în care, alături de evoluţia superioară pe care o va fi realizat un număr corespunzător de oameni, se va manifesta o altă evoluţie care va lua calea în spre rău. Sufletele rămase îndărăt vor fi îngrămădit în carma lor, atâta eroare, urâţenie şi răutate, încât, la început, vor forma o comunitate a oamenilor răi şi rătăciţi, care se va opune net comunităţii bune a oamenilor.

Omenirea bună, prin evoluţia ei, va ajunge să întrebuinţeze forţele lunare, şi cu ajutorul lor va transforma în aşa fel partea rea a omeniri, încât ea va putea participa la evoluţia următoare, ca regn pământesc distinct. Prin această muncă a omenirii bune, Pământul reunit cu Luna va fi în măsură, după

trecerea unei anumite perioade de desvoltare, să se unească iarăşi cu Soarele, şi de asemenea şi cu celelalte planete. După o anumită stare intermediară, care se înfăţişează ca o şedere într'o lume superioară, Pământul se va metamorfoza în stadiul jupiterian. In acest stadiu, nu va mai exista ceea ce numim astăzi regn mineral. Forţele acestui regn se vor preface în forţe vegetale. Regnul vegetal, care pe Jupiter va avea însă o formă cu totul nouă, va constitui regnul cel mai de jos. Va urma apoi regnul animal, de asemenea modificat; va urma apoi un regn omenesc, care va fi urmaşul comunităţii oamenilor răi, care a luat naştere pe Pământ. Urmează apoi descendenţii comunităţii oamenilor buni de pe Pământ, ca un regn omenesc pe o treaptă superioară. O mare parte din munca acestui ultim regn omenesc, va consta în înnobilarea sufletelor căzute în comunitatea rea, în aşa fel încât acestea să mai poată găsi acces în regnul omenesc propriuzis. In stadiul venusian va fi dispărut şi regnul vegetal; cel mai de jos regn va fi atunci regnul animal, din nou modificat; alături de acest regn se vor grupa, în sus, trei regnuri de oameni, prezentând grade diferite de perfecţiune. In decursul acestui stadiu venusian, Pământul rămâne unit cu Soarele; în schimb evoluţia jupiteriană decurge în aşa fel, că la un moment dat, Soarele se mai desface odată de Jupiter, şi acesta va primi dinafară influenţele Soarelui. Soarele se va uni apoi iarăşi cu Jupiter şi întreaga metamorfoză trece treptat în stadiul venusian. In decursul acestui stadiu, din Venus se desface un corp ceresc deosebit, care va cuprinde în el toate fiinţele ce s'au opus evoluţiei, se va naşte aşazicând o „Lună incorigibilă", care va continua să evolueze în împrejurări ce nu pot fi descrise, deoarece caracterul lor este prea diferit de toate experienţele pe care omul le poate face pe Pământ. Omenirea progresivă însă îşi va continua evoluţia pe Vulcan într'o stare cu totul spiritualizată. Descrierea acestui stadiu se găseşte înafara cadrului acestei cărţi.

Vedem cum din „Inţelepciunea Gralului" rezultă cel mai înalt ideal al evoluţiei omeneşti pe care omul îl poate concepe: spiritualizarea pe care omul o dobândeşte prin propia sa muncă. Căci această spiritualizare, apare, la sfârşit, ca un rezultat al

armoniei stabilite de om, în epoca a cincia şi a şasea a evoluţiei actuale, între forţele raţiunii şi ale sentimentului şi între cunoştinţele lumilor suprasensibile. Cele elaborate acum de om, înăuntrul sufletului său, vor deveni, la urmă, lume exterioară. Spiritul omului se ridică la puternicele impresii ale lumii sale exterioare, presimţind mai întâiu, apoi cunoscând Entităţile spirituale din dosul acestor impresii; inima omului simte măreţia nesfârşită a acestei spiritualităţi. Omul poate cunoaşte însă totodată, că trăirile sale intelectuale, emotive şi de caracter, constitue germenii unei lumi spirituale în devenire.

Cel ce ar crede că libertatea omenească nu poate fi concepută în cadrul unor asemenea cunoştinţe despre viitor şi a unor asemenea predeterminări a condiţiunilor viitoare ale lumii, acela ar trebui să se gândească la faptul că acţiunea liberă a omului în viitor, va depinde tot atât de puţin de condiţiunile predeterminate, pe cât de puţin depinde această libertate, de hotărîrea unui om de a locui peste un an într'o casă al cărei plan l-a elaborat astăzi. Acest om, în casa pe care şi-a zidit-o, va fi liber în măsura în care structura lăuntrică a fiinţei sale va îngădui aceasta. Pe Jupiter şi pe Venus, omul va fi atât de liber, cât corespunde interiorului său, şi aceasta înăuntrul condiţiunilor de vieaţă, ce se vor naşte acolo. Libertatea nu va atârna de condiţiunile predeterminate de împrejurările anterioare, ci de ceea ce sufletul va fi făcut din sine însuşi.

* * *

Stadiul pământesc cuprinde în sine toate câte au evoluat în decursul stadiilor anterioare: Saturn, Soare şi Lună. Pământeanul descoperă „înţelepciune“ în fenomenele care se desfăşoară în jurul său. Lucrurile conţin această înţelepciune ca rezultat a celor ce s'au desfăşurat odinioară. Pământul este urmaşul „vechei Luni“. Această Lună, cu toate câte i-au aparţinut, s'a plăsmuit într'un „Cosmos al înţelepciunii“. Iar Pământul este începutul unei evoluţii, în decursul căreia în înţelepciune se va introduce o putere nouă. Evoluţia pământească ridică pe om până la stadiul la care se va simţi membru inde-

pendent înăuntrul unei lumi spirituale. Aceste fapte derivă din împrejurarea că în timpul evoluţiei pământeşti, „Spiritele Formei" plăsmuesc în om „Eul", după cum pe Saturn „Spiritele Voinţei" i-au plăsmuit corpul fizic, pe Soare „Spiritele Înţelepciunii" i-au plăsmuit corpul vieţii, şi pe Lună „Spiritele Mişcării" i-au plăsmuit corpul astral. Prin colaborarea „Spiritelor Voinţei, Înţelepciunii şi Mişcării" se naşte ceea ce se revelează ca înţelepciune. Armonia plină de înţelepciune dintre fiinţele şi fenomenele lumii pământeşti, este un rezultat al activităţii acestor trei categorii de Spirite. Prin „Spiritele Formei", omul obţine „Eul" individual. Armonia dintre acest Eu şi fiinţele de pe Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan, se va stabili prin puterea care se alătură înţelepciunii în cursul stadiului pământesc. Această putere este puterea i u b i r i i. In pământean trebue să înceapă, puterea iubirii. Şi „Cosmosul înţelepciunii" evoluează într'un „C o s m o s a l i u b i r i i". Tot ce poate Eul să desvolte în sine, va putea deveni i u b i r e. Şi ca „prototip al iubirii" ni se înfăţişează în revelaţia sa înalta Fiinţă solară, la care ne-am referit atunci când am descris evoluţia christică. Prin această evoluţie, în partea cea mai lăuntrică a sâmburelui fiinţei omeneşti, s'a sădit germenele iubirii. De aci iubirea urmează să se reverse în întreaga evoluţie. După cum înţelepciunea, desvoltată în trecut, se revelează astăzi în forţele realităţilor fizice ale Pământului, în actualele „forţe ale naturii", tot asemenea iubirea se va revela în viitor, în toate fenomenele, ca o nouă forţă naturală. Aceasta constitue misterul oricărei evoluţii viitoare: toată cunoştinţa, toate câte le săvârşeşte omul dintr'o adevărată înţelegere a evoluţiei, sunt s e m ă n ă t u r a din care va trebui să crească şi să se coacă rodul iubirii. Şi câtă forţă de iubire se va naşte, atâta activitate creatoare se elaborează pentru viitor. In ceea ce va fi devenit iubirea, se vor cuprinde energiile puternice, care vor duce la rezultatul final al spiritualizării pe care l-am descris mai sus. Şi câtă cunoştinţă spirituală se va revărsa în evoluţia omenirii şi în evoluţia Pământului, atâţia germeni viabili vor exista pentru viitor. Cunoştinţa spirituală, prin c e e a c e e a e s t e, se transformă în iubire. Intregul proces descris, care se desfăşoară

începând cu epoca greco-latină și continuă în epoca prezentă, arată cum va trebui să se realizeze această transformare și sub ce formă s'a făcut prin ea *începutul* evoluției viitoare. Înțelepciunea pregătită prin stadiile Saturn, Soare și Lună, acționează în corpul fizic, eteric și astral al omului; și se înfățișează ca „Înțelepciune a lumii"; în Eu, înțelepciunea se interiorizează. „Înțelepciunea lumii exterioare" începând din stadiul pământesc, devine în om înțelepciune lăuntrică. Și după ce s'a interiorizat, ea devine germenele *iubirii*. Înțelepciunea este condițiunea preliminară a iubirii; iubirea este rezultatul înțelepciunii renăscute în „Eu".

Omul care, din expunerile pe care le-am dat, ar trage concluzia că evoluția descrisă are un caracter fatalist, acela va fi înțeles-o greșit. Cine ar crede că în cazul unei asemenea evoluții, un anumit număr de oameni ar fi destinat apriori să aparțină regnului „omenirii rele", acela nu a înțeles raportul de reciprocitate ce există, în această evoluție, între realitatea sensibilă și cea spirituală-sufletească. In anumite limite, ambele realități, cea sensibilă pe de o parte și cea spirituală-sufletească pe de altă parte, formează curente de evoluție separate. Prin forțele inerente curentului sensibil fizic, se vor naște formele „omenirii rele". Necesitatea pentru ca un anumit suflet omenesc să se întrupeze într'o asemenea formă, nu va persista decât în cazul când sufletul omenesc a creat el însuși condițiunile pentru aceasta. S'ar putea întâmpla, ca formele născute astfel din forțele inerente curentului sensibil, să nu găsească suflete omenești derivând din evoluția anterioară, ele fiind prea bune pentru a îmbrăca asemenea corpuri. In acest caz, aceste forme ar trebui să fie însuflețite din cosmos pe altă cale, decât cu suflete omenești venind din trecut. Suflete omenești vor însufleți formele caracterizate numai în cazul când aceste suflete s'au pregătit ele înseși pentru o asemenea întrupare. Cunoașterea suprasensibilă, în acest domeniu, nu poate decât să expună datele contemplărilor sale. Și conform acestora, în viitorul arătat, vor exista două regnuri de oameni, unul bun și altul rău, ea nu deduce însă, prin raționamente, că din stările actuale ale sufletelor omenești s'ar putea determina stări

viitoare care vor trebui să se producă în viitor cu necesitatea unor legi naturale. Evoluţia formelor omeneşti şi aceea a destinelor sufletelor omeneşti, cunoaşterea suprasensibilă trebue să le sondeze pe două căi cu totul diferite ; confundarea acestora, atunci când e vorba despre o concepţie despre lume, nu ar fi decât un rest de concepţie materialistă, care, dacă ar persista, s'ar introduce într'un mod inadecvat în ştiinţa suprasensibilului.

AMĂNUNTE DIN DOMENIUL ŞTIINŢEI SPIRITUALE

Corpul eteric al omului

Când observăm principiile superioare ale fiinţei omeneşti, cu ajutorul percepţiunii suprasensibile, această percepţiune, nu este niciodată pe deplin asemănătoare percepţiunii mijlocită de simţurile exterioare. Când atingem un obict cald trebue să deosebim căldura care ne vine dela obiect, de experienţa pe care o trăim în propriul nostru suflet. Experienţa psihică interioară, sensaţia de căldură, este altceva în comparaţie cu căldura care emană din obiect. Acum să ne reprezentăm exclusiv această experienţă psihică, făcând abstracţie de obiectul exterior. Să ne gândim la experienţa pur psihică a trăirii sensaţiei de căldură, fără ca ea să fie provocată de un obiect exterior fizic. Dacă ar apare în noi o asemenea trăire f ă r ă să fi fost provocată, ea ar fi o închipuire. Discipolul spiritual are însă percepţiuni lăuntrice care nu sunt provocate de niciun obiect fizic, întâiu de toate nu sunt provocate de propriul său corp. Pe o anumită treaptă de desvoltare, omul are trăiri, prin care poate şti (din proprie experienţă, după cum am arătat) că percepţiunile lăuntrice nu sunt închipuiri, ci sunt provocate de o fiinţă spirituală-sufletească a unei lumi suprasensibile exterioare, după cum sensaţia obişnuită de căldură, de pildă, este provocată de un obiect exterior fizic. La fel se prezintă lucrurile când vorbim de sensaţiile de coloare. Trebue să deosebim coloarea obiectului exterior de sensaţia de coloare lăuntrică din suflet. Să ne reprezentăm sensaţia lăuntrică pe care o are sufletul când percepe un obiect r o ş u din lumea fizică. Să ne imaginăm că păstrăm o amintire foarte vie a impresiei, după ce ne-am abătut privirea dela obiect. Ceea ce ne rămâne atunci ca o reprezentare-amintire despre acea coloare

să ne-o înfăţişăm ca trăire lăuntrică. Vom face deosebire între trăirea lăuntrică avută în legătură cu o coloare şi între coloarea exterioară însăşi. In ceea ce priveşte conţinutul lor, aceste trăiri lăuntrice se deosebesc precis, de impresiile exterioare mijlocite de simţuri. Ele poartă mai curând caracteristica durerilor şi a bucuriilor resimţite de noi, decât pe aceea a impresiilor senzoriale normale. Să ne gândim acum la o asemenea trăire lăuntrică ce s'ar ridica în suflet, fără ca ea să fie provocată de un obiect exterior sau de vreo amintire. Omul capabil de cunoaştere suprasensibilă, poate avea asemenea trăiri. Şi atunci când le are, ştie că ele nu sunt închipuiri, ci expresia unei fiinţe psiho-spirituale. Când această fiinţă psiho-spirituală provoacă în noi aceeaşi impresie ca un obiect roşu din lumea fizică, ea poate fi numită roşie. In cazul obiectelor fizice, întotdeauna va exista mai întâiu, impresia exterioară şi numai după aceea, trăirea lăuntrică a colorii; în cazul adevăratei vederi suprasensibile din epoca noastră, procesul t r e b u e să decurgă invers: mai întâiu trăirea lăuntrică, vagă, asemenea unei simple aduceri aminte a colorii, şi numai după aceea se va contura o imagine din ce în ce mai vie. Cu cât vom fi mai puţin atenţi la faptul că acest proces trebue să decurgă în acest fel, cu atât vom fi mai puţin capabili să distingem adevărata percepţiune spirituală de închipuiri (iluzii, halucinaţii, etc.). Intensitatea imaginilor unei astfel de percepţiuni spirituale-sufleteşti, faptul că imaginile rămân ca o umbră asemenea unor reprezentări întunecoase, sau acţionează intensiv ca şi un obiect exterior, toate acestea sunt în funcţie de felul cum a decurs evoluţia celui ce s'a ridicat la cunoaşterea suprasensibilă. — Impresia generală pe care o are văzătorul despre corpul eteric al omului, o putem descrie precum urmează: când un om dotat cu vederea suprasensibilă a ajuns să desvolte o putere de voinţă atât de mare, încât, deşi stă înaintea sa un om fizic, totuşi îşi poate abate în aşa măsură atenţia dela el, încât corpul dispare din câmpul vizual, atunci el devine capabil să contemple cu conştienţa suprasensibilă spaţiul ocupat de corpul fizic al omului. Evident că este necesară o puternică fortificare a voinţei pentru a nu ne abate atenţiunea numai dela un lucru, la care ne gândim, ci şi dela un

lucru pe care-l avem în faţa noastră, în aşa fel încât impresia fizică să se stingă complet. Această întărire a voinţei este posibilă şi o şi desvoltăm în noi prin exerciţiile pentru cunoaşterea suprasensibilă. Omul care a reuşit să cunoască astfel, poate avea, la început, impresia generală a corpului eteric. In sufletul său se ridică sensaţia lăuntrică pe care o are de pildă când priveşte coloarea floarei de piersic: aceasta devine apoi tot mai vie, încât poate spune: corpul eteric are coloarea floarei de piersec. Apoi percepe organele şi curenţii corpului eteric. Se poate continua cu descrierea corpului eteric, îndicând experienţele sufleteşti ce corespund unor sensaţii de căldură, de sunete, etc. Căci corpul eteric nu este n u m a i o apariţie colorată. In acelaşi sens pot fi descrise şi corpul astral şi celelalte părţi constitutive ale fiinţei omeneşti. Cel ce are în vedere aceste lucruri, va şti în ce sens trebuesc luate descrierile făcute de ştiinţa spirituală (compară cap. II din această carte).

Lumea astrală

Cât timp observăm numai lumea fizică, Pământul ca tărâm de evoluţie a omului se înfăţişează ca un astru separat. De îndată ce cunoaşterea suprasensibilă se ridică la alte lumi, această separaţiune încetează. De aceea am putut spune că, odată cu Pământul, imaginaţia percepe faza lunară până în stadiul de evoluţie atins în prezent. Lumea în care pătrundem astfel, este lumea căreia nu-i aparţine numai suprasensibilul Pământului, ci şi alte corpuri cereşti care fiziceşte sunt despărţite de Pământ. Cunoscătorul lumilor suprasensibile nu percepe numai suprasensibilul Pământului, ci şi s u p r a s e n s i b i l u l altor aştri. (Acela care se simte îndemnat să pună următoarea întrebare, să nu uite că e vorba de s u p r a s e n s i b i l u l celorlalţi aştri. Şi acum întrebarea: cei ce contemplă în suprasensibil, de ce nu descriu condiţiunile de vieaţă de pe Marte sau de pe alte planete, etc.? In acest caz omul care pune această întrebare are în vedere condiţiunile fizice şi nu pe cele suprasensibile). Iată de ce am putut expune în această carte şi anumite relaţiuni dintre Pământ şi evoluţia altor planete,

de pildă, a planetei Saturn, Jupiter, Marte, etc. a căror evoluţie se desfăşoară în acelaşi timp. — Atunci când somnul ridică în lumile sale corpul nostru astral, acesta nu mai aparţine numai condiţiunilor pământeşti, ci unor lumi la care participă şi alte domenii ale lumii (lumi stelare). De fapt aceste lumi acţionează în corpul astral al omului şi în timpul stării de veghe. Tocmai acest fapt justifică denumirea de „corp astral".

Despre vieaţa de după moarte a omului

In această carte am vorbit de timpul în care, după moarte, corpul astral mai rămâne unit cu cel eteric. In acest timp persistă o amintire ce păleşte treptat, despre vieaţa pământească care s'a scurs. (Compară cap. III). Acest timp diferă după oameni. El depinde de puterea cu care se leagă, la un om, corpul astral de corpul eteric, de puterea întâiului asupra celui din urmă. Cunoaşterea suprasensibilă primeşte o impresie despre această putere, atunci când observă pe un om care, după starea sa psiho-corporală, ar trebui deja să doarmă, dar care prin energie lăuntrică se menţine treaz. Şi constată că diferiţii oameni se pot menţine trezi timp diferit, fără să se lase doborîţi de somn. Şi aproximativ, perioada de timp cât într'un caz extrem, omul se poate menţine treaz, atâta vreme durează după moarte amintirea vieţii ce s'a scurs, adecă legătura cu corpul eteric.

* * *

După ce, după moarte, corpul eteric se desface de om (compară Cap. III), din el se mai păstrează ceva pentru întreaga evoluţie viitoare a omului pe care-l putem denumi un extract sau o esenţă a acestuia. Acest extract conţine roadele vieţii ce a trecut. El este totodată şi purtătorul a toate câte în timpul evoluţiei spirituale a omului între moarte şi o nouă naştere, se desvoltă ca germene al vieţii următoare. (Comp. cap. III).

* * *

Lungimea timpului dintre moarte şi o nouă naştere este determinată de faptul că, în regulă generală, „Eul“ se reîntoarce abea atunci în lumea fizică, când aceasta, între timp, s'a modificat în aşa măsură, încât „Eul“ poate face experienţe nouă. In timpul în care Eul se găseşte în domeniile spirituale, condiţiunile de vieaţă de pe Pământ se modifică. Această modificare, într'o direcţie, stă în legătură cu marile modificări din univers; cu schimbările de poziţie ale Pământului faţă de Soare, etc. Acestea sunt modificări, în care au loc anumite repetiţii legate de anumite situaţii noi. Ele îşi găsesc expresiunea exterioară în faptul că de pildă, punctul vernal de pe bolta cerească, adecă punctul în care răsare soarele la începutul primăverii, se deplasează, descriind în circa 26.000 de ani un circuit complet. Urmarea este că acest punct vernal se deplasează în cursul timpului dintr'o regiune cerească într'alta. In a douăsprezecea parte din acest răstimp, adecă aproximativ în 2100 de ani, pe pământ condiţiunile de vieaţă se modifică atât de mult, încât sufletul omenesc poate vieţui lucruri nouă faţă de întruparea sa trecută. Şi cum experienţele omului sunt diferite după cum se întrupează ca femeie sau bărbat, în regulă generală, în perioada de timp caracterizată mai sus, au loc două întrupări, una ca bărbat şi alta ca femeie. Aceste lucruri depind natural în acelaşi timp şi de natura forţelor pe care le ia cu sine omul din existenţa pământească atunci când trece prin poarta morţii. Iată de ce, indicaţii de felul celor date aici, au numai o valabilitate generală; iar în cazurile particulare, lucrurile pot devia în modul cel mai felurit. Timpul pe care Eul omenesc îl petrece în lumile spirituale între moarte şi o nouă naştere, depinde numai într'o privinţă de condiţiunile cosmice pe care le-am amintit. Int'o altă privinţă, acest răstimp este în funcţie de stările de evoluţie pe care omul le parcurge în acest timp. Aceste stări după trecerea unui anumit interval, duc „Eul“ spre o dispoziţie spirituală, care nu mai află o mulţumire în vieaţa sa spirituală lăuntrică, şi care desvoltă o aspiraţie spre acea stare de constienţă care găseşte satisfacţie în oglindirea sa în imaginile reflectate de existenţa fizică. Din colaborarea dintre această sete lăuntrică

după reîntrupare şi posibilităţile date în cosmos, de a afla corporalitatea potrivită, rezultă pătrunderea omului în vieaţa pământească. Aceasta — fiind doi factori care trebue să colaboreze — are loc uneori chiar şi atunci când „setea“ nu şi-a atins culminaţia, dar fiindcă pe Pământ sunt date condiţiunile obţinerii unei corporalităţi aproximativ adecvate; altădată, întruparea are loc chiar şi după ce „setea“ a depăşit culminaţia sa normală, şi aceasta pentrucă la timpul oportun nu există nicio posibilitate de reîntrupare. Dispoziţia generală a omului în vieaţă, datorită structurii fiinţei sale trupeşti, stă în legătură cu aceste condiţiuni şi raporturi.

Cursul vieţii omeneşti

Vieaţa omenească, aşa cum se exprimă în succesiunea etapelor dintre naştere şi moarte, poate fi înţeleasă pe deplin numai atunci când nu avem în vedere doar corpul fizic, ci şi acele modificări care se desfăşoară în principiile suprasensibile ale naturii omeneşti. — Aceste modificări pot fi descrise după cum urmează. Naşterea fizică reprezintă o detaşare a omului de învelişul fizic matern. Anumite forţe, pe care înainte de naştere, germenele omenesc le avea comune cu trupul mamei, după naştere rămân forţe independente în el. Percepţiunea suprasensibilă constată însă în vieaţa de mai târziu a omului, anumite evenimente suprasensibile asemănătoare naşterii fizice. Corpul său eteric, până la vârsta de şase sau şapte ani, adecă aproximativ până la a doua dentiţie, este înconjurat de un înveliş eteric. La această vârstă învelişul cade. Are loc „naşterea“ corpului eteric. Omul rămâne încă înconjurat de un înveliş astral, care cade în perioada dintre doisprezece şi şasesprezece ani (la pubertate). Atunci are loc „naşterea“ corpului astral. Dar mai târziu se naşte „Eul“ propriuzis. (Punctele de vedere fecunde pentru educaţie, care rezultă din aceste fapte suprasensibile, sunt expuse în mica mea broşură întitulată: „Educaţia copilului din punctul de vedere al ştiinţei spirituale“. Acolo se găsesc detalii cu privire la faptele pe care aci doar le indicăm.) După naşterea „Eului“, omul trăieşte în aşa fel, încât

se adaptează condiţiunilor de vieaţă şi lumii, şi acţionează, în cadrul lor, potrivit principiilor active prin „Eu“ : sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi sufletul conştienţei. Vine apoi un timp în vieaţa omului, când corpul eteric începe să parcurgă o evoluţie regresivă, în care el urmează o desvoltare inversă aceleia pe care a urmat-o dela al şaptelea an. In timp ce mai înainte corpul astral a evoluat în aşa fel încât a desvoltat mai întâiu predispoziţiile native, iar apoi, după naşterea „Eului“, s'a îmbogăţit prin experienţele făcute în lumea exterioară, dela un anumit moment, el începe să se hrănească spiritualiceşte din corpul eteric. El consumă din corpul eteric. Iar mai târziu, şi corpul eteric începe să consume din corpul fizic. Cu acest fapt stă în legătură îmbătrânirea corpului. — Cursul vieţii omului se împarte astfel în trei perioade, una în care se desvoltă corpul fizic şi eteric, alta în care se desvoltă corpul astral şi „Eul“, şi în sfârşit perioada în care corpul eteric şi corpul fizic parcurg o evoluţie regresivă. Corpul astral participă la toate fenomenele dintre naştere şi moarte. Şi deoarece el nu se naşte spiritualiceşte decât la vârsta dintre doisprezece şi şasesprezece ani, deoarece în ultima perioadă a vieţii, el este obligat să consume din forţele corpului eteric şi fizic, procesele pe care le poate desvolta întemeiat pe energiile sale proprii, vor evolua mai încet decât dacă nu ar fi într'un corp fizic şi eteric. Din acest motiv, după moarte, după ce omul a depus corpul fizic şi eteric, evoluţia în perioada de purificare (compară capit. III) durează aproximativ a treia parte din timpul vieţii dintre naştere şi moarte.

Domeniile superioare ale lumii spirituale

Prin imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie, cunoaşterea supra-sensibilă se ridică treptat în acele regiuni ale lumii spirituale, în care poate stabili un contact cu entităţile care participă la evoluţia lumii şi a omenirii. Pe această cale îi este posibil să studieze vieaţa omului dintre moarte şi o nouă naştere, pentru ca această vieaţă să devină inteligibilă. Există şi alte domenii şi mai superioare ale existenţei, la care aci nu putem face decât

aluzie. Când cunoaşterea suprasensibilă s'a ridicat până la intuiţie, ea trăieşte într'o lume de fiinţe spirituale. Aceste fiinţe parcurg şi ele o evoluţie. Tot ceea ce ţine de evoluţia emenirii prezente se extinde într'un anumit fel până în lumea intuiţiei. In cursul evoluţiei dintre moarte şi o nouă naştere, omul primeşte de sigur şi influenţe din lumi şi mai înalte; pe aceste influenţe nu le primeşte însă direct; i le aduc, entităţile lumii spirituale. Şi dacă examinăm şi aceste influenţe, atunci ajungem la toate câte se petrec cu omul. Preocupările proprii ale acestor entităţi însă, toate de câte au trebuinţă ele pentru a conduce evoluţia omenirii, nu pot fi aflate decât printr'o cunoaştere superioară intuiţiei. Astfel am ajuns să facem aluzie la lumi pe care trebue să ni le reprezentăm în aşa fel, încât preocupările spirituale care pe pământ sunt cele mai înalte, acolo aparţin categoriei celei mai de jos. Pe pământ, hotărîrile raţionale fac parte din cele mai înalte manifestări ale spiritului, iar fenomenele regnului mineral din manifestările cele mai de jos. In acele regiuni superioare, hotărîrile raţionale reprezintă aproximativ ceea ce, pe pământ, sunt fenomenele minerale. Dincolo de domeniul intuiţiei, se află regiunea în care, din temeiuri spirituale divine se urzeşte planul universului.

Părţile constitutive ale omului

Dacă am spus (compară pagina 58 şi următoarele) că „Eul" lucrează asupra părţilor constitutive ale omului, asupra corpului fizic, eteric, şi astral, pentru a le transforma în ordine inversă, în Sinea spirituală, în Spiritul vieţii şi în Omul-spirit, aceasta se referă la munca pe care Eul o săvârşeşte asupra fiinţei omeneşti, cu ajutorul celor mai înalte facultăţi, a căror evoluţie nu a început decât în faza pământească. Acestei prefaceri îi premerge însă o altă metamorfoză pe o treaptă mai joasă, prin care se nasc: sufletul sensaţiei, sufletul raţiunii şi sufletul conştienţei. Căci în timp ce în cursul evoluţiei, se formează sufletul sensaţiei, în corpul astral se petrec concomitent anumite schimbări. Formarea sufletului raţiunii se exprimă în anumite prefaceri ale corpului eteric, iar apariţia sufletului conştienţei se exprimă

în anumite prefaceri din sânul corpului fizic. In această carte, acolo unde se vorbeşte de evoluţia Pământului, s'au dat amănunte şi despre aceste principii sufleteşti. Aşa încât, într'o anumită privinţă, se poate spune: însuşi sufletul sensaţiei se întemeiază pe un corp astral transformat; sufletul raţiunii pe un corp eteric transformat, şi sufletul conştienţei pe un corp fizic transformat. Pe de altă parte se mai poate spune că cele trei părţi sufleteşti sunt părţi ale corpului astral, fiindcă sufletul conştienţei, de pildă, nu e posibil decât prin aceea că acest suflet este o entitate astrală ce sălăşlueşte într'un corp fizic adecvat. El trăieşte o vieaţă astrală într'un corp fizic astfel prelucrat, încât poate să-i fie lăcaş.

Visul

Intr'o anumită privinţă, am caracterizat visul în capitolul al treilea al acestei cărţi. Visul trebue conceput, pe de o parte, ca un rest din vechea conştienţă de imagini, conştienţă pe care omul o poseda în cursul evoluţiei lunare, precum şi în decursul unei mari părţi din evoluţia pământească. Evoluţia progresează însă în aşa fel, încât stările anterioare interferează stările următoare. In acest fel în timpul visului, se manifestă în omul de azi ca un rest, ceea ce odinioară constituia starea normală. Pe de altă parte, visul este totuşi diferit de vechea conştienţă de imagini. Căci de când s'a desvoltat Eul, acesta intervine cu influenţele lui şi în procesele corpului astral care se desfăşoară în somn în decursul visului. Iată de ce visul reprezintă o conştienţă de imagini modificată prin prezenţa Eului. Şi deoarece în timpul visului, Eul nu îşi exercită conştient activitatea sa asupra corpului astral, nimic din câte aparţin domeniului vieţii de vis, nu e îngăduit să fie considerat printre mijloacele care într'adevăr ne pot duce, în sensul ştiinţei spirituale, la cunoaşterea lumilor suprasensibile. Acelaşi lucru trebue să-l spunem şi despre vizionarism, premoniţiuni sau „a doua vedere" (deuteroscopie). Toate acestea se nasc prin aceea că se exclude funcţiunea Eului, iar în locul lui încep să se manifeste resturile unor vechi stări de conştienţă. In ştiinţa spirituală, aceste stări nu au nicio întrebuinţare directă; observaţiile făcute în aceste stări nu pot fi considerate ca rezultate ale ştiinţei spirituale.

Despre dobândirea cunoaşterii suprasensibile

Calea cunoaşterii lumilor suprasensibile pe care am descris-o mai amănunţit în această carte, poate fi numită şi „calea cunoaşterii directe". Alături de această cale mai există şi o a doua, care poate fi numită „calea sentimentului". Ar fi însă o greşeală să credem că prima cale nu ar avea nimic comun cu desvoltarea sentimentului. Dimpotrivă, ea duce la cea mai mare adâncire posibilă a vieţii de sentiment. Totuşi „calea sentimentului" se adresează d i r e c t sentimentului pur, şi pornind dela acesta, caută să se ridice la cunoaştere. Această cale se întemeiază pe faptul că un sentiment căruia sufletului se dărueşte cu totul un anumit timp, se metamorfozează într'o cunoaştere, într'o contemplare imaginativă. Dacă sufletul omenesc, timp de săptămâni, luni dearândul sau chiar timp mai îndelungat, se umple cu totul de sentimentul smereniei, atunci conţinutul sentimentului se metamorfozează într'o contemplare. Aşa dar şi printr'o practicare succesivă şi treptată a unor asemenea sentimente, putem afla o cale de ridicare în domeniile suprasensibile. Totuşi în condiţiunile de vieaţă obişnuite, această cale nu este uşor de parcurs pentru omul din prezent. Fiindcă pentru a o parcurge cu succes este aproape inevitabilă singurătatea, retragerea din vieaţa prezentului. Căci impresiile vieţii de toate zilele turbură, mai ales la începutul desvoltării, rezultatele atinse de suflet ca urmare a adâncirilor sale în anumite sentimente. Dimpotrivă, calea cunoaşterii descrisă în această carte poate fi parcursă, în oricare situaţie s'ar afla omul în prezent.

ADNOTĂRI

(la pagina 53 şi urm.) Explicaţiile date în această carte despre facultatea amintirii pot fi foarte uşor înţelese greşit. Fiindcă omul care nu observă decât aspectul exterior al lucrurilor, nu va constata imediat deosebirea ce există între fenomenul care, la animale sau chiar şi la plante, se aseamănă întrucâtva cu amintirea, şi între ceea ce caracterizăm la om drept amintire propriu zisă. Evident că atunci când un animal execută acelaşi lucru de trei, de patru ori, etc., aspectul exterior al fenomenului ni se înfăţişează în aşa fel încât pare a fi vorba de amintire şi de învăţare legată de memorie. Procedând aşa cum procedează unii naturalişti şi adepţii lor, putem extinde noţiunea amintirei sau a memoriei, în aşa fel încât să spunem că puiul de îndată ce părăseşte găoacea ştie cum să caute grăunţele şi cum să-şi mişte capul şi corpul pentru a le ciuguli. Acest lucru nu a putut să-l înveţe în găoace, ci s'a învăţat prin miile şi miile de fiinţe din care descinde (aşa spune de pildă Hering). Acest fenomen are aspect de amintire. Nu vom ajunge însă niciodată la o înţelegere efectivă a fiinţei omeneşti, dacă nu sesizăm la om fenomenul cu totul deosebit care constă în procesul perceperii reale în prezent a unor experienţe din trecut, şi care nu este o simplă continuare a acţiunii stărilor anterioare în cele de mai târziu. In această carte numim amintire această p e r c e p e r e a trecutului, şi nu simpla reapariţie — chiar modificată — a anteriorului în ulterior.

(La pagina 69 şi urm.) Legătura dintre somn şi o b o s e a l ă, foarte adesea nu este privită în deajuns de obiectiv. Se crede că somnul apare ca o consecinţă a oboselii. Că această explicaţie este mult prea simplă, ne-o poate arăta faptul că oameni care nu sunt de loc obosiţi, adorm cu multă uşurinţă când ascultă o cuvântare care nu-i interesează, sau în alte cazuri asemănătoare. Cel ce ar vrea să afirme că acei oameni obosesc ascultând, nu face decât să explice după o metodă căreia îi lipseşte adevărata seriozitate în procesul de cunoaştere. Observarea nepărtinitoare trebue să ajungă la constatarea că veghea şi somnul reprezintă raporturi diferite ale sufetului faţă de trup,

care într'o vieaţă normală trebue să se succeadă ritmic, aşa cum bătaia dreaptă este urmată de bătaia stângă a pendulului. O asemenea examinare nepărtinitoare constată că umplerea sufletului cu impresiile lumii exterioare, trezeşte în acesta dorinţa de a trece din starea de veghe într'o altă stare, în timpul căreia, sufletul se adânceşte în savurarea propriei sale corporalităţi. Alternează două stări sufleteşti: dăruirea noastră impresiilor exterioare şi dăruirea propriei noastre corporalităţi. In prima stare se naşte subconştient dorul după starea a doua, stare care ea însăşi se desfăşoară apoi în subconştient. Expresia dorinţei după savurarea propriei corporalităţi, este oboseala. Trebue deci să zicem: ne simţim obosiţi pentrucă voim să dormim, şi nu că, voim să dormim pentrucă ne-am simţi obosiţi. Şi deoarece omul prin obişnuinţă poate provoca intenţionat cele două stări care în vieaţa normală se succed în mod necesar, e posibil ca atunci când sufletul devine nesimţitor faţă de a-numite impresii exterioare, trezeşte în sine dorul după savurarea propriei sale corporalităţi, adecă adoarme, chiar dacă în structura lăuntrică încă nu sunt prezente cauzele pentru adormire.

(La pag. 116) In anumite capitole din această carte am arătat că lumea noastră şi omul însuşi trec prin fazele pe care le-am numit: Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan. Am indicat şi raportul dintre evoluţia omului şi corpurile cereşti care mai există înafară de Pământ, ca de pildă, Saturn, Jupiter, Marte, etc. Şi aceste corpuri cereşti, natural, îşi parcurg evoluţia lor. In epoca noastră, aceste planete au ajuns la treapta de evoluţie, pe care aspectul lor fizic este perceptibil sub forma aştrilor numiţi de astronomia fizică Saturn, Jupiter, Marte, etc. Când observăm planeta Saturn, din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, ea ni se înfăţişează, într'un anumit sens, drept o reîntrupare a vechiului Saturn. Ea s'a născut fiindcă, înainte de despărţirea Soarelui de Pământ, au existat anumite entităţi, care nu puteau participa la această despărţire, deoarece încorporaseră fiinţei lor atât de multe însuşiri adecvate existenţei saturniene, încât datorită lor, locul acestor entităţi nu putea fi acolo unde se desvoltau mai ales însuşirile solare. Actualul Jupiter s'a născut în urma faptului că

au existat entităţi dotate cu însuşiri, care în evoluţia generală nu se vor putea desvolta decât pe viitorul Jupiter. Pe seama acestor entităţi s'a născut un corp ceresc pe care ele pot anticipa de pe acum această evoluţie viitoare. Marte este un corp ceresc în care locuesc entităţi care au parcurs în aşa fel evoluţia lunară, încât o continuare a evoluţiei lor pe Pământ nu ar putea să le ofere nimic. Marte este o reîntrupare pe o treaptă mai înaltă a vechei Luni, Mercurul actual este lăcaşul pentru o seamă de fiinţe, care au depăşit evoluţia pământească, în sensul că au desvoltat anumite însuşiri pământeşti într'un fel superior de cum se pot desvolta pe Pământ. In mod asemănător, planeta Venus este o anticiparea profetică a viitoarei faze venusiene. Din cele arătate, rezultă justificarea denumirilor pe care, pornind dela reprezentanţii lor actuali din univers, le-am dat marilor faze de evoluţie cosmică, care au precedat şi vor urma fazei pământeşti. E dela sine înţeles că se vor putea aduce o mulţime de obiecţiuni împotriva celor arătate de noi aci, dacă paralela pe care am făcut-o între stările Saturn, Soare, etc., percepute suprasensibil, şi între aştrii fizici de azi care poartă aceeaşi denumire, — va fi supusă judecăţii raţiunii dobândite şi educate prin observarea exterioară a naturii. Dar după cum e posibil să înfăţişăm sufletului sistemul solar ca o imagine spaţială-temporală cu ajutorul matematicilor, tot aşa cunoaşterea suprasensibilă poate umple cu un conţinut sufletesc, imaginea matematică a lumii. Atunci paralelismul indicat mai sus este valabil. Penetrarea acestei imagini cu un conţinut sufletesc, este o continuare directă a strădaniilor concepţiei strict naturaliste. In prezent această concepţie deocamdată se mărgineşte numai la stabilirea raporturilor de reciprocitate dintre sistemul solar şi Pământ pe baza unor noţiuni pur matematice şi mecanice. Făcând aceasta, ştiinţa naturală a viitorului, prin ea însăşi, va răzbi până la reprezentări care vor extinde aspectul mecanic până la aspectul sufletesc al lucrurilor. Ar trebui scrisă o carte specială pentru a arăta că această extindere s'ar putea face încă de pe acum pe baza actualelor reprezentări ale ştiinţelor naturale.

S f â r ş i t.

Lucrări de același autor apărute în editura „Rustania" Timișoara

Strada Eminescu No. 3.

Introducere în cunoștința suprasensibilă despre lume și menirea omului (ediția I epuizată)

Știința spirituală. (Evoluția omului și a lumii)

În pregătire:

– Introducere în cunoștința suprasensibilă despre lume și menirea omului, (ediția a doua)

– Inițierea.

– Filosofia libertății.

– Strămunii noștri atlanteeni.

– Creștinismul ca fapt mistic.

– Teoria cunoașterii în concepția despre lume a lui Goethe.

– Conducerea spirituală a omului și a omenirii.

– Educația copilului din punctul de vedere al științei spirituale.

– Desvoltarea practică a gândirii.

RUSTANIA

Traducerile în limba română, apar sub îngrijirea unui comitet.

ERATA

Cititorul este rugat să corecteze în text următoarele greşeli de tipar mai importante:

La pag.	rândul	în loc de:	se va citi:
59	5 de sus	valurile	vălurile
75	16 de sus	expunere	exprimare
75	8 de jos	ajune	ajunge
79	aliniat		Timp de câteva zile după moarte, întreaga noastră viaţă pământească prin care am trecut, ne apare într'un tablou de amintire.
101	23 de sus	spiritualismului	spiritualistului
105	6 de sus	îndemnări	îndemânări
123	7 de sus	ori	or
128-129 şi urm.		Fii	Fiii
136	2 de sus	mişcări	formaţiuni
136	1 de jos	următoarul	următorul
137	2 de sus	inagini	imagini
173	16 de sus	astel	astfel
	"	sau	s'au
179	3 de sus	Toate acestea le respiră şi le simte ca un efect.	El respiră şi simte aceasta ca un efect
188	7 de jos	placare	plecare
190	9 de jos	tăvarăşii	tovarăşii
199	9 de sus	sau format	s'au format
224	1 de jos	omenesc; cultura	omenesc: cultura
237	7 de sus	duc	duce
256	10 de jos	solidaritatea	soliditatea
	"	stinge	atinge
258	2 de jos	contrazic	contrazice
280	4 de jos	„sănatosă	s ă n ă t o a s ă
281	15 de sus	Şi de acum	Şi acum
299	5 de sus	t m p	t i m p
309	3 de jos	omeniri	omenirii
315	4 de sus	obict	obiect
324	10 de sus	sufletului	sufletul
325	1 de jos	sufetului	sufletului